

www.e-rara.ch

**Historia Olai Magni Gothi Archiepiscopi Vpsalensis de gentivm
septentrionalium uariis conditionibus statibusue :**

Magnus, Olaus

Basileae :, Anno M.D.LXVII [1567]

Stadtbibliothek Schaffhausen

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-146188>

Liber octavus.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

longo, atq; obliquo ordine leguntur gesta dictorum gigantum. In sinu etiam huius lacus scopuli sunt inaccessibiles, ab incolis uocati Gallinarum pulli. Rupes enim media est Gallinae nomen habens, quemadmodum apud Noruegianos scopuli reperiuntur Ouorum, id est, Eggiafiord appellati. Præterea è mari in Gothiam, & Suetiam nauigantibus, certi sinus maris, & promontoria obſciuntur, quæ menſarum, scamnorum, coruorum, porcorum, falconum, & præliorum nominibus nuncupantur: in quibus, ingruentibus inimicis, intermedia saxa cum scaphis insultorijs se abscondunt, imò aperte conseruant incolæ, ut hostes intercipient præsumptuose adnauigantes: quicq; si littus solidum hostes ingressi fuerint, armatam multitudinem ubiq; in littoribus pro patriæ defensione animose inueniunt congregatam, quemadmodum specia-
liter inferius in sequentibus libris ostendetur.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

OLAI MAGNI GOTHICI
ARCHIEPISCOPI VPSALENSIS
DE STATV REGENTIVM
& officiorum ac exercitio
militari

LIBER OCTAVVS.

PRAEFATIO.

DECLARATIS primæui temporis Gothorum Sueonumq; potentissimis Regibus, per charissimum fratrem & antecessorem meum Ioan. Magnum Gothum Archiepiscopum Upsalensem, in historijs suis nuper hic Romæ impressis, succinctior uia relicta uidetur, qua declarari congruit, quomodo, qualesuè constitui solent Reges in Septentrionalibus regnis, ubi post descensum Noë, ac filiorum eius ab arca, prius, quam in reliqua parte totius orbis, iidem filij & nomen, & gubernium patris institutione creduntur habuisse, atq; demum inde totum mundum ampliasse, prout postea multis attestantibus grauissimis autoribus compertum est, ab eadem Septentrionali plaga plusquam XXXIII. Reges exiisse, & potentissima regna late per orbem instituisse, quemadmodum anno M. D. XXXIX. in Charta mea Gothica Venetijs impressa, lucidius declaratur: quorum gesta quàm ardua, ac magnifica sunt, ipse idem frater meus antedictus in historijs suis fidelissime scriptis attestatur. Quibus sic demonstratis, ostendendus insuper erit modus, quomodo Regia electio, uel stirpium successio à uetustissimo tempore regentium, & officiorum, ac exercitia militaria fuerant obseruata.

De

De origine Gothorum, & prima eorum, post Noë & filiorum eius ab arca descensum, coloniarum sortitione: ex Ioan. Mag. lib. 1.

Originem igitur Gothicæ gentis ex abditis priscorum temporum latebris educturus, antiquissimos, eisdemq; probatissimos autores, Mosen & Philonem Hebræos, Berosumq; Chaldaum imitari constitui, tam in numero annorum ab Adam usq; ad diluuium Noë, & natiuitatem Abrahæ, q̃ in constitutione coloniarum, quæ per uniuersum orbem post illam uniuersalem inundationem disseminatæ fuerunt, omisiss illis autoribus, qui à sacra Genesis historia discedentes, apertè, & nimium circa alterum, uel utrunq; errauerunt. Illi enim cōtra publicam fidem loquentes, & à se inuicem dissidentes, à creatione Adæ usque ad Christi natiuitatem longè plures annos, q̃ sacrarum literarum autoritas admittit, assignant: hi uerò ex Genesis cap. 5. mille sexcentos quinquaginta sex annos ab Adam usq; ad diluuiū Noë, deinde transacto diluuiō ad Abraham, ducentos nonaginta duos, magno consensu asseuerant. Quocirca examinatis omnibus eiusdem publicæ fidei assertoribus, inuenio ab Adam & mundi creatione, usq; ad Christi natiuitatem, annos ter mille noncentos sexaginta. Hæc itaq; de uera annorum supputatione sufficiant: nunc diuisionem totius orbis, quem Noë tribus filiis suis partitus est, breuiter annectam. Prius tamen considerandum est, totam ueritissimorum historicorum turbam in hoc conuenire, quod Noë (quem alij Ianum, siue Ogygem cognominant) perditō aquis diluuii humano genere, ad Scythicas terras in mōtes Armeniæ, siue Caspios, nō procul ab Araxi fluuiō, arca seruatus euasit. Quippe locus primus, quo cœpit humanum genus post diluuiū, fuit Scythia Araxea, ut Berosus Chaldaus, & Hieronymus Aegyptius, & Maseas Damascenus, atq; Moses consentiunt. De quibus Archilochus Græcus in Epitheto temporum ita dicit: Maseas Phœnix Damascenus lib. 97. historiarum asserit, ante Ninum ferme 250. annis fuisse inundationem terrarum, & quendam, cui Moses antiquissimus historicus testimoniū perhibet, liberatum circa fluuiū Araxem ad montes Caspios, tumq; recente cœlo, & rudī humano genere, uixisse auream uitam: in qua, nullo ferente leges, natura ipsa uiuebatur, quousque Ninus & Semiramis arma gentibus intulerunt, & auream uitam uitare cœperunt. Idem testantur Latini scriptores, Trogius Pompeius, & eius abbreviator Iustinus libro primo Epitomarum de aurea uita ante Ninum. Deinde in secundo libro affirmant, Scythas semper fuisse superiores de principatu humanæ originis. Neq; id silet Cato, qui in secundo fragmento cum illis conuenit, ante Ninum circiter ducentis quinquaginta annis, quibus durauit aureum seculum, terras fuisse inundatas, & in Scythia renouatum auctumq; mortale genus. Quod quo pacto factum fuerit, Berosus libro tertio ostendens dicit: Exiccata humo, & torrefacta terra, Noë cum familia de monte Gordio (ut par erat) descendit in subiectam planitiem, plenam cadauerum: quam usq; ad hanc ætatem appellant Miri adam, id est, euisceratorum hominum: & inscripsit in lapideum monumentum rem gestam: & uocant incolæ Locum egressorium Noë. Congressu uerò coniugibus, perpetuō geminos ædebant, marem & foeminam: qui adulti, & coniuges effecti, & ipsi binos partu liberos ædebant. Neq; enim unquam Deus uel natura defuit necessitati, quæ ad uniuersi orbis spectat opulentiam. Eo pacto breui in immensum adaucto humano genere, opus erat nouas sibi conquirere sedes. Hactenus uerba sunt Berosi: ex quibus apertè colligitur, breue admodum tempus intercessisse inter ipsum uniuersale diluuiū, & multiplicationem humani generis per uniuersam Scythiam, & omnia regna Aquilonis, præsertim Suetiam, Gothiam, Finningiam, Moscouiam, Lituaniā, Armeniam, Tartariā: quæ utranq; Scythiam, Asiaticam & Europæam complectuntur, respiciuntq; hinc illinc flumen illud Tanaim, à cuius ostio ipse Noë tandem post centum annos (ut mox ex Beroso probabimus) egressus, colonias in totum orbem extendit. Sed interim operapretium fuerit ostendere nonnulla, quæ in eisdem Scythicis terris medio seculo egerit. Scribit autem Moses, eundem Noë arca egressum, mox sacra Deo, cum pro liberatione & expiatione, tum ne amodo unquam terra simili inundatione periclitaretur, fecisse. Imò Iosephus, ipsum sacrificia & orationes pro suæ posteritatis salute facientem, exauditus fuisse commemorat, talia uidelicet pro filiis orantem: Ut eius hostias propitius Deus suscipere dignaretur, & nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet: ut eius opibus impinguati, & ciuitates constituentes, uitam habere possent feliciorē, & nullis bonis, quibus ante imbrem abundauerant, fraudarentur, ad longam utiq; senectutem peruenturi. Enimuerò (teste Mose) Dominus, exaudita oratione eius, ait ad eum: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines. Benedixitq; Deus Noë & filiis eius, dicens: Crescite & multiplicamini. Qua quidem benedictione mandatum de generis humani multiplicatione accepit: tantumq; breuiter

(ut dicere

ut dicere coepimus) multiplicati sunt homines, ut ea benedictio similis illi benedictioni uideretur, qua Christus duos pisces & quinque panes benedicens, in cibum quinque millium hominum multiplicauit. Probat hanc subitam & ingentem hominum multiplicationem Diodorus Siculus, qui libro tertio, exercitum Nini, adhuc uiuente Noë, ex Ethesia scriptore, immensum fuisse asseuerat, quippe qui in se habebat pedites ad decies septies centena millia, equitum millia ducenta, currus uero falcatos paulo minus decem millibus & sexcentis. Quocirca Berosus in 3. & 4. Chaldaicarum historiarum libris affirmat, humanum genus adeo in immensum multiplicatum fuisse in illis primis centum annis post diluuium, ut illa latissima Aquilonaria & Gorthica regna, plures incolas capere non possent, necessitasque ipsum Noë ad comparandas nouas sedes compelleret.

Igitur Noë centesimo anno post diluuium, quo natus est dux Phalech, ut Moses Genesis decimo & undecimo scribens asseuerat: supputat enim à Sem post diluuium usque ad Phalech, annos centum: & ut aiunt Hebræi & Catholici autores Sem præfecit Asiæ, Cham Aegypto & Africa: cuius metropolis fuit Chamin. Iaphetum uero (qui & Atlas Maurus dictus est, quod obierit in Mauritania, ut Diodorus in quarto insinuat) præfecit Europæ. Ipse toti orbi, maxime ad Occidentem, atque ad Septentrionem (ut idem Diodorus in quarto habet) præfuit. Quod etiam Philo Hebræus de multiplicato humano genere scribens, dicit, quod ipse Noë cum tribus filiis, & multis coloniis in Pontum uenit, & ratibus perlustrauit omne mare Mediterraneum: ostendens primo Sem omne littus Asiaticum à Tanai per Bosphorum, usque ad Nilum Aegypti: & Chamesi à Nilo littus Africæ, usque in angustias Oceani & Gadum. Iaphero autem omne littus Europæ à Gadibus usque ad Tanaim, & singulis prouincijs circa littus diuisit colonias. Decennio, postquam à Tanai discesserat, in eundem locum rediit. Reuersusque in Scythiam, Nimbrothum (qui & Saturnus dicitur) anno à diluuiis (ut Berosus ait) centesimo trigesimo primo, primum Babyloniam Regem creauit: deinde complures alias colonias (quarum etiam Berosus meminit) in uniuersum orbem emisit. Tandem postquam maiorem suæ etatis partem apud Scythas à tempore diluuii exegerat, multaque teste eodem Beroso pro optime instituenda posteritate disposuerat, magna coloniarum multitudine sociatus in Asiam, deinde in Aphricam, & postremo ac secundo transitu in Italiam (in qua fati concessit) peruenit. Igitur ex præmissis plura colligi possunt: quorum primum est, quod omnia Scythica & Septentrionalia regna principatum humanæ originis sibi post uniuersalem inundationem, testimonio probatissimorum autorum, iure uendicare possint: deinde quod Sueonia, Gorthia, & Finningia, quarum historias scribere institui, prius affluentissima mortalium multitudine incolebantur, quam reliquæ totius orbis partes, præsertim Australes, ullum colonum haberent: præterea quod centum & octo annis (si fragmentis Catonis credendum est) illæ ipsæ regiones ante Italiam habitatae fuerunt. Chaldaica quoque Babylon, quam Berosus regnum regnorum, & primum in orbe terrarum populum nominat, ferme uiginti quatuor annis post primum Italiam incolatum, principe Nimbroto, incepit. Hactenus prima sortitione coloniarum, quantum ad meum propositum satis esse putauit.

De Electione Regis.

CAP. I.

in quo loco prædicti senatores, seu regni consiliarij, ac nuntij confluere solent.

Ibidem

Gloriosa maiorum constitutio nominis ne municipalium, successiuis seculis & generationibus tradita, in sui exordio præcipit, ut incolæ Regem electuri in Suecia, senatores, ac procures, nuntijque omnium prouinciarum, communitatum, ciuitatumque regni prædicti conuenire teneantur in Archiepiscopali ciuitate Upsalensi: unde non procul est lapis campestris amplius, ab incolis perpetuo tempore Morasten appellatus, in circuitu duodecim continens lapides paulo minori forma humi firmatos:

Ibidem ex senatu præcipuus oratione circumspecta proponit, quàm necessarium sit pro regni, omniumq; incolarum libertate, in unum Regem, ac Principem consentire, prout à maioribus supra talem lapidem, qui firmitatem signat, providentius fuerat obseruatum: omnes exhortans, ut libero, quem uelint, uoto quantum ex nomine prosequantur. Nec mora proluxa interuenit. Qui bonum publicum, regniq; gloriam, pacem & concordiam semper tueri uisus est: qui priuato regimine nullum læserat: qui uictor in bellis frequentior fuerat: qui totius populi iustè uiuendo fauores fortitus est: qui legis, & religionis amantior est: is omnium nuntiorum prouincialium unanimi consensu Rex appellandus eleuatur: eo tamen respectu, ut si filius Regis, frater, aut consanguineus, prædictas uirtutes habuerit, non hæreditatis, sed electionis iure cæteris omnibus anteferatur. Sed nec negari uidetur, quin tales omni diligentia, cura, autoritate, gratia, precibus, pollicitationibus sibi procurent populares fauores. Nonnulli comminatione exterorum Principum, pariter & armato auxilio uiolenter sibi Regium titulum ascribi festinant. Sed nulli infeliciores illis: quia uiolentum eorum imperium populi contradicente uoto, non erit diuturnum, etiam si inter munitissimas arces, uel sydera posuerit solium suum. Vt cunq; euenerit, ille semper securius intrat, durat & exit, qui uoce populi satis prouidi, uocatur ad regnum, quasi animo uirtuteq; siue inter suos, siue inter hostes clarissimus, ac strenuissimus reputatus: quia nil prius, aut antiquius illi uidetur agendum, quàm prospicere proceribus, ac populis suis, ut iustum imperium, firmum præsidium, & perpetuam pacem habeant. Et cum hæc fecerit, populus non tolerat aliquem alium sibi Regis honores uendicare.

Propositio & Protestatio Reuerendiss. patris D. Nicolai Raualli, Archiepiscopi Vpsalensis, cum esset orator sereniss. D. Erixi Gothorum, & Suecorum Regis in concilio Basiliensi, ad ostendendam præminentiam eiusdem Regis, & regnorum Suetiæ, & Gothiæ: ex Ioan. Mag. lib. 16.

Optauimus à principio, Patres Reuerendissimi, nihil earum rerum, quæ hanc sanctam synodum aut conturbant, aut distrahunt, maximè quæ Christianæ religioni in Christo solido lapide angulari subsistenti parum seruiunt: longis, aut tædiolis anfractibus agitare. Nos enim, qui è sinibus Aquilonis à serenissimo Gothiæ & Suetiæ Rege missi, non sine magno rerum, & personarum periculo dudum aduenimus, cum ea humilitate promptissimis animis uestro sanctissimo cœtui interfuimus, ut potius causæ aliorum oratorum de sedibus dissidentium, etiam nobis qualitercunq; cooperantibus sedarentur, quàm operam daremus, ne nostræ eminentiæ iura, quibus illa insignissima regna nostra decorantur, adduceremus in medium. Non enim congruere uidebatur nostræ Orthodoxæ religioni iam proximè (timendum) perituræ, ut patulis omnium cerni poterit obtutibus, ne prius hoc sciscitaretur, ubi Regum sedes, aut quis eorum ordo, antequam de ipsa omnium ipsorum, ac nostrorum salute tractaretur. Tamen quia non paruam diligentiam per aliorum præpotentum Regum & Principum oratores pro suis hinc inde locis experti sumus, ne omnino negligentes reputemur, & ne Regio iuri præiudicium nostra taciturnitas afferat in futurum, cum benigna supportatione pauca dicemus. Memoria tenemus Patres Reuerendiss. argumenta peritissimorum legatorum aliorum Regum, & Principum, ad prioritatem concludendam in hoc sacro concilio inducta, quibus persuadebatur, antiquitati tam regni, quàm susceptæ fidei, pro hac causa inhærendū esse. Quod si ex hac radice iusta ordinis illatio subsumitur, credimus uos prudētissimos Patres, qui in omnibus etiam historiarum scripturis promptissimi estis, meritò pro serenissimo nostro Rege antelationis sententiam inter penè omnes mundi Reges iustè prolaturus. Et ne fortè hoc iunioribus fictitium esse uideatur, succinctissimè ea, quæ huius rei ueritatem ostendunt, patientes audire deprecamur.

Quamquam de Gothorum origine, & diuisa eorum gente, ac rebus gestis, omnes penè libri, & historiæ plenæ sunt, tamen Ablabius Gothicè, Dion Græcè, Iordanes Latine singularissimum studium pro annalibus Gothorum conscribendis impenderunt. Tradunt autem ex ipsis Aquilonaribus partibus, uidelicet ex amplissima peninsula Scandiana (quam Cosmographi alterum orbem affirmant) innumeras exiuisse gentes, inter quas de regno Gothorum, quod nunc uulgariter Suetia (ob uicinam) nuncupatur, primi fuere Ostrogothi, & Westrogothi,

Vestrogothi, Suedi, Vinnuli: cum quibus Turcilingi, & Heruli associati, per mare Orientem petunt, & successu temporis Aegyptum, Asiam, Ciciam subiugauerunt: è quibus, dum in Asia uiri diutius morati sunt, Amazones exiere. Post hæc Telephus Herculis filius Gothorum Rex, Priami sororem coniugio ducens, cum Danaïs, bellum iniuit, & Tessenandrum ducem peremit. Cui filius Euriphilus successit, qui in Troiano bello interfuisset, & ibidem legitur interfectus. Deinde longo interuallo Thamyris Regina Gothorum cum filio Gothis præfuit, quæ in Scythico bello Cyrum Persarum Regem peremit. Deinde Darius Hydaspis filius, ab Antino Gothorum Principe bello uictus in fugam uertitur. Neque Xerxes Darij filius, Rex Persarum, cum maximo exercitu contra admirandam potentiam Gothicam quicquam efficere potuit, Philippus Macedoniæ Rex magni Alexandri genitor, Guldæ Gothorum Regis filiam Meduppam coniugem duxit, ut saltem eo medio Gothorum amicitia, & pace frueretur. Eo tempore, quo Sylla gubernacula Romanæ Reipub. gerebat, Boroista Gothis præfuit: & ille admirandi ingenij Diceneus in Gothicam prouinciā uenit, quem Rex Gothorum humaniter suscipiens, permisit illi parem sibi in populo potestatem: cuius consilio magna pars Sarmatiæ subacta est. Post quem Commositus omni prudentia, & scientia Rex clarissimus sequitur: sub quo Dacia, Mœsia, & Thracia Gothis accessere. Et quia maximam partem mundi tunc Gothi in Asia, & alijs locis possidebant, duo regna constituerunt, Orientale, & Occidentale: quæ Romanorum potentia, postquam successu temporis in immensum adaucta essent, multis & iteratis uicibus eorum Reges suppressere conata est: sed nunquam profecit. Domitiani Imperatoris temporibus à Dorpæno Gothorum Rege Oppius Sabinus Romanus primo, & postea Cornelius Fuscus, duces Romani exercitus, diuerso prælio interempti sunt: ex qua uictoria contra Romanum exercitum Gothi amplius Anles, id est, diuini, dicti sunt. Omnia etiam (quem alij Cimbam dicebant) Gothorum Rex, Decium Imperatorem bello interemit. Gallus & Volusianus cum ipsis ad pacis fœdus cōpulsi sunt. Quod si cuncta enarrari debeant, quæ tunc ab ipsis in Asia acta sunt, cum Ephesium Dianæ templum ab Amazonibus conditum, & ipsam Troiam aliquantum reparatam denuo uastauerunt, ac innumeras gentes subiugauerunt, tempus deficeret. Tandem successu temporis Armanicus Gothis præfuit, qui tantæ nobilitatis exitit, ut Magno Alexandro in potentia adquaretur. Visigothi uero in Mœsia eo tempore habitantes, quo Valens imperauit, fidem Christianam susceperunt. Frutigermus Rex Gothorum Danubij partes subiecit, Lupicinum & Maximum, duces exercitus Romani prostrauit, & Valentem Imperatorem Arrianum incendio concremauit. Thracia, Achaia, Thessalia, Pannonia, & ceteri illi populi à Gothis subacti sunt. Gratianus Imperator cum Frigegerno, & Theodosius cum Athanarico successore Frigegnæ, fœdus pacis timoris causa iniere. Sublato Athanarico Constantinopoli è medio, Alaricus præficitur: qui recto tramite Italiam petens, Rauennam usque feliciter peruenit: & cum impetrasset ab Honorio Gallias, & Hispanias iam à Vandalis pene destructas, & ad Gallias properaret, à Stilicone patricio in paschali die clam infestatur. unde (non mirum) ad reditum cōcitatus, Liguriam, Emiliam, Tusciā atque ipsam omnium nationum caput Romanam urbem potenter subiugauit, pepercit tamen omnibus, qui ad sacras ædes se contraxerant. Athaulphus successor Alarici, & consanguineus rogatus à coniuge sua, filia Imperatoris Theodosij, ut in Gallias (dimissa Italia) properaret: unde ita factum est, ut fugatis inde in Africam Vandalis, Gallias, Hispaniasque acquireret. Et tertio post anno à suis necatus, successorem annalē Sigericum habuit. Cui Valia uir multum eximius successit: ac illi Theodericus: à quibus ipsa Gothica successio nobilis in Hispanijs pijsimorum Ricardi, Sisenandi, Recinsuindi, & Cintilæ Regum deriuata exitit, ita ut ipse populus etiam Hispaniarum Gothicus diceretur. Quanta religione hi sanctissimi Reges præ cæteris polluerint, hi clare uidere poterunt, qui gesta sacrorum conciliorum in Tolero, & Bracharensi ciuitatibus celebratorum perspexerint: inuenient (ni fallor) quomodo ipse beatus Ricardus, studiosissimus ad ipsum diuinum cultum, Orthodoxam si dem damnata Arriana hæresis, quæ pene totum Occidentem tenuit, plurimum roborauit. Et quomodo feruentissimo studio uigilarēt illi sanctissimi Gothici Principes, ut religio nostra sancta & immaculata in omni studio reformaretur, & cum quanta humilitate concilijs Episcoporum in medio in terra prostrati cum lachrymis bonum Reipublicæ Christianæ perfici sollicitarent, uix indignè exprimi potest. Hanc diligentem curam præfules sancti aduerentes, multa pro conseruanda Gothica stirpe Synodica statuta ædiderunt, maxime ne unquam alius præficeretur in Regem, quam de Gothicis Principibus electus, ac alia plura, quæ in gestis Synodicis continentur. Tempore, quo Odouacer Pannonicus uiolenter Romanis præfuit, Theodericus Ostrogothorum Rex Italiæ afflictionem miseratus, à Zenone Imperatore impetrat licentiam liberandæ Italiæ quam uel armorum à tyrāno arreptam, ac Romanam

urbem multo tempore pacifice rexit. Insuper de nostris Vestrogothis, & Hunnis, ac Vandalis (quorum communis erat patria originis, quamvis sibi inuicem interdum aduersati sunt) & de ipsorum uictorijs, ac de ipsis Vinnulis (qui & Longobardi, siue Burgundiones postea dicti sunt) de nostris Massagethis Africanis, ac Saxonica gente, quæ a nobis primum exorta est, & de eorum notandis gestis in Britannia, & in Anglia, multa dicenda forent, sicuti ordo rerum feliciter postulare: sed nec nostræ uires, nec tempora sufficerent longiora. Vnde Reuerendissimi Patres, si recte hæc omnia (ut debent) pensentur, ubi nostro regno antiquius: ubi fortius: ubi nobilius unquam etiam a quocumque Romano Monarcha subactum legitur? Sed econtra, ubi non ueremur adducere & illud beati Hieronymi dictum in quadam epistola: Nonne caput mundi Roma post M. CLXIII. annum eius, non tantum tremuit hoc fortissimum regnum Gothorum, sed sub ipso ruit? Viget quidem hodie (ut ab initio) in propria patria, licet apud exteris acquisitas nationes, ut alia mundi imperia, plurimum defecerit. Nec Imperatores Romani (Philippo solum dempto) prius nostris Regibus fidem Christianam recepere. Cum ergo ista ita sint, Reuerendissimi Patres, speramus, iudicabitis in ordine sedium nostrum regnum primum: & si non primum, tamen primo proximum sibi iure uendicare. Verum ne certo huic nostro iuri uideamur pro nunc tantum inniti uelle, ut controuersia propter nos noua inducatur, ac ipsa sancta Synodus a proposito longius distrahat, hoc Paternitatibus uestris Reuerendissimis insinuare uolebamus cum omni modestia, ut de nostro iure certiores essetis, ac etiam, ut hac propalata protestatione, quam facimus, ut iustam admittat hæc sancta Synodus: quæ est hæc:

PROTESTATIO.

Quod iuxta huius sacri Concilij statuta per quasque locationes, sessiones quorumcumque ambasiatorum Regum, Principum, siue sedium assignationes eis factas, uel faciendas, siue quoscunque actus, eminentias, uel honoris exhibitiones, necnon per hunc locum, quem non ea (ut credimus) eminenti sede, ut de iure deberemus, occupamus, Regi nostro serenissimo, ac suis regnis nullum præiudicium generetur, ex hoc nunc, aut in futurum. Sed saluum uolumus esse hoc ius Regis, & regnorum suorum, reseruantibus nobis potestatem eo utendi per nos, & nostros, in hoc, & futuris concilijs, & alijs locis, quando nobis ita uisum fuerit. Super quibus omnibus uolumus notarios sacri Concilij rogatos esse, hanc nostram protestationem cum narrationis serie, pro perpetua memoria, Synodicis gestis inscribi, nobis etiam literale testimonium sub bulla dari de eadem. Hoc petimus cum omni qua possumus instantia, offerentes eundem Regem nostrum, ac regna sibi subdita, seruitio Ecclesiæ Dei, ac omnium uestrarum Paternitatum. Quas rogamus a Deo in ipsius Ecclesiæ desiderata reformatione fructuose dirigi, & ad uota feliciter conseruari. Amen.

De mutuis iuramentis præstandis.

CAP. II.

Reges olim in Septentrione dijs suis superstitiosum cultum & honorem deferentes, per nomen eorum, quoties ardua subesset causa, iurare solebant, imò per nomina equorum, Dryudum, ac foeminarum, ut Methodio placet, & Luciano in suo Dialogo. Item per uentum & acinacem uitam & mortem intelligentes, dum scilicet uentum animam quidam dixerint, initium uitæ, quam acinaces, id est faculum claudit. Sed hoc alijs commune fuit etiam per libertatem patriæ iurare. Magnus itaque reputabatur inter gentes bellaces acinaces: cuius interpretatione faculum, lanceam, uenenum, funem, furcam &c. intelligere uolebant, ut infra de diuisione bellicorum spolijs diffusius ostendetur. Quod iurarunt per Dryudas, excelsum aliquod testimonium erat, quia, præclarioris ingenij uiri fuerint, omnium arcanarum questionum scientes reddere rationem & diffinitionem. Habuerunt etiam in patrio suo instituto Gothi, ut sacerdotes eorum in Reges consecrarent, ac mortuis sacerdotibus diuinos honores largirentur, quemadmodum Strabo lib. 7. testatur. Habuerunt & Zeritam, Comesium, Abyrim: quorum honestissimam memoriam faciunt Dion, Iordanes, Strabo, Suidas, Chrysippus. Dicens etiam Gothorum Rex omnem subditam plebem ad Pythagoricæ disciplinæ religionem traducens, uir iustus, ac constans omnem philosophiâ Gothos docuit, conscriptam in libro, qui Bellagines inscribitur. Temporibus Valentis doctissimum

etissimum quendam Gothorum sacerdotem Sozimenus ac Socrates historici alii legant, & Theodericus Episcopus: quod puto precipuum apud eos Gothos fuisse, qui Scythicas partes penes Asiam occupauere. Illi autē Gothorum Reges, qui in originali patria manserunt, per numina, & thronos suorum deorum &c. ut prædictum est, iurarunt. Religione postmodum Christiana instructi, per summum Deum & eius sancta Euangelia, se omnem iustitiam, & religionem etiam seruaturus iurant: rursus & subditi, ut fideles sint, in acceptione cuiuslibet regiminis iurant, præcipue milites atrati, prout inferius per occasionem erit exponendum.

De Diceneo & Bilaginibus legibus Gothorum. Ioan. Mag. lib. 3.

Boroista inter clariores Gothorum Reges merito connumerandus, eo tempore Gothico regno præficitur, quando Sylla Romanis uiolentiùs, quam modestius imperabat: qui in urbe Roma natus, & educatus, barbarissimos mores in suos crudeliter exercebat: hic autem Geta in barbaris terris mores humanissimos se didicisse monstrauit. Ille in ciues sicarius fuit, hic etiam in deuictos hostes benignus, atq; humanus apparuit. Ille temere, hic prudenter ille uiribus, hic consilijs & uirtutibus suscepti imperij iura exercebat. Proinde illorum duorum Principū collatione satis ostendi puto, non omnes Getas inhumanos esse, uel fuisse: nec qui Romanus est, continuo ob id amorum barbarie alienus est. Huius Boroistæ egregiam laudem cum Diceneus admirandi ingenij Philosophus cōperisset, relictis Græcorum siue (ut alijs placet) Aegyptiorum scholis, in quibus usq; ad summam sapientissimorum hominum admirationem creuerat, non prius quieuit, donec ad agros Gothicos reuersus se in amicitiam sui Regis insinueret. Quem prudens Rex ea humanitate collegit, qua plane ostenderet, se pluris estimare ipsam diuinarum humanarumq; rerum notitiam, eiusq; professores quam caducas transitorij regni fortunas, quæ ad ueram sapientiam comparatæ arena exigua sunt & lutum: deditq; illi non infimi honoris locum, sed sibi parem in dignitate & autoritate, ut erudiret Principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret: qui etiam non minora præstare curauit, quam ab homine iuxta gratissimo atq; doctissimo poterant expectari. Nec minor erat eius autoritas in populo, quam Salmoxis. Quicquid enim suasset, mox populi leti & alacres efficere curauerunt: firmiter credentes, non uocem hominis, sed Dei præcipientis se audiuisse. Instruxit eos plurima sapientia: deinde ut sapientiam pietatis religione decoraret, sacerdotes elegit, pontifices ordinauit, qui leges, & religionem sapienter interpretando, publicæ consulerent tranquillati.

Et cum cerneret Regem, ac populos sibi in omnibus obedire, habereq; ingenium à naturamite & docile, omnem penè philosophiam (cum peritissimus erat) ipsos instruxit. In primis fecit eos in omnibus præceptis, institutisq; uirtutum ita abundare, ut absterfa omni morum barbarie, cunctis populis in omnibus uirtutum officijs superiores haberentur. Deinde secretas naturæ causas eis diligenter aperiens, effecit ut non solum moribus, uerū etiam abditarum rerum sapientia pollerent. Præterea ut iustitiam colerent, pacificeq; uiuerent, leges eis præscripsit, quas in unū uolumen compactas lingua Gothica Bilagines appellari iussit, quod Latine iuxta leges dicere possumus. Neq; etiam passus est eos Logicā, qua uerum à falso discernitur, ignorare. Demum nihil omisit, quod ad uniuersam rerū cognitionem pertinere uidebatur: celorum intercapedines, syderum differentias, stellarum cursus, planetarū aspectus, signorum motus, Solis & Lunæ eclipses, cæterasq; cœlestium mirabiliū causas edocuit, distinctiones temporū, terre motus, accessus & recessus marinorū fluctuum ostendit: fecitq; sua singulari prudentia, quod Martiales uiri, armorum obliui, literis indulgerent, alius Geometrie addictus, rerū mensuras in puluere descripsit, dum alius Astronomiæ se accommodans, cœli signa subnotaret, uenturamq; tempestatē prælagiret. His atq; cōpluribus honestis studijs Diceneus in sua gente præstantissimus apparens, ipsum Regem Boroistā ut armis formidabilem, ita sapientia admirabilem effecit. Quippe ut Rex sapienti consiliario paruit, ita populi prudenti Regi in omnibus obediuerunt. Siquidem ingentis obedientiæ argumentum erat, quod à Diceneo persuasi uites excidere, & sine uino uitam agere consenserūt. Igitur Boroista his clarissimis uirtutibus eo magnitudinis gentem Gothicam extulit, nunc exercitatione corporum, nunc fortitudine animorum, nunc uictus sobrietate, nunc edictorum obedientia, ut intra paucos annos adeo latum adepta sit imperium, ut Romanæ urbis principibus sollicitudinem incuteret, & timorem. Enimuero postquam multas finitimorum terras Gothicæ ditioni subiecisset, traiecit audacter Istro, Macedoniam, Illij

ricum, terrasq; Romanorum eis uicinas, cum Romani nominis contemptu deuastado per-
ualit: prædasq; ingentes inde reportans, spem concepit in reliquum cum Romanis pro uir-
tute & gloria præliandi. Proinde Cæsar Augustus (uti testatur Strabo) aduersus Boristam, &
Gothicam gentem ingentem struxit exercitum. Veruntamen antequam ad bellum perue-
niretur, Borista in fata concessit.

De Gothis qui Scythiam occuparunt,
Ioan. Mag. lib. 1.

Gadaricus Balti filius communi Gothorum consensu in regni solio collocatur, qui ob re-
rum gestarum magnitudinem Magni cognomine (ut Iordanes, Rodericus Toleranus, & Al-
bertus Crantzius attestantur) digne meruit illustrari. Magnum quippe erat, ipsum poten-
tissimæ Gothorum nationi imperare. Sed maius erat, subditorum populorū animos nun-
quam aut raro concordēs, à domestica seditione, quæ sub priore Rege Balto initium, aut fo-
mentum contraxerat, reuocare, reuocatosq; in pace & unitate continere. Maximumq; fuit
uicinas & potentes gentes, quæ non solum in pristinam libertatem se uendicare, sed Gothi-
cum nomen penitus abolere moliebantur, reprimere & superare. Siquidem (ut diximus)
Gepidæ illatarum sibi à Gothis iniuriarum memores, quascunq; possunt gentes, Scythicas
& Vandalicas sibi adiungentes, bellum Gothis indicunt, tantisq; animis indictum prose-
quuntur, ut uno eodemq; momēto indictum & illatum putaretur. Nec fuit aliquod bellum
tam acre & periculosum antea à Gothis susceptum. Prius enim sæpe de fortunis, & terris di-
micauerant: nunc atrocius prælium de salute, & libertate, ac uita agebatur. In quo cum
Vandalorum uirtus tantum inclaresceret, ut Gothorum potentiæ pertinaciter resistens par
iudicari potuisset, conuenit tandem inter utranq; partem, ut Vandali in libertatem restituti
de cætero non subditi, sed socij Gothorum haberentur. Deinde Gadaricus arma uiresq;
suas ad Scythas usq; extendit: quos cum ad prælium minime parati essent, haud difficulter
superauit. Sed non erat tam facile gentem fortem in subiectione continere, quam facile fuit
ipsam nihil aduersi suspicantem expugnare. Siquidem reuerso Gadarico cum suis in suam
Vlmerugiam, nec multo post fatis absumpto, Scythæ iugum, quod à Gothis impositum ni-
hil impatenter ferrent, abijcere uolentes, unanimiter cogitabant gloriosam mortem ser-
uituti turpitudiniq; anteponendam esse: eaq; acceleratione quod cogitauerant exequaban-
tur, ut parum abfuerit, quin Gothos ob recens Gadarici funus perturbatos opprime-
rent, nisi subito consilio subitum periculum, accelerata noui Regis Philmeri electione,
auertissent.

Philimerus igitur Gadarici filius, cum Magni patris magnifica gesta non solū imitaretur
uerumetiam superaret, tam regni quam magnifici nominis hæres ab omnibus merito asti-
matus est. Nam quum deprehendisset Scythas amissam libertatem gladio & armis recupe-
rare uelle, seruitutemq; à suis ceruicibus excussam in humeros Gothorum rursus iniicere,
idq; ipsos tanta acceleratione & impetu (ut dictum est) moliri, ut contra ipsorum insultum
progressuris nihil esset perniciosius, quam mora & cunctatio: proinde adeo subito in ho-
stes potentissimos se preparauit, ut unus idem dies Regiam illi dignitatem, & inuitabilem
belli necessitatem imposuisse uideretur. Verum quia in tam repentino & non præcognito
motu, delectum militum facere non dabatur, urgebat toram Gothicam gentem, quæ armis
apta erat, citissimè ad arma conuolare. Cui præcepto tam cupide satisfactum fuit, ut nemo
esset qui se domesticis laribus ab ea publica & tam necessaria expeditione excludi pateretur
imò tam foemine quam uiri citius quam credi possit armati, infantes atque imbellem æta-
tem plaustis imponunt, certi se in eo prælio aut gloriosa morte occupandos esse, aut sedes
non omnino steriles, fugatis hostibus, occupaturos. Credibile tamen apud me non est,
quod spe fecundioris soli ad Scythicas uastitates cum tanto discrimine properare uoluif-
sent, ut nonnulli affirmant. Nunquid Scythicæ arenæ, aut inuixæ paludes fertilissimis Ru-
gianorum, Obotritorum, Magnopolensium, Pomeranorum, Prutenorum, Vlmerugio-
rum, Polonorum terris præeligendæ essent? Sed erat ille Martialis & conatus ardor prælian-
di in populo illò, qui fortitudini militari supremum inter cæteras uirtutes gradum sem-
per attribuebat.

Hoc igitur bellico ardore concitati, cum suo Philimero plenis & pertinacissimis animis
cōtra aduentantes Scythas progressi, terras, amplissimas hætenus possessas reliquere uacuas
Soli tamen Samagheræ, qui remotius ad littora maris Sarmatici habitabāt, & ob id tardius
belli apparatus fieri didicerant, in suis sedibus remanserunt, hodieq; perseverant. Ea ma-
xima &

xima & insuperabili multitudine Scythæ post acerrimum bellum superati funduntur, & profligantur: nec ante quievere Gothi, quam usque ad confinia Mæotidis paludis peruenire. Hic Philimerus cum disiectis per arma habitatoribus, suos collocandos putaret, pontem magno molimine construxit, eoque perfecto copias in alteram ripam transire properauit. Sed cum esset in medio conatu, & tot restare uiderentur transponendi, quorum iam transpositi essent, ipse ex industria, & quam occultissime id fieri poterat, pontem illum dissoluendum curauit, famamque sparsit id casu, non proposito, accidisse. Putauit enim prudens Rex, ut commodiores sedes diuisi quam coniuncti occuparent. Quod autem alij scribunt, pontem ita corruisse, ut in reliquum irreparabilis esset, apud me paruum fidem facit. Iidem enim homines eundem laborem, ubi eadem uoluntas affuisset, si non facile, tamen importunitate superassent. Sed erat necessarium aliquando post tot itinera quiescere, & imbecillioris ætatis quieti consulere. Ita ex una gente duæ mox emerere, quæ tandem totam Scythiam uastissimam totius orbis partem, ante Ouim (teste Iordane) dictam, sub suum imperium redegerunt; diuque in subiectione continuere. Nam qui citra paludes manserant, principatum omnium illarum Scythicarum terrarum, quæ post eorum terga usque ad sinum Venedicum, siue Sarmaticum, uel Eltonicum, longo & lato tractu porriguntur, assecuti sunt: illi uero qui cum Rege Philimero pontem transierant, etsi opratum solum, in quo commode se collocarent, inuenissent, tamen, cum in proximo esset fortissima gens Spalorum, quæ hæcenus inuicta, & cæteris Scythiis formidabilis esset, statuerunt primum uires suas contra eius potentiam (teste Ablabio) experiri. Sed neque ea gente superata quieuerunt, donec iam omnium uictores ad longinquas Scythiæ partes Pontico mari uicinas peruenirent. Quibus de uictis sese diuiserunt: alij totam Aegyptum subegerunt, cuius rei etiam Herodotus Halicarnassensis meminit, alij Orientem duce Amalo, alij Occidentem Valto duce concesserunt. Ex his ad Orientem delatis, Scythiis fugatis, reliqui Scytharum Reges emerferunt. Subscribit his Irenicus in sua Germania lib. VI. cap. II.

Prima itaque Gothorum sedes in Scythia magis memoranda fuit ad mare Ponticum: in de genti iam nomen magis inclaruit: inde dicti sunt Scythiæ, hoc est, Scytharum uictores. Non tamen inficior ipsos postea quandoque Scythas, quandoque Gothos, uel Geras appellatos fuisse. Imò pro diuersitate idiomatum quibus imperabant, sicut in patrio solo dicti sunt Vestrogothæ, hoc est, Occidentales Getae, & Ostrogethæ, hoc est, Orientales, ita in terris alienis, & alienis linguis, nunc Samagethæ, nunc Massagethæ, quos Strabo lib. XI. Orientales Gothos affirmat, nunc demum Tirlagethæ dicebantur. Igitur tam Greci quam Latini ipsos Gothos non raro promiscua appellatione uicissim in eadem gente nominabant. Et Paulus Orosius lib. I. idem testatur: Modo (inquit) Getae illi, qui & nunc Gothi, quos Alexander euitandus enuntiauit, Pyrrhus exhorruit, Cæsar etiam declinauit &c. Præterea Procopius de Vitege Romam obsidente ait: Tunc quidem Romani patricij Sibyllæ dicta in medium proferebant, asseuerantes ad Iulium usque mensem ciuitatem in discrimine fore, & demum Roma nihil Geticum extimesceret. Geticam quippe Gothorum nationem hi esse affirmant, multique alij tum ueteres, tum recentiores autores, utpote Dion Græcus, qui suis historiis titulum de Geticis rebus præmisit. Præterea Iordanes Gothus in sua Historia, nunc Gothos, nunc Geras appellat. Et Paulus Diaconus Gothogeras in uita Narsetis affirmat. Ego etiam si quam fidem mea experientia mereor, testari possum, quod à meis Gothi Ostrogeta uocor, qui à Latinis appellor Ostrogothus. Quippe ab antiquissimis temporibus in patria Getam nominamus, quem Latialis sermo Gothum uocare consueuit. Nec ab hac promiscua appellatione dissentit Herodotus pater historiarum, qui Massagetas, hoc est, Ostrogothos asseuerat Scythas sedibus expulisse, deinde profectos Cimeriam pepulisse habitatores, sedesque tenuisse. Quod etiam testatur Raphael Volaterranus lib. VII. ex Strabone, & Homero affirmante in Odyssea X. ipsos ex ultimo Occidente peruenisse. Quod quam uerissimum sit de Gothi Cimeriam occupantibus, nemo in historiis bene uersatus ignorat. Affirmat quoque hanc sententiam Ptolemæus: Massagethas, inquit, in mediterraneis Asiae, in regione Scytharum consedisse. Proinde nisi prudens lector animaduenerit, Gothos & Geras eundem esse populum, ipsosque à deuictis gentibus quandoque Scythas, quandoque Cimerios, uel Thracas nuncupatos, nunquam Gothicas, uel Scythicas historias recte intelliget. Quippe uiuente adhuc Magno Philimero rege, postquam Cimerios eiecerant, non solum Cimerij, sed etiam Scythæ uocabantur: nomen ab occupata terra assecuti. Quam uictoriam Herodotus prosequens dicit, non contentos expulisse Cimerios sedibus suis, sed secutos asseuerat egressos, eo impetu & furore, ut nequiuissent de itinere, quo ituri essent discernere. Siquidem Cimerijs salutem fuga quærentibus, & sinistram latus Tauri montis percurrentibus, Getae eiusdem montis dextera incedentes, ad Pontum usque perueniunt. Vnde rursus in Cimeriam

redierunt, in qua toto tempore, quo eis Philimerus imperauit, permanferunt, quamuis eorum imperium tota Scythia longè lateq; sequeretur.

Tanaufius Philimero uita functo, cum eſſet annus à diluuiò nongentefimus nonageſimus quintus, & ante Chriſtum natum milleſimus trecentefimus decimus, Rex Gothorum conſtituitur. Quo tempore Vexores, ſiue (ut Diodoro placet) Sexofes Rex Aegypti, omnium Orientalium nationum uictor, cum animaduertet nullum eſſe Regem, aut populum, ſiue nationem, ad orientem uel occidentem ſolem, imò neque ad Australem plagam, cuius potentiam formidaret, credidit ſe poſſe totius orbis monarchiam obtinere, ſi Septentrionalis Gothos, ſiue Scythas, ſuo imperio ſubieciſſet. Itaq; omnium ſubiectarum ſibi gentium manu contracta, moturus bellum in Gothos, præmittit legatos, qui eis aut ſubiectionis iura, aut inſtantis belli pericula præſcribant, & prænuntient. Non erat ille potentiſſimi Regis apparatus Scythiſ omnino ignotus. Didicerant quidem in ipſo plus eſſe uiroꝝ quàm uirum, pluſq; in ſpecie quàm ipſa re formidabilem. Quocirca legatis duras ſeruitutis conditiones comminantibus, duriora reſpondent: Mirari ſe (dicunt) quæ nam dementia cepiſſet tam foelicem & potentem Regem, ut auderet, aut uellet contra pacificos & innoxios, eoſdemq; inopes, nulla laceſſitus iniuria bellum ſuſcipere, quod ei fuiſſet in proprijs laribus magis formidandum: quicq; utiliſus perpendiſſet incertam belli aleam, quàm præmia uictoriae, nullaq; damna manifeſta. Hæc dicentes arma unanimiter corripunt. Nec legati tanta acceleratione ſeſe ad reditum accingere poterāt, quin euēſtigio eos Gothi ceu rapidiſſimus torrens inſequerentur: ipſeq; Rex Aegyptius cum tota ſua multitudīne, tam inopinato impetu aduentantis hoſtis penè obrutus fuiſſet, niſi à celerriſſima fuga ſalutem quaſiuiſſet. Erat hæc fuga multo uituperio inſignis, quia opulentus Rex ab inopibus, quia glorioſus ab hiſ, quos putabat contemptibiles, quia ſuperbus ab humilibus, non ſolum fugere, ſed turpiter fugere coactus eſt. Quippe toto exercitu, & belli apparatu poſt terga relictò, atq; apud Phafidem prouinciā deſerto, trepidus in ſua ſe recepit, ignarus an conſeſtim uita, & rebus proprijs ſpoliandus eſſet, qui pridem aliēna temerè occupare tentaiſſet.

Factus tamen eſt Sefoſes ſecurus & inſuperabilis, non ſua aut ſuorum uirtute, ſed quia difficiles inuiacq; paludes Gothos ab Aegypto prohibuere. Quibus impedimentis reſpreſſi, arma in amplitudinem Aſiæ extenderunt: quam perdomitam ueſtigalibus onerant, modico impoſito tributo, magis in titulum imperij, quàm in præmium uictoriae. Tunc enim putabāt ueram uictoriā ſe aſſecuros, cum plus ex præclaris magnificiſq; geſtis, quàm ex ſordidis tributorum diuitijs illuſtrarentur. Delectati amœnitate Aſiæ, conſtituerunt ibi ſedes perpetuas collocare: totoſq; quindecim annos pacandis & diſponendis finibus eius impenderunt, donec importunis precibus uxorū ad propria reuocantur, affirmantibus iplarum legatis, ni redeant, ſobolem ſe ex finitimis quaſiſſuras, nec permiſſuras poſteritas Gothorum per foeminas intercitat. Igitur Tanaufius tot gentium & terrarum uictor, precibus mulierum uictus ad Gothicas terras redire coactus eſt. Sed erant in eius exercitu complures, qui cū domi nec uxores, nec liberos haberent, uiderentq; amœniores Aſiæ terras, capti earum pulchritudine Regē orant, ut ſinat ſe ibidem ſedes collocare. Quod cum æquè citò negatum ac petiitum animaduertent, Serinum Medorum Regem, quē ſciebant Tanaufio gratiſſimum eſſe, importunis precibus aduocatū conſtituunt, & ita quod cōcupuerant, impetrauerūt. Sed cū ceteri eorū ſeparationem egrius ferrent, conuiſio proſequitur abeuntes, eoſq; Parthos ſua lingua uocant (quod Latine redditum transfugas, ſiue fugaces, uel timidos ſonat) iuſto quidem nomine. Nam poſtquam patriā fugiſſent, & Parthicum regnum fundaiſſent, præclarisq; facinoribus Gothicam fortitudinē referrent, tunc primum in prælijs uictores emerſerunt, cum timidi & fugaces putarentur. Si quidem in prouerbiū receptum fuit, Parthos fugiendo uincere. Nec ſolum uicinis regnis & Regibus, ſed ipſi Romano imperio ſemper aduerſati fuerunt, tantaq; ui & induſtria arcubus & ſagittis utebantur, ut nulla alia arte, aut uirtute æquè formidabiles eſſent. Nam fugiendo ſagittas in hoſtes inſequentes torquebant, ſpecie quidem timidi, re autem uera fortes & audaces. Prima eorum ſocietas, antequam regnum conſtituerent, erat cum Medijs, & eorum Rege Sorino, in quem Tanaufius principatū omnium gentium à ſe deuictarum liberaliſſima donatione transfudit, contentus gloriæ præmio, cuius comparatione aurum & argentum uilia atque abiecta putabat. Hoc magnifico triumpho in Scythiam reuerſus, cepit toto conatu omnes regni ſui partes, quæ per eius abſentiam labefactæ fuerant, in priſtinam felicitatem reſtituere. Nec ab inceptis cellauit, donec morte ſublatus in numerum optimorum heroum, imò inter numina à ſuis relatus eſt. Dignum quippe æſtimabant Gothi, ut inter ſydereas manſiones ſuſciperetur, qui plus ſubiectis populis, quàm ſibiipſi prodeſſe ſtudit, & uictoria in hoſtes ea moderatione uſus eſt, ut nihil ab eis præterquam licentiam male faciendi auferret.

De Coro-

De Coronatione, ac executione Regij officij.

CAP. III.

DActis igitur, & acceptis iuramentis de religione, & legibus, ac consuetudini-
bus fideliter obseruandis, nomine prouinciarum Regalibus conuiuijs ho-
norati, cum literis Regijs quid actum fuerat, quidue Rex præcipiat, ad propria re-
laxantur. Demum coronatione ab Archiepiscopo Vpsalensi, & alijs Catholicis
Episcopis sub solitis caerimonijs in præsentia totius senatus, & procerum regni,
ac nobilium personarum suscepta, maiorum laudabili consuetudini inhærendo,
prouincias regni sui Regia decencia circumire tenetur, literasq; præmittere, quan-
do, & qua causa uenire decreuit, ut eum proceres, & satrapæ dignis honoribus, &
obsequijs excipientes, alijs alijsq; populis, territorijs, & prouincijs exhibeant ho-
norandum. Præcipuus ornatus huius Regiæ pompæ stat in maximis equis, & ar-
mis, quasi ad continuum certamen preparatis. Nec interea uacuum est à iustitiæ ad-
ministratone, quin unicuiq; iustitiam distribuens, pacem, & utilitatem augendam
omnibus, contrarium facientibus pœna constituta, proponat. Ideoq; indicibili
gentis alacritate quocunq; progreditur, uoto addito, ut diu feliciterq; uiuat, acce-
ptatur. Et hinc progreditur illa amicitia, quæ coniuncta ciuium beneuolentiæ tu-
tissima custos, ac comes Regibus, principibusq; esse solet: qua quidem dum mu-
niti fuerint, neq; externa, neq; intestina arma formidabunt, & insuper felicissimi
erunt, si uoluntates suas cum amicis communicabunt, & ciuibus, ac incolis nul-
lam iniuriam facient, aut fieri permittent. Si quis uerò Rex huiusmodi consuetu-
dinem seruare contempserit, regnumq; peregrino, ac superbo fastu circumire præ-
sumpserit, maxima incolarum indignatione ueluti præuaricator, & patriæ legis
transgressor æstimatur: nec securus erit, quocunq; diuerterit à furentis populi ul-
tione. Habent enim pro compertissimo, ut qui exordium regiminis sui à contem-
ptu legum suscipit, multis ut iniuriam faciat comminatur. Ideoq; prope illi eue-
nit ut Regi Tabiobano Indianorum (teste Plin. lib. 6. cap. 22.) delinquenti, ut mor-
te mulctetur nemine interimente, sed auersantibus cunctis, & commercia etiam
sermonis negantibus festa uenatione absumatur, gratissima ea bestijs futura &c.
Nec puto hic crudeliores bestias esse, quàm incolas discordantes, quos necesse est
Regi nouo & bono accepta regni possessione concordare, ne nocentiores intra
regnum hostes relinqui uideantur, quam ab exteris nationibus expectantur.

De qualitate boni Regis.

CAP. IIIL.

Respiciens fidelem relationem doctissimi historici Laurentij Vallæ super iu-
sta commendatione Serenissimi Regis Ferdinandi, non possum non opta-
re à Domino Deo, ut talis semper sit in Aquilone, qualis hic fuit in Occidente,
scilicet ut sicut ille natura sublimi fuit, ab omni tamen remotus fastu, animo fiden-
ti, atque intrepido, sed aduersus insaniam, ueritatemq; demisso: in contumaces,
nocentesq; uehemens, sed erga eos, qui allegarent necessitudines, paupertate-
tem, morbum, ætatem, aliasq; misericordiæ causas, clementissimus. Item quod
esset amator bellicę gloriæ, sed ita ut pacem præoptaret. Item liberalis inter pri-
mos, sed non nisi religionis & meriti causa. Item in conuersatione procerum ra-
rus: attamen ut nulli indigenti ianuam clauderet, imò aperiri iuberet, ut quisque
necessitatem suam loquendo comiter audiretur, & iuuaretur. Item ut ab obscœni-
tate factorum, & dictorum abhorreret. Item ut cibos, uinaq; non ad gulam, sed
pro dignitate apparari iuberet. Item ut à uenere etiam in matrimonij sanctitate
temperans esset. Item ut nemini domesticorum scortum in domum ducere,

aut foris alere sineret, ne effoeminatum militem haberet in bello. Item ut omnes studiosos excitaret, & iuaret ad agnitionem scientiarum. Item ut nulli stipendium numeraret, nisi qui doceret se legitimo testimonio eo in anno corpus Domini, & calicem communicasse. Item in quod blasphemorum acerrimus ultor esset. Item ut aleatores quasi pestes haberet exosos: nihil enim boni uiri adesse existimant aleatoribus, & blasphemis. Item ut attenderet in beneficijs an alteri indultum esset, & an alter dignior esset. Item ut nihil intercedente pecunia, ne auarus aestimaretur, conferre uellet. Item ut omnibus gratum uultum, Regia seueritate seruata exhiberet. Item ut iuxta Pauli Diaconi sententiam lib. 3. cap. 4. prout Constantinus, esset in elemosynis promptus, in iudicijs iustus, in iudicando cautissimus, nullum despicies, sed omnes in bona uoluntate complectens, omnes diligens, ipseque dilectus à cunctis. Præterea idem autor lib. 5. cap. 23. de alio Rege loquens, asserit eum fuisse corpore præualidum, audacia primum & fortunatum, non minus consilio quam uiribus decoratum. Item alibi adhuc de Rege quodam dicit: Vir pius, fide Catholicus, iustitiæ tenax, pauperumque largissimus nutritor. Præterea alibi addit: Princeps prudentia, sagacitate, & clementia nulli secundus, munificus in benemeritos, bilingues graui odio persequens, lasciuorum contubernia uitans, patiens erga inimicos, non præceps in uindictam, sed iniurias facile obliuiscens. Præterea idem Paulus Diaconus libro 3. cap. 15. hoc mirabile refert, quod in regno Longobardorum nulla erat uiolentia, nullæ struebantur insidiæ, nemo aliquem iniuste angariabat, nemo spoliabatur: non erant furta, non latrocinia: unusquisque quod libebat, securus sine timore pergebat. Huicque simile, dilectissime Lector, non graueris in ligno paruulo sub dextro brachio Regis cap. primo cordula ligato, notare: quo significatur dudum fuisse Reges apud Gothos, præcipue Magnum quendam Lada, laas dictum, qui tantam omnibus incolis per duo mille milliaria Italica indixit securitatem, ut nullus tantum horrea, ac bona sua confideret ferrea seratura, sicuti appposito huic exiguo ligno. Et ita more aurei seculi diutius fuerat obseruatum. Præterea cernuntur penes brachium Regis libri: qui significant municipalia, leges, & consuetudines ab antiquo præscriptas, inuiolabiliter à Rege primum, & demum ab omnibus incolis fore obseruandas. Nec immerito: tantum etenim omnis iustitiæ seruandæ in hoc compendio reperitur, ut omnibus quorumcunque uoluminum institutis satisfieri existimetur: & inter alia uni tit. De noxali actio. & alteri. Si quadrupes paup. fe. di. quod omnino in his municipalibus, uti in illis titulis, quid refartendum sit, prudenter aestimatur, & diffinitur: ita & de plerisque alijs in mera æquitate fundatis.

De adoptione illustrium per arma.

CAP. V.

Quia morem uetustissimorum Principum Gothiæ adhuc sua ætate in filij adoptione seruare non desijt potentissimus Rex Gothorum Theodericus, idcirco epistolam eius lib. 4. Regi Herulorum transmissam, uolui hic inferre: Per arma, inquit, fieri posse filium, grande inter gentes constat esse præconium: quia non est dignus adoptari, nisi qui fortissimus meretur agnosci. In sobole frequenter fallimur. Ignaui autem esse nesciunt, quos iudicia pepererunt. Hi enim gratiam non de natura, sed de solis meritis consequuntur, quando uinculo animi obligantur extranei. Et tanta in hoc actu uis est, ut prius se uelint mori, quam ali-

quid

quid asperum patribus uideatur infligi. Et ideo more gentium, & conditione uiri li, filium te presentem munere procreamus, ut competenter per arma nascaris, qui bellicosus esse dignoscens. Damus quidem tibi equos, enses, clypeos, & reliqua instrumenta bellorum: sed quæ sunt omnimodis fortiora, largimur tibi nostra iudicia. Summus enim inter gentes esse crederis, qui Theoderici sententia comprobaris. Sume itaque arma mihi, tibi que profutura. Ille à te deuotionem petit, qui te magis defendere disponit. Probat tuum animum, & opus non habebit obsequium. Adoptat te talis, de cuius gente tu potius formideris. Nota sunt enim Herulis Gothorum, Deo iuuante, solatio. Nos arma tibi dedimus, gentes autem olim uirtutum pignora prestituerunt. Salutantes proinde gratia competenti, reliqua per illum, atque illum legatos nostros patrio sermone mandamus, qui uobis literas nostras euidenter exponant, & ad confirmandam gratiam, quæ sunt dicenda, subiungant.

*Theoderici illustrissimi Gothorum regis (quem uulgo Theodericum Veronensem, Dieterich von Bern, uocant) uita & res gestæ:
ex Ioan. Mag. lib. 9.*

Valamirus igitur, & Theodemirus, ac Vindemirus, ex gente Amala, & ex patre Vandalico, uno eodemque tempore Ostrogothorum Reges fuere, multaque egregia facinora primo coniunctim, deinde separatim effecere. Quamuis enim admodum inuicti in Hunnorum societatem & confederationem descendissent, tamen ita prudenter se in omnibus gesserunt, ut & Hunnos ad deteriora, non prouocarent, & suam libertatem, quoad fieri poterat, à crudelium hominum barbarie tuerentur. Erantque in tribus fratribus mira charitas, & grata intuitibus consideratio, cum Theodemirus pro fratris Valamiri imperio fulciendo militaret, Valamirus autem pro ornando germano contenderet, Vindemirus utrique obsecutus, ab utroque plurimum amaretur. Nec opinari possum ipsum Attilam Hunnorum Regem ad tantam potentiam peruenire potuisse, nisi Ostrogothorum confederatione roboratus fuisset. Siquidem (ut habet Sabellicus) auxiliaribus eorum copiis succinctus, Sarmatas, Thraciam, Mysiam, Macedoniam, Illyricum, Germaniam, & Galliam affligit, & demum Italiam parta ubique uictoria peragrauit. Quo tandem post aliquot annos in patria defuncto, præfati tres Ostrogothorum Reges, indignum putantes se Hunis, qui parum humani essent, confederatos esse, mox ab eorum societate primi omnium (teste Sabellico, & Blondo) defece- runt. Horum exemplum secuti sunt Gepidæ, Marchomanni, Quadi, Heruli, & Turingi. Euricus uero, & Hernacus, Attilæ filij, Hunnicis freti armis, Valamiro, & fratribus eius, qui tunc in Pannonia diuisis quidem locis, sed unitis consilijs habitabant, tanquam defectionis aut toribus arma inferebant. Contigit ergo ut Valamirum solum, & solius familie suæ præsidio munitum inuenirent: quos tamen ille (quamuis cum paucis suis) excepit, diuque fatigatos ita prostrauit, ut uix pars aliqua hostium (teste Iordane) remaneret, quæ in fugam uersa, eas partes petebat quas Danubij amnis fluente prætermeant: Gothicamque & Hunnicam linguam Huni uad, hoc est, Hunnorum uadum appellauerunt. Factumque est uno eodemque tempore, ut ambo fratres Valamirus, & Theodemirus, quamuis separatis terris agentes, summo atque desideratissimo gaudio afficerentur. Cum enim fortuna Valamiro uictoriam peperisset, ecce quam felici euentu Aurilena concubina puerum magnæ spei peperit Theodemiro, uidelicet Theodericum futurum Romanæ urbis, & Italiæ liberatorem.

Successu temporis Valamirus, eiusque germani, dum se uiderent ab Imperatore Leone negligi, & dona consueta sue strenuæ genti, ut pacis foedera custodirent, non mitti, aut nimium tardari, missa legatione apud ipsam conqueruntur, se despici, & alios non ira meritis in summa eius gratia uersari. Statimque dum Leo nihil respondit, furore commoti arma corripiunt Illyricum pene totum discurrentes uastauere, nec prius quieuerunt, quam Imperator animo mutato ad pristinam amicitiam se conuertens, legationem mitteret, per quam non solum præteritorum annorum, sed etiam præsentis anni munera tribueret, deque futuris sine ulla controversia mittendis polliceretur, amicitiamque, & foedera induciarum cum eis renouaret. Quæ omnia ut fideliter constanterque conseruarentur, Imperator filium Theodemiri Theodericum, qui iam octauum agebat annum, in obsidem accepit: qui apud ipsum Principem, quod elegans forma, & moribus esset, non minorem gratiam, quam si filius esset inuenit. Deinde Ostrogothi, siue quod eis parua uiderentur munera quæ ab Imperatore accipiebant, siue quod ardenti spiritu cuperent consuetam fortitudinem militarem ostendere, coe-

dere, ceperunt circumpositas provincias deprædare. Quod cum Dinzis Hunnorum Rex, Attilæ filius, compertum habuisset, suos perarmat in Gothos: a quibus ita denuo uicti, repulsiq; fuerunt, ut iam ex illo tempore qui supererant Hunni, in Ostrogothos arma sumere formidarent. Taliter Hunni duplici prælio uicti, Hernacoq; cum tota penè consanguinitate Attilana in pugna amisso, in Scythiam repelluntur, adeo rebus duplici pugna accisis, ut iam inde nihil memorabile gesserint. Et Hunnorum opes breui sic retro abierunt: quamuis adhuc (ut diximus) in Hungaria feliciores eorum reliquæ cum gloria, & commodo totius orbis Christiani perseverent.

Post hæc cum Ostrogothi iam Hunnis deuictis, & Romanis confederatis, nullius hostis potentiam formidare uiderentur, cōfestim Bellorum occasionem à Sueuiæ Rege Hunimundo allatam acceperunt. Hic enim cū Dalmatias hostilitate inuasurus, per terras Gothorum iter ageret, quidam ex eius militia armenta Gothorum in campis errantia secum abegerunt. Motus ea iniuria Theodemirus, intempesta nocte Sueuos dormientes inuasit, eosq; ad lacum Pelsodis conserto inopinato prælio, ita oppressit, ut etiam ipso Rege Hunimundo capto, omnem exercitum eius, qui gladium euaserat, subderet Gothorum seruituti. Et cum multæ esset (ut ait Iordanes) misericordiæ, ueniam uictis condonauit. Receptisq; in gratiam Sueuis, ipsum Regem Hunimundum, quem iure belli captiuauerat, in filiū adoptauitq; in Sueuiam remisit. Sed ille tam insignis & insperatæ gratiæ cito immemor, Sciros Danubij accolæ, & Gothorum amicos, ad id induxit, ut rupto fœdere, secum in Gothos ex improviso arma conuerterent. Quibus etiam Hunimundus se ipsum præficiens, ut ingrata, ita etiam sceleratæ militiæ ductor effectus, Gothis (quorum gratia uiuebat) mortifera bella inferre non erubuit. Gothi igitur cum uiderent, duas uicinas gentes, quas putabant amicissimas ad bella consurgere, nihilq; magis in uoto habere, quam Gothici nominis memoriam abolere, cōfestim (prout necesse erat) arma corripunt, & se, suamq; iniuriā ulcisci contendunt. Interim uero cum ea belli tempestas ardentius ferueret, Valamirus dum ad cohortandos suos ante aciem progreditur, perturbatus equus, cui insidebat, corruit, sessoremq; deiecit: qui mox inimicorū lanceis confossus, occubuit: dignior profecto longiore & feliciore uita. Erat enim (teste Iordane) suauis eloquio, doli ignarus, fide sincerus, & seruantissimus equi.

Theodemirus Valamiri frater, mox ipsius fratris cædem insigni hostium strage uindicauit. Gothi enim ubi uidebant optimum Regem corruisse, tam acriter & uehementer præliabantur, ut pene nulli de gente Scirorum, nisi qui nomen ipsum cum dedecore ferret, remanserint. Ita enim omnes ad internecionem deleti fuerunt. Quorum exitium Hunimundus uindicaturus, maximam Sueuorum, Sarmatarum, Gepidarum, Rugorum, cæterarumq; gentium potentiam contraxit, castraq; ex ingenti multitudine coacta, ad amnem Bolliam in Pannonijs collocauit. Theodemirus autem uocato in belli societatem Vindemiro fratre iunior, ad arma coactus accessit, cōsertoq; prælio uictor euasit, adeo ut campus conuentum inimicorum cruore conspersus, rubeum pelagus appareret: armaq; & cadauera in modum collium cumulatæ, campum longè plusquam decem millibus passuum oppleuerunt. Qua uictoria Gothi summam lætitiā concipientes, putabant sibi nunquam aliquid magis gratum accidere potuisse, quam Regis sui Valamiri sanguinē, & suam ipsorum iniuriā, cura maxima inimicorum ruina uindicatam fuisse. De innumerabili uero hostium multitudine pauci ad sua reuersi, sempiterna nominis infamia norati manserunt. Expectabat deinde Theodemirus occasionem inuadendi terras Sueuorum, à quibus tam iniuriōse iam fuerat prouocatus. Accidit interea (quod sæpe accidere solet) Danubij fluuium adeo dura glacie congelari, ut nihil debilior esset supportandis plaustris, & iumentis, quam fortissimus aliquis pons diligentissimè structus & confirmatus.

Hanc itaq; opportunitatem nactus Theodemirus magnum exercitum (emenso Danubio) Sueuis improuisis adduxit, & tam Suenonū gentem, q; etiam Alemannorum, utraq; inuicem confederatas, denuo uastauit, subegit. Inde quoq; uictor ad proprias sedes, id est, ad Pannonias, reuersus, Theodericum filium suum, quem ad Byzantium obsidem dederat, à Leone Imperatore cum magnis muneribus remissum, gratissimo animo excepit. Gothi deinde secum considerantibus, q; necessarium foret suam ipsorum iuuentutem in militaris disciplinæ studio exerceri. Per illud enim terras, urbes, principatus, regna, opesq; maximas acquisuerant: illo uero collabente, opes quoq; collapsæ fuere. Proinde omnes cum magno desiderio Theodemirum adeuntes rogant, quacumq; parte uellet duceret exercitum. Qui postq; cum fratre Vindemiro, & Gothorū proceribus de suscipiendo bello deliberasset, locumq; more gentis in urnā coniecisset, cōfestim in terras Orientales, Vindemiro in Italiam transeunte, exercitum fortem & animosum deducendū curabat. Primum igitur transmissio

Sauo flumine, Sarmatas sibi occurrentes in amicitiam recepit: ulteriusq; prosperam & undiq; felicem militiam promouēs, primam Illyrici urbem Naissum inuadit, in qua cum filio Theoderico commoratus, comites circumquaq; per Illyricum transmittit: qui ubiq; uictoriam, & maximas opes assecuti, non sine magna læticia se suo Regi restituerunt. Qui aduersus tam suam, q; filij Theoderici felicitatem crescere, et cumulari, non contentus erat Illyricum subiugasse, sed Nussitanam urbem egrediens, Thessalonicam petijt. Quam cum arcta obsidione cinxisset, missa legatione, & magnis muneribus à Clariano patricio, quem illuc Princeps direxerat, ab obsidione reuocatur. Initoq; cum Gothis scedere, Romanus dux loca eis, quæ incolerent, sponte concessit: ubi cum Rege suo armis depositis, pacq; composita quieuerunt. Nec diu postea Rex Theodemirus fatali ægritudine correptus, uocatis Gothis Theodericum filium regni sui designat hæredem, & ipse mox rebus excessit humanis.

Vindemirus tamen optimus Ostrogothorum Rex, suam præclaram memoriam ante magnifica Theoderici gesta sibi iure uendicauit. Hic enim et si duobus præmortuis fratribus suis natu minor esset, uirtute tamen, & disciplina militari, ac morum probitate eos superabat, aut certe æquabat. Erant enim omnes tres optimi, & prudentissimi Principes: qui si eo tempore Gothis non contigissent, actum prorsus de Ostrogothis fuisset, ut uix nomen eorum (nisi forte in primæua Gothorum patria) remanisset. Quanto autem amore erga suam gentem semper & continuè ducebatur, partim ex operibus, quæ communiter cum cæteris fratribus gessit, partim ex illis, quæ ultimo fato proximus egit, constare potest. Cum enim à fratre Theodemiro, & Gothorum proceribus, ac populis rogaretur, ut in Italiam, quæ tunc Anthemij imperio subiacebat, partem Gothicæ gentis ducere curaret, libenter & quam primum paruit, spem ei faciente illa graui controuersia, quæ tunc in Romana Repub. inter hunc Anthemium, & Rechimirū feruebat. Credidit enim se & Gothos suos, ex uictoria unius aut alterius partis, pacificas & securiores sedes ibi consequi posse. Verum cum post longa itinera, difficilesq; labores, Italiam ingrederetur, uno eodemq; tempore limina Italiæ intrauit, & limina humane uitæ (ut Iordanes credidit) exiuit, relicto post se filio regni successore eiusdē nominis Vindemiro: de quo nunc pauca, ut Regum successio cognoscatur, subiiciemus.

Vindemirus iunior præmortui Vindemiri filius, quem alij per errorem Bilmirū uocant, in Italia inter maximos eius terræ tumultus, Rex à Gothis constitutus, incidit in reliquias illius periculose controuersiæ, quam pridem ingratus Rechimeris Anthemio Imperatori Romano excitauerat. Erat hic Rechimeris Anthemij gener, prælatusq; Cisalpinæ Galliæ. Sed neq; gratia, neq; affinitas obstitit, quo minus cæca dominandi libido seruum armauerit in dominum, ducem in Imperatorem, generum in focerum. Reuersus enim ex Gallia, terribilem armorum apparatus adduxit, Anthemiumq; in Urbem compulsum, arcta obsidione fatigat. Interea quædam historiæ affirmant Vindemirum seniore, huius Vindemiri patrē, magna Gothorum multitudine comitatum Romam aduenisse, proq; Imperatoris, & Romanorum liberatione, contra Rechimerem in uia Cassia se obiecisse, commissosq; in conspectu Urbis acerrimo prælio, circa Hadriani molem eundem Vindemirū in medio pugnandi ardore cecidisse. Hinc puto à Iordane dictum esse, quod in limine Italiæ corruisset, quæ aduersa belli fortuna in Romæ urbis limine pro Romanorum libertate pugnante extinxit. Cuius mors tantum terrorem Anthemio incussit, ut summa Reipub. ciuib; permissa, se in ordinem redigi pateretur, uictorq; Rechimero, atq; Olimbriō Rechimeri successori, celerrimo fato absumptis, Glicerius sufficeretur: qui hunc Vindemirum iuniorem, ne eius aduersario nepoti patricio auxilium præstaret, magnis muneribus & pollicitationibus allexit, allectumq; in præsidem Galliæ Narbonensis, ad quam pridem pater Vindemirus ab Anthemio præses designatus fuerat, creare curauit. Muneribus igitur simulq; mandatis à Glicerio Imperatore acceptis, Vindemirus in Galliam tendit, seseq; cum parentibus Westrogothis cōiungens, unum corpus efficitur: sic Gallias, Hispaniasq; tenentes, omnium hostium uim atq; insultum, potenter constanterq; represserunt.

Theodericus Ostrogothorum Rex, cuius celeberrima memoria in omnibus Italiæ historiis, & Romanorum gestis habetur, antequam à patre Theodemiro Gothorum Rex designaretur, multis præclaris facinoribus adolescentiam suam omnibus Gothorum proceribus & populis cōmendauit. Quippe uix septimum annū pueritiæ suæ egressus, pro publica suorum pace (consensu patris Theodemiri) obses ad Imperatorem Leonem ducitur: apud quē totis undecim annis gratissimè conuersando, summam gratiā Principis, & totius curiæ Imperialis affecutus est. Deinde cum Leo considerasset, Theodemiri regnum post extinctum Valamirum, ad maximā potentiam ascendisse, (erat enim Ostrogothorum, & Dacię, Moesięq; & utriusq; Pannonię Rex) cogitabat ut aliqua sibi gratia potentissimi Regis animū conciliaret, Theodericū filium ultro ei restituit. Theodemirus non ignarus quid sibi uellet illa Imp. beneficentia,

beneficentia, ne gratia uinceretur, inducias, quas cum Leone pactus fuerat uiuo adhuc fratre, in pacem commutauit. Theodericus haud multo post, cum decimum octauum annum ageret, assumpta patris militia ad numerum sex millium uirorum, in scio patre, Danubioq; transmissio, terras Sarmatarum inuasit. Quibus deuastatis, & Rege eorum Babaio, qui se Romanos uicisse extollebat, interempto, præda onustus, & uictoria clarus, ad patrem nihil tale ab adolescente expectantem reuertitur.

Interea mortuo Leoni Imperatori successit in imperio Zeno Isauricus: qui hunc Theodericum Gothorum Regem, ad se in Byzantium humaniter inuitatum, humanissime excepit, amplissimoq; honore affectum, in filium adoptauit, deinde Ordinarium Consulem (quod tunc summum decus in toto orbe credebatur) declarauit. Nec tantum id præstitisse contentus, sed etiam equestrem ex ære statuam, ad sempiternam gloriam Gothici Principis ante regiam palatii collocauit. Iamq; nihil reliquum esse uidebatur, quod à prudentissimo atq; humanissimo Imperatore in adoptiuum filium, eundemq; optimum Regem conferri potuisset, præter imperium, & coronam, quam Theodericus tantum ueneratus est, ut potius uitam posuisset, quam illam ab indulgentissimi patris, siue Imperatoris capite ante fatalem cursum amoueri sustinuisset. Fuerunt ea omnia per sapientem Imperatorem facta, ne fortissima illa gens Gothica, quæ omnia præter otium maluit, negotium aliquod insuperabile Romano faceretur imperio. Erat ergo per beneuolentiam, siue beneficentiam, in amicitiae officijs continenda, quæ armis domari, aut coërceri nequibat. Compertum enim erat, mores Gothorum eosdem esse, quos adhuc habent, uidelicet ut bonis rationibus ducantur, cum omnino nequeant etiam morte propolita compelli: quos etiam in eorum generosis filijs apud Hispanos esse, per longam consuetudinem accepit. Summa igitur, & summae humanitatis officia erant omnia, quæ Zeno in Theodericum contulit, excepta Arriana perfidia, quam illi adinarrabile damnum totius orbis Christiani uel impiæ, uel nimis imprudenter infudit. At uero Theodericus non solum erga Imperatorem, sed etiam Senatū gratissimus erat, & quibusq; poterat officijs aulicos omnes, Romanamq; iuuentutem non minus urbanis, quam militaribus studijs amplectebatur, omnibusq; se charum reddere curabat, ut nemo non eum tanquam Romanum diligeret.

Dum hæc apud Constantinopolim geruntur, Italia quotidie maioribus afficitur calamitatibus. Siquidem crudelis Odouacer non iam eam oneribus premebat, sed rapinis quicquid collibuit extorquebat, nulli rei parcens sacræ, aut profanæ. Spes una supererat Romanis in imperio. Postea uero quam Theoderici fama, moresq; sunt Romam perlatis, cum ad Zenonem Imperatorem, tum ad eum quotidie nuntij à primoribus Romanorum uentitabāt, afflictis rebus opem postulantes, instabantq; ut aduentum Romam acceleret, certus, quod cum primum Romana signa attulerit, omnis Italia à crudeli Odouacre defectura sit. Theodericus autem tot importunis Romanorum literis, & assiduis nuntijs superatus, ad Italiam, & urbis Romæ liberationem cœpit omnes animi sui conatus applicare, nihil de suis Gothis, quos ad talem militiam uehementer inflammatos nouerat, dubitans. Sed restabat in tam arduo negotio Imperatoris consensus: quem opportuno tempore sicut Iustinianus Venerus habet, allocutum fuisse accepit: Nisi existimarem, optime Imperator, rem de qua sum dicturus, non minus tibi gloriæ, imperioq; q̃ mihi commodo futuram, super sedissem uerbum facere. Ingentia tua erga me, patremq; meum merita deposcunt, ut imperij gloriam & dignitatem, cuiusq; meæ præferam utilitati. Voces quotidie, optime Princeps, ad me ex Italia perferuntur, quonam pacto Herulus ille Odouacer eam terram, olim imperij sedem, deuastet, quibus oneribus, iniurijsq; afficiat. Romanorum procerum nuntij, in summam uersi rerum omnium desperationem, aliam quantumlibet uel miserrimam uitæ conditionem ferre se posse dicunt, tyrannidem huius hominis nequaquam pati posse: implorant auxilium afflictis rebus. Non dubito quin eadem quoq; ad te perlata sint. At uero altera ex parte Gothice gentis primores, quibus hæc nota sunt, quotidie meas aures obrundunt, instant, urgent, ut prouinciam istam suscipiam: queruntur se gentem nec ignobilem, nec inertem, per desidia iam annos ferè decem torpere otio: homines autem alios nescio quos, ubiq; iam terrarū rapitis imperij prouincijs, florere opibus, & dignitate: Vestrogothos, Sueuos, Alanos in Vaconia, Aquitania, atq; Hispania, Vandalos in Africa, Burgundiones in Gallijs: & demū Herulos, & Turingos Italiam, præclaram regionem non tantum obtinere, sed conculcare: solos Ostrogothos omnium gentiū infelicissimos, desidia tabescere. Fateor, optime Imperator, non posse me his uocibus non moueri, ut qui seditionem aliquam interdū metuam: moneo tamen eos, & interdum redarguo: Quid uobis uultis: nunquid non stipendium uobis penditur? Nihil huiusmodi querimus, inquit. Torpere inertia, sordere ignauia, tabescere otio non possumus. Hæc illi. Nā quod ad me attinet, his me Imperator humanissime honoribus

afficiis, quibus plures & maiores optare non possim. Habes me pluribus annis ut filium, explorare quid iubeas constitui, idq; optimum ducere, quod iusseris. Nam si forte hanc imperij nomine provinciam suscipiendam statueris, nihil possum gratius audire: habebis me & pro Gothorum duce, uel pro milite. Sin uero maiorum rerum curæ impedimento sunt, quominus huic rei animum adhibeas, at ego non dubitabo maiestatem tuam consulere, quid hac in re & mihi agendum, & illis respondendum uideatur. Nam etsi Græcus, aut Italus non sum, tamen non est mihi denegatum ciuilibus motibus informari: nec iam Gothi alieni censi sunt à moribus Romanorum, cum quibus annis fere ducentis conuersantur. Neq; illud negligendum uidetur, magnam mihi spem esse, si tu annueris, breui re hanc feliciter confectum iri. Hostis quam nullus sit ingenij, optimè noui: nullius consilij, omnia temere agitis: copie modice, ac tyronum Italorum fere omnes. Sed quod maximum est, inuisus omnibus eius terræ mortalibus, in quem bellum gerendum est: nobis uero & copie ualidæ sunt, & auxilia non deerunt. Plures fortasse q̃ uelim, ad huiusmodi bellū concurrent: in primis autem Romani imperij dignitas, & existimatio. Spemq; maximam præbet, à quo dignus habitus sim, quem honestet hoc munere: etsi cætera desint auxilia, hoc solo nomine ausim coeptum aggredi. Itaq; tum his rationibus, tum defectione Italiæ, quæ ut signa noua conspexerit, transcuram ad nos esse non dubito, felicia omnia sperare licet. Puderet præterea si nihil aperiā quod cogitandi animo de imperio subierit, plusne commodi aut incommodi lex hoc bello sit capturum. Commoda (ut uidetur) plura sunt. Liberaueris tu ærarium stipendio Gothorum, & fructibus latissimarum provinciarum, quibus nunc insident. Ea pecunia uti poteris ad res Persicas, & Africanas. Nihil est enim quod ab Aquilonis parte, quam insidemus, metuas. Præterea imperium liberabis inuidia, quæ nunc laborat. Latius enim per orbem terrarum fama increbuit, Romanos sibi rapere omnia, neminem pro socio, omnes pro seruis habere: unde fit, ut provincie sæpius exagitentur. At uero cum uiderint, imperium alios quoque ad communionem admittere, queri desinent, & animis etiam atque etiam mitescent. An illud quoque parui æstimandum, quod imperij dignitas & æstimationis, amissione Italiæ iam pridem depressa, non restituetur solum, sed augebitur: cū qui nunc factant plus potuisse inimicos imperij, quam imperium, uidebunt amicos etiam imperij nunc plus posse, q̃ inimicos. Illud autem commemorare officij nostri est, & cogitare sapientiæ tuæ. Quia si res uoto respondent, sanè Italia non tam mihi recepta fuerit, q̃ imperio. Poteris tu quidem quicquid erit terrarum, mariumq; quicquid præterea copiarum & exercituum, ad gloriam Imperij referre, cuius beneficio restituta sit. Neq; tua minus erit Roma re ipsa, q̃ titulo. Sin uero (ut bellorum interdum se habent euentus) aduersi aliquid acciderit, nihil erit amissum Imperio, nullum periculum tuæ res adibit. Illud profecto quispiam pro commode suscipiat, qui cum inter aduentitios ea contentio sit futura, non potest imperium, nisi de utriusq; gentis laboribus, tutius securiusq; reddi. Dixi quæ uisa sunt. Si quid forte liberius excidit, aut quod minus maiestatem, sapientiamq; tuam decuerit audire, accipias pro tuā mansuetudine in bonam partem, ueniamq; dabis aut ætati, aut armorum studio, cui me genitor magis, q̃ uerbis assuescere uoluit. Deus beneuertat, quicquid statueris.

Hanc optimi Regis orationem prudentissimus Imperator attento beneuolq; animo auditam, gratissimo responso dignam iudicauit. Proinde negotio tam arduo, tamq; difficili ad Senatum (prout necesse erat) relato, mox uniuerso Senatui uisum erat, non solum honestis Theoderici petitionibus annuendum esse, sed preces addere, ut quod præstanti atq; integro animo pro Romanorum & Italiæ liberatione cogitauerat, studioso prosequeretur effectui. Deinde Zeno Theodericum sacro uelamine (quod erat tunc maximum à Principe factæ concessionis stabilimentum) insigniuit. Hic silere non possum, quomodo Leonardus Aretinus asserat, hæc omnia à Zenone ob formidabilem Gothorum potentiam facta fuisse, quasi honestum fuisset Imperialem celsitudinem in tam arduo negotio callidius, quam seriosius processisse, ut se à Gothorum uiribus liberaret. Dimissurus Zeno Theodericum, magna pompa eum extra Byzantium comitatur, Senatumq; & populum Romanū, ac totam Italiam eidem commendauit. Igitur Theodericus in Italiam cum ingentibus Gothorū copijs transiturus, primam sui propositi difficultatem inter Pannonias & Noricum ab Attilano multitudinis reliquijs expertus est. Siquidem Gepidarum Rex, qui fuerat Ardarico de functo surrogatus, & Bufaris Bulgarorum dux, illum in itinere aggressi, magnis incommodis ipsum, atq; ipsius exercitū in primis affecerunt: à quo tamen constanti atq; acri prælio ita superati fuerunt, ut magis necesse haberent accepta uulnera curare, q̃ circa uias obstruendas inuigilare. Itaq; Theodericus ferro uia aperiens, cum labore in Italiam peruenit: nec longe à Sontio dirutæ Aquileie fluuio castra communiuit. Cumq; ibi ad reficienda corpora hominum iumentorumq; aliquanto tempore resedisset, Odouacer, qui de Gothorum accessu

fam antea cognouerat, cum expeditissimis copijs Herulorum, & Italarum, ac Turellingorum Theoderico occurrit. Nec multum inde moræ fuit, sed confestim est ad cruenta arma deuentum, quibus inens hominum multitudo uicta, caesaq; corruebat. Superatus tamen Odouacer, ad Padum, cuius uada & ostia classe presidijq; communiuerat, concessit.

Theodericus autem inde progressus, Veronam uoluntaria ciuium deditione affecutus est. & iam de Odouacre persequendo animo cogitabat. Cum ille ex improviso cum ualidior adhuc exercitu affuit, tum Theodericus ob uictoriam antea adeptam, fiducia plenus exercitum eduxit. Pugnatum est denuo, atq; acrioribus animis in campis Veronianis. Fuitq; ea pugna Herulis nihilo felicior Sontiaca. Odouacer enim sub primo belli ingressu, ab Italarum Padanorum auxilijs (teste Sabellico, & Blondo) derelictus, parte suorum Herulorum multo maxima, quæ pertinacius in pugna perseuerauit, amissa, uictus acie excelsit. Inde Romam confugiens, cum portas clausas, ciuesq; de incenibus resistere uidisset, suburbana tecta, & agrum Vrbi circumpositum, ferro uastauit, & igni. Iam enim Romani de cura, quam Cōstantinopolitanus Imperator de eorum liberatione gerebat, certiores effecti, Odouacris Imperium contemnebant, ipsumq; Ostrogothum Theodericum, ut legitimum Regem ac Principem, prompto affectu expectabant. Is omni Transpadana Gallia in fidem recepta, aliquantulum Mediolani constitit, dum exercitum duobus grauissimis pralijs afflictum resiceret, ut reparato auctoq; exercitu, fortior in Odouacrem contendat, qui interea pluribus diebus frustra circa impugnationem Vrbs consumptis Rauennam petierat, cum his copijs quas reliquas habebat. Coeperat enim exercitus laborare commeatum inopia. Stabat adhuc magna pars Italiæ pro Herulis. Et quod plus angebat Theodericum, pleriq; ex his qui pridem Odouacrem in acie deseruerant, promissis magnis allekti, atq; ab Acusa Aemiliæ & Flaminia præfecto, magnæ autoritatis uiro, persuasi, in fidem eius redierunt.

Interrupto itaq; uictoriæ cursu, Theodericus Ticinum sibi belli sedem elegit. Comperto autem quod Odouacer sese Rauennæ continere cœpisset, audacior factus Ostrogothus, impedimentis cum imbelli multitudine ad Ticinum relictis, munita prius arce, & urbe ipsa incenibus ac præsidio confirmata, cum robore copiarum Rauennam profectus, Odouacrem triennio obsedit, cepitq; primo accessu omnes illius provinciae ciuitates & oppida, præter Ariminum & Cæsenam. Interea bis iusta acie certatum est, atque in utroq; prelio Odouacer uictus, redactusq; ad extremam rerum inopiam, se & urbem Theoderico tradidit, sperans aliquam Italiæ portionem sibi, suisq; popularibus assignandam. Affirmat autem Agnellus in uita Ioannis Episcopi Rauēnatis, quod Theodericus Odouacrem iusta acie congregi ausum in patentibus Candiani campis bis prælio superauerit, quodq; ea uictoria elatus, subito Ariminum obsederit, & sine mora in deditionem acceperit, deinde dromones in Ariminensi portu captos, ad Rauennatum portum (qui Portellio dicebatur) immiserit. Sunt autem Dromones uerbo Græco, Gothico autem sermone Promones, naues subductiones, tabulatis undique ad propugnaculi castelliue speciem communitæ. Itaque Theodericus Portellionis ostio dromonibus clauso, partem copiarum in insula, quam Bidens amnis, Padusq; & mare efficiunt, locauit. Ipse cum cetero exercitu Rauennam in circuitu obsedit. Unde ad tantam rerum penuriam in urbe est deuentum, ut sordidas & maligni saporis herbas clausi comedere cogerentur. Qua impulsus difficultate Odouacer, hortante urbis Episcopo deditionem fecit.

Ingressus est autem Rauennam Theodericus, Episcopo Ioanne cum clero, & sanctorum reliquijs obuiam prodeunre. Continuitq; se Odouacer eo die, et postero, in palatio quod dicebatur Hilautum, Rauennæ tunc insigne, sperans aliquam partem Italiæ sibi & Herulis attribui possidendam. Sed Theodericus petitis eius annuere nolens, misit qui illum, et filium adolescentem, primoresq; gentis interficerent. Herulorum uero plebem circa Augustam Prætoriam sub Alpibus, dato illis Regulo, collocauit. Breui exinde omni Italia, & demum Roma, summo Senatus populisq; Romani applausu est potitus. Enim uero nullus externorum Regum libentius est Romæ uisus, maiore uel studio & congratulatione ciuium in Urbem acceptus: nullum rursus in se mitiorem est aut Roma, aut Italia experta. Quod maxime ex eo euenit, quia præter illam suæ naturæ benignitatem, qua ad optima quæcunque inclinabatur, etiam optimos consiliarios semper secum habere uoluit, præsertim sanctos Episcopos Catholicos, quâquam ipsemet Arriani dogmatis assertor esset: in quorum numero erat S. Episcopus Ticinensis Epiphanius, cuius consilio libenter obsequebatur, in illis potissimum operibus, quæ humanam commiserationem præ se ferre uidebantur. Hoc enim consultore & autore, maximam captiuorum multitudinem (data ingenti Regionum prouentuum parte) redemit. Missusq; est ab eo idem Christianissimus Episcopus, Epiphanius ad Gundibaldum Burgundionum Regem, pro redemptione plurimorum Italo-

rum,

rum, quos pridem ex Italia in captiuitatem abduxerat. Et quum maxima auri uis, quam Theodericus ex misco dederat, non sufficeret ad omnium captiuorum redemptionem, Gundibaldus quinque millia ex eis sanctissimo Episcopo gratis & sine pretio donauit. Theodericus deinde urbe Roma Senatui permitta, in Rauenna urbe sedem suam collocauit: ubi ad tantam Regiæ dignitatis, & honoris amplitudinem, opumq; affluentiam conscendit, ut paucos illi pares Italia postea habuerit.

Inter cetera autem, ut externas uires domesticis adiungeret, Andesledam Clodouei Francorum Regis filiam duxit uxorem: sororem uero suam Amalafredam Honorico Vandalorum, & filiarum unam Alarici Vestrogothorum Regis filio Almarico despondit; alteram Gundibaldo Burgundionum, Amalabergam uero neptem Hermifredo Turingorum Regibus, in matrimonium coniunxit. Eucharior etiam nobilissimo Gotho, ex Balthorum pro sapia oriundo, Veterici filio, tertiam filiam Amalasuentam in uxorem tradidit: quo genere per aliquot (quibus superuixit) annos, tanquam filio usus fuit. Possedit uero, & ex prisco Romanorum Principum Instituto administrabat Occidentales Romani imperij prouincias, quæ à nullis dictarum gentium Regibus tenebantur. Necdum enim unquam cum Francis, Burgundionibus, & Vesgothis bella suscepit, sed eos atq; alios exteros imperij oppressores, quoad potuit, in pace continuit, missis oratoribus cum epistolis, ne aliqua inter eos nata dissensio, Constantinopolitanis Imperatoribus, Romanisq; uiam faceret ad Occidentales terras inuadendas. Ipseq; interea tam dexterè mansueteq; regnum administrabat, ciuitates & populos tractabat, ut cum Augusto Principe, Traianoue, aut alio ex ijs, qui Patres patriæ, siue optimi Principes iudicati sunt, merito conferri potuerit. Enimuero quod Rauennæ ageret, non tantum est ab eo factum, quasi Romanorum ferociam (ut tradunt quidam) horreret, desperaretq; posse fieri, ut Roma diu Regem externum ferret, uerum etiam quod uidebat nunquam fore, ut Gothis Romanisq; conueniret, quorum diuersi mores, diuersaq; sacra essent. Erant enim Gothi Arriani: cum tunc (ut nunc) Romæ Orthodoxæ fidei uigerent instituta:

Ad tollendam igitur omnem discordiæ materiam, uel (quod alij scribunt) loci opportunitatem secutus, Rauennæ (quod satis constat) annis fuit circiter quadraginta, Urbis administratione (ut dixi) Senatui permitta. Nec absens unquam destitit ipsum ordinem per litteras hortari, ne paterentur Urbem multis cladibus alijs super alias deformatam, senioq; confectam, situ & squallore coopertam iacere, sed publica Urbis ædificia instaurarent: iidemq; studiosè prouiderent, ut priuata non corruerent, sed diruta instaurarentur. Eoq; præcepto multa sacra & profana loca, in ueterem formam confurgebant. Palatium, thermæ, Capitolium, porticus, cloacæ, aquarum ductus restituti. Præfectos, architectosq; diligentes & expertos, cuiuscunq; opificij officinis, ut omnia in pristinam formam melioremq; instaurarēt, præfecit, qui curam diu noctuq; sustinerent, ne urbis ornamenta, statuæ, & ingeniorum monumenta ex ære aut marmore excisa, extraherentur. Sepulchrum Augusti in campo Martio inter Tyberim & uiam Flaminiam uetustate collapsum restituit. Saxa Amphitheatrici, quod iam maiori ex parte corruerat, loco moueri, nisi in solam murorum Urbis reparationem, prohibuit. Statuas Principum æneas, aut marmoreas, equestres, pedestresq; nominatim multas, & generali edicto omnes conseruari iubebat, adhiberiq; curam, ne illæ interirent, quibus fides posteris assereretur, uiros fuisse præstantissimos, per quos ad amplissimum orbis imperium res Romana conscenderat.

Præterea leges, & instituta per manus maiorum tradita seruari, moresq; (si quid à prisco uiuendi ritu degeneratum esset) castigari mandauit. Estq; per omnia uetus ciuitatis forma, quam prius Reipub. oppressor Cæsar cum libertate euerit, in integrum à Gothico Rege restituta, excepta disciplina militari, à qua Romani non quidem inuici (ut quibusdam asserere placet) passim sunt se sub tam diuturna & florentissima pace reuocari, sed ut operam sapientiæ in toga impendentes, scirent magis militibus imperare, quam onerosa militiæ negotia exercere: ad memoriam reducentes, seuerum illum Catonem aliquando dixisse, Rempub. Romanam nequaquam fortitudine militari, sed consilio, sapientia, prudentia, imperium suum ab Ortum usq; ad Occasum extendisse. Quod autem Theodericus usum armorum uniuersum prohibuisset, haud uerisimile apud me est: fuisse enim illud non parui timoris indicium, à quo longe absuit, cum Romanos & Italos omnes perinde ac charissimos filios semper amauerit: estq; rursus ab eis non secus ac communis omnium parens, circiter annos quadraginta (ut supra notatum est) quibus regnabat, obseruatus. Omnia spectaculorum genera (ut olim sub Cæsaribus ipsius Regis impensa sunt) edita. Præterea ut honorem Urbis sue gloriæ præferret, uetuit ex auro, uel argento monetam cudi alia forma, quam ueteri, dum Romana Respub. florisset. Ut autem ciues Romani uel nouis erigendis, uel instaurandis uetustio

ribus edificijs, maiorem haberent commoditatem, parandę calcis officinas in pluribus Italię insulis fieri procurauit, calcemq; postmodum ciuibus, quorum principia ædificiorum cernerentur, liberaliter & sine pretio est largitus, multaq; alia pro publica & priuata Romanę urbis instauratione, supra hominum fidem effecit. Quod qui a fideli & copiosissimo teste uoluerit certius intelligere, legat Cassiodori eius epistolaris scriptorũ uariorum libros, in quibus abunde comperiet, ipsum Regem religionis Christianę, sacrorum locorum, cærimoniarumq; & Pontificum Romanorum dignitatis curam enixius, quàm multi alij Christiani Imperatores gelsisse, nihilq; unquam prætermisisse, quod ab optimo Principe optari potuisset. Nec silenda est eius pietas in S. Petrum, cuius templo Romę in Vaticano trabem argenteam, mille & quadraginta libras pensantem, cum duobus cerostratis argenteis, quorum singula septuaginta libras pensabant, liberaliter obtulit, tempore Hormisdę Papę. Pari quoq; humanitate usus est erga uniuersas Italię urbes: quod maximè ostendit edictum, in quo ciues iubet toto anni tempore, præterquam tempore messis & uindemię, ciuitates & oppida frequentare, obireq; munera, quibus antea quietis Reipublicę temporibus consueuerant. Non solum enim agricolę, sed etiam honesto loco nati, ob bellorum motus, quibus Italia diu afflictata fuerat, rura incolebant, uolentes potius ignobiliter uillicari, quàm in luce hominum cum uitę periculo uersari.

Sunt urbes quædam ab eodem Rege, & Gothis edificijs excultę, Ticinum, Mutina, Regia domo utrobique constituta. Arimini templum protomartyri Stephano erexit, uel consummauit. Rauennę D. Martino Basilicam, Spoletum sumptuosissimo ædificiorum apparatus excoluit. Sipontinis tributa remisit, ut urbem semirutam restituerent. Aponi balnea, quę sunt in agro Paduano, muro clausit, ædesq; balneis apposuit, ut commodius frequentarentur. Præterea (ut Iustinianus Venetus habet) maxima liberalitate usus est erga ipsam Paduanam urbem, dudum excisam. Iacuerat enim annos sexaginta ab Attilę demolitione dirutis mœnibus, & sine ullo munimento. Miseratusq; est urbem nobilissimam ad tam infelicem redactam conditionem, ut ipsa per se surgere non posset: deinde uallo, & fossa eam muniens, in pristinam dignitatem, atq; hominum frequentiam collocauit. Sed Rauenna Theoderici indulgentia, omnium Italię urbium tunc maximè aucta est, excultaq; edificijs, ex urbe Roma & Constantinopoli marmoribus aduectis. Eratq; Theodericus talis in ornanda & conseruanda Italia, ut & ipsam ab omni externa iniuriã tueretur, & ciues in tanta pace & tranquillitate conseruaret, ut omnes optimos Principes, qui unquam ante ipsum fuissent, iustitia, clementia, bonitate, & equitate superauerit. Fuit enim (inquit Procopius) nemine inferior, qui a principio in dignitate Imperiali probatiores fuissent. Gothos quidem ac Italos, pari quadam & summa beneuolentia suapte humanitate prosequabatur, ita ut omnes, quod utiq; difficillimum est) eius imperium oblectaret.

Obrinuit interim Theodericus non solum Italiam, Romanq; Italię caput, sed & insulas, prouinciasq; quę ipsi terrę adiacent. & cum his Dalmatiam, Liburniam, eamq; Illyrici partem, quę ad Hadriam spectat. Tenuit & Narbonensem Galliam in Comata Gallia. Præterea circa Rhenum gētes quasdam suo regno adiecit. Pars ad hæc Pannonię, quę ad Sirmium uergit, eius præsidio defensa est aduersus Bulgaros: qui relictis sedibus, quas circa Istrum prope Pannoniam & Noricum habuerunt, Thraciam populati sunt: quam Zeno iniuriã nunquam reprimere poterat, tum quia res imperij nimis afflictę erant, tum quia Byzantionuper conflagrato, Imperialis fiscus euersus esset. Ad postremum ut tutior esset Italia ab omni externarum gentium insultu, omnia Alpium claustra, a mari ad Tridentinum saltum, Gothorum Principibus attribuit, Tridentumq; muro cinxit. Verucam etiam (quę est Mons falco in agro Aquileiensi) a fundamentis erexit. Atque his Theodericus artibus, & prudentissimo studio affectus est, ut diu Italia cum magna Europę parte, nullis bellorum terroribus fuerit obnoxia.

Tandem Romani tam quęta & felicia secula in Summi Pontificis electione turbauerunt. Siquidem defuncto Papa Anastasio, clerus & populus in controuersiam deuenit. Cũ Symmachus in Lateranensi (quam appellabant Constantinianam) & Laurentius in beate Virginis (quę Noua dicitur) ædibus, uterq; Romanus, in Pontifices eligerentur, delata est res Rauiennam ad Regem Theodericum: qui quamuis ecclesiasticas causas suo iudicio minimè subijci cognosceret, conciliandis tamen partibus operas suas impendit, ratus ad equitatem pertinere, quod ille qui prius, & a meliore parte fuisset electus, in Pontificatu permaneret. Obrinuitq; Symmachus: qui Christiana usus clementia, Laurentiũ competitorẽ aduersariumq; Nucerinis Episcopum dedit. Verum cum putaretur illa controuersia plene sedata, Romani ad tumultum consurgebant, in quibus utraq; pars suos defensores inueniebat sed

sed diuersis studijs, & intentione non æquè incorrupta. Symmachii enim pars iure agens, à uindicta & iniurijs temperabat: at Laurentianæ partis defensores ad uim conuersi, in uirgines, & sacerdotes immania exercebāt, multumq; innoxij sanguinis ubiq; est perfusum. Nec quievere tumultuantes, donec Symmachus coram synodo se de obiectis criminibus purgasset. Quo facto, una omnium uoce Laurentius condemnatur. Præterea Clodoueus Francorum Rex, non paruum negotium Theoderico fecit, quando Alarico Vesgotho, Hispania Regi, eo quod Arrianam hæresim foueret, bellum indixit. Deinde coactis undecunque copijs, in Hispanias aduersus eum duxit. Alaricus contra haud segnius à Burdegala Valconia urbe mouens, cum ualido occurrit exercitu, hostemq; ad se uenientem in Pictaui excepit. Fuit id prælium atrox, & aliquandiu anceps: ad postremum Alarico cadente, uictoria partibus Clodouei accessit: qua elatus, quotquot Arrianæ sectæ urbes reperit, diripuit & destruxit. Almaricus Alarici filius, Theoderici gener adolefcens, cum quibus potuit paterni exercitus reliquijs, intra Pyrenæos saltus, ut Hispaniam tueretur, se recepit.

Tulit iniquo atque indignanti animo Alarici casum Theodericus, & hanc soceri sui uictoriam, non magis affinitate motus, quam Arriano nomine, cuius erat ipse studiosissimus: & iam sua sponte meditabatur, quomodo Almarico genero opitularetur, ut infra libro 16. dicemus. Interea Anastasius Imperator Constantinopolitanus, renuntiata sibi uictoria Clodouei, gauisus est ultionem de Vestrogothis imperij sui euerforibus, sumptam fuisse suis temporibus: missaq; legatione Clodoueo de prospero rerum successu gratulabatur. At tulerunt, qui ad id missi sunt, illi tunicam blatteam dono, qua soli utebantur Imperatores, & alia quædam insignia: epistolasq; misit, in quibus eum Patricium Consulemq; appellauit. Eratq; Clodoueus Turonis constitutus, quando tantū ab Imperatore Romanis munus accepit. Proinde post solennes Christianorum cærimonias, eam induit uestem, & sedens in equo, nummos in multitudinem, quæ magna ad eam solennitatem aduenerat, disperfit, acclamante populo, non Patricium fore, & Consulem, sed Augustum etiam Clodoueu. Quia ea sociatus pompa, Parisios accedens, eorum urbem tunc primam regni Francorum sedem (prout hodie est) constituit, edificauitq; magnificentissimo apparatu templum, quod Principi Apostolorum pro uictoria uouerat. Quæ cum intellexisset Theodericus Ostrogothorum Rex tunc in Italia potentissimus, ægerimè tulit, uel quia soceri Clodouei audaciam damnauit, uel quod magis est uerisimile, indignè tulerat, quod tantam cum Græcorum Imperatore amicitiam coniunxisset, ratus hæc omnia in suam, & Ostrogothorum contumeliam fieri. Super omnia uero displicuit, quod nepotem ex filia Almaricum paterna possessione depulerit. Proinde coactis undecunq; quadraginta millium copijs, quibus libram duce præfecit, easq; in Vasconiam, quam Vestrogothis ademptam, Clodouei exercitus occupabat, emisit. Fit igitur inter Ostrogothos & Francos acerrimus congressus: & tandem Ostrogothi uictores euaserunt, prostratis & profligatis triginta millibus Francorum in Vasconia: quæ recepta est pro Almarico defuncti Alarici filio, cui iam inde regnum incolume mansit Theoderici præsidio: qui quandiu deinceps in humanis erat, præstitit Vestrogothorum res tutas in Hispania ab omni Francorum iniuria.

Neq; silenda est Theoderici liberalitas, qui Iustinianis magnam frumenti copiam ex horreo publico erogauit, quia Ostrogothorum exercitus per Liguriam in Vasconiam transiens, ipsam nonnihil afflixerat. Ita enim habuit iustitiam cum æquitate atque humanitate coniunctam, ut nullus unquam magis. Afferuntur ad id probandum duo non prætereunda exempla à Iustiniano Veneto. Afferit enim Theodericum fures adeo acerbis pœnis insectatum, ut liceret per omnem ferè Italiam apertis ianuis dies & noctes agere. Alterum autem, quod quum mulier defuncto marito secundas nuptias amatori sponddisset, & conditionem addidisset, filium domo eiectionem, questus filius de matre apud Theodericum: negabat constanter mulier suum esse filium, suppositum dicebat. Quum eniteretur, multis hinc atq; hinc argumentis contendebatur. Rex ingenio sagax, ut ueritatem erueret: Atqui, inquit o mulier, potes si me audis facile ista te molestia liberare: quoniam tu iuuenē istum qui filium tuum se facit, maritum accipe: minor est ætate, & facie liberaliore. Mulier omnino commota, primum substitit, quid responderet. Quum aliquandiu se collegisset, multis cauillationibus eam rem subterfugere, neq; sibi ipsi constare cepit, sed omnia ambagibus inuolueret. Theoderico maior orta est suspicio. Itaq; finxit se pœnam addere, nisi consentiret. Tunc adaucta mulier sceleris horrore, suum esse filium confessa est.

Mortuo interea apud Byzantium Imperatore Anastasio, successor, & filius eius Iustinus, Christianæ pietatis amantissimus, uolens omnes hæreses in Christi religione excitatas, & præsertim Arrianam uesaniam radicatus extirpare, omnes eius sectæ Antistites in toto Orientali imperio eiecit. Tulit eam rem Theodericus permolestè: imbibitam enim à Zenone

Imperatore Arrianam labem, usq; ad ultimum diem mordicus tuebatur. Quocirca aduersarios suos existimabat omnes, quos Catholicæ fidei assertores inuenit. Hinc optimos ciues Romanos, Symmachum & Boëtium, ad delationē duorum factiosissimorum ciuium Romanorum, Opilionis & Gaudentij, suspectos habebat, quasi Iustini partibus starent, cuius optimam popularemq; administrationem longe suspectiorem timebat. Deinde quum Theodatum nepotem ex Galliæ Narbonensis administratione ad Hetruriæ prouinciæ principatum reuocasset, permisit Senatui, ut unum aliquem patricij sanguinis (quem uellent) mitterent, qui prouinciæ præesset. Quod ideo fecit, ne Senatus de eius solita clementia dubitaret. Sciuit enim uerum esse, quod Princeps, qui uni facit iniuriam, omnibus comminari uidetur. At tamen semel irritatus Regis animus, his suspicionibus sæuere non destitit: quin legationis prætextu, Ioannem Pontificem, & ex Senatorio ordine quosdam clarissimos Principes (adiuncto his Ecclesio Rauennate Antistite) ut res minus suspecta esset, procul Italia ablegauit.

Hi ad Iustinum ire iussi, hanc mandati summam secum deferebant: Audisse Theodericum Iustini edictum de Catholicis, & Arrianis: non dubitare hoc in suam contumeliam factum, quem iam pridem insensum habuerint, & Anastasius pater, & Iustinus filius, nulla quidem ipsius culpa, sed ob Italicum regnum iustis armis quæsitum, conseruatumq; & auctum summa cum iustitia, & diligentia: prouidē quoq; agi cum Iustino, si imperium ipse suum tam diligenter administret, ut illi supersit tempus, otiumq; ad sacerdotalia iudicia curanda: censere præstantius esse, ut Reges Pontificesq; seorsum quisq; munera sua obeant certent inter se uerbis sacerdotes, dummodo ui temperent & armis. Moneant igitur Iustinum, ut abstineat edicto: quod nisi fecerit, certiore faciant, quicquid ille iniuriæ intulerit Arrianis ecclesijs, idem quoq; se Catholicis illaturum. Excepit Iustinus Pontificem multa ueneratione, demissusq; ad eius pedes, ut Dei uicarium osculo adorauit. Incidit inde difficilis consultatio, utrum Arriani restituendi essent: estq; Pontificis & legatorum lachrymis eo deuentum, ut Iustinus potius Arrianos diuinæ prouidentiae permitteret, uti per se aliquando ueritatem respicerent, aut opportuniore tempore omnibus terris ea pestis excluderetur, ne Roma, & omne Italicum nomē ex ea re maiorem cladem adiret. Datum est Pontifici & legatis, ut Arriani restituerentur, suosq; instituto uiuerent. Dimissurus oratores Iustinus, ut in illorum honore etiam suo consulere, à Ioanne Pontifice (Consulibus Romanis, Senatoribusq; subministrantibus) uoluit coronari. Verū quanto maiore honore legati à Iustino afficiebantur, tanto maiore inuidia Theodericus inflammatus eos redeuntes excepit, quasi omnia humanitatis officia, ab Imperatoria benignitate in eos collata, in ipsius contumeliam facta fuissent.

Proinde iam ex optimo Rege seuerus tyrannus effectus, non erubuit sanctissimum Pontificem, & integerrimos legatos, uarijs criminibus insimulatos, in tetrum atq; horrendum carcerem conijcere, deinde fame atq; inedia, & pedore cruciatos extinguere. Nec dissimili furore defæuit in nonnullos Romani Senatus Principes, in quorum numero Boëtium, & Symmachum iam pridem apud Papiam relegatos, interfici iussit. Boëtium quidem, quasi librum illum nobilissimum, quem de Trinitate aduersus Arrianos conscripserat, in eius contumeliam composuisset. Ipse non multo post, ut nonnulli uolunt, apoplexia, nonnulli uentris profluuiō, magnis cruciatibus extinctus est, anno trigesimo octauo post adeptum Italiæ regnum, & toto tempore (excepto nouissimo anno) adeo clementer administratum, & auctum, ut optimum quemque antiquorum Principum non æquasse solum, sed superasse uideretur. Est Procopij autoritate proditum, paucis diebus post Boëtij, & Symmachi cædem cum cœnanti Theoderico caput piscis esset oblatum refugisse Theodericum, quasi Symmachi faciem oblatam uidisset, quæ inferiore labro mordicus apprehenso, toruis sibi oculis minaretur, territumq; eo ostento in mortiferum incidisse languorem, statimq; deficientibus membris in cubiculum secessisse, ubi lecto decumbens, & parumper quiescens, magnam togarum uim ut sibi ingererent, iussisse. Deinde Elpidio medico omnibus quemadmodum accidissent diligentius explicatis, in Symmachum Boëtiumq; patratum à se scelus acerbo luctu desolebat: quo deniq; deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus, haud longè post moritur, cum primum id iniustitiæ & ultimum in suos subditos exemplum exercuisset. Fuisset nimirum longe felicior eius exitus, si suorum Gothorum consilia ita in extremo anno attendisset, quemadmodum semper antea audiuerat, & illorum seditiosorum Romanorum, Gaudentij & Opilionis, delationes spectas & perniciosas à se longius remouisset. Proinde huius tanti uiri morte relictum mortalibus exemplum, nullam esse rem fortunæ uicibus non subiectam, non opes, non liberos, non imperium, non deniq; uirtutem ipsam, quem Ethnici Philosophi supra omnem fortunam

nam statuerunt teripiuntur omnia illa, & euanescent: at constans & sempiterna felicitas est, quam optimus Deus mortalibus gratis infundit, nec igni, nec ferro, nec ipsa quoque corporis ægritudine labefactandam.

De eadem adoptionis forma.

CAP. VI.

ERat præterea tam rigida apud ueteres Gothorum Reges observatio in armorum experientia, ut eorum legitimi filij cum patre in publica, aut priuata mensa cibum non sumerent, antequam armis idonei ab externis Principibus declararentur: quod & Pau. Diacon. lib. primo cap. 23. attestatur. Dum enim Longobardi peracta uictoria ad sedes proprias remeassent, Regi suo Oduin suggererunt, ut eius filio Albuin conuiuia fierent, cuius uirtute in prælio, Regis Gepidarum occiso filio, uictoriam cepissent, ut qui patri in periculo, ita & in conuiuio comes esset. Quibus Oduin respondit: se hoc facere minimè posse ne ritum gentis infringere. Scitis, inquit, non esse apud nos consuetudinem, ut Regis cum patre filius prandeat, nisi prius à Rege gentis extræ arma suscipiat. His Albuin à patre auditis, 40. iuuenibus sumptis, Turismundum Gepidarum Regem, cuius filium alias in bello occiderat, insignia armorum periturus accessit: quem Rex benignè suscipiens, instituto conuiuio ad dexteram collocauit, ubi sedere consueuerat filius eius alias interemptus: quod tamen pater reuoluens, alta suspiria traxit, grauem existimans filij mutationem. Ob quam cum Regis alter filius, & aulici telis eductis uindicare contenderent, Rex eosdem sub dira interminatione compescuit, asserens eam uictoriam esse impiam, cum quis hospitem in domo propria occiderit: unde & singulos in lata conuiuia redire decreuit: sumensque arma filij sui interempti, ea Albuin tradidit, atque cum pace, & incolumitate ad patris regnum remisit. Dehinc patris conuiuia factus, omnia ordine narrauit, insignemque laudem pro tanta audacia meruit: sed multò maiorem Turismundus, pro constantissima fide in hospitem effertissimum obseruata. Est etiam recepta hominum opinio, uelut sanctio militarium utrorum, ut Rex militem equestris ordinis, id est, Equiriatus dignitatis, creare possit, qui ante suam coronationem in eo ordine assumptus non fuisset: quia sub auroritate Regij culminis hoc includitur, uelut sertum ex rosis super aureum diadema.

De militari educatione Illustrum, ac nobilium puerorum.

CAP. VII.

ERat apud ueteres Gothos non postrema cura de rigida educatione puerorum: quos militaribus exercitijs, & bellis communi lege ascribere satagebant, ut tales omni casu patria haberet defensores, quales olim in uetusto seculo maiorum instituisse imitatores. Isque modus in primis seruabatur, qui et presenti tempore durat. Olim pueri recenter cunas egressi, uirgas & mammas experiebantur: primum in balneis calidissimis grauius ad sanguinis effusione cedebantur, deinde in algidissimâ aquâ ferè ad periculum mortis detrubantur, unde cōpactiora mēbra referrent, quàm ab aliquo Lacedæmonio cæromate, quo ipsi pueros suos ad tolerandos estus, atque algores obdurabant: etiâ quæadmodum Spartani pueri ad arā sic uerberibus afficiebantur, ut multus è uisceribus sanguis exiret, nonnunquā etiā ad suspicionem necis: quorum non modo exclamauit

mauit unquam, sed ne ingemuit quidem, ut iam uite seueritatem, quam Lycurgus suos Lacædemonios longo prudentiæ usu docuit, ab infantia cunabulis, & cum lacte materno imbiberent. Siquidem nouiter natos pueros ad flammam primum deferebant, & uocq; gelu durabant, & undis: deinde adolescentiores facti, grauissimas plagas in corpus, & uultum excipientes, eo silentio ferunt: ut ne oculorū motu, aut metu impatientiam testari audeant. Plumarum et mollitiem uitant. Durum tegmen illis amictui est. Cibus, potusq; fortis. Tabularis plusquam plumatis lectis incumbunt, & similibus asperrimis rebus, ut membra induant solidiora, & ad omnes aduersos casus aptiora. Quia uerò Rex Hungariæ Ludouicus delicatissime nutritus erat, plurimum arguere solebat promos suos, ne fortè è bello fugiens, dape rustica qualicunque sorte quæsita, uitam redimere posset, prout postea probauit euentus.

De ratione, & modo equitandi.

CAP. VIII.

DEinde (uelut Strabo meminit lib. 11. de schola Persica) equitandi, iaculandi, sagittandiq; studio diligenti ueneratione apud principes habenda iuuenes attentè instruuntur: atq; inter alia capiti eorum imponitur grauis galea, atq; longus in manu contus, ut non tam robustè, quàm decenter erecta semper ceruice morem equitandi discant, & conseruent. Præterea clypeus dorso appenditur, ut sciant retrospiciendo occurrentes insidias attentius præcauere: etiam quia uetustissimus Gothica nobilitatis mos est, talibus insignijs, uidelicet galea, lancea, & clypeo, publicos principum conuentus accedere, atq; armis huiusmodi patriæ libertatem, & iusticiam defendere. Præterea ne militaris experientia aliarum gentium ignoretur, mittuntur huiusmodi adolescentes in longinquas principum curias, ut addiscant mores, linguam, discrimina personarum, ingenia regionum, pugnarum, acierumq; ordinem, ne rudes ad gubernacula surgant. Aliquibus tamen non prius contingit in patriam redire, quàm regnare. Erat etiam mos ueterum Principum, mutuo filiorum capillos suscipere, ut casariam incidentes, patres efficerentur, talesq; remittere Regijs muneribus decoratos. Gothi tamen non tondunt capillos, sed strictas galeas, seu cassides, ac loricas alligant, equos fortiores ascendere præcipientes, hyeme uerò horrenda uenationes insequi, alternòq; tempore sub algidissimo frigore armatos simulare stationem, quasi uitæ periculum in aliqua hostili obsidione auersuros: quòd hyeme frequentius, quàm æstate fieri solet. Habet etiam Vopiscus in uita Probi, adolescentes omnes octauodecimo anno solere ad militiam, non latrocinium euocari: quo casu impuberè, aut inualidum uita priuare probrosum nō erat, alias minimè licuit, propter obseruantiam militarē.

De electione tyronum ad arma.

CAP. IX.

His imaginibus in parte ostenditur, quo ritu Reges Gothorum, Suecorum, ac Noruegianorum, aliq; Principes Septentrionis, Regia, atq; prouincialia officia antiquitus instituebant, modernoq; tempore partiuntur. Illos itaq; tyrones militaribus armis cæteris omnibus clariores existimabant, qui in ipso pueritæ flore maturis moribus lubricam frenarunt ætatem: quanihil est sceleratius malis habitibus relaxata.

laxata. Nec enim Principi fidelis, nec patriæ utilis, nec socijs portabilis, nec cuiquam gracilis esse putatur, nisi militari seueritate ad strenuos mores reducta fuerit, ut eo calu fortissimi patriæ propugnatores institui possint, quibus dirigendæ prouinciæ securius cōmittantur. Verum ne continuo rigore huiusmodi iuuenes militaribus disciplinis constringantur, Regia liberalitas eosdem semper erigit, & exaltat, ac specialibus donis, quibus firmioribus obsequijs Regiæ fidei sese constringant, adaptat, quasi intrepidus in quouis certamine, & uitæ periculo subituros. Dona igitur gladij, ballistæ, pharetræ, galeæ, thoraces, lorice, umbones, frameæ, & equi militares, ac grādiore, atq; annexa feuda: quibus omnibus ueteri ritu speciales uerborū forme, ac rationes sigillatim cur dantur, accipiunturue, sunt annexæ. Talibus namq; donis, et signis, extunc uirilē togam, et libertatem induunt, quas sine tutoribus integrū bonorum suorū liceat habere moderamē, atq; bellicis conflictibus audētius interesse, ac stipē, & prædam promereri maiorem: & deniq; omnibus iudicijs militaribus testimoniū, & sententiā asserre firmiorē, quēadmodum Cassiodorus lib. i. inter epistolas Regis Gothorū Theoderici asserit in hac forma:

De eodem per ritum externum.

C A P. X.

Gothis ætatem legitimam uirtus facit, ut qui ualent hostem cōfodere, ab omni tam uitio astringitur se uēdicare. Quod & Paulus Diaco. lib. i. testatur de Longobardis: qui ut bellatorum possent ampliare numerum, plures à seruilis iugo ereptos, ad libertatis statum perducunt: utq; rata possit haberi eorum ingenuitas sanciant more solito per sagittam, immurmurantes nihilominus ob rei firmitatem quædam patriæ uerba: quæ tantum sonant, Dñ te hac sagitta nobilitent, conficiantq; ubi patriæ, ac Principi fueris infidelis. Nec prætereundum est Saxonis testimonium lib. 2. quod olim ingressuri curiam proceres, famulatus sui principia alicuius magnæ rei uoto Principibus obligare solebant, uirtute tyrocinium auspicantes. Attamen fidei integritatem in externis Regijs aulis Gothiæ, & Sueriæ, nunquam meriti sunt, nisi strictum gladium, uel pugionem, per cuiuspidem Principis manu, & munere, fidelitatis iuramento præstito, suscepissent, ne capulo sumpto ipsum gladium retorqueant in uiscera porrigentis: prout dudum accidisse compertum est, dum uindictam sustinere passus est, qui capulum pro cuspidem uariata ueterum consuetudine ingrato concessit. Vexilliferos autem, seu primipilos uiros uirtute ac nobilitate claros, & singulari fortitudine præditos, solius signi exhibitione constituunt, quod militari lege sese agnoscunt æquæ ac honorem, & uitam defensuros: quibus & applicant audacissimos custodes, bipennes acutas habentes, ac ferreos globos ad cingulū pendentes: quibus dum opus fuerit, cominus hostē imminente iactu prosternant, ubi gladijs bis acutis nequeat superari,

De diuersis ætatibus pugnatorum.

C A P. XI.

Successiuis temporibus inter Veteres Gothorum Principes contrariæ seruabantur consuetudines in equestribus bellis conficiendis. Nonnulli enim solebant uiris iuuenibus equos iuuenes, ac feroces applicare: sed hi raram uictoriam reportarunt, quia nimia celeritate usi, in præcipitia ruebant, & ruinam. Alij uerò ueteranis militibus præcipites, ac iuuenes equos certamen ingressuris tribuerunt: hęc triumphantes

phantes uictorias reportarunt: uirtute enim sessorum moderabatur furiositas equi ut non tam precipitanter, quā prudenter hostē attentaret. Itaq; pro usu apud ple-rosq; Principes diu hæc ratio seruabatur, ut iuniores ac ferociores uiri equis senibus senesq; & graues milites iumentis iuuenibus in prælijs uterentur, tanquā eo temperantiæ genere tutius quacuncq; certamina decidi possint. Verū quid in uita Imperatoris Probi, quem milites ingenti prosequabantur amore, Vopiscus de equo uelocissimo meminit, hic inferere non pigebit. Cum, inquit, Probus adeo iustē inter milites suos spolia diuideret, ut nil præter tela, & arma sibi retineret, quin etiam cum de spolio (an ex Alanis, siue ex aliqua gente, incertum est) repertus esset equus non decorus, neq; ingens, qui, quantum captiui loquebantur, centum ad diem milliaria currere diceretur, ita ut per dies octo uel decem continuaret, & omnes crederent Probum tale animal sibi met seruaturum, iam primum dixit: Fugit uo militi potius, quā forti hic equus conuenit. Deinde in urnam milites iussit nomen suum mittere, ut aliquis eum sorte ductus acciperet: et cum essent in exercitu quidam, nomine Probi, alij quatuor milites, casu euenit, ut primum emergeret, cui Probo nomen existeret, cum ipsius Probi ducis nomen missum non esset. Sed cum quatuor illi milites inter se contenderent, ac sortem sibi quisq; defenderet, iussit iterum agitari urnam: sed & iterum Probi nomen emerit. Cumq; tertio, & quarto fecisset, quarto Probi nomen effusum est. Tunc omnis exercitus equum illum Probo duci dicauit, ipsis etiam militibus, quorum nomina exierant, id uolentibus.

Adhuc de alia conditione equi

C A P. XII.

Refert prætereā Herodotus lib. 5. de Artybij Persarum ducis mirabili equo, in armatum erigere se docto: quod audiens Onesilus eius aduersarius dux Cyprorum, ad satellitem suum (erat enim rei bellicæ, & alioqui solertiæ plenus) Audio, inquit, Artybij equum edoctum se erigere, & pedibus simul, atq; ore eum, in quem agitur, perficere: proinde tu propere inita ratione dicito, utrum malis obseruare, equum ne tibi ferendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus: Ego uero, inquit, Rex paratus sum & utrunq; & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. Promam tamen quod rebus tuis conducibilius esse sentiam, Regem ac ducem oportere cum Rege ac duce certare. Siue enim talem occidas, decori tibi fore: siue à tali, quod absit, occidaris, quod secundum est, dimidium mali esse. Hos uero famulos cum famulis hostium debere cōfligere. Nam quod ad equum attinet, non est causa, cur eius artificium extimescas. Recipio enim tibi eum post hæc aduersus neminem se erecturum. Hæc illo locuto, mox exercitus conflixere: dumq; acies dimicant, circa Imperatores hoc actum est. Vbi Artybius equo, cui insidebat in Onesilum inuectus est: Onesilus uti conuenerat cum satellite, ipse in uadentem Artybium ferit, eius satelles equi sublato pedes in Onesili scutum iactatis falce percutiens abscidit: quo ictu Artybius Persarum Imperator illico unā cum equo corruit: cæteris pugnando occupatis. Onesilus tamen eo prælio occiditur, caputq; eius abscissum hasta ciuitati, quam obsederat, importatur, atq; supra portas suspensum, et exinanitum, ingressum examen apum fauo referit, & ob id honorifice mox sepultum, quotannis ab incolis ueneratur.

Derius

De ritu ueteris militiæ Gothorum.

CAP. XIII.

HAbebant olim cassides graves, non satis polita manu iuxta rudem illam ætatem fabricatas, præterea thoraces spissos, partim ferreos, partim coriaceos, partim filtrinos, lino lanaq; confutos, simili modo brachialia ferrea, & manuum chirothecas. Ferebant & densas hastas, ac longas, prout Procopius his uerbis lib. 2. meminit: Primos nanque omnium Gothos cum densis, ac longis hastis uenientes, Persæ non sustinentes, in fugam se uerterunt.

Viuntur & cataphracti centis longis. Afferit etiam idem autor, Gothos equites telis, ac gladijs uti consueuisse: quam sententiam Iordanes confirmat. Ait enim: Admirandum reor fuisse spectaculum, ubi (uidelicet post mortem Attilæ) cernere erat cunctis, pugnantem Gothum ense furentem Gepidam, in iulnere suorum cuncta bella frangentem, Sueuum pede, Hunnum sagitta præsumere, Alanum graui, Herulum leui armatura aciem instruere. Præterea Herodotus lib. 1. uersus finem asserit, Massagethas, occiso per Thomyrin eorum Reginam Cyro Perarum Rege, amictum, & uictum Scythico modo similem habuisse, atq; ex equis, & pedibus fortiter pugnauisse. Vtroq; enim genere ualent sagittarij item, atq; hastati sangares, hoc est pugiones, eorum more gestantes, in omnibus auro, et cre uentes: are in omnibus, quæ ad hastas, ad pharetras, & ad sangares pertinent: auro autem in cunctis, quæ ad capitis, & baltheorum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant, circa frena, & pharetras aurum adhibent, ferro, atq; argento nil prorsus utentes: quorum in regione cum immensa sitauri, atq; aris copia, ferri tamen, atq; argenti nihil est. In patria autem eorum originali, uidelicet Gothia, auro tanquam digniori metallo, pro reuerentia suorum numinum in ornatu supremi templi (uti lib. primo dictum est) indicibili magnificentia olim utebantur. Hodie etiam constituta lege cautum est, ut campanulæ æreis, uel argenteis alligentur detruncatis calcitro torum equorum caudis, ut imbellegenus hominum sono percepto periculum euitet. Quibus uerò argenti cultura maior, baltheos lathos (Sillf schena dictos) tam pro ornatu, quàm munimine in medio dorsi erectos habent, necnō & alia insignia, quibus colitur aulicū decus:

De Humis & Herulis. Ioan. Mag. lib. 6.

Armanaricus ex nobilissima Amalorum familia natus, in regno Gothorū successit. Qui obitante fœdere cum Romanis inito, nullas eorum prouincias bello lacessuit: quocirca nec Romanarum rerum scriptores eius meminerunt: suum tamen imperiū tam late (teste Iordane) extendit, ut à plerisq; Alexandro Magno compararetur. Tantum enim ad Orientem progressus est, ut totam Scythiam uictrici manu subiugaret. Nec ea amplissima uictoria amplitudini animi eius satisfecit: arma quoq; in Septentrionales terras extendit, præsertim in Herulorum gentē, & eius Regem Alaricum iuxta Maotidas paludes (Ablabio teste) habitantē: quæ nomen à locis stagnantibus (sic enim apud Græcos Helos sonat) assumpsisse uidetur: unde factum est, ut transpositis literis, pro Heleris Heruli dicerentur. Causa uero siue occasio belli in Herulos suscepti, intolerabilis eorum superbia fuisse creditur, cū sibi primas partes in disciplina militari iactanter arrogarent, gloriam rerum à se præclarè gestarum uocis procacitate extollēdo. Addidit etiam eis animos, quod nulla in circuitu eorum gens esset, quæ non leuem armaturam in acie sita ex ipsis elegerit: uelocitate enim & corporum agilitate (quæ non parum in militia ualet) omnes præcellebant. At Gothi non passi sibi militaris gloriæ palmam per minus potentem populum auferri, qui pridem ualidissimas

mas nationes suo imperio subiugarant. Proinde collatis utrinque agminibus, pro gloria decertandum restabat: in quo quidem certamine Gothi acerrimis animis progredientes, effecerunt ut corporum agilitas, de qua Heruli sibi nimium complacebant, plus ad uelocem fugam, quam ad persistendum in pugna, uel ad assequendam uictoriam utilis haberetur. Vixit siquidem, & magna parte trucidati, documento esse potuere, superbi spiritus hominibus plus animi, quam corporis uigorem ad felicem bellorum exitum conferre. Illis igitur qui supererant, sub iugum & tributum missis, arma uiresque suas in Venetos conuertit. Qui autem fuerint illi Veneti, Iordanes ex Ablabio explicat, affirmans eos fuisse Sclauicæ gentis portionem. Tunc enim sicut nunc Sclauonica gens ad multas nationes diffusa, diuersa nomina fortiebatur, nec Sclauonica gens à Vandalica, nisi solo nomine differebat. Igitur (ut Iordanes ait) Armanaricus potentia suæ arma in gentem Vandalorum tunc per latissimas Germaniæ terras, præsertim per littora maris Germanici locatam extendit, eamque (quamuis fortissimam, & infinita multitudine ad prælia prodeuntem) superauit, superatamque suo amplissimo imperio coniunxit. Sed nec ea uictoria contentus, ad Estonum gentem suæ potentia arma conuertit.

Est autem Esthia in Australibus littoribus maris Sarmatici (quod ibi Sinus Venedicus dicitur) collocata, gens quidem nostra ætate uiribus & armis potens, utpote quæ ductu magni principis magistri Liuoniæ, potentissimorum Moscouitarum arma à suis, cæterisque uicinis terris reprimere, & sæpe superare consuevit. Hanc gentem Armanaricus magni nominis umbra stimulatus, magnifico bellorum apparatu inuasit. Vnde haud difficile cognosci potest, totum illum latissimarum regionum tractum, qui est à Danubio usque ad eundem Venedicum sinum, Armanarici regno paruisse, quum per ipsum non secus ac pacatum & subditum populum copias bellatorum transmiserit. Ipsa quoque Germania, & (ut diximus) tota Scythia, quæ ex Europa per Tanaïm in Orientem latissime protenditur, eius principatum adeo auctum, & amplum, magnificumque effecere, ut summis Monarchis qui unquam fuerunt, merito comparari queat. Ait enim Iordanes ipsum omnibus illis populis & nationibus perinde ac proprijs laribus imperasse. Sed quum nihil stabile esse queat, quod fortunæ uarietate gubernatur, non potuit illud amplissimum Armanarici imperium ad æquam diuurnitatem cum tanta amplitudine peruenire, aut ad hæredes transmitti. Quamuis enim diu feliciterque regnauerit, utpote à tempore robustæ iuuentutis usque ad decimum supra centesimum annum, tamen in calce uitæ suæ irruentibus in se, & suam gentem Gothicam Hunnis, considerare potuit sui latissimi regni ruinam de proximo imminere.

Nunc igitur quia Hunnorum nomen in medium uenit, sæpeque eorum memoriam in his nostris historijs facere intendimus, non inutile fore putamus, si ipsorum originem ex Iordane Rauennate, & Ablabio Romano Senatore adduxero. Hi ambo Gothi uno consensu affirmant ipsos ex Gothis circa Mæotides paludes commorantibus, ea occasione quæ sequitur prodijisse. Tempore siquidem antiquissimo Gothi ex Scandiana insula cum suo Rege Berico egressi, tandem sub Filimero quinto post eum exitum Rege, ad illas paludes peruenerunt. Tum Filimerus noui regni in illis terris fundator, operæpretium iudicabat auspicia sui imperij à morum correctione inchoare: factaque de moribus inquisitione, reperit in populo suo quasdam magas mulieres, patrio sermone Adlrunas appellatas. Gothicus enim sermo Runa artem, uel aliquando magiam significat: unde etiam hodie lapides complures in Gothia characteribus Gothicis inscripti, Runasten nominantur. Easdem mulieres de maleficio conuictas uel suspectas, in remotas Scythiæ solitudines abire coegit, ne earum commercio reliqua gens contaminata, in nefarias operationes procliuia collaberetur. Illæ aliquandiu in solitudinibus pererrantes, tandem quosdam Scythici generis homines simili errore per desertum uagantes inueniunt, quibus connubio sociatæ, prolem per temporum interualla innumerabilem ediderunt. Est enim in regionibus frigidis eò maior hominum fecunditas, quod rarior est ibi aeris contagio, quæ solet mortalibus fecundum calorem minuere, fatumque & mortem plerumque accelerare.

Tali ergo stirpe Hunni procreati, uenationibus & arte sagittaria sese plurimum exercuerunt. Accidit interea dum quidam eorum uenationibus ardentiore studio intenderent, iamque inuitabile fatum aduenisset, quo Deus in gente stulta humanam superbiam castigare uellet, ecce cerua sese illis insectandam ex improviso offert, ingressaque paludem, nunc progrediens, nunc subsistens, indicem se uiæ præbuit: quam secuti uenatores, paludem Mæotidem (quam imperuiam ut profundum pelagus hætenus aestimauerant) pedibus transiere: mox quoque eatenus ut ignota terra ignotis apparuit, cerua disparuit. Ita uenatores illi exploratis nouis sedibus, & uiuendi commoditate, totum Hunnorum genus ad occupandas eas nouas & feliciores terras excitabant. Persuasi igitur Hunni, tota suorum multitudine col-

lecta, cum coniugibus, & pignoribus, ac tenuitate fortunarum quas habebant, nouas sedes occupaturi paludes tranſierunt. Noua hominum facies terrorem intuentibus ingerebat. Nam breuis hominum ſtatura, torua facies, luminum puncta potius quam oculi, color teter, inſuetis Tartaream faciem præſerebant. Affirmat Iordanes ex Ablabio, ipſos primum ex incubis ſpiritibus genitos, alij Faunis agreſtibus, quos aiunt ſyluas incolere, & nihil humanum præter ſolam ſpeciem oſtendere, ortos prodiderunt. Crantzius (cui ego accedo) ex uagabundis Scythiſ in ſolitudine Scythica genitos arbitratur: qui etiam Beroli Babilonici opinionem de Hunnorum origine adducit, aſſerens ipſum Noë poſt diluuium genuiſſe Tuſconem, qui filios reliquit Hunnum, Vandalum, Sueuum, Marſum, & reliquos intra Tanaim & Rhenum omnes commorantes. Nec ſilendum eſt, quod Procopius de bello Perſico libro 1. de Hunniſ commemorat. Sunt, inquit, Hunni qui Euthaliæ uocantur, reliquis Hunniſ nequaquam uicini, neque ad eos pertinentes, ſed Perſiſ propinqui Boream uerſus, quorum ciuitas Gorga nomine, in Perſidiſ confinibus ſæpe cum coloniſ de ipſiſ finibus pugnat. Nec ut reliqui Hunni Nomadeſ ſunt, uitam agentes paſtorales, ſed optimam iam pridem incolunt regionem, ſoliſ Hunnorum albi ſunt: neque item ſædi aspectu, neq; ferarum modo ut illi uictiſtantes, ſed ſub uno degenteſ Principe, politicam agunt uitam inter ſe, & cum uiciniſ iuſ ſaq; colunt æque ac Romani, & alij omneſ. Fortunatioſ inter eoſ uſque uiginti amicoſ habent, ſeu plureſ ſi contingat, qui conuiuæ continui ſunt, quibuſq; communis pecunia ſimul & poteſtaſ eſt. Decedenteſ ex eiſ aliquem ad ſepulchrum efferri moſ eſt. Præterea commemorandum puto, ex noſtriſ Septentrionalibuſ hiſtoriſ haberi, quomodo Sueonum Reges per mediam Ruſſiam tranſeunteſ, bella in Hunnoſ olim extenderunt: quanquam non deſunt qui dicant ipſoſ Hunnoſ à Septentrionali parte Scandiæ ultra Hellingorum terras ex Medelphatia primum erupiſſe: in qua etiam hodie plurimi præſantiſſimæ fortitudiſ homineſ inueniuntur, qui Hunni proprio nomine appellantur, quiſq; magna & præclara opera in tyrannoſ, qui patriæ libertatem uexauerant, peregerunt. Noſtriſq; temporis Principeſ ſi tentauerint eoſ inſolitiſ onerare tributis, citiuſ uitam quam teruncium ab eiſ inuitiſ extorquebunt, niſi fortaſſe ſponte allecſi, aliquid præſtare uoluerint. Ita ipſorum magnanimitaſ duci poteſt, cogi non poteſt. Hunni igitur (ut à digreſſione redeamus) Gothiſ adhuc gens incognita, cum primum arcu & pharetra armati apparuerunt, ipſo primo aspectu Gothoſ, qui populoſ et nationeſ ſubitigauerant, terruerunt. Quiſ enim non fuiſſet territuſ ad facieſ hominuſ tam inſolitaſ? Erant genæ ſine barba, colore atro, oculi ſine ſuperciliſ carbonuſ puncta præferenteſ: in ore non uox, aut uerba, ſed horriduſ ſibiluſ, aut ſtridor ignotuſ. Gothi tamen priſtinæ uirtutiſ memoſ, ſeſe in aciem contra inſolitoſ hoſteſ collegerunt, rati ſe pridem contra homineſ decertaſſe, nunc tandem contra dæmonia, aut giganteſ pugnatuſoſ. Animabat eoſ undique parua uictoria. Præterea ipſe Rex Armanaricuſ omniuſ opinione inuictuſ, cunctoſ animoſ ad certam uictoriaſ erigebat. Sed illuſ tunc nimis inſelix caſuſ ante belli congreſſuſ eripuit. Cum enim foeminaſ quandam mariti ſui inſidiatricem, uel deſertricem, lata ſententia pedibuſ equoſum diſcerpi feciſſet, fratreſ mulieris Saruſ & Amniuſ, ſoroſiſ morteſ uindicando Regem Armanaricuſ non ſine publico & ſummo omniuſ dolore ex inſidiſ adorti uulneraueruſt. Quo caſu quemadmodum Gothoſum animi plurimuſ deſiciebantur, ita Hunni in ſummam audaciaſ erecti, atque in præliuſ progredienteſ, Gothoſum terras nullo in aciem occurrente uastaſbant. Rex autem, cum dolori ſuſcepti uulneriſ addituſ eſſet angor mētis ex Hunnorum graſſatione contractuſ, in ſata conceſſit, ſortituſ exituſ tanta maiestate indignuſ, poſtquam (ut antea diximuſ) annuſ decimuſ ſupra centeſimuſ compleuiſſet.

Vinnitarius deinde Armanarici ex fratre nepoſ in regno Oſtrogothoſum ſucceſſit, ſed longe inferiori felicitate quam Armanaricuſ. Ille enim (ut diximuſ) latiſſimuſ ſortituſ imperiuſ, inter ſummoſ & potentiſſimoſ Monarchaſ numerari merebatur: hic autem ſoliſ Oſtrogothiſ imperabat. Veſtrogothi enim iam ſuæ proſpexerant libertati, cautioreſ effecti ex aduerſo caſu Oſtrogothoſum, quo ab Hunniſ uicti fuerant, cum primum eoſ ex latebris Aquiloniſ irrupenteſ, inſelici pugna excepiſſent. Iidem tamē Oſtrogothi animo conſtantiore & erectiore illuſ aduerſæ fortunæ impetuſ ſuſtinenteſ, ſedeſq; quaſ tenebant, uictoriſ Hunniſ relinqueſteſ, ad Ponticuſ lituſ ueterem patruſ ſuoſum manſioneſ remigrarunt, uolenteſ potiuſ patriam quam libertateſ (quando utruſque retinere nequibant) amittere. Hunni tamen neque ea diſceſſione contenti, belluſ ipſiſ per Anthoareſ Scythice populoſ inferre minantur, niſi tributa in ſignuſ promiſſæ ſubiectioniſ pēdere curent. Irritatuſ hiſ miniſ Vinnitariuſ, maioreſ quam potuit ſuoſum multitudinem per armabat, duxitq; in Boxum Anthoaroſum Regem: quo dum in primo congreſſu ſuam ſuoſumq; militarem uirtuteſ oſtentare niteretur, ſuperatur. Qua aduerſa fortuna turbatuſ, ſed non per-

turbatus euasit. Reparatis enim quam primum copijs, animosior in uictores processit, ipsi superatis Regem eorum Boxum cum filijs, & septuaginta principibus laqueo strangulauit, ut pendendum cadauera cæteris metum generarent, dolerentque se alios libertate & patria spoliasse, à quibus spiritu & uita iuste priuarentur.

Ad hanc Gothorum uictoriam Balamber Hunnorum Rex uehementer commotus, cepit cõsilia solícite inquirere, quomodo renascentem Gothicæ gentis potentiam, priusquam inuincibile susceperet incrementum, euertat. Demum considerans omnem gentem in se diuisam facile superari posse, Sigismundum Hunimundi Magni filium, inter Gothorum proceres potentem, pluribus Gothis imperantem, à Vinnitario promissionibus alienatum in suam partem trahere festinauit: eiusque auxilio fretus, super Vinnitarium exercitum ualde potenter eduxit, certatumque diu et pertinaciter: statuerat enim Vinnitarius gloriosam mortem serui turpique conditioni antepone. Primo igitur & secundo certamine cæsa infinita hostium multitudine, uictor prælio excessit: nec aliquis (inquit Iordanes) commemorare ualeat, quantam stragem Vinnitarius de Hunnorum exercitu peregit. At tertio prælio reparatis utrinque uiribus, prope fluuium Eracum in cruentissimam cædem inuicem corruentes, dubiam diu expectauere uictoriam, donec Balamber Vinnitarium missa in caput eius sagitta trucidaret. Sed neque interempto Rege Gothi se potestati uictoris permittere uoluerunt, nisi adiecta conditione, ut Regem cui parerent ex seipsis eligerent: in reliquo Hunnorum socij & confederati haberentur.

Hunimundus, quem Iordanes affirmat potentissimi Armanarici Regis filium, concordii procerum consensu in Regem Ostrogothorum assumptus est. Qui etsi esset in bellicis rebus plurimum strenuus, magnamque spem libertatis subiectis populis polliceretur, tamen nimis multa erant quæ magnitudini animi eius obsistebant. Erant in primis Gothorum uires tum per bella, tum per domesticam discordiam nimium extenuatæ. Hunnorum uero potentia ubique insuperabilis imminebat. Præterea Vestrogothi suæ libertati consulentes, nec in subiectionem, nec in confederationem Hunnorum consentire uolebant. Itaque oportuit Hunimundum illius eximij animi sui propositum intra modestiæ terminos usque ad opportunum tempus continere, ne forte quum simplex iugum temere abijcere properaret, gemenum sibi & populis suis acceleraret. Iam enim Balamber Gothos non ut subditos, sed ut confederatos (ducta in uxorem nepte Vinnitarij Valdamera) habere coeperat. Præterea liberam potestatem eligendi Regis, ut in pactis conuentum fuit, ad ipsos transulerat: quæ omnia amicitia, non tyrannidis signa ostendebant. Attamen cum Gothi omnia alia pati malissent, quam inertis otio torpere, necessarium fore putabant, ut alicubi hostes, contra quos uires suas exercerent, inquirerent, ne Gothica iuuentus omisso militaris disciplinæ studio nihil amplius haberet, quo se suamque libertatem à tyrannorum impetu uindicaret. Tandem oblata est bellorum occasio inter Gothos & Sueuos, in quos Hunimundus copias ex Gothica iuuentute comparans, feliciterque (teste Iordane) dimicans, uictor euasit: nec diu post magno omnium suorum mœrore uitam cum regno reliquit.

*De Thamyre Massagetharum regina &
Cyro. Ioan. Mag. lib. 3.*

Hoc interea tertio libro Gothos in ulteriore Scythia commorantes aggressi, quæramus quid post Troiana bella gesserint, an ne ignauia torpentes, maiorum gloriam, & egregiam illam laudem, quam olim subfugatis Scythijs, fugatisque Aegyptijs, & deuictis Asianis meruerunt, obliterari permiserint: Nequaquam (inquiunt) à parentum gloria degeneres uixeramus sed totum conatum nostrum eo conuerteramus, ut nulla unquam secula præclaram gestorum nostrorum memoriam abolere possint. Enimuero post multa secula sub potentissima regina Thamyræ potentissimum Cyrum superatum deleuimus. Deinde Darium & Xerxen summos totius Asiæ Monarchas in fugam conuertimus. Philippum Macedoniæ Regem in amicitiam & affinitatem assumpsimus. Eius quoque filium Alexandrū Magnum ad nostram societatem admisiimus. Fuerat enim nobis insitus ille bellandi ardor, sed non minus in nobis uiguerat optimarum uirtutum appetitus: nulloque tempore nobis defuerant uiri in omni doctrina & eruditione præstantes, qui nos ab omni morum barbarie, & ignorantia liberatos, doctis Græcis (ut Græcorum testantur historiæ) pares reddiderunt. Et ita utrunque tempus belli & pacis, nos nequaquam inaniter expendisse putemus, quādo in pace sapientiam & in bello militarem disciplinam prouide ac diligenter amplecteremur. His honestis & præclaris exercitijs hostibus terrorem inculsimus, nobisque diurnam quietem & pacem comparamus,

parauimus, donec potentissimus ille Cyrus Persarum Rex (ut dicere cœpimus) post deuictos longe lateq; populos, & nationes, ad memoriam reuocaret, suas terras & subiectas gentes, nostris patrumq; nostrorum armis semper fuisse lacessitas, nec se in principatu quamuis amplissimo atq; inexpugnabili, securum esse posse, nisi nos primum securitate, deinde uita priuatos, à patrijs laribus disperdat. Verum cum hæc meditarecur, & ad suorum sapientium consilia suum propositum referret, uisum fuit non satis tutum esse gentem nostram ob multas uictorias formidabilem, aperto bello impugnare, sed insidijs adoriendam esse, quæ fortitudine superari nequiret.

Mittitur igitur à Cyro (ut testatur Herodotus) legati, qui Reginam nostram Thamyrim potentissimam & prudentissimam sceminam, Cyro in matrimonium postularent. Hic fortassis nonnulli insurgent, affirmantes quod Herodotus, & Trogus Pompeius, eiusq; abbreviator Iustinus affirmant, Thamyrim Scytharum fuisse Reginam: at contra sunt tres doctissimi uiri, Dion Græcus, Ablabius & Iordanes, qui testantur eosdem Scythiæ incolas ex prima origine Gothos fuisse. Præterea Iosephus 11. lib. antiquitatum. cap. 11. affirmat Cyrum contra Massageras exercitum eduxisse, & uita priuatum fuisse. Massageras autem Strabo lib. 11. Orientales Gothos appellat. Quocirca licebit mihi Herodotum, & eius sequaces de rerum Gothicarum ignorantia reprehendere, sicut Manethon Aegyptius eundem Herodotum in rebus Aegyptijs errantem (teste Iosepho lib. 1. contra Appionem) iuste reprehendit. Nec de nominum mutatione, quæ frequenter, & quandoq; ex facili causa accidere solet, tam pertinaciter digladiandum esse opinor. Quippe quemadmodum Itali ex eo nō desinunt esse Itali, quia Græci eos Barbaros, Francos siue (ut Cato ad filium scribit) Spurijs & magis quam alios opicos uocant, ita nos non desinimus esse Gothi, quamuis ab imperiis, uel parum bene uolis scriptoribus Scythæ appellemur. Sed his relictis ad Thamyrim reuersus, considero ipsam sagaci suorum sapientum consilio considerata fuisse Cyri legationem per quam non suum coniugium, sed subiectorum Gothorum seruitus petebatur. Proinde missis confestim legatis, Cyrum à regni ingressu prohibuisse. Qui, cum hic dolus non procederet, alia uia incedendum putabat. Siquidem ut eam leuem iniuriam, quam dicere uolebat atrocissimam, uindicaret, totum imperij sui robur eduxit, castraq; ad Araxis fluenta collocans, fluminis ripas pontibus iungere cepit, per eos deinde copias traieciturus.

Occupato Cyro in eo labore, Regina per legatum mandat, uideat ne in alios bellum mouendo, sibi ipsi fatum, uel perniciem acceleret. Satis latum & amplum imperium, quod ei fortuna permiserat, ita regat, ut uicinas terras non molestat, neq; temere impugnet, memor instabilis fortunæ, quæ non perpetuo fouet quos exaltat. Veruntamen si in proposito perseuerare contendat, & omnia malit quam pacem & amicitiam Gothorum, desinat pontes immenso labore construere, sed libere cunctam gentem suam commodius quo uoluerit transponat, quum ipsa interim trium dierum itinere cum suo exercitu regrediatur: uel si malit Gothi liberum traiectum permittere, tantundem itineris in suam patriam reuertatur. Hac conditione per Cyrum ad Persarum sapientes relata, conuenere omnium sententiæ, quod Thamyri, eiusq; exercitui secura transmissio concedatur. Interrogatus Croesus quondam Lydorum Rex, nunc Cyri captiuus, diuersam ab alijs sapientibus sententiam profert: Quandoquidem, o Rex, Dii immortales me tuum captiuum esse uoluerunt, meliora tibi domino meo non hosti ut olim, propono consilia. Si tu immortalis esses, & immortalis exercitui imperares, uana essent nostra consilia immortalitate securis. At si tu, tuq; mortales estis, debes rerum mortalium fortunam tibi aliquando aduersari posse providere. Quocirca si hostis in tuum regnum admissus, te (quod Dii auertant) superauerit, teq; fors aliqua ad fugam impulerit, de toto regno periclitabere: neq; enim quiescet hostis uictoriâ prosequi, quam sibi uiderit, tam insigni fauore arridere. Si uero (quod magis opto) à te superati fugerint, nihil eos insequendo consequaris: quæ omnia tibi in hostili solo pugnantis feliciora succedent. Et si aduersus casus te hostibus inferiorem reddiderit, habebis regnum tuum ad refugium saluum & intactum: ipsos autem fugientes insectando, totum eorum regnum facile subiugabis: coniecturam enim accipio, omnia tibi feliciter successura, si in alteram fluminis partem itinere unius diei progressus, iusseris castra collocari, quæ in omnibus rebus ad humanum uictum necessarijs abundantiam luxumq; ostentent. Illic lixarum, calorum, cæteramq; imbellium turbam, cuius iacturam minimi duxeris, in excubijs relinque: nisi fallat opinio aderunt hostes illi Aquilonares, & mox trucidatis castrorum custodibus, se super uina, epulasq; effundent: nec crapulæ finem imponent, donec somno uinoq; sepulti, ad arma penitus inepti reddantur. Tunc tui præsto aderunt, facilemq; & incruentam uictoriam de illis suscepturi.

Cyrus audito Croesi consilio sententiam, cui omnes sui sapientes antea consenserant, uel

locius quam felicius commutauit. Regina uti cōstitutum erat, triduo itinere regressa, Cyro totis eisdem diebus liberrimam facultatem cōpias suas transponendi concessit. Qui ut erat à Crœso persuasus, post unius diei iter, castra delicijs q̃ bellis a priora collocauit, sc̃p̃ ad Araxis fluminis ripas concito reditu recipere curauit. Elapsis triduanis inducijs, Regina filium Spargapisem, cui tertiam partem sui exercitus parere iusserat, ad speculandum hostilia castra emittit. Qui cum uideret castra magnifico & regio splendore explicata, ratus ibi Regem adesse, cōmiliones hortatur, ut se uiros fortissimos meminerint, uirtutēq̃ patriam totis uiribus referentes, in hostium castra irrumpant. Hæc dicens, non secus ac leo tremens primus omnium fertur in hostes, oppugnatisc̃q̃ & expugnatisc̃ militum excubijs, castra opulenta magis q̃ tuta ingreditur: in quibus dum se, & cōmiliones suos post partam uictoriam uino & epulis permiserat, sitimq̃ & bellicos sudores, auidius sumpto potu, leuare contendit, primo ab illecebris insidioforum castrorum superatur, deinde à superueniente Cyro cum omnibus copijs suis, quemadmodum prædixerat Crœsus, subiugatur: ex cuius copijs plurimi trucidati, multi captiuiati, nonnulli etiā fuga seruati, ad Reginam redierunt. A quibus postquam rerum infelicitate gestarum ordinem didicisset, misso caduceatore, talia referri iussit Cyro: Non tibi blandiaris, aut cōgratuleris Cyre, quod uiros parum uirili uirtute de uiceris: dolis uicisti, quos armis superare nequi uicisti: nec poteris affirmare, eos tua fortitudine uictos, qui tuis uitijs potius succubuere, quam tibi. Filium meum, quem tibi fortuna captiuum permisit, si placet, æquo munere compensandum ad me remitte. Cæterum siue id feceris, siue non, para te ad prælium: memento te esse in terra hostili, & cum illis hominibus negotium habere, qui fortitudine, non dolis uincere didicerunt.

Hanc animosam Reginæ legationem admiratus Cyrus, iussit eius filium à uinculis absolui: qui mox restitutam sibi libertatem, in suam extremam conuertit perniciem. Nam cōmotus captiuitatis uerecundia, ob quam materno conspectu se indignum putabat, gladium in sua uiscera proprijs manibus inorsit, præfatus, quod delicijs superatus esset, qui fortes uiros superare didicisset. Quo fortissimo facto, etsi Cyrus consideraret, se periculosi bellinogocium contra homines audacissimos suscepisse, attamen pudore simul animatus, ducenta millia Persarum & Medorum cōtra Reginam ex castris eduxit. Illa autem quasi ob filij mortem, & ad tantæ multitudinis aspectum terrore consternata fuisset, fuge simulatione se ad interiora regni loca, sibi quidem peropportuna, hosti uero minus accōmoda retraxit. Quam Cyrus fortè magis quàm prudenti animo insecutus, ad præparatas insidias deuenit: in quibus cum uniuersa sua multitudo ira extinctus est, ut ne nuntius quidem superesset, qui acceptam cladem ad Persas referret. Testatur Metasthenes Persarum historicus, bellum illud fuisse sexennale. Tum Regina iussit inter tot innumera cadauera corpus Cyri perquiri, & ad suum conspectum allatum capite spoliari: caput uero abscissum in utrem Persarum sanguine plenum immergi, adiecta hac memorabili exprobratione: O Cyre humano cruore inextinguibilis, sanguinem bibe, quem sitiisti. Hoc loci quid aliud rectius adiecerim, quam talem sanguinarium talibus exequijs dignum extitisse? Nec enim lex æquior ulla est, quam sæuos homines puniri morte cruenta. Hac parta uictoria, Gothi (ut inquit Iordanes) opimam prædam assecuti, primum serica tentoria uiderunt: sub quorum apparatu Persicam pompam nihilo securiorem fuisse compererunt. Deinde Thamyris tanto triumpho, tantisc̃q̃ spolijs locupletata, in partem Mœsiæ (quæ nunc ex magna Scythia nomen habet mutatum) se recipiens, ubi prope pontem Mœsiaci littoris magnificam urbem Thamyriam ex suo nomine ædificauit.

De reliquis antiquitatibus equestrium.

CAP. XIII.

V Tebatur & illa uetusta ætas inusitata magnitudine in calcaribus oblongis, atque radiorum amplitudine latis. Præterea ôcreis satis inepta reflexura in recuruanda anteriori parte, nullo prorsus subsistente cōmodo fabricatis, prout in pueritia mea ante L. X. annos uidi, iamq̃ pro spectaculo in arcibus quorundam nobilium reseruantur. Præterea uestes, seu tunicellæ militares, adeo breues, & complicatæ erant, quod uix clunes tegerent inferius, ac ita cancellatæ, & diuise superius, ut nec scapulas cooperirent, neq̃ frigoris iniuriam defluentes pili excluderent, præsertim in stipendiarijs militibus, quibus prolixior coma non cōcedebatur, sed solis principibus, maxime filijs Regum: qui à pueritia intransi manebant, ut à ter-

ut à tergo ijs defluerent crines, qui utrinq; à fronte discriminati pendebant: non tamen more Turcarum impexi, squalidi, atq; sordidi, uel alias calamistrati, sed pretiosis unguentis superinfusi, prout Agathius lib. 1. latius asserit de bello Gothorum. Erat & mos ueterum philosophorum incedere capillatos: ita etiam æstimationi mos receptus, ut turpissimæ uitæ homines coma defluente se Stoicos simulabant. Cum igitur superius mentio sit de densis hastis, ac contis, non omittendus est Paulus Diaco. lib. 5. cap. 10. ubi asserit, quòd quidam Amalongus, qui Regium contum ferre erat solitus, quendam Græculum eodem conto utriusq; manibus fortiter percutiens, de sella, super quam equitabat, sustulit, eumq; in aër super caput suum leuauit: quo spectaculo Græcorum exercitus immenso pauore perterritus in fugam conuertitur, ultimæq; perniciæ cæsus. Hinc latior triumphus exortus cunctos exhilarauit, quòd sine sanguinis effusione sit comparatus. Sic & Posthumus Libertus in cōsulatu, qui primus omnium ouans ingressus est Urbem, cum rem leuiter sine cruore gesserat, ut Plin. lib. 15. ca. 29. attestatur. Exhinc etiam appareret mos introductus, & seruatus, ut triumphantes planè equitent, dum urbes intrant, imò etiam, ut quemadmodum idem Plin. cap. ult. eodem lib. asserit, lanceis triumphantium lauri folia in contis pro signo uictoriæ affiguntur: ita apud Septentrionales, qui lauro carent, caudæ uulping, uel lupinæ tam in bellis, quam triumphis militaribus hastis alligantur, licet in despectum hostium potius fiat.

De militaribus exercitijs, & disciplinis.

CAP. XV.

MOs erat antiquitus constanter obseruatus, qui & in hodiernum diem apud Aquilonares obseruatur, ut equites integris armis induti, de plana terra, atque quocūq; loco natura iniquo, equos ascenderent altos, & ephippiatos, præsertim in lubrica glacie, atq; niualibus campis, ubi frequentiora, atque acriora bella fieri solent, prout inferius de hyemali certamine ostendetur, maxime propter grauem armaturam, hastasq; densas, quibus communitè in hostes utuntur: quòd abluu dū apud eos minime æstimatur, quemadmodū de Sueuorum moribus Cæsar meminit. Dicit enim: Equestribus prælijs sæpe ex equis desiliunt, ac pedibus præliantur, equosq; eodem remanere uestigio assuescerunt, ad quos se celeriter, cum usus est, recipiunt. Nec eorū moribus turpius, aut inertius habetur, quàm ephippijs uti. Itaque ad quemuis numerum ephippiatorum, quamuis pauci, adire audent: talesq; equi Desultorijs nuncupantur, quòd ex eis facile equites desiliant: quos & Celetes Græci, atque Latini uocant. Præterea alia Gothorum disciplina militaris est, quòd in præcipiti equorum cursu sese tota liter armatos ab uno in alterum, & deinceps in tertium equum urgentibus prælijs terram non tangendo, transferre solent, etiam quòd ex equo se supinent, eleuent, uel inclinent, sursum deorsumq; se moueant, pilam, uel hastam uariando, prout Procop. lib. 3. de agilitate Totilæ Gothorum Regis late testatur, dicens: Armis indutus processerat auro abundè cælatis, & ex equo ut ornatusissimis phaleris, ita & pilo, ac lancea noscitur, purpureaq; & Regia ueste, & ex prædicto equo præcipue, quò ille miræ magnitudinis uehebatur. In medio autem campo ut bellicæ artis peritus, ac ludibundus processerat, equum diuersim calcaribus concitando in orbem frenis agiler agere, obequitandoq; telum in auras sursum uersus aprè diuerberare, & ipsum id rursus ad terram delatum impigrè per manus translatum,

tum, gloriæ id artis plurimum ducere, supinandoq; se desuper equum, inclinandoq; utrinq; ad terram, & uicissim in latera, ut qui à puero fuisset desultandi, ac tripu-
diandi artem edoctus, & ludicra peragendi.

Totilas 46. Gothorum Regis externi, uita & res geste:
ex Ioan. Mag. lib. 13. & 14.

Ataricus interea cum ob Ildouadi cædem omnia turbulentiora essent, Rex à Gothis tunc præsentibus pronuntiatur: quod cæteri, qui aberant, eo ægrius ferebant, quo semper solitum erat Regis electionem omnium procerum uotis colligi, & approbari. Iste tamen Ataricus nihil quippiam gessit memoratu dignum. Nam cum paucis superuixisset mensibus, ex humanis decessit. Prius tamen uniuersis Gothis ad se uocatis, monere eos pacis & concordie cepit, & ut ad Iustinianum Imperatorem oratores mittere curarent, pacemq; his conditionibus facerent, quibus & foedus inire cum Vitige antehac uoluissent, Gothi scilicet ut trans Padum loca tenerent, & reliqua Italia ipsi imperatori cederet. Ataricus igitur, postquam consilium suum per Gothos comprobatum erat, confestim nonnullos ex suis amicissimis ad Iustinianum legauit, in primis admonitos, ut sub hac legationis specie nihil aliud agerent, nisi id duntaxat ab eo deposcerent, ut ubi ei uniuersam Italiam tradidisset, inter patricos se uiros conscriberet. At interea dum oratores Byzantium accedunt, Gothi Ataricum, quod intelligerent eum perniciose foedera cum Iustiniano componere uelle, occiderunt. Quæ quidem cædes hac occasione dicitur euenisse: Præsidebat Taruisij Ildouadi nepos Totila, cum primum de Ildouadi morte nuntium accepisset: is ad hunc inopinatum casum consternatus, mox Rauennam ad Constantianum oratorem emisit, qui pro eius & comitum suorum salute, fidem ab eo peteret, & acceptaret. Quod cum Gothi uel coniectura, uel alio indicio compertum habuissent, statim nuntios ad Totilam Taruisium mittunt, & ad Gothorum imperium suscipiendum hortantur, præfati Ataricum auspicia regni cum perfidis Græcis inchoare uelle, ideoq; ipsum omni iure, & honore Regio iuste exuendum. Totilas uero ubi Gothorum mandata accepisset, ita respondit: Si Ataricum Regem cum Iustiniano contra publica Gothorum commoda molientem, in tempore obtruncarent, confestim hos sequiturum, facturumq; pro eorum arbitrio uniuersa. Quo responso Gothorum proceres confortati, & in magnam spem uictoriæ erecti, Ataricum (ut diximus) inhonesta foedera cum Iustiniano molientem oppræsserunt.

¶ Vnus tandem inuentus est Totilas (aliàs Balduilla) qui post cædem Atarici, magno omnium Gothorum consensu, sed maximo Græcorum malo, Rex salutus est. Hic testimonio omnium scriptorum, quos unquam legi, summis laudibus extollitur. Quemadmodum enim in expugnandis hostibus terribilis apparebat, ita erga deuictos plusquam credi potest humanissimus fuisse prædicatur: quamuis nonnulli parum in historijs uersati, Attilæ crudelitatem, ob nominis consonantiam, Totilæ imponere contendunt. Iustinianus autem postquam compertum habuisset, Gothos pauco admodum tempore duos sibi Reges successiue elegisse, & trucidasse, uenissetq; in grauem controuersiam, ob quam facili negotio superari potuissent, ualde reprehendebat ducum suorum imperitiam, & socordiam, quod in tantis hostium discordijs, ipsi opportunitatem rerum agendarum nacti, nihil protinus effecissent. Erant autem hi duces in Italia undecim, sed omnium primi Constantianus & Alexander. Hi postquam inertie & desidia accusari se à Iustiniano audiuerunt, ad eam infamiam abolendam, ad bellum subito consurgunt, Veronamq; copias admovent, cuius recipiendæ spes illis occulte fiebat. Martianus quidam regulus, qui castellum supra Veronam possidebat, Imperatoris partium studiosus noctu Græcorum ducibus portam urbis patefecit, & iam Artauades Armenus ab Alexandro, & Constantino missus, cum lectissima militum manu portam, & muros tenebat. Gothi sentientes hostes esse in urbe, per diuersam portam aufugerunt. Duces uero captam à suis portam audientes, iter quidem statim ingressi sunt, sed antequam in urbem peruenirent, de præda inter se disceptantes, quinque millibus ab urbe passibus confiterunt. Inter hæc dies illuxit, & Gothi, qui in arcem urbi supereminentem refugerant, cernentes paucos intra urbem hostes, exercitum uero extra urbem commorari, necdum mœnibus appropinquare, subito ex arce impetu facto urbem peruicerunt, & portam, quæ ab hostibus tenebatur, receperunt, atque clauserunt. Milites uero, qui per noctem fuerant ingressi, partim ad mœnia confugientes desuper repugnabant. Duces interim superuenientes, cum suos prælio occupatos, seque strenue defendentes uiderent, non mi-
nua

nus stultè quàm nuper auare, rem semiperditam ut magis adhuc perderent, continuo auer-
si turpiter abierunt.

Iraque milites subsidio destituti, partim in ipsis muris telorum multitudine confixi oc-
cubuerunt, partim præcipitati in saxa corruerunt, præterq; paucos ad unum aut cæsi sunt,
aut capti. Sic nobilissimæ urbis recipiendæ occasio per summum dedecus, & sordidam Ale-
xandri auaritiâ est amissa. Hic enim Alexander (de quo superius diximus) ad nihil aliud,
quàm ad coaceruandas pecunias idoneus uidebatur: ideoq; non ad præliandum, sed ad the-
saurizandum à Iustiniâ in Italiâ missus, omnia suo aduentu turbauit, dum sordidas di-
uitias honestati præferens, potius uoluit suum Imperatorem diuitem, quàm honestatum
efficere. Suscitata deinde inter duces discordia, dum alij alijs succensentes, rem malè gestam
sibi mutuo improperarent, ad Placentiam transmissis Pado sese receperunt. Totilas au-
tem per id tempus Papiæ degebat: qui mox postquam didicisset quæ Veronæ gesta fuis-
sent, magnam Gothorum uim ad se euocauit: ex quibus ad quinque millia hominum ex-
ercitum contraxit: quem sine mora in hostem educere curauit. Qua de re Græcorum
duces certiores effecti, cum de rebus melius gerendis consilium captarent, Gothorum
exercitus ex improviso appropinquabat: quem Totilas longa & satis prudenti oratione
(quæ à Procopio descripta est) ad pugnam fortiter ac strenue aggrediendam hortabatur,
præfatus se haud difficile superaturum eos hostes, qui Romanis, quos in fidem susceperant,
omnia mala ingesserant, & apud quos nec diuina quidem, nec humana iura curantur. Igi-
tur postquam Totilas suos hortatus fuisset, confestim trecentos electissimos milites stadijs
uiginti trans amnem abire præcepit, & in hostium terga ex improviso ut comparent, atq;
acrius infestarent, ut turbati & pauefacti nec roboris ullius, nec uirium reminiscerentur.
Ipse uero cum tempus erat, ad hostes ducere festinauit. Nec segniter Iustiniâni duces se præ-
parauere: in quorum conspectu Valarus quidam Gothus equo insigni uectus, ipse quoque
insigniter armatus, in singulare certamen omnes Græcos prouocabat. Aduersus hunc (cæ-
teris subsistentibus) Artauades Armenus, qui nuper Veronensem portam occupauerat,
prodiit: spectantibusq; utrinq; aciebus, concurrunt infestis sese cuspidibus impetentes. Sed
erat factum audacius, quàm felicius: uterq; enim mortifero uulnere accepto, præmaturum
sibi fatum accelerauit.

Acies interea prælium acerrimum inierunt, omnisq; ferri experientia in eo certami-
ne uersabatur: fuitq; diu prælium & cruentum, & anceps: multi, uarijque hinc inde co-
natus: nec tamen adhuc illi, uel isti fortuna inclinabat, cum repente Gothicus equitatus à
tergo, ut à Totila iussus fuerat, Græcis imminerebat, omniaq; eorum castra cum fremitu &
clamore perturbauit. Nec solum duces, sed & milites, qui in acie stabant, eo inopinato in-
sultu turbati fuerunt, anticipitq; metu capti in fugam conuertuntur: solutis enim ordi-
nibus, cum ante retroq; hostis instaret, cito dissipantur, multiq; à Gothis persequen-
tibus cæduntur, multi etiam sese per deuiâ præcipitantes euasere. Captiuorum autem in-
gens multitudo fuit, & quod uictoriâ multo insigniorem reddidit, omnia militaria si-
gna Imperatoris eo in prælio (quod nunquam antea contigerat) à Gothis capta, & ad To-
tilam relata fuere. Fuit hæc quoque celebrior uictoria, quod cum duplo maiore hostium
numero Totilas conflixerat, quodq; militari industria uictor euaserat, ipsamq; uicto-
riam tam clementer exercuit, ut ab omnibus humanissimis diceretur, nemini captiuo-
rum molestus, compluribus etiam gratuito dimissis: quæ quidem humanitas famam eius
apud omnes optimam effecit. Græcorum uero duces (ut cuique licuit) cum paucis qui-
busdam iam fuga euaserant, & in quæ se forte receperant oppida, uigilijs statim, & custo-
dibus firmant, & copijs quantum fieri potuit reparandis intenderunt. Totilas & ipse post
uictoriâ, ne quid laxamenti daretur hostibus, alieno ductu præualidum exercitum mi-
sit in Hetruriam, ubi Iustinus erat, unus ex Græcorum ducibus. Hunc Gothi improviso
accessu Florentiam compulsum, obsidione cingunt. Terrebat autem Iustinum rei frumen-
tariæ defectus: nam importari ad obsessos nil poterat, & intus quod erat frumentum,
breui defuturum uidebatur. Proinde Rauennam ad cæteros duces missis nuntio au-
xilium postulauit: qui eius periculo grauiter commoti, ex Rauenna continuo in Hetru-
riam aduolant. Gothi uero postquam eorum aduentum intellexissent, soluta paulu-
lum obsidione retro castra mouerunt, profectiq; unius diei iter in loco, qui Muciola dici-
tur, constiterunt. Secuti sunt deinde Græci hostem abeuntem, ductabatq; Ioannes Vira-
liani primum agmen. Is satis ferociter Gothos adortus, ut ex ædito loco, in quem se re-
ceperant, deturbaret, in aduersum montem per iniqua loca militum suum ire cœgit. Hæc
dum annititur Ioannes, & inter primos pugnatore uersatur, quidam ex comitibus iu-
xta latus eius pilo transfixus occiditur: falsusq; rumor inde subito exurgit, Ioannem

interfectum fuisse. Quæ res cum temerè credita fuisset, tantum militibus iniecit terrorem, ut continuo cœpta sit fuga circumspectari: estq; adeo fœda trepidatio orta, ut fugiens miles reliquas Græcorum copias, quæ à tergo sequebatur, cum ipsis ducibus retro auerterint. Sicq; nullo urgere, numerosus Imperatoris exercitus turpi fuga superatur. Nec modus ullus fuit in fuga, dissipatim sparsimq; in diuersum omnes abeuntes, signa & ordines deseruerunt: neq; posthac duces in unum conuenerunt, sed alius alibi, prout se ex fuga receperant, oppida tenuerunt. Itaq; hunc exitum habuit septimus annus huius belli, ex quo cœptum fuerat a Bellisario geri.

Principio igitur eius anni, qui proximè secutus est, ubi miles est primū hybernis eductus, Totilas cum florentissimo exercitu in Flaminiam uenit. Ibi Cælena, alijsq; eius patriæ locis partim uis, partim metu subactis, in Hetruriā transmisit. Inde Tyberim transgressus, per Vmbros, Sabinos, & Marfos in Campaniam descendit: ubi Beneuentum urbem expugnatam mœnibus spoliavit. Nolebat enim in urbe munitissima hostes, si quando cōtingeret, sedem habere, à quibus ciues, & Gothi pari molestia afficerentur. Neapolim deinde expugnaturus, primo multis & humanissimis uerbis persuadere conabatur, ut Neapolitani amicitia Gothorum, q̃ inimicitiam mallent: sed erat in præsidio eius urbis Conon Iustiniani præfectus, nec pauciores mille militibus secum habebat. Itaq; nihil in cōcione liberè decerni ab illis poterat, qui Gothi inclinabantur. Quod cum intelligeret Totilas, positis nō longè castris, urbem obsedit: non tamen insultus aliquos fecit, sed quietem agens, rei gerendæ occasionem expectabat. Interim uerò parte exercitus missa, Cumas, & alia quædam oppida Neapoli circumposita, aut uis occupauit, aut ultro oblata in deditiōem accepit, ex quibus pecuniarū magnā uim adeptus est: ueneruntq; matronæ pleræq; ex Romana nobilitate in Gothorum potestatem, quas perhonestè, & cum summa beneuolentia conseruatas liberas esse iussit, atq; honestissimo comitatu gratis Romam ad suos dimisit, dignus profecto ob id unicū summæ humanitatis opus, si cætera nulla fuissent, æternis laudibus celebrari. Deinde considerans omnia sibi pro uoto & feliciter succedere, missa maiore copiarum parte, Apuliam, & Lucaniam, & Calabriam, cum uniuersis eorum oppidis in potestatem redegit. His Gothorū successibus uehementer perculsi fuere Græcorum duces, præsertim quia ex illis locis nihil amplius tributum nomine, unde militibus debita stipendia soluerent, conquirere potuerunt. Quocirca milites neq; parere ducibus, neq; in expeditionem ire uolebāt, sed per oppida inclusi res amicorum prædabantur, rapinisq; & maleficijs omnia fœdabant. Duces quoque ob has difficultates intra mœnia consistentes, oppida tantummodo ab hostibus tutabantur. Partitq; inter se urbes, Ioannes Vitalianus Romam, Bessas Spoletū, Cyprianus Perusiam, Iustinus Florentiam, Cōstantianus Rauennam gubernabat. Inter hæc Neapolis durius obsideri cœpit. Totilas enim partita classe neq; terra, neq; mari importari quicquam patiebatur: ex quo palam erat, nisi quis opem ferret, eam demum urbem in manus hostium esse peruenturam.

Quibus de rebus certior Imperator effectus, calamitatis loco hæc ducens, Maximinum prætorij præfectum, Italiæ hexarchum creat, ut cæteris ducibus in bello præficeret, & militibus necessaria subministraret, classemq; cum eo militaribus copijs ex Armenis, Thracibus, & Hunnis instructam transmisit. Hic in cōtinentem ueniens, frustra & diu tempus terendo, uno in loco otiosus & torpens confedit: erat nimirum rei bellicę imperitus: unde & formidolosus, mirumq; in modum cunctator, et negligens. Quocirca Imperator Demetrium, qui antea ordines in Italia sub Bellisario duxerat, denuo mittere coactus est. Hic cum in Siciliam peruenisset, accepissetq; Cononem & Neapolitanos arctius obsideri, atq; in summa rerū omnium angustia esse, opem eis allaturus, naues ex uniuersa Sicilia cōtractas, frumento & alijs necessarijs rebus compleuit, ut speciem Gothi præberet, magnos exercitus in magna classe aduentare. Sic quoq; Gothi persuasum erat, ut ingens classis aduersum se ex Sicilia soluisset. Sed cum Demetrius ea nauium multitudine Neapolim recta contenderet, ut hostibus terrorem, ciuibuscq; consolationem asferret, conscius tamen paucorum militū suorum, Neapolim nauigatione transgressus, Romanum in portum diuertit: indeq; milites contrahere summo studio nitebatur. Qui cum à Gothi toties debellati fuissent, uehementer eos formidabant, nec ullo pacto contra eos cum Demetrio transire audebant: unde cum his solum, qui ex Byzantio secum aduenerant, ire Neapolim cogitur. Totilas naues egregiè ueloces in portu ipso Neapolitano assidue structas paratasq; tenebat. Cum igitur Demetrium ex urbe Roma Neapolim nauigare cognouisset, & iam propinquo littori applicuisse, profectus repente Totilas cum uelocibus nauibus in eum ex improviso impetum facit. Subitus Gothorum accessus adeo perterruit Demetrianos, ut ne tentare quidem pugnam sint ausi: sed falsam fugam disiectos Gothi celeritate nauium assecuti, uelut inertia pecora trucidarūt. Pauc admodum

admodum, & in his Demetrius, scaphis usi, in proximum littus, deinde in Siciliam euasere: ceteri ad unum aut ferro cæsi sunt, aut cum frumentarijs nauibus capti. Sub id tempus Maximinus cum maiore classe Siciliam tenuit. Sed cum omnia ab eo cunctantius fierent, nec proximo Italiæ periculo, oculisq; propemodum admoto moueretur, absens Iustinianus absentem conuictio carpebat, instabatq; nunc imperio, nunc minis, ut in Italiã transiret. Ille uero siue ignauia quadam animi torpens, siue quia plus uideret, quàm ceteri, nulla ui impelli potuit, ut Italiã peteret, sed classem Demetrio, & Herodiano, & Phasæ ducendam tradidit, ipse in Sicilia remansit. Erat uero iam planè hyems, cum hi nauigare cœperunt.

Cumq; prope Neapolim uenissent, orta subito tempestas classem arripuit, neq; remis, neq; arte ulla resisti potuit, quin ad ipsum littus, ubi Gothorum castra erant, adigerentur. Gothi uero ista cernentes, concursu ad littus facto, nulla difficultate naues ceperunt, & si qui repugnabant, occiderunt, reliquos uero capriuos duxerunt, in quorum numero Demetrius fuit, Herodiano, & Bessâ casu potius, q̃ consilio interfectis. Atq; ita modica temporis intercapedine dug Iustiniani classēs sunt circa Neapolim deletæ. Totilas Demetrium uinctum Neapolitanis spectandū præbuit, qui Regis permissu ad suos uerba fecit, hortatusq; est ad deditio- nem, quando duabus classibus, una post aliam amissis, non esset amplius unde auxilia expectarent. Tum ingens metus, luctusq; ciuitatem inuasit, ubi satis apparuit, nullā spem superesse amplius tolerandæ obsidionis. Nemo erat cui non persuasum esset, illam eandem diem, qua Totilas Neapolim potiretur, supremā fore urbi, ciuibusq; qui ex cōscientia præteritorum operum sciebant, se illum ad impacabilem iram, & uindictā prouocasse. At Totilas memor suæ humanitatis & clementiæ, qua semper in calamitosos ur̃i consueuit, quæq; didicerat parere subiectis, & debellare superbos, præter omnium spem ciues Neapolitanos è muris benignissimè affatus, in spem melioris fortunæ erexit, testatus apertè ipsos à se gratiā, non supplicium expectare oportere, quando ipsi inter omnes Italiæ populos nō ultro, sed ui per Belisarium expugnati, Græcorum imperium subiissent: quinimo in eorū gratiā se etiam parere uelle hostibus, qui intra eorum mœnia essent, ut uel parī conditione inter Gothos militare, uel saluis omnibus rebus quocūq; uellent abire possent. Deinde postquam per hæc humanissima uerba spem uenigē ciuibus effecisset, militibusq; incolumitatem, & omnimodam libertatem præstitisset, rogatus tricenos induciarum dies obsessis cōcedere, ne deditio temerè facta uideretur, respondit, se non tantum tricenos dies libenter concessurum, sed ter tricenos, si ita ipsi uellent. Cæterum ciues, & qui in præsidio erant, tantam in hoste benignitatem admirantes, non expectato tempore præstituto, Totilam & Gothos post paucos dies intra urbem receperunt. Totilas igitur Neapolim ingressus, fidem, quam deditis pollicitus fuerat, tanta humanitate (ut omnes Itolorum historiæ testatur) præstitit, ut nusquā per omnem historiam maior, aut similis inueniatur. Quippe non Regem, aut dominum, sed omnium et singulorum patrem sese per summam clementiam exhibuit. Nemo ciuium, aut militū uiolatus est: nihil cuiquam ademptum, nemo malè affectus, nulli aliqua molestia illata, sed uni uersis pari miseria laborantibus, par commiseratio ab optimo Rege adhibita fuit. Cum enim multi propter inediā deficientibus uiribus ægrotarent, ne subita affluentia cibi immo- dicè sumpti perniciem illis afferret, summa cura diligentiaq; prouidit, ut non solis Neapolitanis ciuibus, uerum etiam militibus alimenta bis in die ad certum pondus traderentur, diligentissimè obseruato, ne plus acciperet, & singulis diebus modicum adijceretur. Hic nescio quis fidelis medicus in ægros, aut quis pater, aut quæ mater indulgentior esse potuisset in suos charissimos liberos, q̃ ipse Gothus in deuictos inimicos. Præterea Cononi præsidij præfecto, et militibus abire uolentibus nauigia, & com meatum liberaliter erogauit. Cumq; per aduersas tempestates mare intra præscriptam diem tractari non potuisset, liberam nihilominus potestatem illis seruauit: quin etiam cum longius duraret uentus, & illi pedestri itinere abire statuissent, equos, iumenta quæ, & uaticum illis abundè distribuit. Sed cum Totilas tanta benignitate in alios uteretur, à suis disciplinam militarem seuerissimè exigebat, ut nihil impune delinqueretur. Rapere aliena, aut uim inferre, capitale erat, sequebaturq; supplicium bonorum publicatio: quæ quidem bona uiolentiam passo tradebatur. Itaq; & castra, & ingressus Gothorum per amicas ciuitates & gentes, omni scelere carebant.

At contrarium in castris Gregorum erat, in quibus non solum duces, uerum etiam & milites ipsi res subditorum diripiebant, contumelijsq; & opprobrijs afficiebant, luxui ac temulentia inferuebant, nullumq; iniuriæ genus erat, quod non liberè in miseros subditos exercerent. Iamq; omnem pudorem, & omnem uirtutis speciem à se longius ablegasse uidebantur, nullaq; miseria maior credi poterat, quam erat eorum Itolorum, qui Iustinianum sequebantur. Hi enim ab utroque exercitu grauissima patiebantur. Siquidem agros eorum Gothi occupabant, & domi à militia Imperatoris omnibus fortunis, & tota supel-

lectili spoliabantur, & uerberibus, ac flagris ut uilissimā mancipia subiiciebantur. Quo factum erat, ut per uniuersam Italiam multo popularius esset Gothicum nomē & imperium, q̄ Iustiniani, & Græcorum: imo cum Gothicum ciuile, & perhumanum ab omnibus iudicabatur, Græci ut publici patriæ, & omnis uirtutis hostes, publico odio laborabant. Totilas interea Senatui Romanorum literas magno serio cōfectas misit, in quibus magnam eorum ingratitudinem in benemeritos Gothos exprobrando commemorat, quomodo uidelicet nulla iniuria à Gothis affecti, tam facile ad Græcos sine ulla pugna defecissent. Deinde prætorum erratorum ueniam pollicetur, si occasionem aliquam inuenerint, qua se in reliquum excusabiliores efficere possint: nec finem belli, qui fortē eis omnem spem adimeret, expectarent. Hæc in primis literis scripsit: quibus etiam secundas adiecit, omni humanitate & clementia plenas: in quibus se grauissimo iuramento apertē obstrinxerat, nulli unquam de cætero Romanorum mali quicquam per se, uel quempiam Gothorum illaturum, modo Romani suæ ipsorum saluti in tempore consulere uellent.

Per hunc igitur modum cum fors bellica intra Italię fines disponderetur, Bellisarius per Iustinianum ex Persico bello (quod nondum finierat) reuocatus, curam Italici belli denuo suscipere cogebatur: traxitq; secum ad quatuor millia militum, & hos quidem tyrones, nusquam antea militarem disciplinam expertos: ueteranos enim circa Euphratem reliquerat. Hac itaq; militia instructior, q̄ fortior, transmissis mari Rauennam peruenit. Hic omnia sua opinione deteriora inuenit. Siquidem Gothorū opes plus nimio inualuerant: fractiq; erant ciuitatum, & populorum animi prospero hostium successu. Quidam etiam præsidum iniuria, & ducum avaritiā, superbiāq; intolerabili, ab imperio alienati, in Gothos studia & fauorem inclinauerant. Milites laborem militare horrebant: ignauia & inertia dediti, sociorum spolijs magis, q̄ hostium inhiabant: pro fortitudine formido, licentia pro modestia placebat. Hæc mala in causā fuerunt, ut Bellisarij non satis gratus, sed magis contemptibilis in Italiam fuerit accessus. Parum enim eius præsentia erecti sunt suorum animi in spem aliquā militiæ felicioris, quando ne pecuniā quidem secum attulisse diceretur, qua militibus sua stipendia diu desiderata persoluerentur. Exercitus quoq; quem secum in Italiam adduxit, ex tyronibus, & inexpertis militibus constabat. Ita concionantem Rauennę, causasq; sui aduentus adducentem, cohortantem deniq; ad bellum capessendum, nec ciues, nec milites læto animo audiuerunt, neq; lætitiæ, aut bonæ spei signum ullum ostenderunt, sed desperatio ex ore omnium propalata effecit, ut Bellisarius sui accessus in Italiam cōfestim pœniteret.

Totilas interea Tyburtinam urbem parum à Roma distantem, per ciuium discordiam occupauit: cū ab alterutra parte, ut opem afferret, inuitatus esset, nihilominus pars uictrix frustra prohibente Totila, nimis inhumaniter in deuictos ciues defæuit. Ex hac urbe Gothi Romanam, & uniuersum Latium, uelut ex arce quadam incurfare cœperunt: nec paruæ difficultates inde Romanis illatę fuerunt. Post hæc Totilas cognito Bellisarij aduētū, in Picenos cum exercitu transijt, & circa urbem Auximum, cui Magnus Iustiniani dux præerat, confedit. Misit eo Bellisarius mille equites sub tribus ducibus: horū Racilas postridie quā uenerat ad pugnam egressus, mortem in prælio accepit. Cæteri uero cum uiderent se Gothorum potentia inferiores, & ne cum equis (commætu deficiente) inedia absumerentur, priusquam undiq; circumfederetur oppidum, silentio noctis urbe digressi, ut securius abirent, in insidias Gothorum prolapsi: qui primo impetu ducentos ex eis occiderunt: reliqui proiectis uestibus, & armis, omnibusq; impedimentis, & iumentis, fuga sibi consuluerunt: & demum post longam ac difficilem uiam, se Ariminum receperunt. Nec feliciorum belli euentum habuit Vitalis, quem Bellisarius cum satis magna manu Illyricorum ad occupandam Bononiam emisit. Cum enim eam urbem in deditionem accepisset, desertus à tota Illyricorum multitudine, Bononiam deserere cogebatur. Causa autem cur Illyrici deserta militia cōfestim se in patriam receperunt, hæc erat: Nam cum foris, & in longinqua militia pro Imperatore occuparentur, coniuges & liberi eorum, domi & in patria, à præfectis Imperatoris intolerabilibus oneribus affligebantur. Pisaurum interea, quod à Gothis medijs moenibus nudatum, & derelictum erat, à Bellisarij militibus acceptum fuit, et tam diligenti ac citissima cura comunitum, ut Gothorum uiribus nequiuertit expugnari.

Tunc uero Totilas & Gothi animaduertentes, Bellisarium, & Imperatores copias nusquam per Italiam in certamen prodire, sed castellis & oppidis inclusos moenia tantummodo tueri, statuerunt non assidere solummodo ad Auximum, sed in alias Italię ciuitates uires suas extendere: unde in agrum Picenū copias ducentes, Firmū, Asculumq; dura obsidione cinxerunt. Bellisarius uero cum obsessis opem implorantibus ferre nō posset (nec enim tantas habebat copias, ut egredi aduersus Gothos auderet) in mœnore maximo uersabatur, eaq; sui nominis ignominiam permolestē ferebat. Ioannem igitur Vitaliani nepotē Byzantium misit,

milis, grauissimoque iureiurando adegit, ut ad se reditum quoad posset acceleraret: unde & epistolam Imperatori in hanc sententiam scribere curauit: In Italiam, Imperator optime, uenimus, uirorum, & equorum, & pecuniarum inopes. Thraciam ipsi & Illyriam obeundo, milites non paucos demum contraximus, sed mirabiles quosdam, & plane inermes, imbellesque: ueterani autem, qui ante nos in Italia contra Gothos pugnauerant, ita uictores Gothos formidant, ut uix aspectum eorum ferre possint: stipendiisque diu fraudati, nec equos, nec arma nuper amissa reparare potuerunt, nec in hostem sine his exire consentiunt. Minores etiam sunt copiae, quam potentissimo hosti congregi audeant: multique ex nostris militibus iam ad hostes defecerunt, tædio denegati, uel nimis dilati stipendij affecti. Pecuniarum autem redditus nullos ab Italia speres nobis prouenturos esse, cum sit iterum ab hostibus magna ex parte occupata, & ea minima pars, quæ restat, adeo attenuata, belloque afflicta, ut tributa nullo modo perfoluere queat. Si igitur me duntaxat in Italiam mittere uoluisti, bene habet, sum enim nunc ferè in media Italia: at si tibi uoluntas fuerit Gothorum potentiam superare, necessarium est, ut per te alia pleraque ad id præparentur. Nam dux belli absque his, quæ opportuna sunt, nihil efficere ualeat. Quocirca tam meos milites, quam cæteram atque ingentem militum multitudinem huc mittas oportet. Illud insuper à te necessario est prouidendum, ut pecuniae adsint: nam sine his in bello nihil opportunè fieri potest. Hæc Bellisarius.

At Ioannes cum plurimum temporis Byzantijs cōtriuisset, nil prorsus eorum peregit, ob quorum gratiam per Bellisarium mittebatur. Totilas interea Firmum & Asculum expugnauit. Quibus deditis, in Umbros transiit: ubi præter spem Spoletum cum arce munitissima, quæ urbi incubat, potitus est. Siquidem eius præsidij præfectus Hadrianus, qui eam deditionem fecit, cum suis ad Gothos deliecit. Alsifium uero aliquandiu est à Sigfredo defensum: uerum eo post multa egregia fortitudinis opera cadente, Alsifates se, & urbem Gothorum fidei crediderunt. Deinde Totilas ad expugnandam Perusiam conuersus, multis uerbis apud Cyprianum eius urbis præfectum, ut deditionem faceret, agere cœpit. Sed cum id frustra tentasset, omnis longioris moræ impatiens, Perusina obsidione omissa Romam petiit. Cumque eo peruenisset, opportunis locis eam circumsegit, summopere cauens, non solum in ea Urbis obsidione, sed toto tempore, quo per Italiam tam copiosos exercitus circumduxit, ne sui milites quacunque iniuria agricolas afficerent, sed eos permetterent liberè & absque omni sollicitudine agros colere, prouentusque iustis dominis & possessoribus assignare. Quo facto inter optimos Principes nomen & gloriam meruit sempiternam. Romæ in præsidio erant, Bellas unus ex Iustiniani ducibus, & Conon, qui antea Neapoli præfuerat. Miserat quoque eo Bellisarius Arasiram Persam, & Barbatonem Thracem cum non contemnendis militum copiis, qui custodiam Urbis una cum cæteris intenderent. Hi cum uiderent Gothos Urbis moenibus appropinquare, sumpta secum præualida militum manu, in uenientes ferocius, quam commodius irruerunt. Gothi enim simulato metu retrò ad insidias, quas prepararas habebant, abierunt. Quos cum Græci maiore impetu quam consilio insectarentur, facile circumuenti, ad unum ferè occisi fuerunt, solis ducibus cum paucis alijs difficulter intra Urbis muros repositis. Quo factum erat, ut nequaquam de cætero auderent Gothi obuiam ire, quanquam ab ipsis acriter prouocati. Vehementior deinde fames Urbem Romam inuasit, cum nullæ ex agris fruges inueherentur, nec liceret negotiatoribus quicquam per mare inferre. Gothi enim Neapoli in potestatem redacta, minoribus uariisque nauigijs circa eius regionis insulas ultro citroque adnauigando diuagabatur, & sollicitè curabant, ne aliqua nauis ad Romanum portum perueniret.

Interea ingens suspicio prodicionis intra urbem Romam uersabatur, ob quam Cethegus, quauis in senatu princeps, Roma pulsus Centumcellas aufugit. Dum ea Rome gerebantur, alius Gothorum exercitus, precipiente Totila, Placitiam iuxta Padis ripam obsedit: ea quippe sola urbs erat, quæ in ea regione Iustiniani partes sequebatur. Bellisarius autem cum hæc consideraret, ac de Romanæ urbis periculo plurimum sollicitus esset, neque ex urbe Rauenna opem ferre ualeret, ob loca interiacentia, quæ ab hostibus possidebantur, & paucitatem copiarum suarum, abire illinc, & alia uia auxilium ferre constituit. Itaque Iustino cum paucis quibusdam ad Rauennam custodiam constituto, inde confestim soluens, Dalmatiæ littora legens Epidaurum deuenit: ubi exercitum ex Byzantio expectando, aliquandiu quiescit, præscriptis ad Imperatorem literis, quibus præsentem rerum statum significabat. Inter hæc Roma durissima obsidione urgebatur, cunctaque in deterius prolabi, & ad ruinam tendere uidebantur. Tunc Bellisarius ex suis ducibus Valentinum & Phocam, ad Romanum portum mittendos curauit, ut eius loci præsidium cum cæteris præsidarijs militibus, quibus Innocentius præerat, cuncto dirent, & quoad possent crebris eruptionibus Gothorum copias insectarent. Cum igitur aliquo tempore prosperè in Gothos incurrissent, magnaque auxilia ob hoc obsessis præbuisent, tandem in insidias precipitati, & à Gothis circumuenti interficiuntur, paucique ex eorum militibus uix & anxie in portum refugientes euaserunt.

Traxit

Traxit autem hæc calamitosa prefectorum & militum cædes statim post se maiorem calamitatem, propter frumenti amissionem. Tunc enim Vigilius Romanus Pontifex, cum in Siciliam ab itinere, quo Constantinopolim ab Imperatrice citatus petebat, diuertisset, magnam uim frumenti nauibus impositam, ad Romanos (quamuis ab eis graui iniuria affectus) mittebat. Quod cum Gothi presensissent, naues eas in portum preueniunt, & post turres, ædificiaq; latentes insidias struunt, nihil contra eos audentibus militibus, qui in præsidij erant, sed tantum de mœnibus & propugnaculis, uestibus sursum eleuatis, manibusq; & clamore nautis significabant, insidias in portu collocatas: proinde cauerent, ne illuc accederent. Nautæ uero proditum signum non intelligentes, putabant potius Romanos, qui in portu erant, præ gaudio, & ex suo aduentu alacres factos id signum dedisse, scq; ad portum ineundum prouocasse, prospero uento, & celerrimè intra portum cum nauibus peruenerunt, atq; à Gothis insidentibus captiuati, omniq; frumento spoliati fuerunt, non sine summa desperatione populi Romani, qui ab expectatione eius frumenti totus pendeat: & famem quidem nō tolerabilis iam Romam opprimebat. Gothi autem id sentientes, acius obsessos impugnabant. Eodem tempore Græci in Placentia urbe obsessi, omnibus iam necessarijs deficientibus, in tam horrendam famem deuenerunt, ut (teste Procopio) se inuicem esitarent. Quo factum erat, ut pacta salute se, ac Placentiam Gothis tradiderint.

Erat tunc fortè Romæ Pelagius quidam diaconus, cuius nomen apud Romanos erat satis illustre. Cū enim esset uir optimus, & multa possidēs, in summa annone caritate innumeros ciues pecunia releuauit, libenterq; ciuiū desiderijs pro uiribus satisfecit. Ad hunc igitur Romani conueniunt, postulantq; suppliciter, ut pro salute populi Romani legatus ad Totilam præliciscatur, paucorum dierum inducias petiturus: quibus diebus nisi auxilium superueniat, deditionem Urbis Totilæ promittat. Pelagius autem (quando ita necesse erat) populo paret, atq; in castra ad Totilam cum mandatis accedit: à quo quamuis perbenignè excipere tur, tamen cum iam firmiter secum constituisset, nullam clementiam Romanis impendere, qui eius clementiæ literas, & gratiosa promissa toties contempsissent, antequam legatus uerba faceret, prior ipse longa & acerba oratione contra Romanos inuectus est, beneficia Theoderici Gothorumq; in Romanos exprobrans, ac perfidiam Romanorū in Gothos sæpe commissam redarguens: ad extremum conclusit, nullam esse colloquiū, uel pactionis uiam, nisi euersis mœnibus efficerent, ne amodo urbs Roma intra se illos perfidissimos Græcos defendendos includeret, essetq; tam uiliū hominum præsidium, qui ciuibus quàm hostibus essent sine comparatione perniciosiores. Tum Pelagius: Quando, inquit, Totila usq; adeo legationem aspernaris, ut ne preces quidem uelis audire, nos diuinam opem implorabimus: inuocatum cœli numen (ut spero) aderit, humanamq; superbiam franget. Atq; hæc pauca effatus retro abiit. Post Pelagij reditum ciuitas Totilæ seueritatem formidans, omnia extrema prius ferenda censuit, quàm iratum hostem ciuium exitio imminentem in Urbem accipere. Obstinatis itaq; animis ad resistendum, famem alioqui intolerabilem maiorum suppliciorum metu constanter ferunt: essq; eodem tempore populus Romanus talia, ob saluandos illos infelices Græcos, perpessus, qualia etiam commemorare miserrimum sit.

Romani enim Græcis immixti, exercituum duces Bessam & Cononem adeuntes, lachrymabundi, & multo cum gemitu precabantur dicentes: Si nolueritis nos ut Romanos, uel iocios habere, saltem ueluti acie uictis, belloq; captis, ut ex lege in seruitutem reductis alimenta præbete, quæ tantummodo ad tenuem uitam ducendam à quibusuis etiā durissimis dominis in abiecta mancipia præberentur: nosq; rursus ea obsequia præstabimus, ad quæ uilissimi serui uix compelli possent. Quod si id uobis non placuerit, saltem nos, quo fors obtulerit, moribundos abire sinatis: unde id lucri estis deniq; habituri, quod in nostra seruorum uestrorum sepultura nullum laborem impendatis. At si id quidem nobis permittere nō uolueritis, saltem nos obtruncate, ne uideamini nobis suauissimum uite exitū inuidisse, unocq; facinore nos Romanos omnium mortalium infelicissimos ab infinitis difficultatibus liberate. His itaq; grauiissimis Romanorum querelis (quæ saxa in compulsionem mouere potuissent) auditis, Græci immanissimi omnium barbarorum respondent, commeatus, quos tribuant, nullos in præsentia esse: cum tamen (ut eorū proprius historicus Procopius, qui tunc aderat, affirmat) maximum frumenti numerum intra mœnia sibi conditum conseruarent. Vnde fraudatis militibus & populis, ingenti pecunia uenditabāt ditioribus, & primoribus Romanorum, quibus etiam bouem unum aureis quinquaginta uendebant: erantq; putida equorum, canum, & huiusmodi animantium cadauera, inter Romanas delicias computata: promiscua uero hominum turba uirticas duntaxat edebat, quales circa Urbis pomæriū, & locis incultioribus passim nascuntur: quas tamē decoctas, ne uel sapore, uel innatis aculeis offenderentur, esitabat. Quamdiu itaq; Romani aurum habebant, frumentum & fursures

coëmebant

cōmebant: uerum ubi aurum defuit, omnem domesticam suppellectilem in forum inferentes, pro diurno uictu commutabant. Sed ubi avarissimis Græcis nihil frumenti reliquum fuit, quod Romanis uendi posset, ad urticas iam uniuersi circumspiciebant. Quibus deficientibus, corpore extenuari ceperunt, colorq; in pallorem, & liuorem se paulatim cōuertit, ut idolis simillimi uiderentur. Plerique uero uel incedentes, uel dentibus adhuc urticas manducantes, ex improviso exanimati cadebant: iamq; uel purgamentis, & stercorebus in cibum utebantur. Nonnulli etiam fame nimium degrauiati, manus sibi met inferebāt, cum nec canes quidem, nec mures de cætero inuenirent, nec aliud usquam demortuum animal, quibus in cibum uti possent.

Erat inter cæteros Romanos uir quidam quinq; filiorum pater: hunc omnes liberi circumstendo, prehensandoq; (ut assolent) cibum sibi efflagitabant: tum ille nec ingemiscens quidem, nec ullo edito turbationis indicio, sed fortissimo animo dolorem dissimulās, iussit filios se subsequi, ut cibum mox accepturos. Vbi uero super Tyberis pontem peruenit, capite obuoluto, uelatisq; oculis in Tyberis flumen confestim desilijt, spectantibus filijs, Romanisq; cæteris, qui ea tunc forte è regione constiterant. Tandem illi nimium crudeles, & barbarissimi Græcorum præfecti, uisa ea extrema Romanorum ciuium desperatione, omnibus abire uolentibus facultatem indulserunt. Quo factum est, ut paucis admodum Romæ relictis, in fugam se omnes proriperent, & quod cuiq; licuit diuersim abirent. Eorum tamen pars maxima arescentibus præ inedia uiribus, mortē passim obibat, nonnulli ab hostibus intercepti interiere: quæ omnia Romanus populus pati cogebatur, ob illam insignem Græcorum perfidiam, qua Vitigem fraudibus circumuentum & superatum, ad Byzantium prius dem transportarunt. Venit interea nouus à Iustiniano in Dalmatiam exercitus ad Bellisarium, cui Ioannes Vitalianus præfuit: qui cum de gerendo bello inuicem consultarent, omnes uno ore ferendam opem Romanis censebant. Quo autem modo id fieri deberet, anceps consultatio fuit: quibusdam placuit terrestri itinere per Apuliam cum commeatu Romam proficisci, cum alijs interim placeret, per mare nauigandum. Ioannes inter eos erat, qui suadebat cum omnibus copijs per Calabriam, & Apuliam proficiscendum esse, atque ita Romam petendum: simul enim euntes perfacile uictores esse posse: quod si diuidantur copij, & alij terra, alij mari proficiscantur, neutram partem hostibus parem futuram. Bellisarius hanc ipsam sententiam laudaturum se dicebat, si Græci in urbe Roma per Gothos obsessi, in tam extrema necessitate constituti non essent. Proinde quia res nullam patiebatur dilationem, placuit ut terra mariq; iretur: fore aiebat, si secundi uenti afflarent, ut quinto die clasis subiret ostia Tyberina.

Bellisarius igitur cum classe in Italiam transgressus, Hydruntū obsidione leuat: inde institutam nauigationem celeriter repetens, Romam irrequieto cursu petebat. De huius aduentu factus certior Totilas, quia satis apparebat ad quid ueniret, Tyberim ab una ripa ad alteram trabibus, ferreæq; catena coniunxit, duodecim millibus passuum ab Vrbe, quæ amnis artissimè fluit, pontemq; fluuiio imposuit, & statuit utrinque castella cum suo presidio, ut omnis importandi commeatus facultas adimeretur. Nec multo post Bellisarius ad ostia Tyberina peruenit, subseditq; circa portum, aduentum suorum expectaturus, qui ducē Ioanne Vitaliano terrestri itinere incedebant: quibus non licuit ob Gothorum potentiam citius aduolare. Commisso enim cum Gothis prælio, Brundisio potiuntur: ubi paululum commorari cogebantur, quoad Apuliæ, & Calabriæ ciuitates in fidem, & beneuolentiam reciperentur. Canusium deinde oppidum in potestatem redegit: unde non longe uicinus est Canne, in quo memorabile illud prælium inter Hannibalem & Romanos fuisse perhibetur. In hoc loco Tullianus quidam Venantijs filius, qui tum in Lucanis magnū nomen, magnamq; auctoritatem habebat, Ioannem adit, multasq; querelas aduersus Græcorum contumelias, & grauissimas iniurias, quibus incolas affecerant, exposuit: pro certo affirmans, quod si fuisset aliqua humanitas in Græcorum militibus, neq; Brutij, neq; Lucani ab Imperatore ad Gothos defecissent.

Miserat interea Totilas Capuam præcipuam partem sui equitatus: estq; equitū ducibus ab eo mandatum, ut Ioannem Vitalianum prætergressum euestigio sequerentur: cætera uero sibi curæ fore inquit. Hæc res adeo conterruit Vitalianum, ueritum, ne à Gothis circumueniatur, ut omnia ad Bellisarium profectioe, in Brutios retrò abiret: ubi circa fretum Richmondum Totile ducem, qui presidio eam prouinciam obtinebat, ex improviso & tumultuario prælio adortus superauit. Interea Bellisarius assidue expectans, incredibili dolore afficiebatur, damna barq; Ioannis Vitaliani ignauiam, & aperte carpebat, quod cum lætissimum equitatum haberet (nam Heruli & Hunni cum eo erant) unam Gothorum equitum alam formidaret. Hæc & huiusmodi Bellisarius culpabat, & in absentem plurima uerba fa-

stabat: cæterum querelæ inanes erant. Vitalianus enim dubium metu, an quia id facere con-
ducibilis duxerit, non modò non uenit ad Romam, sed retro in Apuliam reuersus, ibique ca-
stris positis quiescebat, cogitationemq; Romam petendi omnino abiecerat. Bellisarius igitur
desperato suorum accessu, nihil amplius expectandum ratus, experiri constituit, an cum
his copijs, quas habebat, posset commeatum & auxilia Vrbi importare. Et quia multò erat
Gothorum uiribus inferior, quàm ut aperta acie congredi auderet, flumen Tyberis, & inge-
nium sibi spem afferebat, per aquam ad Urbem perueniendi. Quocirca ducentas naues,
quas Græci dromones, Gothi promones, & Latini (credo) celoces uocant, preparabat. Sunt
autem hæc naues, mœnia undequaq; lignea habentes, opportunis locis perforata, ad sagit-
tas ac cætera tela in hostes emittenda. Aduersus autem pontem, siue catenam, ac cætera im-
pedimenta in flumine opposita, hæc excogitauit: Rates duas ferreis repagulis, ac tignis in-
ter se quàm firmissimè colligatas in flumine constituit, superq; his turrim ligneam ædificari
fecit, maioris altitudinis, quàm essent hostium turres, ad tutelam pontis constructa. His ita
preparatis, dromones frumento onustos, lectissimisq; militibus in eos impositis aduerso
egit flumine. Præcedebat illa lignea turris, quæ suos propugnatores habebat, telq; omnis
generis, ad hostes ex aduerso conficiendos: reliquæ copię composito agmine ripam tene-
bant, & cum nauibus, quæ trahebantur, ex æquo procedebant. Primo itaq; accessu Gothi ci-
teriori præsidio expugnati fuerunt. Leua enim ripa Bellisarius agmina ductabat, quæ Toti-
lanis erant castris auersa. Intereaq; Romam ad Bellam nuntios misit, ut sub id tempus, quo
ipse erat Romam uenturus, ille eruptione ex Vrbe facta, Gothos pugna distineret. Sed Bellas
neq; id fecit, neq; quamdiu durauit obsidio, quicquam egit memoria dignum, nisi quod for-
didissimis lucris deditus, talè se palam ostendit, quod ad nihil aliud natus uideretur, quàm
ad diuitias undequaq; & quocunq; prætextu congregandas.

Bellisarius deinde superato primo præsidio, pontem cum reliqua munitione nititur oc-
cupare: fuitq; interim atrox utrinq; pugna, uariq; hinc inde conatus. Ad postremum etiam
reliquum hostium præsidium est igni expugnatum, non sine clade eorum, qui in eo consti-
tuti fuerunt. Iamq; rescisso ponte erat inclita uictoria in manibus, sed fortuna (ut uidetur)
aliud constituerat. Reliquerat Bellisarius Isaacem ad Portuenis urbis præsidium, cum uxore
& omnibus impedimentis, illiq; mandauerat, ut ad nullos de se nuntios, aut de ijs, qui in di-
scrimen ibant, aliquid moueret, sed in oppido consistens, ipsum cum militibus, qui ad id da-
bantur, tueretur. Cum igitur Bellisarius turrim hostium incendisset, uolant confestim nun-
tij ad Portuensem urbem, atq; (ut fit) uictoriam magnam grandius extollunt. Quibus nun-
tjjs Isaac exultans, ac animo sese attollens, quasi uelanus quidam, præceptorum Bellisarii
oblitus, milites capere arma iubet: ardore & impetu delatus ad inuadendum hostium statio-
nem, quæ erat in opposita ripa non procul ab Ostia, cucurrit, fuditq; primo impetu hostes,
sed rursus ab eis ad insidias protractus captiuatur, trucidatis his, qui cum eo in prælium de-
scenderant. His ita gestis, equites quidam Bellisario detulerunt, Isaacem captum esse ab ho-
stibus. Quo quidem nuntio perculsus Bellisarius, nihil ultra percontatus est, nec ubi, nec
quomodo, sed tantum ratus oppidum cum uxore & rebus omnibus à Gothis teneri. Itaq;
tanto statim dolore affectus est, ut loqui non ualeret, retroq; conuersus, classem ac militem
cursum reduxit, certissimo consilio uel oppidum recuperandi rebus adhuc recentibus, nec
ab hostibus stabilitis, uel in prælio moriendi. Per hunc modum uictoria, quæ iam parua ui-
debatur, euauit.

Cum ad urbem Portuensem peruenisset, & eam saluam, ac se deceptum cognouisset, tan-
tum dolorem ex hoc errore suscepit, ut in acutissimam febrem, qua diu periclitatus est, inci-
derit. Isaacem autem, cuius occasione uictoria amissa fuerat, ad Totilæ præceptum trucidat-
ur, ob uindictam Roderici Gothorum fortissimi nuper à Græcis interempti. Iam enim To-
tilas seuerius agere cœpit, quia uidit tot clementiæ opera, quæ pridem in omnes cõtulerat,
minus existimari. Fuerunt tamen eius uerba seueriora, quàm opera. Siquidem minas, quas
concitatore animo quàm proposito profudit, magna clementia postea temperauit. Formi-
dabant eius seueritatem Romani, quod tam facile ad Græcos defecissent: magis uerò Græci
sibi metuebant, quia Regem Vitigem fraudibus circumuentum in Byzantium transpor-
tassent. Quamobrem potius famem, & omnia extrema pati decreuerunt, quàm iratum Re-
gem, & tot grauissimis iniurijs prouocatum admittere. Moriebantur passim homines præ-
inedia: iamq; tota urbs nihil aliud erat, quàm uiuorum, eorundemq; infelicitissimorum hor-
renda sepultura. Cumq; in ea intolerabili miseria urbs Roma undiq; periclitaretur, quatuor
Isaurici milites Urbem Totilæ prodiderunt, eumq; per Asinariam portam nocturno tem-
pore introduxerunt. Cæterum Totilas intra Urbis mœnia constitutus, totum exercitum
suum circa Lateranum, usq; ad bonam partem sequentis diei immotum tenuit: non quod

Græcos

Græcos, aut alios hostes formidaret. habebat enim exploratum, nullos aut quàm paucissimos eorum in Vrbe remansisse, sed uera causa illius moræ erat, quia complures illorum militum secum in agmine habebat, qui pridem turpius quàm honestius à Roma, cum Bellisarius ex Neapoli uocatus adueniret, eiectioni fuerunt. Hos cum difficile à cæde & sanguine ciuium reuocare posset, uoluit prudens Rex tanto tempore expectare, donec Romani & Græci extra portas, uel ad Sanctorum basilicas effugere possent. iam enim omnibus persuasum erat, Gothos ea pietate esse, ut nullos omnino uiolarent, qui securitatem à templis Deo dedicatis implorarent.

Peruasit interim rumor ciuitatem, Gothos in Urbem peruenisse: unde populi multitudo ingenti luctu consternata huc illucq; ferebatur. Romanorum militum pars maxima cum duobus ipsis, ut facile cuiq; fuit, fugam capessunt: pauci tamen est eis cum Romanis ciuibus se immiscerent in templa confugerunt. Constat sanè e plebe homines ad quingentos in Vrbe residues eo tempore fuisse, qui in Sanctorum templis ab omni ui, & iniuria conseruati fuerunt. Cæteri omnes iam ex Vrbe excesserant, uel in suprema fata morte absumpti concesserant. Postea uerò quàm abundè illuxit, Totilas denso agmine stipatus, ex Laterano uoti nomine ad Vaticanam D. Petri ædem per mediam Urbem adequitauit. Hic nonnulli scriptores tragico clamore in Totilam inuehantur, asserentes ipsum in eo transitu enormem sæuitiam in quoscunq; obuios exercuisse, cū tamen satis constet, Vrbe deserta, omnes incolas extra portas, uel in templa antea effugisse. Viginti tantum Græcorum milites incautius per Urbem deuiantes, cum nonnullis ex plebe, eo in transitu cæsos fuisse Procopius affirmat: cæteros fuga, uel Sanctorum templa tutos effecerunt. Inredienti Totilæ templum D. Petri, Pelagius ipse, de quo ante dictum est, sese obuium offert, Christi euangelia in manibus gestans, suppellexq; omnibus factus, & genu procumbens: Parce, inquit, o Princeps tuus. Tum Totilas placido uultu arridens, ita profatus est: Nunc mihi supplicaturus aduenisti Pelagi: Ita quidem, respondit, quandoquidem me seruū tuum Deus effecit: sed ab his iam abstine manus, qui tibi in seruitutem cessere. His precibus uictus Totilas, ueniam dedit Urbi, & ciuibus, ut cuiq; seueriter, ne ferrum amplius euagaretur, edixitq; ut præda Gothiorum esset, corpora ciuium libera sinerentur. Præceptisq; eodem edicto, ne quis muliebri pudicitie illuderet, adhuc buntq; magnam diligentiam, ut sexus ille omnis iniuriæ expers permaneret. Prædam pretiosissimarum rerum sibi asserri mandauit, reliquam militis esse uoluit. Fuere tum permulta in patriciorum edibus inuenta, sed omnium maxima extitere, quæ Bellas reliquerat, ut qui uelut omnium perditissimus homo, infaustum illud diuenditi frumenti pretiū Totilæ ad insigniorem prædam accumulasset. Estq; eodem tempore Rusticiana, siue Iustiniana mulier nobilis arrepta in iudiciū, quæ Theoderici Regis statuas frangi, deleriq; fecisset, in patris Symmachi, & Boëtij coniugis ultionem, qui Theoderici iussu fuerant interfecti, factum adeo notū omnibus erat, ut nulla poterat excusatione negari. Cæterum mulieris pietas & amor in defunctos, plus ualuit apud clementem Totilam, quàm Regia maiestas: estq; à Rege absoluta non minore benignitate, q̃ antea Amalasuenta liberis Boëtij & Symmachi patrimonium paterna seueritate ademptum restituit.

Deinde cum Totilas attenderet, suorum animos ad seueritatem proniores esse, q̃ clementiam, omnibus ad se conuocatis, adeo benigniter & perhumaniter pro Romanis locutus erat, ut uix credi potuisset, ipsum unquam hostilem animum in eos habuisse: Videte, inquit, commilitones instabilem rerum humanarum conditionem, cernite fortunæ mutationem. Paucis antea actis annis ducenta Gothorum millia septem millibus expugnauit & uicit Bellisarius: ego uerò non totis quatuor millibus uiginti Græcorum millia superauit, & iam urbem Romam, orbis quondam dominam, sub pedibus tenemus. Proinde nequam nobis superbiendum, sed magis oportet ut Deum timeamus, uictoriamq; non superbe & crudeliter, sed perhumanè potius & clementer exerceamus, mutationeq; fortunæ, quæ nobis superiore bello totam Italiam, præter Veronam, Ticinum, Taruisium, ademittit, ante oculos continuè habeamus. His et plerisq; alijs humanissimis uerbis apud suos populos, uim omnē atq; iniuriam, à deuictis populis prudenter atq; efficaciter auertit. Deinde Romanos pro concione affatus, uehementer eos reprehendit, quod non minus stultè, q̃ ingratis Græcorum gentem omnium leuissimam Gothis prætulissent, per quos primo ab Odouacris tyrannide, grauiq; seruitutis iugo liberati essent, deinde sub summa Theoderici clementia multos annos, & feliciter, & otiose egissent, tantaq; beneficia ab eo suscepissent, quanta uix sciuissent optare: demum uerò nulla iniuria, nullaq; cōtumelia accepta, contra fidem, ac iurandum ad Græcos defecissent, homines uanissimos, & sine ulla uirtute: qui statim obfessi à Vitige, nunquam prodire in aciem ausi fuerint, sed intra moenia inclusi, ac fame macerati, omne dedecus tolerauerint: qui postquā non armis, sed proditiōibus,

& fallacijs facti sunt domini ciuitatum, publicanis, exactoribusq; & delatoribus omnia re-
farserunt: qui ciuitates, populosq; Italiae inhumana acerbitate ad solutionem eorum tribu-
torum compulerint, quae iam multis annis à Theoderico, cæterisque Regibus fuerant eis con-
donata, atq; remissa: qui rationes administratorū sub eisdem Regibus à populis, priuatisq;
hominibus poposcerūt, ut Imperatores sui inexplebilis auaritia impleretur. Dicite, inquit,
Romani si quid unquam mali à Gothorum Regibus passi fueritis: dicite rursus, si quid bo-
ni à Græculis istis unquam accepistis, qui uobis amicis plura mala, q̄ hostibus intulerunt.
Genus uitiosum, ac maleficum, & nulla re magis quàm mentiendo efficax. Atqui Gothi in
Italia nati, & una uobiscum educati sunt: uobis autem peregrini & ignoti magis placuerūt,
quàm uestrates & noti. Nulli igitur mirum uideri debet, si Romanus populus suae incon-
stantiae poenas luat, ut in reliquum discat praestitam fidem & iusiurandum non uiolare, &
gratitudine non iniurijs accepta beneficia compensare. Atq; his dictis Totilas, cum nullus
errorum ueniam peteret, sine spe ulla melioris status concionem dimisit. Procopius ta-
men affirmat, Pelagium etiam tunc, ut prius, pro Romanis supplicem Totilæ factum fuisse,
nec prius precari hunc desisse, quàm ille clementiorem se in omnes Romanos fore pollici-
tus fuisset.

Post hæc Totilas legatos ad Iustinianum mittere decreuit. Fuerunt autem legati idem Pe-
lagius, cuius nunc meminimus, & Theodorus quidam Romanus orator. Hos Totilas gra-
uissimis iuramentis obligauit, quod mandatis suis fideliter executis, q̄ celerrimè ad se in Ita-
liam redeant. His deinde præcepit, ut totis uiribus niterentur, pacem & amicitiam inter se
& Imperatorem conciliare, ne cogeretur (si pace infecta redirent) urbem Romam ad solum
diruere, interfectisque patricijs uiris, in Illyrios bellum transferre: literasq; in hanc sententiam
Imperatori scribendas curauit. Quæ in urbe Roma ad hunc diem contigerint, cum tibi com-
perta esse non dubitem, silentio prætereunda uidentur. Ea uerò, quorum de causa ad te hos
oratores miserim, paucis intelliges. Pacis bona opramus & suscipere, & exhibere, ut nuper
sub Anastasio Romanorum Imperatore cum Rege Theoderico fuit, quorum concordia &
pax tranquillitatem illorum temporum, & maxima commoda utrisq; peperit. Si igitur hæc
tibi placita erunt, meritò meus pater uocabere, & belli nos socios in quoscunq; libitum fue-
rit habebis. His cognitis Imperator mandatis, ea secordia (ut ait Sabellicus) qua fuisse tra-
ditur, respondit, Bellisarium in Italia esse, illi totum belli negotium à se commissum: nec ul-
trà uerbum addidit. Vnde mirum uideri non debet, ipsum à Blondo durum & stupidum
appellatum fuisse, cum permiserit tantæ urbis, & totius Italiae factum ex unius satellitis, uide-
licet Bellisarij sententiâ dependere. Quo responso uehementer territi Pelagius & collega,
non destiterunt plures dies ambire, & cum lachrymis obsecrare eos, qui charissimi erant Iu-
stiniano, ut Principis animum flecterent, ne bellandi studio eam urbem perderet, qua euer-
sa, nulla imperij dignitas in posterum amplius futura esset.

Hanc legationem cum Totilas frustra attentatam fuisse, sibiq; pacem tam iuste petitam
negari intellexisset, de euerenda urbe Roma consilium sumpsit. Hic tamen Procopius Græ-
cus, qui in castris Bellisarij erat, scribit Totilam tantæ fuisse moderationis, ut etiam ab inimi-
cissimo Bellisario persuasus, nullum urbis ædificium publicum, uel priuatum incenderit,
nec desolatam Urbem reliquerit, sed aliquam murorum, siue mœniorū partem solo æqual-
se contentus, cætera ædificia inuiolata permiserit. Sunt autem hæc uerba Procopij: Totilas
sepe perlectis literis Bellisarij, ut bene monentibus magnificatis, suauis demum Urbem in-
offensam seruauit, & integram. At longè secus Leor. Aretinus, & qui eum sequuntur affir-
mant: Insurgens, inquit, Totilas mirabili crudelitate, mœnia Romæ pluribus locis ad so-
lum euerit: Capitolium deinde incendit. Fumabat Quirinalis mōs: Auentinus flammam
incendij euomebat: fragor ruentium domorum ubique audiebatur. Inter hæc incendia mul-
titudo Urbana cum coniugibus, & liberis sedibus patrijs educebantur, ne deplorandi qui-
dem miserias suas libertatem habentes. Et populum quidem, ac turbam per oppida Cam-
paniæ dispersit, Senatores uerò, ac Patricios obsidum loco circa se retinuit. Roma post hæc
cum toto exercitu egressus, eam desolatam penitus, ac uacuum dereliquit, ut neq; uir quis-
piam, neque scæmina in illa remaneret. Hæc illi quidem dicere uolunt: quibus utique mino-
rem fidem adhibendam puto, quàm Procopio tunc præsentī, contrarium affirmanti. Cer-
tum enim apud me est, quod si ita penitus desolata & euerfa fuisset, nequaquam Bellisarius
eius mœnia (quemadmodum mox fecit) paucissimorum dierum spatio restituere po-
tuisset, nec ædes, in quas suum exercitum reciperet, inuenisset. Est tamen ita collapsa fuis-
set, ut omni humano cultu deserta iaceret, quis non uideret eam ruinam iustius Græcis, quàm
Gothis summopere pacem petentibus imputandam esse? Plus enim auarus, & imprudens
Iustinianus temerarium unius Bellisarij uerbum, quàm importunissimas omnium Ro-
manorum

manōrum lachrymas, & iustissimas Gothorum preces attendens, Urbem (quam facile conseruare potuisset) desolauit, aut desolari permisit.

Saluam deinde, siue euersam Romam Totilas egressus, exercitum suum in duas partes diuisit: quarū unam Bellisarii copijs in loco, qui dicitur Algedone, obiecit, ne quicquam per eius absentiam moliri ualerent: ipse cum altera parte aduersus Ioannem Vitalianum prope rabat. Ille autem cum compertum habuisset, Totilam contra se uenire, turpiter fugiens, omnibusq; desertis, non prius expectauit, donec intra Hydrunti mœnia se recepisset. Est autem Hydruntum ultimum Calabriae oppidum, unde breuissimus est in Epirum & Græciam traiectus. Itaq; Totilas ubi ad eas partes peruenit, facili negotio Lucanos, & Brutios, ac Calabros omnes, præter Hydruntinos, recuperauit. Interea uero cum Gothis in ea parte cuncta prosperè succederent, Spoletum in faucibus Vmbriae ab eis ad Græcos defecit. Custodiebatur tunc solummodo arx, quæ facta erat ex amphitheatro, quod antiquitus in ea urbe ædificatum fuerat: mœnia tantum urbis, ne hostibus præsidio essent, Totilas euerterat. Fuit ea defectio dolo cuiusdam Martiani Byzantini procurata: qui consensu Bellisarii se transfugam simulās, ad Totilam peruenit, & confestim à Rege Gothorum (quemadmodum etiam hodie fit) inter præcipuos arcis custodes deputatur: arcisq; præfectum, facta cum decem & octo coniuratione, perfidè trucidauit. Itaque Bellisarius turpi turpissimi hominis uictoria Spoletum acquisiuit. Eodem ferè tempore Calabri, & his finitimi domo profugi Tarētum, quod aliquandiu omni cultu desertum, desolatūq; iacuerat, instaurarunt, non ueterem urbis aream, sed partem complexi portui propinquam, quam in Chersonesi speciem mare utrinq; alluit. Quocirca eius aditum à tergo faciliter muniuerunt. Deinde Totilas postquā Lucaniā, & Calabriam in suam potestatem redegit, præsidiumq; militum apud Acherusiam urbem reliquisset, Rauennam cum reliquo exercitu petere contendit. Inter hæc Bellisarius audax facinus (quod multi temerarium putassent) aggressus est. Urbē enim Romam non euersam, aut desolatam, sed ciuibz destitutam tanta acceleratione occupauit, atq; muniuit, ut incredibile apud omnes uideretur, tantum laboris paucissimo dierum numero absolui potuisse. Siquidem tumultuario opere mœnia refecit, fossas profundas ante muros egit, aggeres præacutis arborum ramis ab stipite sub terram fixis, & inter sese connexis communiuit, turres ligneas, & propugnacula ad tutelam refecti muri imposuit, insuper ingentem tribulorum uim undiq; secus mœnia sparsit. Hæc omnia per summum omnium militum ardorem, & desiderium, atq; accelerationem perfecit.

Tum multi mortales patriæ desiderio moti, ex finitimis locis in Urbem redire: pleriq; etiam laxitate annonæ illuc recurrerunt. Siquidem Bellisarius Vrbe à se occupata, cōfestim sibi adesse imperauit naues, quæ tritico onustæ in portu stabant: quo accidit, ut Totilas, qui magnis itineribus Romam recurrebat, certa spe Urbis primo accessu recipiendæ, aliquoties conatus uallum transcendere, semper sit cum suorum strage à munitionibus reiectus. His Bellisarii successibus Græci audaciores effecti, extra Urbem ad pugnam egressi, Gothos prælio fatigant: interfectoq; signifero, parum absuit quin Gothorum sint signis potiti. His actis Totilas, quia se frustra conari uidebat, prælium diremit, ac postridie q; uenerat abiens, Tybur accessit. Eam quippe tenebat urbem, ut supra diximus, maioremq; in modum munita, eius arce contra Græcos utebatur. Romani quoque assiduas eius incursiones formidantes, cunctos Anionis pontes euerterunt. Anio flumen in Hernicis oritur, decurrensq; ex altioribus montibus, planitiem inter Tybur & Romam secat, nusquam ferè uadatu facile. Deiectis igitur pontibus, quibus uia Salaria, & Numentana, & Tyburtina superabilis erat, Gothi, ne Urbem infestarent, prohibiti fuerunt. Bellisarius post Totilæ digressum muros Urbis ualidius restituit, portas reposuit, clauēs Constantinopolim ad Iustinianum misit, ut sciret Urbem iterum à se occupatā. Et cum his euolutus est duodecimus Gothici belli annus. Nec Totilas est diu Tyburi commoratus, sed cū robore copiarum in Vmbriam profectus, Perusiam decreto petijt. Fuerat ea urbs multo conatu à Gothis impugnata, sed diligenter interim defensata: at grauior oppugnatio sub Regis accessum Perusinis illata est: ferebant tamē illi fortiter omnem inimicorum impetum, intrepideq; illorum conatibus obuiabant. Sed dum Gothi Perusiam grauius obsidendo molestant, Ioannes Vitalianus ex Hydruntum cum suo equitatu erumpens, Campaniæ fines tumultuose irrupit. Custodiebantur municipatim Totilæ iussu Romani senatores cū præcipua nobilitate, habuitq; persuasum ipse Vitalianus fore, ut hi perculsis suo aduentu hostibus custodia liberarentur.

Totilas uero per idipsum tempus hæc eadem suspicatus, parte copiarum in obsidione Perusiæ relicta, ipse cū reliquo exercitu magnis itineribus per Picentes, & Marfos, & Pelignos in Apuliam admirabili uelocitate properauit, transuersisq; uijs profectus, non prius destitit, q; Ioan. Vitalianum in Calabria repertum repente inuasit, & cum toto exercitu profligauit,

gavit, castraq; diripuit: & nisi noctis beneficio Græci seruati fuissent, uix aliquis eorū utrus a Gothorum manibus euasisset. Siquidem Ioan. Vitalianus, & Arnulphus Herulorū dux, qui cum Græcis militabat, Hydruntum fuga delati fuerunt, quō etiam milites, qui nocturno metu disiecti fuerant, post paucos dies tanquam ad signa frequentes conuenere. Reddidit ea uictoria Totilæ nomen ualde inclitum. Præclarū quippe omnibus uidebatur, Regem cum exercitu magnam Italiæ partem emensum tanta celeritate, quanta ne expeditissimus quidem cursor potuisset crederetur: nec ipse lectica, aut rheda delatus, sed pari cū militibus labore equo profectus, armisq; suis oneratus incessit. Nec multo post id prælium, aliæ à Iustiniano copiæ in Italiam missæ, Hydruntum peruenere. Imperator enim assiduus Bellisarij literis, quibus auxiliares copias postulabat, permotus rescripsit, ut in Calabriam ad excipiendos milites se reciperet, ibiq; bellum aduersus hostes aggrediretur. Duces uero nouarum copiarum erant Valerianus qui Armenos, & Verus qui Herulos ducebat. Quocirca Bellisarius cum Imperatoris literas mandataq; suscepisset, partem copiarum suarum, Romæ & apud portum sub cura & gubernatione Cononis legati reliquit: ipse cum nongentis militibus delectis, quorum ducenti pedites, septingenti equites fuerunt, mari delatus, Calabriam petere contendit. Erat uero propositum eius Tarenti copias exponere, quod ab Hydrunto bidui itinere abest, eoq; in loco relictum exercitum cogere: sed uento aduersante coactus est copias in portu Crotonis exponere: ubi quoniam pabulandi facultas non erat, equites à pedibus separatos ultra progredi iussit, & in finibus Thurinorum consistere, ubi Rustia, locus ad res gerendas opportunus, Græcorū præsidio tenebatur. Bessas Hiberius, & Barbatio Thrax, præfecti equitum circa Ruscianum loco satis munito confederunt: ubi sub primum accessum Gothos ex improviso adoriuntur, & facile superant imparatos. Sed cū de parua uictoria se satis securos putarent, & negligenter omnes hostiū aditus obseruarent, utpote qui nec saltus explorabant, nec stationes ordinabant, nec speculatores disponebant, deniq; uelut omnia circa se pacata essent, procul à signis euagabantur. Id ubi Totilæ compertū esset, pari (qua nuper) celeritate saltū occupat, Græcisq; ex improviso terrore inijcit. Bessas cum una equitum parte Gothorū impetum aliquantulū sustinuit, ediditq; interea præclara belli facinora. Ceterū eo cadente, fusi fugatiq; sunt alij, ac passim à Gothis teterrima cæde profligati. Barbatio tamen duobus tantum equitibus comitatus aufugit: ceteri uel capti, uel interfecti fuerunt. Bellisarius autem tantæ cladis nuntium ualde moleste accepit, præsertim ob illam florentissimi equitatus iacturam, credebatq; uictores Gothos haud multo post affuturos. Proinde confestim & trepidè cum sua uxore (quam suarum expeditionū plurimum habuit comitem) nauim conscendit, temereq; se uentis permittens, Messanam casu delatus est. Nec Romæ interea res meliore statu erant, Conone, qui ad Urbis præsidium relictus fuerat, militari seditione interfecto. Cædes à ducis auaritia orta est, qui cum in re frumentaria negotiaretur, arctiorem reddidit annonam. Miserunt milites ad Imperatorem, qui ab eo peterent, ut huiusmodi motus nemini imputaretur, quæ res nisi impetraretur, futurum dicerent, ut breui Roma à militibus Totilæ traderetur. Fecit hæc minacissima legatio, ut uenia sit militibus data. Obsessi uero Græci apud Ruscianum oppidum, cum defectu annonæ premerentur, sermone cum Totila habito, certi temporis inducias paciscuntur, intra quod tempus nisi ueniant subsidia, oppidū dedere promiserunt. Ex hoc iam apparatus fiebat, à Græcis quidem ut illis opem ferrent, à Totila uero ut prohiberet. Inter hæc Bellisarius ex Sicilia Hydruntum uenerat, & Valerianum militesq; nouos à Iustiniano missos suscepit. Itaque cum nec militum copie, nec nauium classis, qua ueherentur, deesset, omnibus confestim paratis Ruscianum nauigant. Obsessi uero classem cernentes (nam oppidum celsio loco situm mare prospicit) ingenti letitia exultantes, constituta die deditionem facere noluerunt. Apriusquam littoribus naues appellerentur, subita sunt tempestate disiectæ. Deinde cum in Crotonis portu simul conuenissent, & rursus inde mouentes Ruscianum redire disposuissent, Totilas antequam naues appropinquarent, Gothos armari fecit: qui per littus contraproras nauium dispositi, hastis & sagittis, ne classis appelleret, prohibebant. Quorum apparatus cum Græci considerarent, ac periculum horrerent, commorati aliquo tempore iuxta littus, quasi mox descensuri, tandem re desperata, conuersis retro prorsus abierunt.

At Bellisarius ad auertendum Gothos ab ea Rusciana obsidione, Ioan. Vitalianum in Picenum agrum cum Valeriano et parte copiarum ire iubet, ibiq; res Gothorum subita uibellica infestare: ipse cum reliquo exercitu Romam ad militarem seditionem comprimendam abscelsit. Totilas etsi bellum ex Piceno nuntiabatur, perrexit tamen Ruscianum oppugnare, duobus millibus equitum missis, qui Picentes à Græcorum armis tuerentur. Nec qui Rusciani erant diutius hostē rulerunt, quin omni spe subsidij abiecta, cum Totila incolumitatē paciscuntur: quā non solum à clementia Principis impetrarunt, sed ut omnia sua haberent, benigno

benigno favore permittit, si cum Gothis militare uellent: sin minus, ut cum singulis uestimentis praesidio decederent. Magna pars militum elegit potius apud Gothos, quam Græcos remanere. Vnus Cologerius praesidii praefectus, qui autor fuerat ut oppidum post primum foedus contra fidem retineretur, Totilæ iussu mutilatus est, atque interfectus: oppidanorum bona militi praedæ fuerunt: uirorum & foeminarum corpora libera Rex esse iussit. Hoc modo res Italiae se habebant, cum Bellisarius à Iustiniano est in Græciam reuocatus. Hic enim cum omnia Imperatoris negotia per Italiam desperata haberet, effecit ut sua coniunx Antonina ab Imperatore enixius postularet suum ex Italia in Byzantium reditum: quod ideo facilius erat, quia bellum, quod Medi Iustiniano tunc inferebant, maximæ prudentiæ ducem optare uidebatur. Ita Bellisarius ex Italia reuocatus, quinquennio ferè postquam uenerat, in Græciam rediens, non eadem fortuna fretus in hac ultima expeditione, qua in prima. Enim uero non tam facile potuit Totilæ prudentiam, sicut Vitigis credulitatem perfidè capere, & illaqueare, sed eo ipso toto quinquennio per Italiam, non ut dux exercitus, sed ut fugitiuus, & sibi undique ob prauæ conscientiae labem formidans, huc illucque diuertendo confugit. Imò non nulli fide digni affirmant, ipsum ante ultima fata sua à Iustiniano oculis orbatum, & omnibus fortunis usque ad extremam inopiam spoliatum, per itinera publica obsoleto habitu sitim implorasse, & tandem in fata commiseranda concessisse. Relicturus tandem Romam, tria millia delectorum militum in eius praesidio, quibus Diogenem legatum, uirum prudentem, & in rebus bellicis satis expertum, praefecit reliquit. Sub Bellisarii profectionem Gothi Perusiam longo tempore obsessam, ui & armis expugnauerunt.

Deinde Totilas expeditis Calabriae Apuliaeque rebus, ad obsidionem urbis Romae redire constituit. Faciebant enim ei animos Bellisarii recessus, & res Gothorum ubique per Italiam prosperae, Græcis interim multa aduersitate fractis. Igitur contracto undique exercitu, Romam ueniens Urbem obsedit, sed legati et militum maxima diligentia portae, et muri custodiebantur. Itaque in longum tempus obsidio protrahabatur, nec spes ulla Gothis relicta fuit nisi ut obsessi fame expugnarentur. Durante ea Urbis obsidione, permulti ex Italia uiri, qui tunc Constantinopoli erant, summo studio Iustinianum precabantur, ut Bellisarium cum maioribus copiis in Italiam remitteret, ad obsidionem urbis Romae dissoluendam, alioquin res ad manifestam ruinam tendere ostendebant. Hæc eadè Godingus ob id ex Vrbe missus, publico nomine postulabat. Iustinianus autem, etsi responderet, res Italiae sibi curae esse, attamen differendo & procrastinando nihil efficiebat, donec importunissimis precibus infestatus, Liberium quendam ex nobilitate Romana Italico bello ducem pronunciaret. Sed quem admodum ab initio in apparatibus bellicis faciendis uehemens fuit, ita facile alijs superuenientibus curis cōfestim intermisit. Quocirca irrita expectatione inter moras & apparatus tempus abscessit. At Roma interim durius obsidebatur. Gothi enim expugnata urbe Portuensi, ne quid per Tyberim ad obsessos importari posset, effecerant. Oppida quoque Urbis nitima ferè omnia in potestate suâ redegerant, ne quid auxilij inde Romam deferretur. Fuissetque Vrbs facile, inualecente fame, à Gothis superata, nisi Diogenis & eorum, qui in obsidione premebantur, industria, tempestiuèque consilium futuræ inopiæ præcauisset. Quicquid enim soli intra muros fuit uacuum ædificij, frumēto conseri fecerant: quo contigit, ut priusquam cōmeatus deficeret, matura sit seges intra Urbis moenia collecta. Erantque per hoc Romani diu lataturi obsidione, nisi aliquot Isauricorum militum astutia ad manus Gothorum peruenissent.

Cum enim illi Isaurici milites portam Capenam (quæ est in uia Ostiensi, qua itur ad S. Paulum) custodiendam acceperant, atque inter se cōquererentur, quod multorum annorum stipendijs fraudarentur, simulque grandia sperarent præmia, clam ad Totilam profecti, pollicentur se eum in Urbem introducturos. Qui etsi iam de tempore, & loco conuenerant, ueritus tamen Totilas, ne qua uis interueniret quominus sibi porta aperiretur, tale commentus est ludibrium, ut duo tubicines fluuiali scapha sedentes nocturno tempore aduerso Tyberi subuecti, Vrbi sese occultè insinuarent, inde repente terribile classicum auderent. Ipse uero cum exercitu silentio profectus, non longè ab ea porta (quæ diximus) confedit. Omnia succedere Totilæ optata. Romani enim rati hostes esse ad eam partem, qua tubarum clangor audiebatur, ad eum locum undique conuolarunt, & qui uigilias circa Urbem obibant, eo trepidi concurrerunt. Dumque omnes concursant, & cetera negligunt, Isaurici soli relictæ, porta refracta Totilam & Gothos intra Urbem receperunt: statimque Græci non de resistendo, sed de fugiendo cogitabant. Diogenes etiam praefectus, quando nulla remedia superesse uidebat, cum parte militum Roma egressus, Centumcellas petere contendit. Sed Totilas hoc fore suspicatus, insidias eo itinere collocauerat: in quas Diogenes incidens, magna suorum militum parte amissa ipseque grauiter uulneratus, uix atque anxie euasit. Est quoque in Vrbe aliquot locis satis atrociter dimicatum: sed uir unus Cilix genere Paulus, equitum alæ praefectus, praelio pluribus

locis commisso, usque ad lucem memorabilem pugnam ædidi circa Hadriani molem, quæ omnis Gothorum impetus incubuerat: alibi aut tantum fuga fuerat, aut breui certamen remiserat. Infederat ille pontem, molesque à tergo nonnihil opitulata est: insigniter hic certatum est, Gothis indignantibus, quod tam pauci uictoriam iam partam interpellantes, magnam stragem in uictores cederent. Quod cum Totilas attenderet, receptui cani iussit, testatus stulti & dementis ducis esse, à uicto quæ gratis assequi posset, uelle suorum sanguine redimere. Tenteant, inquit, locum, dum fames eos nobis tradat hic assidētibus intra biduum, aut triduum: nam ne in crastinum quidem paratum habet, unde uiuant. Quibus uerbis apparet, ad id tempus Hadriani molem (quam nunc castellum Angeli uocant) sine commætu & præsidio fuisse. Erant cum Paulo Cilice equites quadringenti fortissimi, qui postredie remissa pugna consultabant quid sibi potissimum agendum esset. Erant qui equorum carnibus sustentandam obsidionem suadebant. Hoc rursus consilium horrorem quandam insoliti cibi habere uidebatur: fugæ uero spem circumfusa Gothorum agmina auferebant. Restabat igitur deditio, quæ eis uidebatur plena dedecoris, & terroris.

Tum Paulus ad eos uerba in hunc modum fecisse memoratur: Quocumque, inquit, inueniamus, uertamus comilitones, extrema nobis adesse uideris. Nam fugæ quidem nulla facultas est, circumfusus hostium copiis, ac nos impigre obseruantibus: deditio autem supra turpitudinem, uilitatemque consilij, etiam Gothicam seueritatem pertimescit: durare uero in obsidione, ac carnibus equorum pasci, eorum forsitan esset, qui auxilia sibi uentura expectarent: nobis autem ea spe carentibus, nulla ratio suadere hanc tolerantiam potest, nisi uilissima detractio mortis, ceu pueri formidolosi dolore confici malunt, quam ferro secari. Ego uero de di hostibus, & tabescere inedia, eorum esse puto, qui eor & sanguinem non habent. At nobis manu strenuis, & præliorum non insuetis, gloriosa mors est complectenda. Sic enim moriamur, ut sanguine hostium madentes, non inulti eadamus. Nec rideat hostis nostro interitu, sed flet: nec iugulum nostrum præbeamus hosti, sed iugulum suum ferro nostro perfringamus. Quid enim paucorum annorum accessio nobis prodesset, cum etsi nunc seruari, paulo post sumus morituri? Gloria extendere uitam hominibus potest, natura non potest. Ite ergo mecum ad gloriosam mortem, quam ciues simul & hostes admirabuntur, ac laudibus perpetuis in cælum ferent. His dictis equites uehementer incensi, sese morti deuouerunt. Quare complexi sese inuicem, & osculati, certissimo moriendi proposito ad dimicandum sese parant. Consilium erat in proximam Gothorum stationem impetum facere, ac cum totum exercitum in se uertissent, fortiter dimicando occumbere. Sensit id Totilas, ac simul ut uidit hostem ad extremum se casum preparare, ueritus ne desperatio, & uirtus paucorum maiorem Gothis cladem afferret, caduceatore ad eos misso conditionem obtulit, uellent ne equis & armis relictis incolumes abire, an omnia retinentes secum militare. Lætati eo nuntio equites, præter ipsum ducem, qui cum Mindo Isaurico ad Iustinianum, ob coniugis & liberorum affectum, redire maluit, cæteri conditionem accepere.

Totilas, quemadmodum semper antea ex Gothica pietate facere consuevit, Romanos qui in templa refugerant, incolumes præstiti: nec Urbem aliquo modo uiolauit, sed summam diligentiam adhibuit, ut in pristinam dignitatem assurgeret. Aedificia uetustate, uel alio casu collapsa studiose restituit: moenia Urbis, quæ Bellisarius semiplena reliquit, sine mora consummauit: ludos equestres, ac cætera magnificentiae opera, quæ florentibus rebus celebrabantur, restituit, quo Romani ciues per ciuitates dispersi, maiore in patriam desiderio redirent. Iamque non secus ac pater cum charissimis filiis inter Romanos modestissime uiuebat, oblitus pristinae seueritatis, qua in eos, dum pertinaces hostes essent, uti consueuerat. Hæc tanta uarietas, incredibilisque in moribus eius benignitas, ab illo prouenisse credebatur, qui corda Regum in manu sua continet, & quocumque uult ea conuertit. Alij ex uoto Apostolis facto processisse credunt, alij ad utilitatem, opportunitatemque belli totum referebant: alij arbitrati sunt eum permolestè tulisse, quod se Francorum Regis filiae nuptias petente, esset uulgo à Gallis iactatum, non esse Totilam Italiae Regem, cum Urbem Romam ciuibus uacuauerit: qua suggillatione permotum ferunt, ad ciues reuocandos animum conuertisse. Sed uerisimilius est quod scribit beatus Gregorius, post primam Urbis captiuitatem Totilam cum S. Benedicto Abbate congressum in Bauro, ubi ille uetustum Apollinis templum in monasterij usum uerterat. Volens enim Rex experimenta sumere sanctitatis, si Benedictus incomperta nosset, & famam prophetici spiritus operibus adimpleret, & uno ex comitibus (quem Regia ueste sua ornauerat) præmisso, ipse inter comilitones ad subornati Regis obsequium sequebatur. Prodigat in templi uestibulum Benedictus, magnanimum Regem humillime excepturus, cum turba illi obuia sese in duas partes scidens medium reliquit illum, qui superbissimo incessu gradiens Totilam simulabat.

Sed

Sed uir Deo plenus, quem nunquam uiderat cognouit, & ad reliquum comitatum abire iusso, Totilam oculis manuq; indicatum euocauit, hortatusq; fuit, ut Deum timeat, sanctimoniam ueneretur, iustitiam sectetur. Predicit quod Romam denuo caperet, & Siciliam in suam potestatem redigeret, & demum nono anno regni sui superatus occumberet. His itaq; beati Benedicti suasionibus effectum esse credebatur, ut Totilas deinceps se omnibus benignissimum demonstraret.

Expeditionem post hæc in Siciliam parauit: cuius rei gratia per magnam longarum nauium classem, effecti: cui etiam multas onerarias naues adiecit. Dumq; ea parat, Centumcellas in ora Hetruriæ, terra maritq; obsidere constituit. Sola enim ea urbs in ea parte erat, quæ nondum in Gothorum uenerat potestatem. Præerat eidem urbi Diogenes, quem nuper fugisse Roma ostendimus, erantq; circa illum milites haud cōtemptibiles. Totilas igitur, missis ad Diogenem legatis, uel pugna decerneret, uel urbem dederet, postulabat: at utrunq; est illis negatum. Respondit enim pugnam sibi in animo non esse, dedere uero urbem (salua existimatione ac fide sua) non posse, nisi Imperatore commonefacto, ac auxilijs postulatis. Atque ira cum honesta & iusta dicere uideretur, conuentio quædam fit inter utranq; partem, nisi Iustinianus Imperator certior factus per se, uel per alium opem tulerit, ad cōstitutam diem Centumcellas Diogenem esse traditurum. In hoc pacto dantur utrinq; obsides, ut interim Rex nihil in urbem moliat. Post hæc Totilas obsidione soluta, ad bellum Siciliæ conuersus est, tentauitq; obiter Rhegyum expugnare: est id oppidum in Calabria Siculo freto proximum. Termundus, qui urbis præsidio præerat, ualida manu impugnationem Gothorum auertit. Igitur Totilas inde profectus Tarentum inuasit, estq; ea urbe breui potitus. In Siciliam deinde transgressus, post aliquot parum munita loca partim uicincta, partim dedita, Syracusas terra maritq; obsedit. Per idem tempus Gothi, quos ante secundam Urbis obsidionem Totilas in Picenum aduersus Græcos miserat, militum supplemento aucti Ariminum cepere. Nec procul Rauennia conserto pælio, Verum Herulorum ducem cum omnibus copijs deleuerunt. Et qui apud Rhegyum obsidebantur, deficiente com meatu urbem Gothis tradiderunt.

Hæc cum in Italia fierent, Cethegus, Albinus, & Basilus uiri Consulares, Roma profugi, apud Iustinianum erant. Horum assidujs precibus Iustinianus fatigatus, ad Italicum bellum reparandum, Germanum patruelem suum ducem aduersus Gothos creat, magnosq; subinde apparatus fieri iussit. Huius rei fama cum in Italiā peruenisset, Gothos ad maiorem rerum gerendarum curam excitauit. Obtinebatur adhuc à Græcis Hydruntum, Ancona, & Centumcellæ, cetera uero loca per totam Italiam & Siciliam, erant in potestate Gothorum: quæ etiā multum inclinari cœperunt ad partes aduerti Germani, quod Mathasuentam Theoderici nepotem post mortem Vitigis uxore acceperat. Cum autem esset Germanus in Illyrico, Sclauinorum gens transmissa Danubio Romani imperij prouincias inuasit, tantumq; metum Iustiniano intulit, ut Germanum iter in Italiam cœptum intermittere iuberet. Quæ res magnā præbuit Gothis facultatem, ut rebus suis ubiq; prudentius prouideret. Præterea Germanus cum adhuc in Illyrico esset, fato defunctus est. Exhibat interea dies, quos sibi Diogenes ad tradendum oppidum Centumcellas præstitisset, & iam tradere monitus, respondit, rem esse non sui iuris, esse ducem in itinere, cuius arbitrio res gerendæ essent. Ignorabat enim se ab homine mortuo auxiliū expectare. Imperator deinde factus de morte Germani certior, filios, quos secum duxerat puberes, iussit patris loco exercitus curam suscipere, quod per illos non minus, quæ per patrem sperabat gentem Gothorum sibi conciliare, accedente procuratore Ioan. Vitaliani, qui Germani gener erat, & iam per Italiam rerum gestarum magnitudine notus. Is cum adolecentibus exercitum Salonas perduxit, inde aspirante primo tempore ueris Rauennam traiecit.

Interea Imperator periclitanti Siciliæ opem allaturus, Liberium cum magnis copijs illuc emisit: qui non resistentibus Gothi Syracusas ingressus, maiori oneri quam commodo obseisis erat: nam aucta hominum multitudine, fames indies magis augebatur. Quamobrem paucis dierum numero euoluto, clam inde egressus, & Gothorum insidias frustratus, Panormum euasit. Sed non diu in eodem propolito Imperator perseuerauit. Confestim enim ut Liberius cum adiunctis sibi copijs enauigasset, Artabanem in eius locum tradita denuo classe constituit, dato præcepto, ut Liberium remittat, & ipse cuncta per Siciliam disponat. Præterea mutato iterum atque iterum consilio, Narsesem Eunuchum suum ducem Italicæ belli declarans, Ioanni scribit, ne ex Salonis soluat, priusquam Narses in Illyricum peruenisset, penes quem totius belli summa futura erat. Valebat Narses plurimum gratia apud Imperatorem, cuius aulam suo arbitrio administrabat, uir ad omnia uirtutis opera natus, magnus quidem consilio, sed religione & pietate maior, qui multo plura sit uigilijs, & orationibus apud Deum consecutus, quam ceteri armis conficerent. Erat præterea natura munificus: quæ uirtus in primis apta est ad fauorem conciliandum. Iuuerunt proinde ducem

ducem in comparando bello conciliata hominum studia, atq; omnium maximè Regū quorundam amicitia, populorumq; clientela, quos ille perpetuò apud Principem patrocinio protexerat. Exercitu itaq; opulentissimè instructo, ex Byzantio in Thraciam transiit, fuitq; nonnihil Philippopoli de Hunnico tumultu sollicitus. Enimuero sub id tempus gens ipsa Macedoniam & Thraciam cæde, incendio, rapinis affligebat. Fortuna ducis, quæ ad res maiores eum trahebat, effecit, ut dissipato Hunnorum exercitu, terror ille breui sit discussus.

Narses deinde in Italiam ducere perseuerauit. Nec Totilas terribilè hostium apparatus con tempsit, quin copiarum parte sub ducibus ad Siculum bellum exequèdum relicta, ipse de minacissimè belli euentu sollicitus, in Italiam transfretauit. Hic omnia circumspicens, primum omnium opulentam classem ad uexandam Græciam emisit, & ad ostentandā Gothorum potentiam id pertinere ratus, & ad hostium consilia evertenda, si priusquā Italiam inuaderent, audirent sua domi ferro & igni deflagrare. Diripuit Totilana classis Corcyra, insulasq; Corcyra circumiectas: inde in continentem transgressa, Epirum, Acarnaniam, & Aetoliam incendio & rapinis deuastauit. Obseruabant adhuc Gothi maris angustias, pluribusq; Græcorum nauibus interceptis, omnia illis infesta reddebant. Cæterum dum hæc alibi geruntur, Ancona interim in Italia à Gothis terra marisq; oppugnabatur. Valerianus Rauennæ præfectus, cum auxiliū Anconitanis ferre proponeret, & uiribus suis diffideret, Ioanni Vitaliano periculum Anconæ urbis per literas aperit. Ille etsi præceptum Imperatoris haberet, Salonis ante aduentum Narsētis non moueri, tamen in tanto sociorum periculo nihil cunctandum ratus, classem armis uirisq; satis instructam educit, sitq; in mari obuius Valeriano cum sua classe proficiscenti. Colloquiū inter duces eò contendit, ut iunctis uiribus ferantur in hostem, socijs obsidione periclitantibus suppetias allaturi. Nec Gothi, qui à mari etiam Anconam premebant, pugnam detrectarunt. Fit igitur nauale bellum magnis utrinq; uiribus, & pertinacissimis animis: diuq; anceps pugna fuit, donec Græci maritimarum rerum expertiores, Gothos ad talem pugna inuetos superarunt. Naues aliquot cum militibus mersæ perierunt, nonnullæ fuga elapsæ ad littus peruenerunt: quas Gothi, ne in usum hostium uenirent, igne immisso combusserunt. Deinde relictis castris, obsidionemq; soluentes, ad Auximum urbem consternato animo abierunt. Græca classis portum ingressa, ingenti Anconitarum lætitia, mutuq; gratulatione excepta est, hostium castra direpta, ac quicquid in eis commeatū fuit, in urbem est delatum. Ipsi duces Ancona digressi, Valerianus cum sua classe Rauennam, Vitalianus Salonas diuersi petiere.

Hæc pugna uehementer effregit Gothorum animos, ut ex hoc tempore magna fuerit inclinatio rerum Gothicarum. Totilas enim hac aduersa pugna concussus, magnā copiarum partem ex Sicilia reuocauit. Itaq; Arrabanes Iustiniani præfectus (qui Liberio successit) potentior per Siciliam factus, non solum liberauit obsidione socios, uerū etiam Gothos pluribus locis per oppida obsedit. Nec multo post Crotoniatis longa obsidione Gothorū fatigatos, classis Græcorū ex improviso superueniens liberauit, ac hostes multa cæde perfregit, & profligauit, quibusdam ex Gothis ad urbem Tarentinam, quibusdam ad Scyllum montem propinquum se recipientibus. Quæ quidem strages superiori cladī adiuncta, multo magis Gothorum animos afflixit. Et iam præfectus Tarenti Regnaris inter Gothorū duces præclarus, alterq; Morras, qui Acherusiae præerat, cū oppidis quæ custodiebāt, & cum militibus qui erant in præsidijs, à Totila ad Imperatorem defecerunt: & motus quidam in Sardinia aduersus Gothos excitatus nuntiabatur. Cum hic esset rerum per Italiā status, Narses per brumam copijs congregatis, se ad iter comparauit, ducto secū tanto exercitu, quantū uix alijs simul omnes duces in Italiā hoc bello adduxerāt. Erat enim pecunijs abundans, & in largiendo munificus. Multa undiq; arma non solum ex Thracia & Græcia, uerū etiam ex alijs locis copias ingentes contraxerat. Nam & Alboinus Longobardorum Rex, qui Pannoniam sub armis regebat, duodecim millia lektorū militum ad id bellū in Narsētis gratiā miserat. Procopius tamen non amplius q̃ quinque millia prodidit. Paulus uerò, & Sigisbertus, & Guido Rauennas, numerū maiorem posuere. Affuerunt etiam Narsēti tria millia Herulorum, Hunnorum quoq; maior numerus, & Persarū multitudo haud contemnenda. Accesserunt & Gepidarum copiae, ne aliqua illarū Orientalium partium natio defuisse uideretur. Erant præterea in Illyrico cum Ioanne Vitaliano ingentes copie, quæ simul cum alijs coniunctæ, exercitum innumerabilem effecisse uidebantur, aut certè multo firmiore & instructiore, q̃ ullus unquā antea ex Byzantio missus fuerat. Visaq; sunt omnia Orientalis imperij regna suis sedibus auulsa, cōtra Gothos properare. Iustinianus quoq; (ait Procopius) missio oratore Leontio, Theudibaldū Francorū Regem in Gothos sollicitauit: quæ omnia summè necessaria fuisse affirmat Sabellicus: nūquam enim (ut ille inquit) à principio Gothici belli maiores fuisse Gothorum opes in Italia, nec cum acriore hoste erat bellatum, aut solertiore, q̃ erat Totilas.

Narses

Narſes igitur ut primum uer aduentaret, ex Dalmatia per Liburniam, Hiſtriam, & Iapi-
diam Italię fines ingreſſus, circa Aquileiam conſedit. Inde duo itinera erant, quę Rauennam
ducebant, aliud breuius per maritima, ſed ibi paludes, & ſtagna, & fluuiorum oſti a difficul-
tatem plurimam præferebant: aliud mediterraneum per Veronam, & flumintum uada, ubi
pauci multorum tranſitum facile impedire poſſent. Sicut enim ripę, ita & aquę in altum
deſcendunt, ut difficile tranſeantur. Totilas eaſ ſciens itinerum difficultates, Teiam ex du-
cibus præſtantiffimum miſit, ut apud Veronam conſiſtens, Narſeten tranſitu Atheſis pro-
hiberet, aut ſi uiribus ea fluuiorum impedimenta ſuperalleſſet, prope ſequens quocunque ua-
deret à tergo infeſtaret. Hęc cum Narſeti inſinuata eſſent, duodecim millia equitum Longo-
bardorum per mediterranea miſit, ut hoſtem detineant, donec ipſe cum cęteris copijs mari-
timo itinere Rauennam perueniret. Itaq; Longobardi, gens Gothicam originem & fortitu-
dinem referens (ut ſuprà memorauimus) ab Aquileia proſecti, nullo prohibiti impedimen-
to ad Atheſim peruenerunt. Erat autem tunc menſis Iulius (teſte Agnello) quando Narſes
Rauennam intrauit. Quare tunc facile fuit Longobardis uado, aut ponte factio Atheſim
tranſmittere. Exinde Tartarum & Mincium, qui amnes per æſtatis ſyduſ parum aquis tu-
ment, tranſgreſſi, nullo prohibente ad Padi ripam è regione Brixillę peruenerunt.

Teias paucitati ſuorum diſſuſ, hoſti tot copijs ſuccincto congregi non audebat. Narſes
autem nauibus Venetorum adiutus, foſſas ac paludes, lacus & oſtia fluminum tranſiens,
Rauennam cum toto exercitu intrauit. Ibi poſtquam nouem diebus recreandi exercitus gra-
tia conſediſſet, Romam adire contendit. Euntem Viſdrilas Gothus, uir impiger, cum eſſet
Arimini præfectus, impedire conabatur. Dimicatum eſt acriter ante urbem. Sed cum Viſdri-
las uehementius in hoſtes irrueret, telo tranſfixus occubuit. Amiſſo duce milites animo
percuſſi in urbem refugiunt. Caput Viſdrilę ad Narſetem relatum eſt. Narſes uero tali eſt læ-
tatus augurio, quod primo congreſſu dux aduerſę partis à ſuis interfectus eſſet, atq; in ma-
ximam ſpem erectus iter ad Romam accelerabat. Quamuis enim facili negotio Ariminum
in ſuam poteſtatem redegiſſet, noluit tamen tantas copias unius oppidi obſidione occupa-
ri. At Longobardi, qui iam ad Brixillę mœnia conſederāt, multam ex uicinis agris prædam
congerebant. Quo comperto Totilas ultionis cupidus, atq; illatarum iniuriarum impati-
ens, ex Circumpadanis, & tota Cifalpina Gallia milite euocato, præcepſ in hoſtem fertur;
ne Teia quidem fortiffimo duce expectato, quem ex Verona accerſuerat. Longobardi,
quia equitum numero præſtabant, eſſi magnus erat Gothiſ peditatus, pugnam ferociter ca-
peſſunt. Totilas (quod pleriq; ſummorum ducum accidit) nullum eo die, ut qui ſibi eſſet ul-
timus omnium humanorum operum, optimi ducis officium prætermiſit, aut in diſponen-
da acie, aut ſubſidijs locandis, prælioq; reparando: nec unquam circumſpectius, fortiuſq; pu-
gnauiffi uifus eſt. Sed tum fortuna fuit, ut Totilas Gothorum Regum fortiffimus, à Longo-
bardorum gente ſuperatus occumberet, quaſi in fatiſ fuiſſet, Gothicam gentem à nullo po-
pulo, niſi qui ab eorum prima patria erupiffet, ſuperari potuiſſe. Enimuero hi & illi (teſtan-
tibus ueris hiſtorijs) Septentrionalem inſulam Scandianam primam ſuę originis patriam
(ut dictum eſt) agnoſcunt. Perijt itaq; Totilas nono anno poſtquam regnare cœperat, quod
ei in Baura à beato Benedicte (ut diximus) longè antea fuerat præmonſtratum. Fateor ta-
men Procopium aliter de obitu Totilę ſcripſiſſe, eiufq; occiſionem poſtquam undecimum
annum regi ſui attigiſſet, non Longobardis, ſed Græcorum copijs attribuiſſe. Sed ego in
hęc re maiorem fidem tribuo hiſtorijs Italarum, qui affirmāt Procopium longè antea cum
Bellifario ex Italia diſceſſiſſe, & ob id Totilę cædem minùs compertam habuiſſe. Vtunq;
tamen fuerit, certum eſt, clariffimum atq; potentiſſimum Regem, poſt plurima & admiran-
da fortitudinis opera uita deceſſiſſe, ut ſit toto memorabilis æuo, ſiue ipſum origine Go-
thum (prout erat) affirmauerimus, ſiue etiam Venetum dixerimus: quia natus erat Taruiſij
in ſua paterna & hæreditaria urbe, quę inter clariores Venetiarum ciuitates famam & glo-
riam obtinet immortalẽ.

Adhuc de exercitijs militaribus.

C A P. XVI.

Solent etiam Septentrionales equites præſtantes equos nominibus pro-
prijs, ſignis, & coloribus certis ad ſe uocare, ut canum more in inuiſ, deuſ, ru-
pibus, ac paludibus liberè gradientes, habeant adiutores, ut iubis eorum ma-
nibus innixi, ſubita laſſitudine non ſuccumbant. De quibus Saxo libro
14. æ

14. ac alibi plurima attestatur: sed intimius adhuc Solinus de miro affectu, & ingenio equorum aliqua enarrat, & inter alia ex Plinio allegat: Regem Scytharum, cum singulari certamine interemptum aduersarius uictor spoliare uellet, ab equo eius calcibus, morsuq; laniatus est. Præterea cum prælio Antiochus Galatas subegisset, Centaretrij nomine ducis, qui in acie ceciderat, equū ouaturus insiluit: isq; adeo spreuit lupatos, & tyrannicos fessores, ut de industria curuatus ruina & se & equitem affixit, et peremit, ut sequenti cap. dicitur. Profecto talium equorum pretium præsentī aui mereretur magnum gradum, si eorum arte, uel natura tot impij, ac crudeles tyranni præcipitari, ac confici possent, quot parturiunt nimium fecundi parentes ad irreparabilem multorum calamitatem.

De quorundam equorum dolositate.

CAP. XVII.

Cum apud Vestrogothos equi reperiuntur non minus pulchri, quam animosi, atq; ad omnia subeunda certamina, & onera præstantissimi, quia à ferocissimo equorū genere hyemalibus pascuis ut plurimum enutrito producuntur, ideoq; importunius ab omnibus præsertim nobilibus, & militaribus uiris, satis caro pretio comparantur. Cum uero casu aliquo tales equi rapti, uel furto, aut alia quauis negligentia à iustis possessoribus auferuntur, nunquam, aut raro nouis fessoribus adeo uiuacem spiritum, aut firmam securitatem in periculis exhibent, quemadmodum pristinis alitoribus suis mira agilitate præstare solebant. Signis enim secretis in uoce, sono, tactu eos instruunt, quibus admoniti hilarius ad imperata, quam si calcaribus urgerentur procedunt: imò signis huiusmodi à fessoribus non perceptis, duo præcipue mortis pericula, uel mortem ipsam, inferunt eisdem. Aut enim freno mordicus ore apprehenso, capiteq; inter tibias submisso, & clunibus in altum leuatis à dorso antrorsum equitem excutunt, aut sese in posteriores pedes erigunt, & in tergum supinè casuros exponunt, ut impossibile sit fessoris ceruicem non disrumpi, aut caput non excerebrari. Volens hic sileo casus quorundam Principum, & illustrium uirorum Aquilonarium, qui sic periire. Qui enim equos tales à primis educatoribus uiolentia, uel licentia extrahunt, contemnentes perere qualibus signis uenient dirigendi, illicò quam impetuosus sint, experientur. Verum pro recentioribus annis opportunius, quam aliàs ullo priori æuo remedium domandi tam feroces equos repertum est, ut nunquam, uel raro, nisi negligentia turpiter interueniente, aliquis præcipitetur ab equis, præcipue etiam quia omnia equitandi instrumenta modis omnibus proportionata, afferunt securitatem.

De externis exemplis malignorum iumentorum.

CAP. XVIII.

Quia gentibus Septentrionis uix notitia est, qualis fuerit equus ille Seianus, de cuius fors an usitato nomine magis, quem maligno euentu, plurimi plura referre nouerunt. Igitur talis erat, ut quotquot ob eius eximiam præstantiam eum equitare uolebant, tot in præcipitia, mortemq; ruebant. Afferitur enimuisse magnitudinis inusitata, ceruice ardua, colore phœniceo, flaua & comanti iuba cæterisq; equorum laudibus insignis: hunc tamē quisquis possideret cum omni

domo,

domo & familia, ac fortunis in perniciem deduceretur. Itaq; Cn. Sulum primum eius dominum, à M. Antonio capitis damnatum, miserabili supplicio uitam constat finiuisse. Eodem tempore Dolabellam consulem in Syriam proficiscentem, fama eius equi permotum, Argos diuertisse, emisseeq; sestertijs centum millibus, sed ipsum mox in Syria bello ciuili obsessum, atq; interfectum fuisse. Deinde eundem equum C. Cassium qui Dolabellam obsederat, adduxisse: quem Cassium postea uictis Parthis, fusoq; exercitu suo, miseram mortē oppetisse manifestum est. Deinde Antonium post interitum Calsij parta uictoria, nobilē illum equum quassuisse, & mox eo potitum, uictum, atq; desertum miserabili exitio interiisse. Vtuncq; sit, annectendum hic puto, & ualde cauendum, quod equi in praelijs aut alibi sagittis in latere, uel umbilico, uel coxis icti, saepius in posteriores pedes eleuant, dorsotenus cum sessore casuri, prout Herodotus plurimis in locis de Parthorum equis attestatur. Est etiam in pari prouerbio communis relatio de auro Tolosano, quod quicumq; illud attigit, à templis exportando, ille misero, ac cruciabili exitu perierit, prout Strabo lib. 4. reliquit manifestum. Aurum igitur Tolosanum, teste Iustino lib. 32. fuere argenti pondo quinquies decem centum millia, auri pondo cētum decem millia, quod sacrilegium causa excidij Capioni, exercitusq; eius fuit. Pondo, interprete Budeo de Aile, continet libras decem.

De militaribus exercitijs.

CAP. XIX.

In ter alia Septentrionalium bellatorum seu equestrium exercitia, unum erat precipuum, ut quicumq; tentaret ea ingredi, et profequi, haudquaquam ambigeret sub ardua se patientia ferream disciplinam subiturum: primum quod contra saeuissima elementa cunctorum certaminum initia esset ingressurus, uidelicet hyemales uigilias in glacialibus castris facessere, nec à loco quocunq; frigore, uel tempestate saeuiente auelli: deinde famem, æstumq; die ac nocte necessitate urgente pati: præterea equos ad omnem pugnandi insultum, & motum agitare, contos circum humeros gyrare, equosq; in saltum, per fossata, sepes, ac trabes cogere, ut in bellicis simulachris sub florida pace, quæ rarissima apud Martiales cernitur, continuè addisceret quæ postmodum in acerrimis certaminibus pro patria libertate pugnando, uelut regulam obseruaret. Qua industria militantium animos assidua exercitatione lex militaris corroborabat: nam & decurrere eos cogebat, & in equum agiliter desilire, armatosq; tripudijs agitari, & tuba classicum personante obtundi, ne forte ex quiete, & otio bellorum obliti, uel ignari in ueris praelijs remollescerent, aut in turpem fugam laberentur. Vt enim otium in omni re perniciosum est, ita in militaribus disciplinis noxium, & abhorrèdum. Quippe sub eo militare genus hominum suapte natura ad res optimè constitutas commouendas, & conturbandas promptum, in mille seditiones & prodiones illicò ruit: primumq; proprios Principes, quorum negligentia otari, uel lasciuire permittuntur, uel hostibus domestica fraude instructa produnt, uel in aperto praelio crudeliter perimendos ostendunt. Sed longè detestabilius otium est, quando ab ipsis Principibus supremis ad subditorum eneruationem assumi uidetur, prout infame poteris argumentum magni autores tradunt Heliogabalum reliquisse: qui peractis infinitis ineptijs, tandem per scurras occisos est, ac per plateas, et cloacas sordidissime tractus & in Tyberim submissus. Idem de Galieno homine socor

B dissimo

dissimo, alijsq; similibus naturæ potentis, infinita patent exemplâ.

De Galieni Socordia & ignauia

Ioan. Mag. lib. 6.

Respa & Veduca, pluresq; alijs insignes principes in Gothorum gente, regnante adhuc Cinna (si uera sunt antiqua Gothicarum historiarum fragmenta, quæ uideram) emerferunt eo potissimum tempore, quo Valerianus ob grauissimas persecutiones, quas innocentibus Christi seruis intulerat, ad ignominiosam Saporis Persarum Regis seruitutem redactus fuerat, ita ut illi equum ascendenti tergum pro scabello subnixus præberet. Deuenerat interea Romanum imperium ad turpissimum quendam filium eius Galienum, otio & luxuria deditum: sub quo nulla pars Reipub. fuit, nec ulla prouincia (una duntaxat Italia excepta) in qua non sit tumultuatum: totq; rebelliones eodem Galieno Principe extiterunt, imò tot tyranni, qui Imperatoris nomina tulerunt, quot à Cæsare Dictatore ad id tempus in tam longa Imperatorum serie nunquam inuenti fuere. Assignantur à Trebellio Pollione triginta numero, qui uno tempore alijs alijs terris exercere imperium: in quibus sceminae etiam quædam Romano nomini illudere. Adeo uel Galieni inertia ludibrio fuit omnibus, uel fato quodam id fieri contigit, ut quando omnia orta intereunt, imperium tot fortium uirorum uirtute propagatum & auctum, quia mox paulo fuerit inclinaturum talibus uirtutibus ludibrijs, prælagio quodam futuri excidij labefactari cœperit. Igitur Gothi summa licentioris euagationis audacia, (ut Eusebius breuiter commemorat) Pontum, Asiam, Macedoniam, & Græciam populati fuerunt. Simili breuitate Orosius eandem cladem perstringens ait: Græcia, Macedonia, Pontus, & Asia Gothorum inundatione deletur. Alij uero, in quibus est Iordanes, latius rem explicant, asserentes ipsos ductu Principum prædictorum classem bellicam uiribus et armis munitissimam usq; ad Hellespontum promouisse, deinde Asiam minorem peruasisse, Ephesum cepisse, & deuasasse, incenso illo famosissimo in omni terrarum orbe Dianæ Ephesianæ templo, quod olim suæ gentis sceminae Amazones fundauere, uolentes fortè exemplo illius primi incendiarij ex ea conflagratione nomen assequi sempiternum.

Qui rursus prouecti in Bithyniam, Chalcedonem claram urbem subuerterunt, quam postea Cornelius Abitius aliqua ex parte reparauit, uisq; fuit nonnihil reflorescere, attamen ueteris ruinæ uestigia diu præferebat, Troiam, Iliumq; quæ uix à bello illo Agamemnonico aliquantulum respirabant, rursus hostili mucrone deleuerunt, uicinisq; urbibus aut euerfis, aut populatis in Thracias abierunt: ubi ad radices Hemi montis urbem inuadunt Anchalicam, quam dudum Sardanapalus Parthorum Rex (teste Iordane) ex fundamentis erexerat intra limbum maris, & Hemi montis radices. Ibi Gothi calidarum aquarum balneis plurimum delectati, multorum dierum mansionem continuauerunt. Illæ enim quinto decimo milliario ab ea urbe distantes, ab imò sui fontis igne scaturientes tam salubres esse creduntur ut uix in uniuerso orbe æquæ salutare pro reparandis hominum membris inueniantur. Tandem omnibus pro uoto potitis, præda ingenti locupletati in suam regionem redierunt. Emerfit demum inter tot negligentes Romanæ & reipublicæ præsides unus magnanimus capti Imperatoris Valeriani dux Martianus, qui cooperante Balista prætorio præfecto etiam postea imperauit. Hic collectis undiq; copijs, duxit in Gothos per Massiam & Thraciam digressantes, conatusq; est eos extra Romanas prouincias effugare. Sed maiores tunc erant Gothicæ gentis uires, quam quod possent dispersis imperij uiribus superari: atque fuit eorum potentia totis quindecim annis, quibus Romana Reipub. uel ob Valeriani captiuitatem, uel ob Galieni socordiam infelicitè laborabat. Testatur id Trebellius Pollio in uita Galieni Gothi, inquit: Occupatis Thracijs Macedoniam uastauerunt, Thessalonicam obsederunt: quæ omnia contemptu Galieni fiebant, qui publico Romanæ imperij malo natus, nulli honestæ & præclaræ rei utilis uidebatur. Cætera eiusdem Galieni gesta Falphurius Curas, & Trebel. Pollio referant. Attamen insignem ineptiam, quam

idem Trebellius eidem Galieno tribuit, silere non possum. Galienus, inquit, quasi aliquam rem grandem & triumpho dignam fecisset, simulatas gentes, utpote Gothos, Sarmatas, Francos, Persas in triumphum duxit, putans se Romano populo eludere posse.

Adhuc.

Adhuc de eisdem militaribus exercitijs externis.

CAP. XX.

Meminis præterea Fran. Irenicus lib. 2. cap. 24. Germanis fuisse familiare, in gyrum equos uertere, ac in altum leuare: uerum ego assero primùm apud Gothos Septentrionales equos in gyrum uertere plurimum in usu fuisse, perpetuamq; disciplina durare. Sed abolita est, & in contemptum redacta consuetudo, equos in altum ob rationes supradictas leuare, dum æquè aptum attenderent, ex equo in duos posteriores pedes erecto pugnare, uelut bipedem armatum manibus ac pedibus humi serpentem, hostem impetere conto. Sicut enim natura unicuiq; animanti uires in singulis membris pulchrè præscripsit, ita & eis ornatus est utendum. Quam periculosum autem, & inutile sit, ex equo sursum eleuato pugnare, uideatur superius cap. 18. & cap. 17. Ceterum Vegetius lib. 1. de Re militari hæc asserit: Equorum salutio non solum à tyronibus, sed etiam à stipendiarijs militibus districtè semper exacta est: tantaq; cura huius rei solet esse, ut non solum à dextris, sed etiam à sinistris partibus & insilire condicerent de silice. Hoc enim assidua meditatione faciebant, ut scilicet sine mora in tumultu prælii ascenderent, qui tam studiose in pace se exercebant. Idem lib. 3. Equi cataphracti propter munimenta, & arma, quæ gerunt, à uulneribus quidem sunt tuti, sed propter impedimentum, et pondus armorum, facile est ipsos capi, quia frequentius contra dispersos pedites, quam contra equites in certamine sunt obnoxij. Melius tamen ante legiones positi, uel cum legionarijs mixti sunt, quando cominus (hoc est, manu ad manum) pugnatur, quia aciem hostium sæpe rumpunt.

De multiplici genere bellatorum.

CAP. XXL

Vertitur inter militares homines sæpius admiratio, quomodo nonnulli bellis acerrimis implicati, uel uiui, uel sauci campum, seu pugnam exeunt, qui primi uidentur, & permanent in prælio, ac ultimi sunt in exitu, uel fuga, frequentiusq; ad interitum impetuntur: & ob id aduertendum est quatuor esse genera bellatorum. Primum eorum, qui fortitudinem modestia temperantes, rebelles acrius cédunt, fugientibus instare erubescunt. Hi siquidem diuturna armorum experientia certiora uirtutis testimonia prosequentes, gloriam suam non in uictoriam fuga, sed uincendorum expugnatione constituunt, cuneos in acie condensantes. Alij, qui corporis, animiq; uiribus freti, sed nulla miserationis parte præditi, in hostium tam terga, quam pectora communi cædis atrocitate desæuiunt. Hiq; iuuenilis animi calore prouecti, tyrocinij rudimenta bellorum auspicijs ornare contendunt, tamq; ætatis, quam laudis ardore inflammati, in fas nefasq; ruunt, nulla periculorum discretionem pensata. Tertij, quibus inter metum & pudorem anxij, progressum terror adimit, recursus ruboris obstaculum tollit: qui sanguine clari, inaniq; tantum proceritate conspicui, aciem numero, non uiribus densant, hostemq; umbra potius, quam armis feriunt. & in bellatorum grege solo corporum spectaculo censentur: qui licet sunt magnarum opum domini, genere quàm animo præstantiores, plus tamen ignauix, quàm nobilitatis uiribus indulgere uidentur, nihil præclari audentes atten-

B 2 tare.

tare. Quarti, qui speciem, non rem in bellum perferunt, sc̃q̃ extremis sociorum agminibus inferentes, primi fugam, postremi praelium gerunt: in quibus imbecillitatis habitum certi pavoris indicium detegit, cum semper questitis de industria subterfugijs, pugnantium terga timidioris progressus pigritia subsequuntur. Hæcq̃ bellatorum quatuor genera Saxo clare commemorat lib. 4.

De differentia Ducum.

CAP. XXII.

At tenditur præterea ducum differentia, ubi unus tardus, & timidus est: alter ferox, & perspicax: unus ingenio, atq̃ militari disciplina instructus: alter uagus, temerarius, & pertinax: unus prospicit comœatum, præcauet insidias, vires hostium ponderat, tempus pugnae eligit, arma perlustrat, aciem instruit, & subsidijs firmat: alter ordinem militum non attendit, locum non explorat, signa non distribuit, impedimenta non remouet: unus graues, & cunctabundos pugnatōres hostibus obijcit: alter tyrones, aut mala disciplina institutos exercitus accipit, quorum fæda fiducia ductus, paucissimis hostibus circumseptus occumbit. Plurimum namq̃ in bellis pollere videntur militum copiarū viribus, exercitijsq̃ instructæ: præterea ducum ingenia, & experimenta humanæ fortunæ coniuncta: quæ potentior vis est in bellicis rebus. Verum uel tanta nobilitas militum, uel fortunæ uarietas incidere solet, ut uicissim nunc exules, nunc Reges videntur: & ita de uniuscuiusq̃ incerto euentu cogitandum erit. Præterea quod exercitus propter inconsueti aeris incommoditatem plerumq̃ dissenterie morbo grauius exagitari possit, atq̃ illico interire. Deinde quod bellatores præcipue sacrilegos, aduersus sublime numen preliantes (ut Iustinus attestatur) elementorum vis, tempestas scilicet, & grando, & frigus, multos absumere solent, quasi uulnere sauciatos. Insuper & assidui imbres, gelu, nix concreta, fames, lassitudo, pecuniarum defectus, murmuratio afferentium necessaria, & absentia ducum, discordia militum, & pessima susurratio seditiosorum, ac portensa deceptio adulatorum, qui apertis auribus ficta pro ueris suggerunt, uariant, atq̃ uictoriam adesse promittunt, & in exitu plus lingua, quam ensis hostilis sublati opibus, & Principis uite nocuisse uidebuntur. Væ igitur illis, qui talibus delectantur malis.

De armis, & cautelis equestrium.

CAP. XXIII.

Ingressuri Septentrionales equestre certamen grauib. lanceis, & densis, earum cuspides non serico (ut dictum est) aut aureis filis exornant, sed caudis uulpium aut luporum, in despectum quorumcunque inimicorum. Nunquam etiam vexillatis hastis more Persarum, aut Græcorum utuntur, qui eo apparatu præstigiōso, ueluti primo stratagemate, satis acriter putant fugare, uel saltem territare quemcunque uenturum hostem. Ballistis tamen, seu arcubus chalybeis, atque corneis, ob maximum ictum, & uehementiam eius robore concitandam, utuntur: sunt etenim fidelissimè fabricati, prout omnimodæ sagittæ eis coniunctæ. Demum gladijs tam longis, quam strictis, & incuruatis: quibus, perfractis lanceis, punctim, uel cesim utuntur. Similiter & latis ensibus, utraq̃ manu uersatilibus. Item malleis ferreis unco incuruatis: quibus districtius galeas penetrant, & infringunt, quam quouis alio præliari instrumento: imò huiusmodi malleis aut equitem à iumento extrahunt, aut ipsum equum excerebrant, ut sessorem exturbent. Item cominus pugnando, multo ac uario genere utuntur pugionum, & telorum, stricto uidelicet & lato, bicipiti, curuato ac hamato, prout in parte superius est expressum. Tegmina equorum chalybea sunt, aut ferrei thoraces, uel coriarij,

coriarj, calce uirga macerati, et ferreis filis ob gladiorū sectiones premuniti. Eoq̃ modo instructi, acies plures à seinuicem paululum, si opus sit, distantes, prouidentius instaurāt, ut una alteri hoste ingruente mox aduolutura succurrat: summeq̃ nituntur, ut hostem instar turbinis circulo includant, ne eius astutia, aut longis stratagematibus ipsimet inuoluantur: utq̃ id opportunius faciant, certis signis speculatorum, tibicinumq̃ diriguntur.

De alijs cautelis.

CAP. XXIII.

CAuent etiam diligenter, ne hostem cauillosè fugientem celerius, quam cautius (rapina quauis relicta) insectentur. Fuga nanq̃ simulata & tectis insidijs plures quandoq̃ perimi solent, quam Marte truculento. Neq̃ etiam si hostis necessitudine, uel uoto campum exierit seipsos continuo dispergere solent. Nouere etenim eò inimicorum studium ferri, ut quos fortiter unitos, & mutua defensione securos disturbare nequierint, modis omnibus disgregatos insiliant, & confringant. Nec etiam armis, thoracibus præsertim, durante certamine se denudant, ut lectis more mollium incumbant: sed primam, præcipuamq̃ de iumentis suscipiunt curam, ut saltem arborum ramis, quibus etiam assueti sunt alio non occurrente pabulo, reficiantur. Interim ipsi equites dulcius in saxis, uel humo nuda quiescunt. Nec desinunt continuis speculatoribus explorare, an hostiles insidie per sylvarum latebras præmissæ sint, aut post tergum propè, uel à longe relicta: etiam an pontes uiciniores abrupti: aut sustentacula eorum mediotenus per liam scissa, cum id insidiandi genus nō ignorant presentissimam afferre mortem. Notant etiam signis diligentibus, quæ saxis, uel arboribus imprimunt, ubi facilius uel aggrediendo, uel declinando hostem, uada fluminum celeri transitu sunt tutiora: item iniqua loca, uoraginosum solum, paludem limosam, & montium asperitatem, præterea strictos saltus, & nemora obscura, ac ignem scintillantem: quas quidem cautelas, aliasq̃ eisdem similes, etsi diligenter obseruant, transfugarum tamen dolis, quibus Saxo Sialandicus in tota sua historia Danos abundare meminit, pluries circumueniuntur: quia et ij adulterino signo præliantes, quasi sociorum uti solent, maxime ut aduersarios turbent ab equestri ordine, et disciplina, dum contentio oriatur de ueritate uexilli. Summeq̃ cauent Aquilonares, ne solaribus radijs pariter, & hostibus ab Austro imminetibus (ne oculi eorum hebetentur) sese opponant, sed procurato ex industria loco obliquo, & duro, eisdem inimicis occurrant.

De certis breuibz cautelis à lordane in conflictibus Gothorum annotatis.

CAP. XXV.

NOuerunt Gothi confligere cum superbis, quia etsi loca inhabitant diuersa, uniti tamen consilijs ad bella procedunt.
Sicut famosum prælium, ita multiplex, & perplexum.
Loci opportunitas non paruum uictoriæ partem pollicetur.
Facile assumit pugnandi necessitate, qui fugiendi non inuenit locum.
Audaciores sunt, & insolentiores, qui inferunt bellum.
Disonæ gentes pauorem immittunt, uel pariunt.
Abscisis membris, membra relabuntur.
Nec corpora perstant, quibus ossa sunt subtracta.
Morituros in otio fata præcipitant.

B 3 In for-

In formidine belli præsentia Regis sortitur spem meliorem.
 Fragile munimentum quandoq; uitæ subsidium præstat.
 Hostis fractus, quandoq; tubis terreat inimicos, ueluti loco uenabulis pressus.
 Fatigandus est obsidione, qui annonæ copia caret.
 Sellis equinis construitur agger.
 Fortibus uiris digna debentur funera.
 Modestum regimen non parit in competitore certamen.
 Indignum facinus priuatum malum publico refarcire.
 Astuti Principes alibi minantur, alibi arma inferunt.
 Par fraus, & astutia, spem uictoriæ alit.
 Incomposita regnandi initia, surreptionis opportunitatem promittunt.
 Generosi animi est, post uictoriam non sæuire.
 Degener animus nec libertati studet, nec fidem præstitam seruat.
 Sentiet iratum, qui proprium dominum crediderit contemnendum.
 Suadetur bellum in uicinos, ut in proprijs pax habeatur.
 In eis sæpe regna deficiunt, à quorum nominibus inchoant.
 Vitam truculentam sæuissima mors imitatur.
 Atilia uino, somnoq; grauatus, fluxu sanguinis è naribus obijt.
 Fatales exitus nullus uindicare præsumit.
 Diuersis insignibus ornatur aulicum decus.
 Dum multi imperare cupiunt, omnes simul imperium perdunt.
 Regnum plus grauatur copia quam inopia successorum.
 Facile omnes appetunt, quæ pro cunctorum utilitate tentantur.
 Per discordiam ex uno corpore exurgunt diuersa.
 Non æquæ filijs, ac parentibus fortuna fauere solet.
 Dissidium perniciofa res est, præcipue fratrum.
 Diuisi corruunt, qui uniti alios terreat solent.
 Armenta rapiens, nisi corripiatur, regna inuadere præsumit.
 Inaccessibilia humana diligentia peruia fieri possunt.
 Melius est hostem præuenire muneribus, quam sustinere obsidentem.
 Melius est sponte, & liberaliter largiri partem, quam amittere totum.
 Madentibus armis in cruore, sæuitia remanet infracta.
 Victoria non hominum potestate, sed Dei uirtute donatur.
 Pro gloria libertatis acrius certatur.
 Necessitas consilium querit, & inuenit.
 Sibi ipsi non hosti nocet, qui insidias struit in loco ignoto.
 Solatium est calamitosi præcognoscere fatum.

Quod autem tam attentissime cautele in prælijs, præcipue penes Principem, & ductorem exercitus, habende sint, mirum non est, quia dux omnium uices in se gent, ubi exercitus quasi animal quoddam homini per simile reputatur: cuius caput est Princeps, acies uero instructa ut pectus ac thorax, pedites manus, equites autem pedes. Consequens ergo erit, ut commoto capite membra reliqua nullum officium præstare possunt, sic perturbato ductore, omnis exercitus fluctuat, periclitatur, & perit: expositus enim est fortunæ, ueluti nauis resstantibus contrarijs uentis, si gubernator ab officio suo torpescit nec clauum pro fluctuum motu forti animo huc atq; illuc uersat, impellitq;. Nullum igitur constantis ducis, aut fortissimi militis munus omittat oportet ille, qui rei bellicæ præest: sed, occurrat timentibus retineat cedentes, adsit fortibus, spe, consilio, manu, nutu, uoce: hostibus semper insignis sit, suis autem conspicuus appareat, & ardore, præsentiaq; animi in omne feratur: flagrantem oculos circumuoluat, truci uoce increpet, & nunc minacibus, nunc blandis uerbis milites appellet, ut magis è re arbitrabitur. At cum à pugna otium erit, arma paret ductor oportet, alloquatur exercitum, militem ferat, in ore

uulgi agat, rumores hauriat, præterita, instantia, futura pari diligentia meditetur, secreta umbracula fugiat, in propatulo, atq; aperto uelcatur, literas diligenter legat, nuntios audiat, neq; illos perterreat. Ignauus quidem Principis est, nolle aduersa audire, & nuntiis adeo perturbari, ut à ratione discedat. Magnæ quidem constantiæ est, aduersis nuntiis non commoueri, & animi effectum, subitumq; motum ex uultu non prodere, iuxta illud Virgilij:

Spem uultu simulat, premit altum corde dolorem.

Expedi enim ut aliquando principes simulent, uel dissimulent: sic tamen ut omnia contrahant ad obsequium approbabilis ueritatis. Qui uero nuntium unum atq; alterum percutit, aut male tractat, consequens est, ut armatos sustinere debeat legatos: qui etsi pauci uidentur accedere, tamen ob peritiam militarem facile opprimunt effeminatam multitudinem, & inordinatam colluuiem. Vera etenim uictoria speranda, ac consequenda erit in exercitatione militari, ab ineunte adolescentia principis, ducis, aut Regis introducta, et quasi connata, ut aliter sciat se gerere in priuata, aliter in publica pugna, aliter in pedestri, equestri, in nauali, & aliter in glaciali, seu niuali, prout inferius lib. II. diffusius ostendetur. Imò ad ueram militiam capeffendam alia quædam ratio habenda est, ubi in aciem descenditur, & cum hoste concurritur, illic puluis, æstus, sudor, sitis, clamor militaris, hostium incurfus, timor, spes, & alia multa adeo animum perturbant, ac distrahunt, ut uix illi ipsi, qui à teneris annis talia perpessi sunt, eadem perferre ualeant. Magnis itaq; laudibus extollendus est princeps, qui milites quotidie bellicis laboribus exercet, ne per ignauiam, & desidiam tabescant, ut cum opus fuerit, pro iustitia, & patria libertate certando enervare poterint uiolentiam tyrannorum: quod solum inter præclariore triumphos perpetuam mereretur laudem, & memoriam sempiternam. Nec efferatur aliquis inanibus titulis, quod artem calleat militarem, nisi (ut dictum est) aliquid pro tuenda æquitate, & innocentia defendenda, demonstret se strenue exercere. Commendatur miris modis Alexander ætate 33. annorum moriens, quod inter ceteras heroicas uirtutes clementissimus extiterit in oppressos, ita ut à barbaris nationibus lugeretur extinctus. Vita tamen spirans 30. millia puerorum è diuersis nationibus uictis, sub præceptoribus diuersarum artium instruxit: quorum prouecta ætate, & prudentia, si superuixisset, totum orbem iuste regnando gubernasset.

De præfectis prouincialibus.

C A P. XXVI.

In septentrionalibus regnis uti multæ, & potentes sunt prouinciæ, ita & in illis dirigendis diuersæ sortis, & linguarum præfecti à principibus constituuntur, tanquam radij à sole emissi, ut in toto terrarum circuitu æquitas & iustitia custodiatur, securitasq; permaneat omnibus populis inuiolata. Falsus enim dolor esse non creditur, ubi tanti laboris incommoda subeuntur, quando scilicet defectu bonorum aut grauamine malorum præfectiorum apud regni iudicium ex ultimis finibus afflictis subditi coguntur afferre querelas, ueluti ab Islandia, ac Finmarchia apud Regem Noruegiæ, & de Scythia, Bothnia, Finlandia, ac Dalacarla, ad Regem Suetiæ; qui tamen nullam deteriore querelam ex omnibus potentatibus suis, quam à Moscouitarum limitibus sufferre solet, idq; ob insatiabilem collimitaneorum rapacitatem, & Græculum dolum. Attamen Regius præfectus autoritati satisfaciens, ho-

B 4 micidia

micidia refecat, furta condemnat, abactores animalium legitima feueritate coëcet, quietosq; incolas à sceleratis Moscorum ausibus reddit, uindictamq; malignis eorum moribus semper opponit, & proditores, exploratoresq; (crimine confesso) corripieudos constringit. Talibus enim excelsibus, publica uiolata pace, sæpius notantur Moschouitæ. Iiq; præfecti, qui ita innocentes defendunt, & insolentes corripunt, à bonis iustisq; Principibus constituuntur: quos & conseruant in longæua pace beatos.

De tyrannica feueritate, & exactione præfectorum.

C A P. XXVII.

Verum ne diuturna permaneat hæc scelerum regiminis æquitate parata, malignorum hominum cōsilijs alibi per regnum tales constituuntur præfecti, qui auaritia, & malitia obcæcati, innocentes torquent, sceleratos exaltant, iura omnia peruertunt, totum regnum in ruinam, se ipsos in calamitatem, & Regem in ludibrium, infamiam, miseriam, & exilium breui momento transmittunt. Verum ne res hæc careat documento, inter ceteros sanguinarios, & auaros præfectos, quos Ericus Rex Suetiæ ex ducibus Pomeraniæ ortus &c. euiscerandæ Suetiæ præfecerat, erat quidam Danus Iussæ Ericonis super Dalacarlorum regionem constitutus, tam crudelem se omnibus exhibuit ut putarentur omnes omnium malignorum tyrannorum spiritus, qui unquam antea fuerant, in hunc perditissimum nebulonem confluisse. Narrat Cicero crudelem Verrem fumo ex putridis lignis educio, unum hominem innoxium perdidisse: at hic Iussæ eiusdem malignitatis spiritu oblectus, non unum innocentem, sed ex Dalacarlæ incolis sine numero innocentissimos fumo suspensos (licet uiribus sese rebellando liberare poterant) occidit. Quo pacto ne non satis ingeniosus carnifex in exquirendis nouis tormentorum generibus uideretur, uxores maritorum tam crudeliter occisorum, in locum fumentorum trahendis aratris applicari non erubuit, imò inter primas delicias duxit, uidere, & audire eas inter tãtas angustias fœtus ex se mortuos abijcere, & rursus aratro apponi, donec mortuæ, aut lemianimes collaberentur. Possent hic horribiliora eiusdem Danicæ tyrannidis facinoræ adduci, quæ tunc non solum per illum, sed per omnes Regios præfectos committebantur: at satis est dixisse eos hic artibus ultima fata in se, & exilium in Regem suum impijssimum procurasse. Rusticorum namq; furore crudeliter occisi sunt, quãdo audaciores erant ad prædandum, quam præliandũ. Rex uerò Ericus Pomeranus à Danis, quorum consilijs in suam, multorumq; ruinam usus fuerat, derelictus, urgente uiro potenti Engilberto, centum millibus incolarum ad arma prouocatis stipato, ad paruam Gotlandiæ insulam uelut profugus in miserabili senectâ se recepit. Sed quia de his, & similibus dilectissimus frater, & antecessor meus D. Ioannes Magnus Gothus, in uita eiusdem Erici diffusius tractat, pium lectorem ad hunc remitto, inter eâ cunctis principibus fideliter suadens attendere responsum Alexandri Magni: qui interrogatus, ubinam thesauros haberet, respondit, apud amicos caute sibi seruari. Et recte: beneuolentia enim & sui, & alieni æris domina est. Nec dissonat huic consilio uerbum Tyberij

Cæsaris: qui suadentibus subditos grauandos esse tributis, respondit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.

Adhuc

De Rege Erico Pomerano, & tyrannide praefectorum suorum, ut Iussonis Ericsen;
ac ob eandem causam rebellionem, rebusq; praclare ab Engilberto
gestis. Ioan. Mag. lib. 22.

Ericus ex Pomerania ducibus, & Margaretam
ex sorore nepos (ut dicere coepimus) Gothorū
& Sueonum Rex ab his, qui plus Margaretam,
quam publicam patriae felicitatem curabant,
electus est. Huic omnes patriae nostrae historiae
inter seueriores Principes, quos unquam pertul-
lit, locum assignant. Siquidem anno Christi
M. CCC. XCVI. corona Regia insignitus, ua-
rio fortunae euentu, & multiplici subditorum
incommodo, totis quadraginta tribus annis
regnavit, donec ab omnibus Aquilonaribus
regnis ob suam suorumq; tyrannidem uno im-
petu exclusus, ad paternam domum (in qua com-

seniuit) remearet. Incidit eius coronatio in praesignato anno ad diem vigesimum secundum
mensis Iulij, sub Pontificatu Henrici Archiepiscopi Upsalensis: in cuius manibus grauissi-
ma praestitit iuramenta, quae a Christianis Regibus ab antiquissimo tempore praestari con-
sueverunt: uidelicet, ut fidem Christianam fideliter, firmiterq; seruaret, atq; ab omnibus suis
subditis integre faceret obseruari. Praeterea Pontificum, sacerdotumq; auctoritatem & liber-
tatem in nullo uiolaret: nec se in iura ecclesiastica quocumq; modo implicaret, sed ius suum
unicuiq; tribuens, nihil Regium esse putaret, nisi quod iusti & aequi rationem haberet. Pro-
uideret quoq; ex indigenis uiros sapientes, & timentes Deū, in quibus esset ueritatis amor,
& auaritiae odium, atque ex eis iudices populi constitueret: nullis insolitis tributis, aut ex-
actionibus subiectos populos oneraret: bella in uicina, aut remota regna, nisi grauibus in-
furijs coactus, non transferret: neq; ea sine senatus consensu, dum pax nullo alio modo ha-
beri posset, exequeretur: aliaq; q̄ plurima iuramenta praestitit, quae si effectui mancipasset,
modo apud Deū, & homines gloriam haberet immortalem. Coniugem autem duxit Phi-
lippam illustrissimi Anglorum Regis filiam: quae tandem solutos mariti mores perosa, mo-
nasticae solitudini in monasterio S. Brigittae in Vasteno se totam mancipauit, atq; in eo uitae
genere ibidem consenuit, & sepelitur. Post Margaretae fata, hic Ericus Sueonum, Gotho-
rumq; Rex, Noruegiam, Daniamq; suae potestati subiecit. Sed quid profuit Principi multis
uitijs subiecto, multa sibi subiecisse regna? Quippe (ut Sueticae historiae tradunt) solutis, &
uanis moribus deditus, parum recte de Christiana fide sentire uidebatur: eratq; admodum
promptus ad haereses, & schismata, paruipendens se a Catholicae Ecclesiae unitate separari.
Proinde omnia illa, quae prius per diuinum numen iurauerat, non solum nihil curare, sed
penitus contemnere coepit, factus similior duris tyrannis, quam Regibus modestia, & beni-
gnitate conspicuis. Prima siquidem audacia inuiolabilem cleri libertatem ferebatur. Quic-
quid enim libertatis, aut priuilegiorum ipse clerus a diuina lege, aut humano iure, uel pu-
blico Christianae Ecclesiae consensu, siue Principum, ac Regum indulto habebat, id uel cassa-
uit, uel ad suum modum interpretatum tenuiter obseruauit. Quod cum proceribus regno-
rum pergratum esse uideret, imo cum nonnulli eorum ipsum ad cleri persecutionem multis
persuasionibus inducerent, ad suos consiliarios couersus: Bene (inquit) habet, quod hi Sue-
tici homines sese mutuis odijs insectantur: quibus si mutuus amor inesset, forsan difficile
negotium nobis aliquando generarent.

Postquam igitur Ecclesiae auctoritatem in ordinem redegit, consilia apud suos disquire-
bat, quibus etiam proceres, totamq; regnorum suorum nobilitatem uel exterminaret, uel
omnino extenuaret, ne qua illi ad rebellionē facultas relinqueretur. Proinde suscitatis hinc
inde, praesertim apud Holsatos, & Teutones, maximis bellorum occasionibus, effecit, ut
omnes equestris ordinis uiri suis proprijs stipendijs continuē, & absq; ulla excusatione mi-
larent, eaq; militia nullo tempore interpolata, ad extremam inopiam redigerentur. Neq;
enim arces, aut praefecturae, imo nec uicūs, aut uilla aliqua Sueticis proceribus pro susti-
nendis militiae oneribus assignabatur, sed suis praedijs, & possessionibus uenditis, uel impi-
gnatis, prius sibip̄s, & liberis suis perniciem asferre, quam hostibus bellum inferre cogi-
tarent. Sed & coloni eorū interim, cum ipsi in longinqua militia occuparentur, damnaq; ei
captiuitates

captiuitates paterentur, nihil minus à Regijs præfectis domi uexabantur, adeo ut sæpe quæ intolerabilia onera, quæ eis sine intermissione imponebantur, prædia desolata relinquere compellerentur. Nec raro accidit ipsos nobiles in tot importunis bellis captiuari. Sed cum nulla captiuitatis eorum ratio apud Regem haberetur, in durissimis uinculis consenuerunt, & tandem sine omni spe consolationis, in alienis terris occubuerunt. Qui uero propria industria, uel pecunia se ab hostium captiuitate absoluerunt, nec obolum quidem à Regio fisco, quo perpeſſæ captiuitatis expensas soluerent, impetrare potuerunt. Imò nō raro Ericus dolere uidebatur, quod à carcere, & uinculis salui, ac liberi rediſſent, quorum libertatē sibi inſidioſam exiſtimabat. Narrat quidem historia Suetica, ipsum aliquādo trecentos nobiles & militares uiros, grauissimo præcepto impulſiſſe, ut inſurgente ſæuiſſima atq; perhorrēda tempeſtate, ſe in naues conſeſſim conferrent, & in quempiam locū ſubito nauigarent. Tum ex eis quidam cæteris audacior dixiſſe fertur: Vrges nos, ô Rex, ad indubitatam mortem: at tamen ut intelligas nos pro te mortem ſubire paratos, paremus duriffimis præceptis tuis, mox morituri: tu autem miſerere coniugum et liberorum noſtrorum, à quibus tua iuſſione auellimur. His ore omnium dictis, uela uentis cōmittuntur, & ſubita tempeſtate obrui, omnes pariter in ipſo portu ſubmerguntur. Res proſecto incredibilis eſſet, niſi à ſanctis, & integerrimis uiris in hiſtoricam ueritatem relata eſſet. Sed nunquid nobilium procerum coniuges, aut liberi, tot charis parentib; orbatī, à Regia clementia aliquid gratiæ, aut conſolationis reportarint? Nihil proſecto, præter durioſiorem, atq; intolerabilem ſeruitutem: de qua magis obſtupeſcere, q̃ ſcribere poſſunt. Scribā tamen modèſtius quoad potero, ne ſola Roma ſuos Tarquinius, aut Sicilia ſuos Dionyſios, uel Aegyptus ſuos Ptolemæos habuiſſe uideatur.

Si quidem poſtquam bellum Hoſaticum, ſiue Teutonicum, maiore ſubditorum, q̃ hoſtiū ſtrage peregerat, ciuitates Vandalicas temerè ad arma prouocauit, nulla alia ratione (ut putabatur) adductus, q̃ quod ſuos fideles ſubditos ita aſſiduè opprimeret, ne contra inuectæ tyrānidis iniuriā ſaltem mutire auderent. Quo factō palam oſtendit, ſe malle miſeris, & ad extremam inopiam redactis, q̃ potentibus & felicibus ciuib; imperare. Quod etiā ſatis oſtenditur per illa intolerabilia tributa, quæ Suecis & Gothis continūè imponebat, niſi hil prorsus à priorum tyrannorum inſtituto diſcedens, qui ob inexhauſtas metallorum effuſiones, quæ in montibus Sueonum inueniuntur, putant, etiā inſimè fortis homines argento, & metallis undiq; circumſeptos, nec poſſe tot onera, uel tributa eis imponi, quin plura, & maiora ſufferre poſſent. Quocirca ſæpe mecum cogito, ipſam uicinā Daniā, ob ſuarum fortunarum tenuitatem, uel mediocritatem, longè feliciter ſub tyrannis uiuere, q̃ Sueonum regnum, quod ob diuitiarum abundantiam ſæpius, & acrius ab illis impugnatur. Certum quippe eſt, felicia regna bellis aſſiduīs uexari, quando minus opulenta ob ſoli inſelicitatem contemnuntur. Sed hoc rursus euenire ſolet, quod ſecundiora regna negligentes, ſterilia uerò aſtutos homines producant. Quo ſit, ut Dani ingenijs, Sueones diuitijs conſidant Dani aſtutia, Sueones, ſiue Gothi potentia pugnēt: Dani multiloquio, Gothi taciturnitate res arduas aggrediantur. Et ſi unquā Danica aſtutia Sueticam crudelitatem ſuperauit, proſecto huius Erici tempore id ueriffimè accidit. Maxima ſiquidem importunitate Dani, qui in conſilio Erici frequentius uerfabantur, ipſum induxerunt, ut continuis tributis Suetiam ad inopiam redigeret, præfatī, facilius eſſe terram inopem regere, q̃ opulentam. Credidit Ericus aſtutius, quā uilius ſuadentibus, duriffimosq; ex Dania quæſtores & præfectos elegit, quorum opera omnem pecuniā à Suetia ita corraſit, & in Daniā tranſtulit, ut nec teruncius in toto regno aliās locupletiffimo inueniretur. Et niſi lominus Sueonum proceres cōtinuè (ut diximus) pro ſuo Rege naualem, & longinquam militiam exercentes, durius domi à Regijs præfectis, q̃ foris à crudelibus hoſtibus uexabantur: idq; Dani prætextu fidelis erga Regem obſequij peregerunt, cum tamen graui admodum odio in ipſum ferrentur, uellentq; eum à Sueonibus ad iracundiam prouocatis expugnari, & à ceruicibus omnium regnorum magis Suetica, quā Danica ope amoueri.

Inter cæteros autem ſanguinarios, & auaros præfectos, quos Ericus euiferandæ Suetiæ præfecerat, erat quidam Danus Iuſſo Ericſen. Is ſuper Dalacarlorum regionem cōſtitutus, tam crudelem ſe in omnibus exhibuit, ut putarentur omnes omnium malignorum tyrannorum ſpiritus, qui unquam antea fuerant, in hunc perditiffimū nebulonem cōfluxiſſe. Narrat Cicero crudelem Verrem fumo ex putridis lignis eduſto, unum hominem innoxium perdiſſe: at hic Iuſſo eiſdem malignitatis ſpiritu obſeſſus, non unum innocentem, ſed ex Dalacariæ incolis ſine numero innocentiffimos fumo ſuſpenſos occidit. Quo peracto, ne non ſatis ingeniſoſus carnifex in exquirendis nouis tormentorum generibus uideretur, uxores maritorum tam crudeliter occiſorum, in loca iumentorum trahendis aratris applicare non erubuit: imò inter primas delicias duxit, uidere, & audire eas inter tantas anguſtias

stias sceleris ex se mortuos abijcere, & rursus aratro apponi, donec mortuæ, aut semianimes collaberentur. Possent hic complura, & horribiliora eiusdem Danicæ tyrannidis facinora in medium adduci, quæ tunc non solum per illum Iussionem, sed per omnes Regios præfectos committerebantur: sed nolo meos Sueones tam ingenti dolore, & Danos tam enormi lætitia afficere. At diceret: Absit Danos esse tantæ fericitatis, ut de tam belluina crudelitate aliquam lætitiā concipiant. Debet quidem non modo ab eis, sed ab omni homine procul esse tanta seueritas: sed si eorum Saxonicam historiam (quæ uideretur in suggillationem omnium gentium composita) inspexeris, uidebis atrociora ibi conscripta, de quibus forsitan multi eorum sibi plus nimio applaudunt. Inter cetera autem uidebis Pomeranos olim à Danis comprehensos, & crudelissima morte ita consumptos, ut Dani eos, reuinctis post terga manibus, primum palis affigerent, deinde uentrium caua cultro rimari, nudatis extris, primæque uiscerum parte protracta, cætera stipitibus explicarent: nec ante supplicium remiserunt, quam tortos, extris funditus aluo egestis, spiritum profundere coëgissent. Præterea uidebis Frotonem eius nominis quartum Danorum Regem, adeo insolenter Saxonibus imperasse, ut pro quolibet membro indicem seruitutis stipem quotannis pendere cogerentur. Nec minor erat Iarmericus in Teutones, quorum quadraginta principes captos, applicatis totidem lupis, laqueo adegit: deinde reliquos eorum optimates, primo tibias toris traiecit, moxque immanium taurorum ungulis alligatos, molossisque incessantibus raptim in coenum, uoraginesque pertractos, lachrymabili spectaculo consumpsit. Sed nolo diutius in re omnibus exposita, & notissima immorari: hoc dixisse contentus, quod fortasse Danicæ Rei publicæ conducibilius fuisset, Saxonis libros in angulis latuisse, donec pari ingenio, quo primum scripti erant, ante omnium ora deuenissent. Quippe non leue negotium ex eorum contextu (ni fallor) aliquando in eam ipsam Danicam Reipublicam generari possit. Nulli enim generosi animi homines libenter patiuntur se contemni, & improperijs tam libere affici. Sed nunc de his satis: ad Iussionem Danum tyrannum reuertar: cuius inhumanam feritatem quicumque attenderit, nihil mirabitur, si ego, uel alius quispiam, uices afflicte patriæ meæ turbatiore animo commemorauero. Si enim originem, & incrementa sempiternæ discordiæ inter potentes nationes Gothorum, & Danorum inquisuerimus, deprehendemus profecto nullos in causa esse, nisi tam inhumanos Regum consiliarios, & præfectos, in quibus de congreganda pecunia summum studium habetur, de honore uero nulla penitus cura inuenitur. Quocirca Dalacarli, postquam totis triginta annis tam huius Iussionis, quam aliorum similium sanguinariorum præda fuissent, consilium à suis sacerdotibus acceperunt, ut toto corde diuinā opem implorarent. Tandem propitiata diuinitas, quæ filios Israël à Pharaone durissime oppressos liberauit, etiam Christianam plebem suam à iugo intolerabilis seruitutis eripuit.

Erato tempore in Dalacarlorum regione Engilbertus quidam mediocri nobilitate conspicuus, utpote libertino patre natus. Hic ueluti alter Moses, se non semel, aut bis, sed sæpius coram indurato Rege pro populo Dalacarlorum magnis periculis exposuit. Et tandem à facie Erii perinde ac Moses à conspectu Pharaonis eiectus, magna, & memorabilia prælia contra omnes tyrannos, qui libertatem patriæ euerterant, feliciter, & summa omnium admiratione peregit. Cum enim uideret Christianum populum durius à tyrannis tractari, quam si fuisset de lapide emptus, aut in terram hostilem transportatus, humana compulsionē ductus, secum constituit pro libertate patriæ, & ciuium mori uelle. Itaque multo, & difficili itinere se à Dalacarlorum regione ad Regem contulit, eisque sine formidine omnes afflictī populi calamitates exponens, ostendit, quomodo ille Iusso Danus, euersa iustitia, seueriter atque inhumanè regnaret, nec aliquod discrimen inter fas & nefas duceret, imò tam importunum omnis innocentis persecutorem se palam exhiberet, ut subiecti populi securiorem uitam sub publico hoste, aut inter squisima bella sese agere posse putarent. In primis siquidē insolenter, indomitèque se gessit, ut cōstupratis aliorum nuptis, ac filiabus, proscripsisse pudicitiam, atque in prostibula relegasse uideretur, corruptisque matronarū fulcris, ne toris quidem uirginalibus abstineret. Præterea omnium subditorum fortunis ita insidiaretur, ut non ad regendam, sed depredandam patriam positus crederetur, imò post direptas omnium fortunas, ut tam, ac salutem omnium ad extrema pericula expeteret. Iamque quæ plurimos optimos ciues fumo, flamma, gladio ad ultima fata perduxerat, aperte ostendens, se totam patriam in solitudinem redigere uelle. Proinde supplicanti Regi clementiæ omnes eius regionis incolæ, ut tam furiosus tyrannus quanto cyus ab eorū ceruicibus amoueatur, dignaque tam enormibus factis mercedē accipiat. His ab Engilberto animosius, quam efficacius propositis, Erius ad tam graues ciuium suorum querelas uerba dedisse contentus, iussit, ut Engilbertus, ceterique Dalacarli bono animo essent, nec dubitarent, quin propediē uisuri essent crudelē illum sanguinarium

narium aliquo singulari & horrendo mortis genere consumptum. Sed quam longe illa uerba à Regio corde distabant, satis ex litteris Regis, quas Engilbertus ad senatum Sueonum reportauit, apparebat. Scripsit quidem Ericus, se Engilberti & Dalacarlorum querelas audiuisse: proinde curaret senatus eam controuersiam ita examinare, ut Iusso Danus in suo officio conseruaretur. Paruit senatus Regio mandato, & ferocem præfecti animum magis precibus, & muneribus, quam præcepto Regio mitigauit. Ad eam enim infelicitatem tunc res Suetica corruerat, ut nullo existente iuris remedio, cogerentur iniuriam passim, gratiam & misericordiam à suis calumniatoribus postulare: quemadmodum aliquando mihi euenit, qui Gostau Regis præfectos, ne me, & clerum meum iniurijs obruerent, datis muneribus mitigare cogebar. Sed de illa tragœdia alibi latius.

Iusso autem, postquam sibi paululum ab illa tyrannica rabie temperasset, ad pristinos mores, imò longe crudeliores reuersus, non iam se hominem, sed immanem, & furiosam harpyiam ubiq; exhibuit, ita ut in quamcunq; domum uenturus putaretur, mox omnes inhabitatores confestim fugerent, & à sylvarum latebris salutem mutarent. Ipse uero uacuas domos ingressus, omnia, quæ in eis inuenit, deuastauit, & penitus destruxit, atq; incendio consumpsit, ut omnibus modis se Danum esse monstraret. Quibus uisis Engilbertus iterum se ad Ericum celerius quo poterat contulit, & audacius, quam unquam prius, miseriam suæ gentis exponit. Sed surdo fabulam narrans, nihil effecit, nisi quod post multam sollicitudinem, quam pro assequenda iustitia impenderat, à conspectu irati Regis eiectus audivit, sibi extrema quæq; comminari, si amplius redire tentauerit. Sed ut erat corpore paruo, ita animo imperterrito, atq; constanti, submurmurans inquit: Aliquando reuertar. Videntes igitur Dalacarli penitus induratum esse cor Regis Erici, nec aliquod esse humanitatis uestigium, quo posset ad aliquam clementiam inclinari, statuerunt potius honestè moriendum esse, quam turpissimæ seruituti diutius succumbendum. Quocirca Engilbertum in Principem erigentes, unanimiter decreuerunt, non solum illum Iussone, sed omnes alios eiusdem crudelitatis ministros à toto regno amouere: decretisq; suo statim satisfecissent, nisi quidam senatorij ordinis uiri, comperta illorum uoluntate sese quantocyus inter Regem & eos, arbitros obtulissent: quorum interuentu & prudentia, Dalacarli iterum pacati, ad propria redierunt, palam affirmantes, se nequaquam in Regiam dignitatem insurgere uelle, sed id solum totis uiribus conari, ut Ericus suos præfectos à tyrannica uiolentia ad modestiam reuocaret. Sed cum uiderent animum Regis ita in suo proposito firmatum, ut putaretur prius omnia regna, quam tyrannicos mores deponere uelle, non ultra expectandum rati, sed insuperabili multitudine egressi, primo impetu impium illum carnificem Iussone Danum in arce Arosiensi adoriuntur: qui mox more tyrannorum, ex rugiente leone fugax lepus effectus, in sola fuga salutis suæ remedium ponens, ad suam Daniæ quam celerrimo cursu aduolauit. Aqua tandem reuersus, & à rusticis propè Vastenum comprehensus, admota securi dissectus est. Ceteriq; tyranni hinc inde per Gothorum, & Sueonum terras dispersi, audita Dalacarlorum potentia, & firmo ad recuperandam libertatem proposito, nequaquam ausi sunt contra eos arma præparare. Non enim ad præliandum, sed ad prædandum docti erant. Itaq; intra arces se claudentes, ancipitem belli euentum pauidi expectabant: nec erat difficile ipsos ab inermibus agricolis superari, & sub iugum mitti, qui enormium scelerum suorum conscij, nequaquam dubitabant, se iusto Dei iudicio, ob diu perpetratam sæuitiam, confestim exterminandos.

Enimuerò Engilbertus tam potens, & formidabilis repente euasit, ut omnibus regni senatoribus & proceribus mandauerit arma in quoscunq; tyrannos assumere, præfatus, se nihil aliud, quam patriæ libertatem optare: cuius uiolatores ita uiolare, aut reprimere intenderet, ut futuris seculis compertum fieret, maximos tyrannos maxima sustinuisse supplicia nec omnino gratis Christianos populos tot iniurijs, atq; ludibrijs affecisse. Respondit uerborum magnitudini operum magnitudo. Pluribus namq; ex senatu regni in suam sententiam clam adductis, tam potenter, & feliciter pugnavit, ut paucorum dierum numero plus quam triginta arces natura, arte, & præsidario milite satis munitas expugnauerit, tyrannosq; à quibus occupatæ fuerant, uel occiderit, uel proscripserit. Interea uero cum ei pugnantia omnia feliciter, & pro uoto succederent, accidit senatum utriusq; regni, Sueonum & Gothorum, apud Ostrogothos in oppido Vastenensi conuocari: ad quem locum accedens Engilbertus, coepit uniuersos & singulos proceres diligenter adhortari ut uices desolatæ patriæ doleant, ut innocentium ciuium calamitates perpendant, ut iniquas tyrannorum leges abrogent, ut tam fœdam, indignamq; seruitutem amoueant, libertatemq; nimis diu amissam restituant. Cui Canutus Lincopensis ecclesiæ Pontifex, qui tunc, absente Olauo

Archiepi-

Archiepiscopo Vpsalensi, in senatu præsidebat, tam suo, quam ceterorum Pontificum, & procerum nomine respondens, inquit: Honestum quidem, & pium negotium est, & Engilberte, patriam a seruitute, innocentiam ab oppressoribus, incolas ab iniurijs liberare: at tamen iusiurandum uiolare, fidem Regi prestitam infringere, crimen læsæ maiestatis incidere; inter turpia facinora semper fuerat reputatum. Proinde constanter negamus nos tali modo ad restituendam libertatem cooperari uelle, ne, dum liberi esse quæramus, parum honesti inueniamur. Ad hæc rursus Engilbertus: Scio (inquit) reuerendi Pontifices, & illustres proceres, Regibus, & Principibus, imò omnibus hominibus, etiam hostibus seruandam esse fidem. Proinde nunquam in animū induxi, rebellionem in Regem excitare. Nec mihi nomen Regis, aut Principis assumo, sed libertatis assertorem me profiteor: eiq; nomini ita satisfacere conabor, ut qui hætenus nostram patriam, atq; innocentiam tanto tempore, tamq; crudeliter, & impie oppresserant, addiscant, aliter regendos esse liberos homines, q̃ iumentis: quorum tyrannorum nefaria facinora si Rex Ericus tot importunissimis precibus, & obsecrationibus monitus repressisset, nequaquam illi nobis molesti fuissent, nec nos eius Regiæ maiestati aliquod negotium faceremus. Cæterum de iureiurando erga Reges obseruando, hoc à nobis reuerendi Pontifices scire uelim, an aliqua lex diuina uel humana, Christiana uel Ethnica, tam seuera & crudelis esse possit, quæ nos cogere poterit omni tyrannorum libidini obtemperare, uidelicet, si filium in conspectu patris dilaniarent, si coniugem in conspectu mariti constuprarent, si ciues sine legibus & iudicijs trucidarent, si diuinas & humanas leges, perinde ac aniles fabulas æstimarent: nec licitum esset, tam atroces omnis humani generis hostes reprimere, & percutientibus dicere: Cur me ceditis: cum tamen diuina & humana lex uehementissimè in tyrannos, & nequaquam contra innocentes feratur. Propterea tam apud Ethnicos, q̃ apud omnes Christianos, maximis præconijs tyrannicidæ extolli consueuerūt. Igitur si plus Regi q̃ patriæ, si plus tyrannidi q̃ innocentie, si plus prædonibus quam incolis fauere contenditis, ego uos non ut ciues, sed ut publicos patriæ hostes habendos ita quam iuroq; per ipsum Deum omnium innocentium defensorem, quod parem mercedem cum atrocibus hostibus, quos defendendos creditis, recipiatis.

Quibus in senatu liberè propositis, deliberauerunt proceres potius pro patria, quam tyrannorum defensione periclitandum esse: sc̃p cum Engilberto ad omnem rerū gerendarum euentum coniunxerunt. Deinde iuxta exemplar ab eo præscriptum, significabant Regi, se non posse liberandæ patriæ negotium omittere, nisi uelint una cum eius Regiæ maiestate ad extrema pericula sine aliquo fructu deuenire. Iam enim eo processerat Regionum præfectorum audacia, et uolentia, ut ob eorum intolerabilem seueritatem uix aliquis ex Sueonibus aut Gothis inueniretur, qui se iratis Dalacarlis pro Rege obijcere auderet. Aderant quoq; in his comitijs complures nobiles, & generosi Vestrogothi: inter quos etiam aduenerat paternus auus meus Petrus Store, quod Latine magnum siue robustū significat. Ille omnes ob grauissimas iniurias ab Erici præfectis acceptas, in Engilberti militiam pro patriæ liberatione iurauerunt. Petrus autem Store, cum ceteris maiorem à tyranno iniuriam accepisset, utpote tota paterna hereditate ab ipso spoliatus, uehementiore studio sese Engilberto adhiixit: factusq; eius indiuiduus comes usq; ad ultima illius fata, non solum ordines duxit, sed ad supremi uexilliferi gradum peruenit. Idem quoq; mortuo Engilberto, nobilē uirginem Helenam, ex nobili Bisanorum apud Ostrogothos familia coniugem accepit. Nec diu post superuiuens, genitum ex ea patrem meum Magnum consanguineo suo Catillo Episcopo Lincopensi educandum commendauit. Mortuo autem Catillo, ad familiam Episcopi Henrici, qui illi successerat, adscriptus est: in qua totis duodecim annis sub liberali stipendio militauit. Demum ad eiusdem optimi Pontificis interuentum, cum nobili uirgine Christina ex generosa Cusorum domo, matrimoniū consummauit, primosq; uiginti quatuor annos una cum ipsa satis feliciter transegit: in reliquis autem sedecim annis ipsam fortunam nimis aduersam expertus est, quemadmodum etiam mea olim felicissima conditio corruerat, qui iuxta eiusdem patris, auorumq; & atauorum meorum exemplum, ex primo regni senatore & felicissimo Archiepiscopo, propter tuendam fidem Christi, factus sum humilis exul, et peregrinus. Sed his in aliud tempus remissis, ad Vastenensem conuentū reuertor. Quo per regni senatores feliciter acto, Engilbertus ad exercitum, quem in expugnandis arcibus reliquerat, reuersus, quicquid Danicū in toto regno erat, obruit, & deleuit, factus totius regni Princeps, & publicæ libertatis assertor. Imò si grati esse uoluerimus, ipsum sempiternis laudibus perinde ac patriæ patrem extollere obligamur. Quippe ut tyrannorum memoria, cum eorum inextinguibili infamia, ad posterōs transmitti consueuit, ita honestum est, ut optimè de publica omnium salute meriti, gloriā apud Deū, & homines assequantur immortalem. Nec Sueones, & Gothorum partem liberati restituisse contentus, totam belli molem in Halandiam,

diam, & Schoningiam transferens, nullam arcem, nullam ciuitatem, imo nullum tyrannum ibi resistentem inuenit. Tanta siquidem nominis eius formido omnes tyrannos inuaserat, ut quocumq; uenturus nuntiaretur, mox illi perinde ac meticulosa animalia ad solitudines contingerent. Parta igitur tam gloriosa contra tyrannos uictoria, Engilbertus in Suetiam est regressus, mirantibus omnibus seculis, inermem agricolarum multitudinē potentissimis hostibus tam facile preualuisse, atq; de eis incruentum triumphū reportasse. Veruntamen illud omnē humanam admirationem excedere uidetur, quod tam numerosus Engilberti exercitus, qui centum mille homines in se habebat, nullum penitus ex incolis, per quorum fines toties eundo, & redeundo discurrebat, læserit, aut damnum aliquod intulerit, ut in publico prouerbio adhuc commemorari soleat, Engilberti exercitum nec ualorem quidem unius gallinæ alicui uiolenter abstulisse.

Interea Rex Ericus, uidens tantam imperij sui partem ad arma confurrexisse, & ubiq; sperere pugnauisse, nec facile ad obsequium reuocari posse, uehementer suos præfectos increpare cœpit, quod Sueones tam stupida crudelitate ad iram prouocassent, quos debuissent callidius oppressisse. Coactus igitur erat ingentem ex Danis, & alijs confœderatis principibus exercitum comparare, atq; immensum thesaurum in onerosam, & parum utilem militiam profundere, qui amotione unius sanguinarij præfecti tam grauem belli materiam antea auertisset. Sed ex tam pernicioſa huius Erici imprudentia instruimur, maximum esse diuinæ iracundiæ signum, quando à Regibus, & Principibus prudentiam auferri permittit confestim enim, & necessario omnium subditorum salus in summum aliquod, discrimen adduci consuevit. Nam cum totum illum exercitum classi impositum ad Suetiam transporteret, euestigio horrida tempestas celum commouit, & undas: ex qua tandem ægrè ereptus amissaq; maxima commilitonum parte, ad ciuitatem Stocholmensem peruenit: in qua mox durissima obsidione conclusus est. At cum uideret suam potentiam longè minorem esse, quàm quod posset Sueonum uires superare, erecto per caduceatorem signo fœderis, in colloquium cum Engilberto, & cæteris Suetiæ proceribus, qui tunc aderant, descendit. Primumq; expostulat, cur uiolato iureiurando arma in proprium Regem suscepissent. Cui postulationi Engilbertus perhumaniter respondens, ait: Non est nostra intentio, ô serenissime Rex, tuum detrectare imperium, aut tuam maiestatem in aliquo lædere: neque ut iusiurandum uiolaremus, ad arma confugimus: sed cum uideremus tuos præfectos nullam tuorum iuramentorum rationem habere, imò semper, & ubiq; ea agere, quibus palam ostendebant tuam maiestatem nihil prorsus de iureiurando nobis præstito curare. Iurasti enim, te Suetias, & Gothicas leges, præscriptasq; consuetudines, & libertates nobis inuiolatas obseruare uelle: at præfecti, quos nobis imposuisti, cum Dani sint, nostras leges nūquàm didicerunt: sed ea seueritate, qua Dani in suos seruos, & dedititios utuntur, in nos quoq; abuti contendunt. Nos Gothi, & Sueci sumus, & Danicum nomen, aut leges minimè agnoscimus. Proinde liberi sumus, & libertatem nostram à maioribus nobis relicta, iuxta eorum exempla usq; ad sanguinem, & mortem defensamus. Et si in Dania tam infelix seruitus esset, ut eius procures uiuere nequirent, nisi seruorum suorum sanguinem absumerent, nobiscum tamen alia, & humanior libertas esse deberet, quippe apud quos nullus nascitur seruus. Sunt nobiscum prouentus satis liberales, quibus & Rex, & procures absq; ciuium iniuria honestè, ac magnificè uiuere possint, nec coguntur ob terræ inopiam humano sanguine pasci. Quo circa, ô Rex, parati sumus tibi, ut nostro uero Regi, obsequium præstare, & prius omnia aduersa pati, quàm fidem tibi præstitam uiolare, præsertim si tua maiestas suam fidem & iusiurandum nobis rursus præstitum, integrum inuiolatumq; conseruet: alioquin nūquàm tam imprudentes erimus, ut putemus illa iuramenta inter te, & nos uicissim præstita, plus nostram fidem, quàm tuam obligasse. Præterea si putaueris nos sine iusto dolore, & sine iure omnium gentium ad arma confugisse, parati sumus coram æquis iudicibus, & arbitris sufficientem nostrorum operum rationem assignare: etiam, si opus fuerit, causam nostram in theatro totius orbis iustam, & æquam fuisse probabimus.

Qua Engilberti oratione audita, Ericus ad suos Danos conuersus, & ab eis consultus respondit, Indignum esse, quod subditi suorum Regum, & Principum facta ad iudicium reuocare contendant, cum potius parendi necessitas subditis competat, quàm resistendi facultas. Parumq; absuit, quin exemplo impudentissimi Caracallæ, aut nouerçæ eius dixisset. Quicquid liber, licet: quia Imperatorem legem dare, non accipere conuenit. Imò iuxta consilium imprudentissimi Roboam respondisset: Hactenus uos cecidi uirgis, amodo cadam uos scorpionibus: præfecti à me positi aggrauauerunt iugum uestrum, ego autem addam iugo uestro. Erat enim Ericus ita in suo proposito firmatus, ut omnino nequiret iustissimis Sueconum querelis quicquam pacificè respondere. Proinde Sueones uidentes animam eius

eius nullo ingenio mutari posse, non secus ei responderunt, quam filij Israël ipsi Roboam, cui dixerunt: Quæ nobis pars in Dan? uel quæ hæreditas in Pomerano? Reuertere in tabernacula tua Suetia, redde te tibi ipsi: frustra ab illis iustitiam, & salutem postulas, qui tibi extrema perniciem parant. Itaque eo tempore nihil aliud pro tollenda illa controuersia fieri poterat, nisi quod positus unius anni inducijs, Rex Ericus ea uia, qua uenerat, in suam Daniam remearet, relictis in arce Stocholmensi militibus septingentis, qui illam ab hostium insultu defendarent. Deinde Sueones una cum Gothis, ne sine Principe in tam dubijs Reipub. temporibus diutius manerent, Engilbertum in summum Principem, et gubernatorem elegerunt, comitiisque in oppido Sictuna celebrantes, multa pro restitutione collapsæ patriæ prudenter statuerunt. Accessit etiam in eum locum Ioannes Kropelinus, qui Regis Erici locum in arce Stocholmensi tenebat, comitatus uno ex Commendatoribus Prusis. Hi multa agere cœperunt pro concordia inter Regem Ericum, & Suecos restituenda: ad quam Sueonum, & Gothorum proceres se paratissimos offerebant, asserentes, sibi nihil magis gratum esse, quod Rex eis, & ipsi rursus Regi promissam fidem integrè conseruent. Quo audito Kropelinus, & Commendator, offerebant se fideles inter utranque partem cooperatores. Datisque ab Engilberto pro securitate ductoribus, ad Regem Ericum in Daniam descenderunt: quem cum Danico senatu in oppido Halmstadenli inuenientes, omnia, quæ à Sueonibus pro concordia dicta fuerant, proposuerunt. Estque ibidem decretum, quod Ericus ad calcem futuri mensis Iulij, se ad ciuitatem Stocholmensem conferat, accepturus ibi eas concordie partes, quæ ex ratione, & æquitate inueniri possent. Iam enim Olaus Archiepiscopus Upsalensis ad suam sedem reuersus, cœpit pro publica totius patriæ pace, & tranquillitate diligenter laborare, oblitusque omnium grauisimarum iniuriarum, quas diu, & multum ab Erico sustinuerat, plus omnibus alijs pro eo sollicitus erat, ut proceres regni cum illo in gratiam redirent, seque tales erga ipsum præstarent, ut innocentia, atque integritas eorum omnibus regnis, & nationibus comperita fieret, & commendata.

Aduenit igitur Ericus ad ciuitatem Stocholmensem in capite mensis Septembris, magna pompa, & potentia succinctus: à quo Sueonum, & Gothorum proceres, nihil nisi iustissimum, atque honestissimum postulabant, uidelicet, quod leges, & consuetudines patriæ, ac Regium iuramentum in omnibus partibus obseruaret, Regemque gratiosum, & clementem sese omnibus regni incolis exhiberet. Quod cum ille omnino se facturum polliceretur, & de nouo per Regium iuramentum promissa sua confirmaret, Engilbertus regni gubernator, ceterique senatores & proceres admiranda quadam magnificentia, & magnanimitate erga ipsum, à quo tot incommodis affecti fuerant, usque totum Gothorum, & Sueonum imperium ei liberaliter restituerunt, facta prius amnestia, hoc est, lege obliuionis omnium iniuriarum. Ericus igitur recuperato tam amplo imperio, confestim ad pristinos mores suos reuersus, cœpit cum suis Danis consilia inquirere, quomodo Sueones grauiore seruitute opprimeret, quam unquam prius oppressi fuissent: statimque castra, arces, præfecturas, ciuitates, oppida, territoria Sueonum nobilibus adempta, crudelioribus sanguinarijs, quam priores fuissent, assignauit. Quo uiso Suetici proceres etsi uehementer dolerent, sibi tam indigne illudum fuisse, atque ex magnis periculis ad maxima pericula sese iterum deuenisse, attamen lætabantur suam innocentiam per summam Erici ingratitudinem omnibus manifestari. Quis enim non uidet hunc Ericum summam ignauiam, & quandam stupidam ingratitudinem à suis malignis consiliarijs contraxisse: qui eum prorsus ab omni Regia dignitate destitutum optarent. Tum Sueticus senatus primo per Danos, qui primas partes apud Regem habebant, ipsum admonere curabar, ut in conditionibus pacis, ad quas tanto labore, & post tot discrimina rerum peruentum esset, perseverare dignaretur. Verum postquam senatores regni ea uia nihil proficerent, accesserunt & ipsi Regem suppliciter orantes, & obsecrantes, ne à suo Regio iuramento, & promissionibus deficeret, sed illis constanter obseruatis, publicam regnorum pacem tot bellis, & cædibus nimis diu labefactatam, ac tandem magno labore restitutam diligentius custodiret. Ad quæ consilia, quamuis saluberrima, & necessaria essent, Ericus seuerius, quam modestius respondens, inquit: Vester assentator esse nolo. Statimque Ioannem Kropelinum Teutonicum ab arce Stocholmensi, eo quod Sueonum æquitati fauere uideretur, amouit, atque in eius locum quendam Ericum Nielsen à Luthonia Danorum terra, cum quingentis præsidarijs militibus surrogauit. Sicque in suam Daniam discessit, & in omnibus Gothorum, & Sueonum litoribus, quæ nauigando legere cogebatur, spolia, & incendia exercebat. Nam inter cæteras iniurias, quas egit uillas, & terras monasterij Vastenensis incendio dedit. Plurimi igitur incolarum uarijs iniurijs, incommodisque affecti, Engilbertum adeuntes acceptas ab Erico iniurias gemebunda uoce prosequabantur. Quippe non minus crudeliter ab eo, quam à crudelissimo hoste sese afflictos fuisse commemorabant.

His auditis, Engilbertus senatum regni ad oppidum Arbogense conuocauit, quo loco omnes regni proceres magno consensu Regem enixius rogabant, obsecrabant, obtestabanturq; ut suorum iuramentorum memor, ad animū reuocaret, quam inuiti pridem ad arma conlurrexissent, & cum quāto desiderio pacis ea rursus deposuissent. Proinde nollet eos ad similia negotia amplius coarctare. Et ut sciret, ipsos in firmo proposito conseruandæ libertatis perseuerare, conditiones literis addiderūt, quibus asseriebant, quod nisi infra duorum mensium terminū ostenderet, se maiore sui Regij iuramēti rationem habere, deinceps sciret se non cum subditis, sed cum hostibus negotiū habiturum. Interea uerò cum hæc legatio, & hæc literę in senatu decernerentur, aderat quidam occultus Stocholmenſis ciuitatis nuntius qui Engilbertum seorsum de imminentibus ciuium suorum periculis, qui pro Sueonū paribus inclinati erāt, informabat: formido namq; uehemēs ipsos Sueones, qui Stocholmiam incolebant, inuasit, ne illa, aut similia, quæ alij Sueones post captiuatum Albertum in ea ciuitate passi fuerant, denuo paterentur. Quo cognito Engilbertus, sumptis secum omnibus regni consiliarijs, qui Arbogis aderant, confestim ad ciuitatem Stocholmensem maximo comitatu sociatus accelerauit, præmissis ad Regales ministros nuntio, se ob publicam pacem aduerturum. Sed Dani, qui in ciuitatis præsidij collocati erāt, cum satis conscij essent Regem à pactis discessisse, portas ciuitatis aduentantibus clauſerunt. At cæteri ciues, qui Gothi uel Sueci erāt, indignam rē ratī, suos proceres à propria ciuitate excludi, præsertim cū nulla hostilitas inter Regē, & eos adhuc publicata esset, facto unanimi cōcursu, portas per uim clauſas uiriliter aperuerunt. Ingressi itaq; proceres, uexilla regni in publico foro collocant, edictūq; proponūt, ut quicūq; ciues sub suæ patriæ signis pro libertate militare uellēt, quanto cyus suā uolūtatē declararet. Quo uiso, tota ciuitas se cum senatu regni cōiunxit, exceptis alijs quot Danis, quib. maior erat cura de Suecorū seruitute, quā libertate. Proinde sine mora à turribus, & ppugnaculis ciuitatis sunt deiecti, atq; in eorū locū fideiiores incolę surrogati.

Deinde Engilbertus, & regni senatores, missis ad præsidem arcis Stocholmenſis Ericum Iuthonem nuntijs, expostulant, cur eis aduentantibus portas clauſerit, sagittasq; & bombardarum globos in ipsos immiserit, cum ad nihil aliud, quam ad tractandum de publica pace aduenissent. Quibus expostulationibus cum Iutho nihil, quod honestē responderi posset, haberet, ad minas, & conuictia se conuertens, perpetuam Sueonibus hostilitatem indicxit. Quocirca Engilbertus duobus à senatu præcipuis, Carolo Canuti, & Erico Puche, negotium obsidendæ, & impugnandæ arcis Stocholmenſis imponit, cum ipse interim totius regni curam gereret, & assiduam operam recuperandis castris, & restituendæ libertati accommodaret. Et quod summa admiratione dignum est solis tribus mensibus tam Gothorum, quam Sueonum regnum à manibus potentissimi Regis Erici potenter & prudenter eripuit: imò nisi freto Oeresund (quod Gothos à Danis separat) prohibitus fuisset, totum Daniæ regnum sub suam potestatem redegiſset. Tanta siquidem illi in rebus bellicis industria, arbue experientia erat, ut quocunque se uerteret, omnia pro uoto obtineret: nullam arcem quantumuis fortissimam impugnauit, quin continuo expugnaret: tamq; uelociter à uictoria ad uictoriam peruenit, ut fulminis impetum imitari uideretur. Nomina autem alijs quot fortissimarum arcium, quas an fortius, an mirabilius breuissimo temporis spatio expugnauerit, hic placuit annotare.

Borganes
Eedzholm
Oerebo
Faichenberg
Trulleborg
Castelholm
Apeſten
Stegeborg
Korsholm

Stocholm
Vardberg
Rumblaborg
Saxaholm
Dalaborg
Ringstadaholm
Staek
Axeual
Brymshuff.

Stegeholm
Kœpung
Agaaholm
Nykepung
Oesthammar
Piksborg
Gripsholm
Oeresten

Sed accidit ei id, quod frequentissime, atq; in omni terra euenire solet, uidelicet ijs, qui se totos pro patria, & incolis in mille pericula cōiiciunt. Postquā patriā non semel, sed bis imò pluribus uicibus ab intolerabili tyrānide, et turpissima seruitute liberasset, nihilq; restabat, nisi quod publico omnium ciuium consensu patriæ pater, & liberator, imò conseruator & fundator appellaretur, ecce quidam Magnus Beuctſon ipsum in quadam insula non procul à curia Goxholm insidiosius, quam honestius impetritum trucidauit, non sine acerbissimo, atque inſolabili totius patriæ luctu. Eius namque funus ab omnibus incolis non secus exceptum erat, quam si tota patria ad sepulturam efferenda fuisset. Ipſeq; occisor ad animum reuerſus, tantum de commisso facinore doluit, quantum Magnus Alexander Macedonum

Macedonum Rex de Clyto, quem per ebrietatem occiderat doluisse commemoratur. Hic enim Magnus, nisi ab amicis prohibitus fuisset, uim sibi ipsi ob patrati paricidij conscientiam intulisset. Mansit tamen in eo usque ad uitæ exitum grauissima animi poenitudo, pluresq; ex Danis, quos sceleris autores habuerat, occidit, sibiq; & toti posteritati sue semper cum Danis odium indixit: quod etiam posteri eius usq; in præsentem diem fouere non desinunt. Noui ego eius filium Ioannem Magnum, arcis Calmarnensis præsidem, qui adeo insigni Danici nominis odio tenebatur, ut uix potuerit Danos sine conuitio & contemptu nominare: continuèq; eos maledictis & execrationibus infectatus est: filiumq; Magnum Ioannem nihil à paterna probitate, & amore patriæ degenerantem, & adhuc, dum hæc scribo, uiuentem post sua fata reliquit. Cuius præclaram indolem bonis literis, & optimis moribus aliquando instituendam curauim.

Adhuc de eisdem pessimis præfectis.

C A P. XXVIII.

ET si superiore cap. uisa est tota regio purgata tyrannide crudelium præfectorum, tamen damnabiles reliquæ simili astutia, & arte in eorum complicibus & alumnis uelut toxico perseuerarunt: qui quanto mentitis obsequijs magis fidem principibus ostentare poterant, tanto putabant se Regijs secretis, & officijs præ ceteris omnibus fieri superiores. Nec opinione fallabantur. Dum enim primum supplices, ac humiles Danica disciplina, ac in municipalibus scientijs expertos sese Regibus exhiberent, maximè in exactione tributorum, & multarum, mox ad præfecturas sine ulterioribus meritis super simplicem populum erigebantur: taliumq; præfectorum tyrannide cooperante, potentissimus Gothorum, Suecorum, ac Noruegianorum Rex Carolus, prædicti Regis Erici successor, coactus est fidelissimæ gentis sue sustinere rebellionem, ac tandem exilium sufferre, prout mox dicetur. Li etenim præfecti auarè, & atrociter subiectum populum opprimebāt, quia ad omnem nequitiam erant audacissimi, & ad omnem uirtutem, resq; præclaras imbellissimi. Erant etiam in legibus patriæ taliter eruditi, ut magis iuris, quàm iustitiæ consulti haberentur. Nullus erat patriæ legis titulus, quem non cogerent suæ inexplebili auitiæ inferuire. Omnia uerba legis ita interpretabantur, ut nihil prorsus ad legislatoris intensionem accedere uideretur: summum enim ius summam æquitatem esse dicebant. Seueritas uoluit iustitia uideri: imò ut consuetissimus mos tyrānorum est, omnibus nefandis sceleribus nomina summarum uirtutum imponebant, dicentes se omnia ob publicam totius patriæ salutem facere, cum tamen totam patriam desolare, & funditus euertere contenderent. Cumq; Rex ipse ob tam immania suorum præfectorum scelera, atq; sacrilegia, obsidione grauissima in sua regia incolarum potentia clauderetur, frustra a suis præfectis, qui liberius per regnum uagabantur, expectaret auxilium, hærebat quid in tanta perplexitate pro remedio conduceret tutiore, misitq; denuo secretos nuntios antedictis præfectis, mandās ob eorum honorem, & fidem, ac præstitum iuramentum, ut eius calamitati subuenirent. Sed frustra: nihil enim aliud didicerant, quàm superbe dominari supplicibus, pecuniam extorquere ab incolis iniurias irrogare miseris, supplicio afficere innoxios: at arma pro suo Rege assumere, aut uires uiribus opponere, nunq; didicerunt, imò seipsos Regijs aduersarijs sponte captiuandos exhibuerunt (prout insimili Procopius in suos Græculos conqueritur, contra Gothos pro Iustiniano Imperatore nil facientes) digni profecto ita captiuari, ut similibus traditoribus sempiterno terrori essent, & exemplo. Tum Rex in arcta necessitate positus, tutissimum præsidium in fuga prouidens, naues aliquot in horrendissimo frigore mensis Ianuarij celerrimè diuitijs ingentibus impositis, adaptari iussit. Cumq; iam anchoræ leuandæ restarent, quidā ex præfectis Regē interrogat, an aliquid in terra neglexisset: quo audito Rex suspitās, respondit: Neglexi sanè ante plures annos te, & tui similes in furcā suspendere

C 3 quod

quod tunc si fecissem, nunc quietius in tranquilla Republica remanerem. Moxq̃ crectis uelis in Gedanum Prussiae celeberrimum emporium, magis grata, quā iucunda nauigatione peruenit, à Casimiro Rege Poloniae humanissimè exceptus, donec 7. annis euolutis, in pristinam dignitatem, & potentiam reciperetur, factus omnibus charissimus, qui antea publico odio laborabat. Praefectos namq̃ instituit, qui uirtutes uicij, iustitiam iniurijs, honestatem utilitati praeferebant. Quid uero Rex Danicę Christiernus eius nominis secundus, in regnis Aquilonaribus ob sauitiam crudelium praefectorum passus sit, nemo qui acta etus legit, ignorat. Inter ceteros autem quendam impium sanguinarium praefectum habuit, Nicolaum Holste appellatum: cuius unica uoluptas erat, Regem seuerū praecedendo, eleuare excelsas furcas, quib. infelices regnicolas immani morte afficeret, nisi certo auri, argentiq̃ pondere quantocyus redimerent uitā: asserens longos fures altas decere cruces. Nec defuit preconij iustum fatum. Regia namq̃ sententia, quod à multis innocentibus pecuniam extorsisset, condemnatus, & in eadem furca, quam alijs parari iusserat, ipse suspensus fuit: licet nihil magis securitatis à furibundo populo Regi partum est, quin fugeret omni momento. De hoc autem Christierno Rege, & gestis eius, nonnihil oculata fide inferius scribam, quia praesens horrenda uidi.

Potentissimi Gothorum, Suecorum, & Noruegiorum Regis Caroli, Erici successoris, uita, propter praefectorum tyrannidem exilium, tandem etiam restitutio (quorum hic fit mentio) plena historia: ex Ioan. Mag. lib. 22. & 23.

Post mortem uero Engilberti consensu procerum, Carolus Canutus utriusq̃ regni Gothorum & Sueonum Princeps & gubernator surrogatus est. Hic ex Finlandia natus, illustrissimum parentum suorum sanguinem clarissimis uirtutibus, atq̃ insigni eruditione illustrauit. Qui si tunc in Regem assumptus fuisset, quemadmodum postea & nimis tardè accidit, profecto aliquod Respublicae uestigium relictum fuisset. Sed adhuc restabat aliqua grauissima perniciēs, quam Suetia ab exteris Principibus sustinere debebat, antequam ad innati Regis consolationem peruenire sineretur. Sed non deerant Caro-

lo æmulī, qui potius sibi, q̃ illi principatum celsisse uoluissent: inter quos praecipuus & primus apparuit Ericus Puche, uir in militari disciplina admodum strenuus, qui cum Engilberto res magnas & praecelas pro liberanda patria peregerat, ob quas non minorem mercedem, quā ipsum regnum reposcere uidebatur. Nec parua erat plebeiae cōmunitatis multitudo, quā sibi ex Dalacarlorum gente attraxerat: quā suffultus, in bellum contra Carolum nō procul ab Arosiensi ciuitate descendit. Commissioq̃ praelio, Olaus Archiepiscopus Upsalensis, & Thomas Episcopus Strengenensis, nonnulliq̃ regni proceres, suadebāt utriq̃ parti ad cōcordiam potius deueniendum esse, q̃ propriam patriā ciuili & pernicioso bello cruentare. Annuit Ericus salutaribus illustrium uirorum consilijs, praefatus, se ad patriā salutem, et non ad perniciem natum esse. Erant tamen nonnulli sub signis eius militantes, qui omnino dissuadebant, ne se aduersariorum fidei leuiter committeret, sed ex omni parte suae consuleret securitati, ante q̃ inciperet in alterius potestatem deuenire. Quorum consilia Ericus, cum esset magno atq̃ imperterrito animo, non multum curans, affirmabat, inter nobiles & illustres uiros, non secus atq̃ ex iusto & æquo agi posse. Proinde ad procerum conuentum in Arosiam descendens, non solum liberè, sed insolenter quaecunq̃ in animo habebat contra Carolum loquebatur. At Carolus non omnino ab astutia alienus, clam fumū, & secretos in eo loco, quo comitia agebantur, fieri procurauit: quibus excitatis, monuit reliquas negotiorum partes in propinqua arce explicandas. In quam cum peruentum esset, Ericus liberius, q̃ securius, quā prius dixerat, denuo iterauit. Tum Carolus, accepta ex eius uerbis occasione, ipsum captiuauit, captiuatumq̃, & ad Stocholmiā missum capite plecti procura-

uit. Quo facto, præfati Pontifices, Olaus Vpsalensis, & Thomas Strengenenfis, tantum do-
luerunt se illis comitijs interfuisse, ut nunquam postea sanctum Domini corpus consecrare
auderent, rectè existimantes, ab illo ore tantum sacramentum confici non debere, a quo
occafio mortis contra tam illustrem uirum (quamuis præter eorum intentionem) emanauit.
Imò neq; amplius, ut senatui regni interessent, induci potuerunt.

Deinde alius ex præcipuis senatoribus Christiernus Nicolai regni Dapifer, contra Caro-
lum insurgens, occultisq; uijs plebeiam communitatem sibi attrahens, meditabatur ipsum
à principatu ipsum amouere: atq; interim summam amicitiam, quæ est patris ad filiū, simu-
lauit. Carolus autem rei ueritate cōperta, missis satellitibus ipsum captiuauit, arcesq; & feu-
da, quæ à Regio fisco habebat, ab ipso extorsit, antequam eum pristinae redderet libertati. Eg-
it tamen cum filio ciuilius, q̃ sperabatur. Magnam namq; Finlandiæ partem una cum arce, &
ciuitate Viburgensi ei in feudum permisit. Tandem Nicolaus Stenonis, quamuis Caroli so-
rorem in coniugem haberet, negotium tamen non satis facile contra ipsum suscitauit. Cum
enim Ostrogothiam nimis seueriter, & auarè administraret, Carolus plus iustitiam q̃ affini-
tatem attendens, ipsum frequentius admonere curauit, ut ab omni ciuium iniuria sibi tempe-
raret, nec contra se leges & iura patriæ tam audaciter prouocaret. Sed cum minimè tam pijs,
& honestis præceptis pareret, statuit Carolus arma in rebellē & contumacē conuertere. Ni-
colaus autem celeri fuga elapsus, ad Regem Ericum tunc circa Gotlandiam commorantem
accessit: acceptisq; ab eo aliquot militum copijs, rediit ad Ostrogothos. Sed ab exercitu Ca-
roli superatus, & captus, ad Norcopiam oppidum, cum suis est deportatus, dicq; tertia mor-
bo ex dolore cōtracto, expirauit: magnaq; pars familiæ eius, quæ pridem rapinis, & iniurijs
ciuium uixerat, gladio percussa occubuit. Sed neq; his omnibus sublati permixtus est Caro-
lus regnum in pace administrare. Erat enim nobilis quidā illustrissimo sanguine natus Bro-
derus Suenfon, qui una cū Engilberto plurima & præclara pro libertate patriæ gesserat. Hic
cum importunius apud Carolum de diuisione feudorum expostularet, confestim à Carolo
perinde ac rebellionis autor comprehenditur, & decollatur. Interim autem cum Carolus tot
domesticis periculis à patriâ, & Repub. amouendis necessariam operâ impenderet, omnem
etiâ diligentiam adhibuit, ut Rex Ericus amissos patriæ fauores recuperaret, atq; in regnū
restitutus, se talem exhiberet, qualem se futurum iurauerat. Et in ea causa celebrata fuerunt
multa comitia, multaq; legationes hinc inde missæ. Sed ea summa & superabundanti cura
nihil aliud effectum est, q̃ quod Ericus indignum putaret, Regiam maiestatem iuramentis
obligari, qui (ut ei uidebatur) omne, quod liberet, sibi permitti deberet, alioquin se iureiu-
rando, & literis continuo astrinxisset: uel fortè quia à Danis persuasus erat, ut apud Sueo-
nes nomen regni unâ cum præscriptis eorum legibus aboleret. Est quippe admodum ue-
risimile, ipsos Danos, cum considerent sui regni prouentus adeo tenues esse, ut nequeant ex
eis sui Regis maiestatem satis cōmodè sustentare, magno & perpetuo desiderio ferri, ut Sueo-
num thesauris (quos forsan nimios esse putant) subfulciantur. Sed illud eorū propositū nec
hactenus feliciter, nec amodo felicius succedet. Proinde prudentius facerent, si sibi ab eo cō-
natu temperarent. Erat tamen Olaus Archiepiscopus Vpsalensis uehementer pro salute, &
honore Erici sollicitus: impetrauitq; à senatu regni tū autoritate, tum industria, tum etiâ mi-
nis, ut ipso in Archiepiscopatu uiuente, Ericus tanquā uerus Rex obseruaretur, imò si uellet
iureiurando satisfacere, liberū ad regnū haberet ingressum. Eoq; cōstanti proposito Olaus,
sumpto secum Magno Episcopo Aboensi, & pluribus Prelatis, ac proceribus regni, ad Lun-
densē Metropolim in terrâ Schoningiæ descendit, reducturus secū Regem Ericum, si ad pā-
cta seruāda se induci pateretur. Sed erat omnis ille labor inanis, expensaq; sumptuosissimæ,
quas Olaus Archiepiscopus ex bonis ecclesiæ Vpsalensis faciebat, omni utilitate caruerūt.
Iam enim Dani Erico grauissimum negotiū facientes, eiusq; tyrannidem apertè detrectan-
tes, fidem illi præstitam reuocabant. Quocirca Archiepiscopus ad sua reuersus, effecit, ut in
oppido Calmarnensi comitia pro publica omnium Aquilonarium regnorū tranquillitatē
indicerentur. Ad quæ dum ex Vpsalia descensurus esset, in Nicopiam diuertit: ubi à quodam
Magno principante uenienū in amygdalino lacte propinatum accepit: statimq; mortuus in
Vpsaliam refertur. Quibus insidijs nequaquā impetitus fuisset, nisi pro Erico tam cōstans
permanisisset, quem tamen suum suæq; Metropolitane ecclesiæ, & cleri acerrimum hostem,
atq; inexorabilem persecutorem semper expertus erat, prout in nostra Metropolitana hi-
storia latius est deductum. Conuētus igitur procerum Calmarniæ institutus, ob prematura
Archiepiscopi fata, sine aliqua utilitate absolutus euauit. Venerāt quidem in eum locū Rē-
gis Erici legati, nullas alias condiciones Sueonibus afferētes, nisi quod Regē sine iurisiuran-
di obligatione in regnum admittant: quæ quidem legatio per Danos proposita, eō tendere
uidebatur, ut Sueonum animi in Ericum magis exacerbati redderentur, & aliquando desi-

nerent cum eo de concordia tractatus habere. Ex altera autem parte Dani Erico suadent, ut se in Suetiam conferat, uerbaque cum Carolo gubernatore, & proceribus faciens, meliorem rerum euentum per se, quam per legatos experiat. Itaque Ericus a Danis persuasus, ad Suetiam nauigauit. Nec multi dies effluxerant (teste Erico historico Vpsalensi) antequam Dani post tergum abeuntis literas mittunt, quibus significant, se ei nequaquam amplius subesse uelle. Causa defectionis eorum ea potissima fuisse uidebatur, quod Ericus thesauros regni Suetiae in Daniam illatos, postea in Pomeraniam & paternam ditionem transfuisset, quasi iustius fuisset Danos ex spolijs Suecorum uiuere, quam Pomeranos. Tum Ericus in littoribus Ostrogothorum positus tentorijs quiescens, Carolum gubernatorem ad se ob publica negotia uocare curabat. Carolus autem respondit, id ad se solū minimè spectare, sed totum regni senatum de rebus publicam omnium salutem concernentibus, presentem esse oportere: proinde paululum expectandum esse, donec senatus regni ob tam ardua negotia conuocetur. Ericus autem conscius sui mali erga Carolū propositi, classem ex Ostrogothia in Gotlandiae insulam confestim retraxit: in qua desperato ad regna reditu, maiorem reliquae suae ætatis partem agens, magnis calamitatibus omnium Aquilonarium regnorum incolas, qui per mare illud nauigabant, affecit, maximè autem Sueones & Gothos, quorum littoribus nimium uicinus habitabat.

Christophorus deinde prædicti Erici ex sorore nepos, & Bauariæ dux, post exactum Ericum, uel spontè secedentem, hoc modo ad Aquilonaria regna peruenit. Dani (qui primi omnium ab Erico defecerunt) legatos ad hunc Christophorum Bauarorum ducem mittentes, regnum Danie ei obtulerunt. At cum ipse illud non satis magnificere uideretur, promiserunt se efficaciter cooperaturos, quod etiam Gothiæ, & Suetiæ, ac Noruegiæ regna allequeretur. Ea itaque magnifica promissione animatus, & multo Bauarorum agmine stipatus, ad Daniam se contulit. Sed cū uideret Danos longè minora efficere posse, quam promiserant, toto triennio apud eos ancipiti sententia fluctuabat, nesciens prorsus, quid rerum aggere retur: putabat enim amcenissimas Bauariæ terras non satis commodè, aut prudenter, Danicæ telluris angustijs commutari, prout olim Frotoni Danorum Regi regni Angliæ splendor commutari uisus est. Nec aliquam spem de Gothijs, aut Suecijs, ut ab eis in Regem assumeretur, habebat. Quippe dum ad eos legatos, super eo negotio aliquid persuasuros, destinaret, durioribus uerbis affectos recepit. Quippe uehementer displicuit Suecijs, quod Dani de eis, etiam nescijs, quasi tutores de pupillis, cum externo Principe conditionem adduxissent. Habemus, inquit, Sueci, Regem Ericum: cui, si legibus obediuerit, libenter obediemus: ad quas si redire noluerit, & nobis de sufficiendo Rege cura incubuerit, non desunt nobis, qui dignè ad Regiam dignitatem eligantur. Proinde Dani sibi habeant Regem, quem nobis ignorantibus elegerunt. Digna quidem hæc uox erat, quæ a Suetico senatu in Danicam temeritatem, uel prudentiam obijceretur: sed deerat Sueonibus in tam iusto proposito diligens perseverantia, quæ non tam faciliter fuisset per Danicam astutiam superata. Cum enim præcipua cooperatione Nicolai Archiepiscopi Vpsalensis, omnium Aquilonarium regnorum senatores ad Calmarniam in negotio publicæ pacis restituendæ conuenissent, spesque Sueonum esset, ut Ericus omnium procerum exhortatione ad meliorum morum instituta conuersus, patriæ restitueretur: aderant quoque in eisdem comitijs Danorum legati à Christophoro & senatu eiusdem regni destinati: quorum præcipui erant Archiepiscopus Lundensis, & magnificus princeps Nicolaus Nicolai, ipsius Caroli Canuti Suetiæ gubernatoris gener. Hi cum ex consanguinitatis necessitudine pro Erico Christophori auunculo, omnem uim persuadendi adhibere debuissent, mutata sanguinis obligatione, ut Ericum penitus destituerent, & Christophorum in omnia eius regna instituerent, magnopere contendebant: nihilque omittebant, quo sui Christophori laudes non solum ad sidera, sed super omnes cælos extollerent: imò inter alia præconia ad suum propositum accommodata, hos uersus astutius, quam doctius compositos, omnium auribus inculcabant:

Si linguæ centum resonarent, oraque centum,
Ferrea Christophori uox laudes dicere nescit.

Demum postquam credebant Sueonum proceres & populos, qui tunc aderant, abundè persuasos, totam suæ legationis uim & industriam ad Carolum gubernatorem conuertentes, affirmabant adhuc longè maiores Christophori laudes omittas, quæ nullis humanis uerbis satis explicari possent. Deinde Nicolaus ipsum Carolum (cuius gener erat) secretius admonens, inquit: Vides, Carole frater, taliter agi apud Danos contra Ericum, ut ipse tandem ob maligna suorum consilia, in summa pericula seductus deficiat: estque illud destitutionis eius negotium tam remotum ab omni honestate, ut qui in ipsius locum tali modo fuerit substitutus, plus dedecoris, quam honoris, plus laboris & difficultatis, quam quietis aut

utilitatis

uultatis inde assequetur. Proinde, quamuis tibi, ut mihi ipsi, omnia felicia fateam, uelimq; tuam fortunam ad eam sublimitatem efferri, ut nullus in toto orbe Rex, aut Princeps te felicitior & sublimior existimari possit, tamen nequaquam uellem te cum tanta tui honoris iactura in locum uiuentis Regis extolli. Meo igitur consilio prudentius egeris, si hoc negotium adeo odiosum in Christophori personam transferri patiaris: quod utique cum tuo summo commodo, & sempiterna nominis tui gloria efficiet. Is enim solo nomine Regio contentus, sub tua potestate totum regnum gubernari permittet: tu ipsum in omnibus regni negotijs, perinde ac pater filium, diriges, & ille tibi non secus ac obsequentissimus filius optimo patri parebit: nullus contra nutum tuum in toto regno quicquam attentabit. Que igitur maior gloria tibi accidere queat, quam Regi, & toti regno imperare? Nec putes ista sine solido fundamento dici, aut me tibi, cui tam arctissima affinitate coniunctus sum, uerba dare uelle. Christophorus me arbitro, & autore, te literis & sigillis Regijs in omnibus his certum, securumq; efficiet. Carolus autem, etsi optime sciret, quantam uim Danica uerba haberent, aut quorsum tenderent, prudenter dissimulauit, & omnia quæ dicta, promissaq; fuerant, sese magnificare ostendebat. Veruntamen necessarium fore asserbat, tam arduum difficileq; negotium in sequentem procerum conuentum differri, cum bona eorum pars ad Calmarniam non peruenerat, erantq; adhuc non pauci in regno, qui pro Erici restitutione laborarent.

Itaque Danorum legati bene sperare iussi, ad sua, unde uenerant, redierunt. Christophoro tamen omnia pro eius uoto necessario futura pollicebantur, summo per e curantes, ne crederet Sueones aliter, quam Dani uellent, facere posse. Celebratis illis comitijs Calmarniæ, & omnibus senatoribus ad sua redeuntibus, Carolus quandam sanctimonialem in arcto poenitentiae loco inclusam adijisse fertur, ipsamq; de futuro Rege, & regnorum statu consuluisset. Quæ respondit, eum omnino futurum Regem, quamuis non pauci pro Christophoro assumendo laborarent: qui etiam ad paucum tempus preualerent, darentq; occasionem diuino furori, qui solet Sueonum & Gothorum regna, ob assumptionem extraneorum Regum, uehementer affligere & punire: quemadmodum confestim post coronatum Christophorum euenit. Vbiq; enim tam apud Gothos, quam apud Sueones grauissima peste, & fame laboratum est. Sunt etiam qui scripto prodiderunt, infantulum quendam in monasterio Vastensi dixisse matri suæ, Se uidere coronam auream in caput Caroli gubernatoris. Elapsis deinde aliquot diebus, totus Gothorum & Sueonum senatus ad oppidum Arbogense conuenit: in cuius medio Carolus exurgens, orationem succinctam, & luculentam de publicis regni negotijs habebat, atque in eius calce omnium senatorum iudicio considerandum proposuit, quos labores, & quantas difficultates pro publica totius patriæ salute sustinuerat, postquam eorum præcepto regni gubernationem assumpsisset. Iamq; regni libertas eius opera eò peruenerat, ut ipsi senatores liberam haberent facultatem Regem, quemcunque mallent, eligendi: imò quicquid uellent, de tota sua Republica liberè disponere possent. Quocirca rogabat, suos diuturnos & difficiles labores, ea senatus gratitudine compensari, ne ipse, & sui posterius, ob publicam patriæ salutem, quam multis laboribus restituerant, ad extremam inopiam redacti fuisse uiderentur. Placuit senatui tam iusta & honesta Caroli petitio. Monitusq; e speciatim explicare, quæ postulare; respondit, se terram Finlandiæ, in qua natus erat, ad tempus uitæ suæ, sub nomine feudi postulare: & insulam Elandiæ pro tota sua posteritate, quæ tamen posset ad coronam regni, solutis quadraginta millibus marcarum Stocholmensium, redimi. Non fuit hæc Caroli petitio aliter, quam iusta & æqua a senatoribus terræ existimata. Quippe æquissimum erat, ut ei talis regni portio concederetur, qui totum regnum suis præclaris operibus meruerat, & quem fata toti regno potius, quam parti regni genuisse uidebantur. Fit igitur in senatu decretum, ut Carolus eas terras, quas postulauerat, possideat, eisq; iuxta legem, quam apposuerat, utatur.

Deinde iidem regni proceres, non quod aliquid boni ab externo Rege sperabant, sed tuo odio excæcati, ne quem innatum Regem assumerent, legatos ad Christophorum dirigunt, legationiq; conditiones & articulos addunt, quos per Christophorum iureiurando, & literis, ac sigillis confirmari petunt. Quo facto, nihil dubitaret, quin proximis comitijs Calmarniæ celebrandis, in Regem Suetiæ assumeretur. Omnibus itaque Sueonum articulis æquè citò propositis, & per Christophorum confirmatis, Sueones plurimum exultat, putabant iam certum omnium calamitatum suarum finem aduenisse: sed ad conuentum procerum Calmarniæ indictum accingebant. Interim autem Christophorus, sciens omnes arces, & terras, imò totum regnum à Carolo occupari, ipsum ad oppidum Halmstada amicissimis literis, & importunis nuntijs inuitat: aduenientemq; tantis obsequijs, & bene-

uolentiæ

uolentia officijs exceptis, ut uix maiora obsequia ab aliquo mortaliū expectari pōtissent. Ibi enim Carolus à Christophoro in patrem cum Regio iuramento eligitur: obsignanturq; & promittuntur, ac confirmantur à Rege omnia, quæcunque Carolus postulabat. Deinde tam Carolus, quam cæteri regni senatores Christophorum diu in oppido Calmarnensi expectatum, & tandem circa principium mensis Septembris aduenientem, cum summo honore excipiunt: exceptumq; ab eo loco, usq; ad ciuitatem Stocholmensem, cum Regio apparatu, & magnifica pompa deducunt: deductumq; primo in ecclesiam primariam S. Nicolai, deinde in arcem Regiam inducunt. Sed silendum non est iudicium præsentis populi, quod tunc Carolo acclamatum fuit. Cum enim ipse ad sinistrum Regis latus, & Archiepiscopus pro dignitate ad dextrum incederet, auditæ sunt uoces confusæ multitudinis, Carolū Regia corona digniorem, quam Christophorū esse. Quæ uox ad aures Regis perueniens, nonnullum odij fomitem subministravit. Incidit autem huius Christophori coronatio ad profectum Exaltationis sanctæ Crucis, circa annum Christi M. CCCC. XLII. celebrata in Metropoli Vpsalensi per Nicolaum Raualdi eiusdem loci Archiepiscopum, & supremū regni consiliarium: cuius historiam inter Pontifices Vpsalenses alias per nos scriptam, modo ut breuitati consulamus præterimus. Quanta autem fuerit gloria & magnificentia in coronatione huius Regis, ex eo probari potest, quod post militares ludos, & torneamenta, ac plurima Regij apparatus spectacula, septuaginta illustres proceres cingulo militari decoratos ad equestrem ordinem promouit.

Erat hic Rex à principio sui regni erga omnes suos subditos benignus & perhumanus: et fortè in ea benignitate usq; ad ultima fata perseverasset, nisi per Sueonū dissensiones in mores longè diuerfos ductus fuisset. Cum enim uideret, Sueonum nobiles in mutuum odium & perniciem continuè ferri, cepit eos perinde ac parum ualidos contemnere. Quos si mutuo amore unitos considerasset, perpetua dilectione complexus fuisset, timuissetq; eos iniuria afficere, quos uidisset ad propulsandas iniurias concordibus uotis animatos. Siquidem ille Christiernus Nicolai, quem superius à Carolo captiuatum meminimus, reuocatis ad animum iniurijs, quas à Carolo sustinuerat, omnem operam tum per se, tum per amicos apud Regem adhibuit, ut Carolus ab eius fauore & gratia penitus separaretur: leparatusq; potentum inimicorum insidijs continuò exponeretur. Nec parum in eo proposito profecit. Quippe ipse Rex à Christierno persuasus, animum, amicitiamq; quam paulo ante iurando confirmauerat, à Carolo reuocauit, multasq; occasiones, quibus ipsum perderet, diligenter inquisiuit. At Carolus, sentiens se longè aliter ac promissum fuerat, à Rege æstimari, prudenter omnes insidias, quas sibi preparari uidebat, euasit, summopere cauens, ne talem filium experiretur, qualem ille Romanus Cicero, quem Octauianus Augustus loco patris uenerari uidebatur. Præterea cum Christophorus satis consideraret, Sueonum nobiles quadam importunissima ambitione pro feudis, & prouentibus coronæ contendere: nec sibi inuicem deferre, sed occultis suggestionibus sese mutuo lacerare: nec inter eos erubescerent filij, uiuentium patrum præfecturas inuitis parentibus, & ignorantibus, à Rege postulare: nullamq; aut nimis tenuem consanguinitatis & necessitudinis rationem inter tot generosos nobiles haberi. Quocirca tales suæ cancellariæ regulas edidit, ut omni poscanti feudum, confesum, & sine quocunq; præuio examine concederetur, literæq; latæ & amplæ, quibus gratia Regia confirmaretur, in promptu expedirentur, ut imprudens regni nobilitas saltem tam confusa, uel ancipiti concessione disceret, non decere gratiam alteri collatam præripere, aut reuocare. Sed cum neque ea industria poterat animus imprudentum hominum compesci, addidit aliam astutiam non obliuiscendam, utpote, quod literæ super concessio feudo conscriptæ, tanto auro à Regia cancellaria redimerentur, quantum uix à toto feudo corradī potuisset. Nec diutius ea gratia durauit, quam alter, data maiori, aut pari auri summa, in idem feudum induci postulare: factumq; est cæca contententium importunitate, ut sæpe uno anno, imò uno mense, uel uno die complures, data ingenti pecunia, in idem feudum instituerentur, nec quicquam prouentuum ex eo reportarent. Sed neque eo modo poterant à mutua supplantatione deterreri, donec magna eorum pars nec aurum, nec feudum, imò nec ullam possessionem reliquam haberet. Quo euenit, ut Christophorus eis non iniuste, & palam tam impacabile, atq; inhumanum odium, quo se mutuo desolabant, exprobraret.

Enimvero cum in senatu regni rogaretur, ut piraticam exacti Regis Erici, qua Sueonum, Gothorumq; littora continuè & atrociter uexabantur, reprimeret, respondit, se nec commode, nec securè contra eorum hostem arma induere posse, interim cum ea inciuili, atque perniciofa controuersia domi laborarent. Quis enim non crederet, complures eorum ob odium, quo in conciuēs suos ferebantur, ad hostem facile defecturos? Proinde nunquam sperarent

ſperarent ſe, aut domi, aut foris, tranquillam uitam agere poſſe, niſi domeſtica concordia pe-
nitius reſtituta, ſe magis in hoſtes, quam in conciuſes armatos eſſe monſtrarent: alioquin nul-
lum unquam Regem inuenient, cuius ope conſeruari poſſent: atq; interim cum mutuis ar-
mis ſe confodiunt, permittant ſuum auunculum Ericum, & quolcunque alios hoſtes libere
in Suetiam & Gothiam digraſſari, ut habeant ex Sueonum bonis unde paſcantur. Incidit
quoq; grandis hoſtilitas inter hunc Chriſtophorum, & Anglorum Regem: peruentumq;
eſt ad naualem pugnam: ex qua Chriſtophorus uictor excedens, magnam Anglicanorum
mercatorum claſſem inuaſit, & diripuit: ex cuius ſpolijs admodum locupletatus, itauit Vn-
dalicis ciuitatibus, præſertim Lubicenſi bellum inferre, idq; magis per inſidias, quam aper-
to Marte. Quippe contracta ingenti claſſe, nuntios ad Lubicenſes mittit, qui affirmarent,
ipſum ex uoto peregrinationem ad ſanctum Chriſti cruorem in Viſnacho inſtituiſſe, & ob
id liberum tranſitum pro ſe, & quinque miſſibus armatorum poſtulare. Sed prudentiores erant
Lubicenſes, quam quod tales peregrinos, qui magis ob effundendum Chriſtianorum ſan-
guinem, q̃ uenerandum Chriſti cruorem peregrinabantur, admitterent. Interea tamen non
parua militum multitudo à ſuperiore Germania emiſſa, ſub ſpecie negotiatorum Lubecam
intrauerat, ibiq; tempus, & occaſionem, qua Chriſtophorus copias muris admo-
ueret, expe-
ctabat. Suboritur interim fortuito incendium ad ciuitatis portas. Quod cum iſti inſidioſi
negociatores à Chriſtophoro iniectum putarent, conſeſtim armis, quæ in ualiſ magnis ſub
uinorum ſpecie inuexerant, induuntur, ſeq; ad locum incendiij celeri curſu conferunt. At cum
eam ſpem in anem fuiſſe deprehendiſſent, retrocedunt. Interrogati autem, cur arma in ciuita-
tem inculiſſent, dixerunt, ſe militaris exercitij cauſa arma ſemper in promptu habere. Iuſſi
igitur ſine mora ciuitatem egredi, & alibi ſuos militares ludos exercere: ea uia, qua uenerant,
abiuerunt. Quo comperto, Chriſtophorus claſſem in ſuas terras reuocans, animum ab ex-
pugnandis Germaniæ urbibus pro eo tempore deſpondit. Nec longo poſt tempore inter
Gotlandiam & Calmarniam naufragium paſſus, ægre in littus ſaluus euaiſit, ſubmerſis com-
pluribus Aquilonarium regnorum nobilibus, & plebeis. Viſa eſt propitia diuinitas eum ta-
liter præmonuiſſe, ut ad meliores mores reuerſus, abominandæ libidinis infamiam, quam,
cõtemptra illuſtriſſima Regina Dorothea, filia Marchionis Brandeburgenſis, inciderat, ab-
olere conaretur. Creditum enim fuit à ſapientibus, & pijs uiris, famem, & peſtẽ, aliãq; com-
plura aduerſa, ab irato Deo ob Principis peccata (quæ nec parua, nec occulta erant) toti re-
gno irrogata fuiſſe. Refert tamen Crantzius in hoc loco, ipſum Chriſtophorum ingentem
theſaurum ex Suetia, & priorum Regum Suetiæ promptuarijs extractum, atq; illi nauí im-
poſitum, amiſiſſe. Sed non diu poſt ſuperuiues, regna pariter & uitam amiſit. Incidit autem
obitus eius in annum Chriſti M. CCCC. XLVIII. ad diem Epiphanię, qua Trium Regum
feſta à populo Chriſtiano celebrantur, in arce Schoningiano freto appoſita, quam Helling-
burgum etiam noſtro tempore appellant. Comperta autem Regis morte, duo gubernato-
res, qui regnis Gothiæ & Suetiæ uſq; ad noui Regis electionem præſent, à toto procerum
ſenatu inſtituuntur, Benedictus lenſon, & Nicolaus lenſon: qui ut erant Germani fratres con-
ſunetiſſimi, ita etiam ad res præclaras nulli Sueticorum procerum ſecundi habebantur.

Carolus Canuti ex antiquis Gothorum Regibus originem ducens, poſt Chriſtophori fa-
ta ad Gothorum & Sueonum regna, procerum, populiq; electione in diſſicillimis, & penẽ
deſperatis Reiſpub. temporibus peruenit. Enimuero poſtquam totis quinquaginta annis,
& amplius, regni Suetiæ conſiliarij ſeſe nimis imprudenter cum Danico regno implicaf-
ſent, eaq; implicatione neutri parti bene conſultum fuiſſet, imò parum aberat, quin eadem
regna ſe mutua impugnatione penitus deſolafſent: tandem aperti ſunt Sueonum ocu-
li, ut prudentius perpenderent, quid commodi, uel incommodi ea Danica ſocietas in ſe ha-
beret. Si enim uerum fateri liceat, nunquam ab omnium rerum exordio Suetia peius ua-
luerat, quam eiſdem quinquaginta annis, quibus uiſa fuerat Danis confœderata: quod
non una ratione, ſed integro hiftoriarum uolumine probari poteſt. Hæc tamen nunc quie-
ſcant. Et nos ad Caroli electionem redeunt, conſideremus eum non ſine magna diſſi-
cultate ad regni ſolium conſcendiſſe. Cum enim antea gubernator regnorum exiſtens,
multas procerum inſolentias iuſte caſtigafſet, multi potentes proceres ſe eius electio-
ni obiecerunt. Et cum uiderent maiorem ſenatus, populique partem pro eo inclina-
ri, tentabant electionem (quàm facile caſſare non poſſent) in longius tempus differen-
dam eſſe, ut interim ad illas pernicioſas Danorum intricaciones conuerſi, occaſionem ha-
berent, qua denuò totum Suetiæ Reiſpublicæ ſtatum ſurſum, deorſumquẽ ferrent, atque
omnibus periculis inuoluerent. Præualuit tamen ea pars, quæ erat patriæ amantiſſima: &
electus eſt Carolus, iuſtitia, æquitate, probitate, & rerum gerendarum prudentia conſpi-
cuius, imò, quod rarius eſſe ſolet, in Philoſophicis diſciplinis, præſertim quæ mathema-
ticæ

ticæ dicuntur, excellenter instructus. Hic igitur post accepram in ecclesia metropolitana Vpsalensi coronam, confestim præualidam classem insulæ Gotlandiæ litoribus sub ducibus Magno Green, & Birgero Trolle aduehendam curauit, exacturus inde Ericum Regem qui totum circum positum mare piratico terrore uexabat. Tentabant quidem Erici milites aduenientem Caroli militiam repellere, sed cæsi, fugatiq; intra mœnia ciuitatis Visbyensis, se una cum suo Erico obsideri permiserunt. Durauit ea obsidio à media æstate, usq; ad caput mensis Decembris: in quo Sueci ad motis quàm occultissimè scalis, ciuitatem incruenta uictoria occupauerunt: occupassent etiã arcem, si se paulo prudentius, imò si fidelius se gessissent illi duo Suetici exercitus ductores, qui sub Suetica chlamyde animum Danicum abscondebant. Quippe cum Ericus consideraret in proximo esse, ut capta arce ipse quoq; caperetur, inuenit idoneum modum, quo Sueonum credulitas frequentius capi consuevit, ut pote inducias aliquot mensium: quibus positis, uictualia in arcem omnino exinanitam ab undè importari fecit: missisq; clam literis, & nuntijs, auxilium à Danis implorabat, promittens, quod eos totius Gotlandiæ dominos efficeret, si in tanta rerum angustia opem quantocumque contra Sueones afferrent.

Dani igitur, quamuis de semetipsis, & suo regno satis solliciti essent, timerentq; noui Regis Caroli potentiam, ne tota in uniuersam Daniam diffunderetur, atramen, missis legatis, sese arbitros inter eum, et Regem Ericum offerebant, asserentes, Ericum de Gotlandia prout uellet, disponere posse. Neq; deerat eis animus contra apertam ueritatem loquendi, & affirmandi, quod Gotlandia ad suam Daniam iure pertineret. Quod quam ueraciter dixerint, satis ostendit eorum historicus Saxo, qui Daniæ terminos describens, Gotlandiam inter eos ponere non audebat: imò in toto historiæ illius contextu sæpissime apparet, Gotlandiam Gothico regno, non Danico adscribi. Obstat etiã nominis etymologia, quæ dicit, Gotlandiam terram esse Gothorū. Obstat præterea loci propinquitas, præscriptionis diuturnitas, mōrum, linguæ, ac legum, & religionis sub eodem Episcopo Lincopensi conformitas: & si aliæ rationes deessent, ipsa Danica seueritas satis probaret, Gotlandiam ad Gothos & Sueones pertinere. Dani enim toto tempore, quo eam insulam occupauerant, ita ipsam uexauerant, ut nō ueri patroni, aut domini, sed grauissimi hostes eius uideri potuissent. Quippe, quæ antea omnium ciuitatum Germaniæ felicissimum emporium habebat, & ab illa ius maritimum petebatur, nūc in quam miseriam deuenerit, quis satis deplorare queat? Enim uerò talis iam effecta est, ut nulli principi usui esse queat, nisi ditissimus esset, & qui posset, & uellet miserabilibus incolis eius, ne prorsus fame intereant, elemosynas elargiri. Negauit igitur Carolus se exercitum ab ipsa Gotlandia reuocaturum, sed totis uiribus id efficere uelle, ut in pristinam libertatem restituta experiretur, se ad ueros patres, & protectores suos rediisse. Nec quicquam eorum, quæ magno animo promisit, omisit. Sed erat magna, & non sufferenda culpa in præfectis, qui nec animo Regis, nec suæ ipsorū fidei militari satis responderunt. Dani igitur, uidentes Carolum uerbis eorum minime moueri, domum reuersi, arma in suam, & sui regni defensionem præparabant, futurum rati, ut Carolus Gothorum, Sueonumq; potētia succinctus, insuperabilem belli molem in eos transferret. Sed cum considerarent ipsum applaudente fortuna non ita efficaciter uti collectas, quas habebant, militum copias, classi impositas ad terram Gotlandiæ aduexerunt, liberòq; ingressu in arcē Visbyensem admissi, Regem Ericum cum omni thesauro, quem apud se ingentem habebat, frustrata, omni Sueonū intentione, extraxerunt. Deinde impositis in arcem præsidijs, Ericum in Daniam deducere constituerunt. Sed is prudentius de se cogitans, occulta fuga eorum insidias euasit, reuersusq; in Pomeraniam, reliquum uitæ suæ (ut diximus) in paterna domo peregit. His itaq; artibus Dani arcem Visbyensem adepti, Regi suo Christierno nouiter assumpto nuntios dirigunt, quibus tam ei, q̃ senatui regni persuadent, mittendum esse quantocumque potentem exercitum in Gotlandiam, ne Carolus etiam arcem inuaderet, & occuparet. Quo audito Danicus senatus, cum arma in promptu non essent, ad ingenia (quæ eis promptissimè adesse consueuerant) conuersi, Olauum Absolonem equestri ordine insignitum, confestim in Gotlandiam expediunt, dantq; præceptum, ut uerbis admodū placidis Sueones aggrediatur, omniq; tranquilla, & optima eis polliceatur: fiant induciæ, eligantur arbitri, decernatur conueniendi locus ex Sueonum beneplacito, transigatur causa, & controuersia sine cæde & sanguine. Parati sunt Dani ob publicam pacem etiam de suo iure cedere. His, & similibus præceptis Olauus abunde instructus, ad portum Gotlandiæ Vestragnum peruenit, primumq; exercitus ductorem Magnum Green ad familiare colloquium inuitauit: qui mox eius suauissimis sermonibus superatus, inducijs, aliquot mensium, quas Olauus callidè postulabat, ignauissimè, ne dicam perfidissimè, ceteris bellī ductoribus minimè consentientibus assensit.

Quo factum est, ut Olaus Danus comitum, & populum, quem classe aduexerat, in artem quosque libere inueheret, castraque, & propugnacula, quæ Sueci ad impugnandam arcem erant, consentiente prædicto Magno Green, flamma deleret: præfatus, nulla hostilia amodo formidanda esse, sed omnia tranquilla, & pacata sine ullo dubio expectanda. His itaque astutius, quam honestius peractis, Olaus occultissimis literis, & nuntiis apud Regem suum Christiernum egit, ut potenti classe instructus quantocyus adueniret, & non modo arcem, sed quædam, & totam terram pro uoto occuparet. Christiernus igitur, omnibus acceleratis citius, quam Sueonum credulitas opinabatur aduenit: statimque exercitus eius armatus imparatos Sueones (utpote, qui se obpositas inducias securos aestimabant) adortus, quoscunque obuios habuit, trucidauit. Tum Sueci merito suam imprudentiam accusantes dixissent: Nos insensati, & toties antea illusi, fidem Danicam constantiorem esse putauimus: Sed quamnam prudentia tanta esse potuisset, quæ per tantam astutiam, ne quid durius dicam superata non fuisset: Sueci autem, ne sic morerentur inulti, arma subito corripientes, sexcentos Danicæ militiæ stipendiarios in ipsis plateis ciuitatis primo impetu occiderunt. Deinde munitioribus domibus se includentes, stragem non paruam in subeuntes hostes peregerunt. Dani uero, uidentes eos a domibus sine magna sanguinis effusione extrahi non posse, ad solita sua remedia, utpote inducias confugerunt. Pactis itaque inducijs, Sueones amissa per summam imprudentiam Gotlandia, circa finem mensis Iulij anno Christi M. CCCC. XLI. ad Suetiam redierunt. Dani uero suis ingenijs usi, alienam terram maiore iniuria, quam iustitia occupantes, possederunt, possidentque, donec Sueonum, Gothorumque oculi iterum aperiantur, discantque eos exercituum duces constituere, qui sciant, & uelint potius honestum bellum cum hoste gerendum esse, quam turpem, & infamem pacem admittendam.

At Carolus ad unius insulæ amissionem, turbatus quidem fuit, sed nequaquam perturbatus: nam fortis atque inuictus animo ad maiora progrediens, uix euoluto bimestri post amissionem Gotlandiam, totum Noruegiæ regnum suæ coronæ adiecit. Susceptus ab illius regni incolis per summam omnium beneuolentiam, & in metropoli Nidrosiensi corona Regia insignitus. Qua festiuitate peracta, & omnibus eius regni negotijs optimè constitutis, duos gubernatores ex Noruegiano senatu, Aslacum Turonis, et Enarum cognomento Muscam elegit: quibus totam illius regni administrationem addixit. Deinde in Suetiam reuersus, quemadmodum omnibus bonis amabilis erat, ita non solum domesticis, sed extraneis hostibus ob adeptum Noruegiæ regnum formidabilis apparebat. Quocirca tam ipsi Dani, quam nonnulli ex Sueonibus cogitabant, quomodo eius potentia uel tolli, uel minui posset. Quod quamuis prudentissimum Regem non lateret, attamen dissimulandum putabat ne contra nobiles uiros iudicium ex sola suspicione ferre uideretur. Interea cautissime se in omnibus gerens, maleuolorum insidias cum summa omnium admiratione cassauit: nihilque commisit, quo putari poterat, præparatas insidias cognouisse. Nam confestim postquam ex Noruegia rediisset, comitia in oppido Arbogensi celebrauit, ex quibus duodecim proceres ad comitia, quæ Dani in oppido Halmstadenli mox celebraturi erant, mittendos curauit, ut de omnibus ad publicam regnorum pacem conducentibus informati redirent, consiliaque subministrarent, quibus uni parti ita fieret satis, ut altera in sua iustitia non periclitaretur. Sed cum postea consideraret, eos non ita sincere pro Suecorum, & Gothorum libertate egisse, quemadmodum Dani pro sua Repub. quam in extremos orbis terrarum fines extendi uellent, iussit, ut se domi suæ interim continerent, cum ipse ea comitia cum Danorum Rege Christierno, quæ Calmarniæ celebranda consenserant, celebraret.

At Christiernus, considerans maiorem esse in Carolo prudentiam ad cauendas insidias, quam in eius inimicis astutiam ad inferendas, substitit in oppido Rotnaby, non longè à Calmarnia: nec ultra processit, donec illum nusquam insidijs opportunum aduerteret. Tunc inde rediens, & frustra se uenisse putans, in suam Daniam se recepit. Sed non longo post tempore Olaus Absolon Danicæ classis præfectus, littora Suetica prope Stocholmiam, nullo premisso hostilitatis indicio, flamma, ferro, direptionibus deuastauit. Tum denique Carolus deposita illa singulari modestia, qua semper præditus fuerat, prægrandem exercitum ex Gothis et Suecis eduxit, totamque Schoningiam, Blechingiam, Halladiam, latissimas quidem terras, ita desolauit, ut omnino in solitudinem redactæ, diuque sine cultore manentes, horridæ uastitatis situm induisse uiderentur. Hoc loco Laurentius Arosiensis historicus affirmat, Carolum numerasse decies octies centena millia ex Gothis, Suecis, & Finnis, ad bellum cum opus esset, idonea. Christiernus igitur tam graui bello impugnatus, statuit confœderatorum principum auxilio arma in Carolum promouere, et acceptam ab eo stragem grauiori strage uindicare. Quocirca multos inferioris Germaniæ principes in oppidum Vilsnacum cōuocatos,

D instantissi-

instantissimis precibus rogat, ut contra Carolum Sueonum, Gothorumq; ac Noruegiano-
rum Regem, arma suscipere uellent. Quibus assentientibus, & maximas militū copias pra-
bentibus, Christiernus Vestrogothiam inuasit, eiusq; praecipuū portum Ludosiā interce-
ptum, praesidiario milite cōmuniuit. Deinde uastata Vestrogothia, cogitabat arma in Ostro-
gothos transferre: sed Nicolaus cognomento Koning, Episcopus Lincopensis, sua familia,
& nonnullis incolis adiutus, potenter occurrit uenienti, insidijsq; in sylua Holueden collo-
catis, magnam stragem in Danos commisit: & nisi Christiernus subita fuga in Daniā pro-
perasset, eisdem insidijs obrutus interisset. Interim autem, cum Nicolaus tam praeclearam ui-
ctoriam de Danis reportaret, Rex Carolus Christierni classem, quae ductoribus Olauo Ab-
solonis, & transfuga Magno Green, superiores Suetiae partes inuaserat, effugauit. Deinde
misso ualido exercitu cum Tordone Bonda milite strenuissimo, Ludosiensem portum &
arces, quae apud Vestrogothos à Danis occupabantur, eripuit, captiuatis pluribus eorum
sub media noctis tempore, qui se putabant satis secure in aliena, & hostili terra dormire.

Parta igitur ea uictoria, Carolus ad plures annos amplissimis regnis quietē, & feliciter
imperabat, donec necesse fuerit ipsum non ob propriam causam, sed pessimorum praefecto-
rum flagitia periclitari. Habebat enim praefectos ad omnem nequitiam audacissimos, & ad
omnem uirtutem, resq; praeclearas imbellissimos. Hi tam auarē, & atrociter subiectum popu-
lum opprimebant, ut tandem coactus fuerit fidelissimā subiectionem pertinaci rebellionē
commutare. Erant in legibus patriae taliter eruditi, ut magis iuris, q̃ iustitię cōsulti haberen-
tur: nullus erat patrij iuris titulus, quem nō cogere suae auaritię inferuire: omnia uerba le-
gis ita interpretabantur, ut nihil prorsus ad intentionē legislatoris accedere uideretur: sum-
mum ius, summam aequitatem esse dicebant. Seueritas uoluit iustitiā uideri: imo, ut consue-
tissimus tyrannorum mos est, omnibus nefandis sceleribus nomina summarum uirtutum
imponēbant, dicentes se omnia ob publicam totius patriae salutem facere, cum tamē totam
patriam desolare, & funditus euertere cōtendant. Igitur postq̃ incolae ad plures annos à Re-
gis praefectis tā inhumaniter tractati, spoliati, uexatiq; fuissent, ut iam nihil praeter sanguinē
residuū haberent, quem ne tyrannii impune ebibituri essent, diligentius prouidere uellent.
Quocirca preces, & lachrymas corā Ioanne Benedicti de Salestada Archiepiscopo Upsalen-
si, quē scribant eam tyrannidē in summo odio habere, saepe, & importunē effundunt, rogan-
tes, & obsecrantes, ut eorū extremā calamitati de aliquo opportuno remedio consulere di-
gnaretur. Factus igitur Ioannes oppressi populi ductor, statuit non modo in Regios praefec-
tos, sed in ipsum Regem, cum quo longo tempore in graui controuersia steterat, patrātē ty-
rannidis iniuriā uindicare: ipsumq; Regem multitudine incolarum succinctus, in ciuitate
Stocholmensi obsedit. Obsessus itaq; Rex spem totam in suis praefectis, qui adhuc liberi
per regnum uagabantur, reponebat. Sed frustra: nihil enim aliud didicerant, q̃ superbē do-
minari supplicibus, pecuniā extorquere pauperibus, iniurias irrogare miseris, supplicio affi-
cere innoxios: at arma pro suo Rege assumere, aut uires uiribus opponere, nunquam didice-
runt: imo statim ut audirent Regem obsidione inclusum, supplices Archiepiscopum acce-
dunt, seq̃ captiuandos sponte offerunt, digni profecto ita captiuari, ut similib. traditoribus
sempiterno terrori essent, & exemplo. Tum Rex in arcta necessitate positus, ad memoriā re-
uocabat amicitiam, quam aliās in principatu Viburgensi cōstitutus, cum Casimiro magno
Lituaniae duce iniuerat, consiliūq; cepit, se ad ipsum iam Regem Poloniae effectum, pro au-
xilio conferre. Dispositis igitur nauibus, cum iam sola anchora leuanda restaret, quidam ex
praefectis Regem interrogat, an quicquam in terra neglexisset. Quo uerbo audito, Rex suspi-
rans respondit: Neglexi profecto ante plures annos te, & tui similes in furcam suspendere:
quod si tunc fecissem, nūc quietius in tranquilla Repub. remanerem. Deinde erectis uelis in
Gedanum celeberrimū Prussiae emporium magis grata, q̃ iucunda nauigatione peruenit:
exceptusq; est à Rege Casimiro summa humanitate: à quo bene sperare iussus, māsit in ea ci-
uitate, aut eius uicinis locis, aliquot annis. Interea Archiepiscopus, cōperto Caroli discessu,
cogitare coepit, sed periculosum belli negociū contra prudentissimum Regem suscepisset:
proinde maximē sibi prouidendū esse, ne à redeuntis potentia, & fortitudine obruatur. Mis-
sit igiturq; occultissimum nuntium ad Christiernum Danorum Regem, polliceturq; se esse
cturū, ut si quantocyus cū potenti classe aduenerit, regni diadema eius capiti imponat. Chri-
stiernus autē, cum esset in rebus gerendis admodū circumspēctus, eam Archiepiscopi obla-
tionē à principio nō magnoperē curauit, sciens parum utilem, aut honestā fore eam coro-
nationē, quē uiuente adhuc Rege Carolo per seditiosos procures sine publico senatus, & po-
puli decreto exhiberetur. Sed erant in eius consilio, quibus plus placuit, quod Rex fieret, q̃
quod iure fieret: suadebantq; quod parum ad illius regni cōsiliarios attenderet, sed satis pu-
taret, si à complicibus Magni Green eligeretur, & à Ioanne Archiepiscopo coronaretur.

Ea igitur facultate Christiernus persuasus, potenti classe ad Stocholmiam navigationem acceleravit, nuntiosq; ad Archiepiscopum, & suæ factionis proceres, qui ibi aderant, mittendos curavit: quibus significabat, se compertum habere, quomodo Rex Carolus maxima Polonorum Regis ope suffultus, intenderet totam Suetiam manu hostili recuperare, aut devastare: sedq; ideo aduenisse, ut Suetiam à tanto periculo præseruet.

Tunc confestim Archiepiscopus cum suæ factionis socijs Christiernum in ciuitatem Stocholmensem introductum corona Regia donatidq; nimis temerè, sine aliquo senatus, aut populi decreto, nulla lege, nullo ordine, nullo deniq; maiorum more obseruato. Itaq; incertum apud plerosq; erat, illa ne coronatio plus ignominia, an honoris Christierno contulisset: imò nihil in ipsa, honore aut laude dignum inuenio, nisi quod eorum, à quibus tam temere coronatus fuerat, intolerabilis persecutor euasit, eosq; (cū nulla alia subessent delicta) ob rebellionem, quam in Carolum commiserant, seueriter castigauit, asserens eos perfide proprium Regem exclusisse, & se magis ad ludibrium, quam ad regnum inuitasse. Cū enim uideret maximam regni partem Caroli reditum expectare, Ioannem Archiepiscopum pro conciliando sibi incolarum fauore emittere curauit. Sed cum is nihil, aut parum proficeret, ipsum quamuis optimum, & integerrimum Pontificem hactenus apud se estimatum, inter præcipuos hostes reputauit: imò ignominiose captiuatum secum in Daniam transportauit, perpetuoq; carceri mancipauit, et iureiurando se astrinxit, ne ipsum inde uiuum eripi pateretur. Ita satisfactum fuit nobilissimo Archiepiscopo pro regni titulo, quem in Danum imprudenter transferre contendebat. Silendum quoq; non est, Christiernum ingentem thesaurum à Carolo apud fratres Prædicatores, & Minores in Stocholmia derelictum, proden tibus fratribus accepisse, & septem magnis uasis inclusum in Daniam secum adduxisse: non ut ipsum tanquam rem alienam contra æquitatem conseruaret, sed ut in aculeos sagittarum conuersum rursus Sueonibus (qui nescirent suis fortunis felicius uti) restituat. Interea dum Christiernus ea seueritate, imò summa ingratitudine in Ioannē Archiepiscopum ferretur, Catillus Lincopensis Episcopus, eiusdem Archiepiscopi nepos, summa prudentia, & strenuitate præditus, collectis undiq; copijs, omnes Christiernianæ factionis homines à Gothorum, Sueonumq; finibus potenti prælio superatos eiecit, missisq; literis, & legatis, Carolum ex Prussia in patriam, & ad regni administrationem reuocauit. Est quidem memorabile & sempiterna laude dignum, quomodo is Catillus, uisa Danorum tyrannide, & patriæ desolatione, nec non ignominiosa sui Archiepiscopi captione, omnia pontificalia indumenta, præsentem suorum Canonicorum collegio, induit, quasi rem diuinam solenniter peracturus: atq; rursus, & sine mora singillatim exuens, & ad summum in ecclesia Lincopeni altare reponens, uotum uouit Deo, se non prius ea recepturum, quam oppressam patriam à tyrannorum seruitute liberasset. Deinde ex eodem loco omnibus militaribus armis instar cataphracti militiam extra ecclesiæ septa egressus, comites habuit Canonicos, eā rei nouitatem lachrymis, & gemitibus prosequentes: ad quos conuersus, uix salutationis uerba, ob sollicitudinis magnitudinem, exprimere poterat: imò ductis ex alto pectore suspirijs, in calce omnium uerborum dixisse fertur illud, quod in Psalmis cani consueuit: Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.

Deinde quamuis esset ualido exercitu munitus, fugam tamen simulans, Christierni exercitum ad loca insidijs opportuna seduxit, Haracher uillam uocant, ubi stationem firmauit, & uenientes Danos glaciali pugna excepit, atrocitq; bello supra lacum latè congelatum commisso, clarissimam, & memorabilem uictoriam adeptus est. Cæsos namq; & fugatos hostes ita insequabatur, ut fulmine, ac turbine dissecti uiderentur: uixq; aliud præclarum officium ab aliquo Pontifice in patriam unquam collatum fuisse memoratur. Ea enim pugna effectum est, ut seclusa Danorum factione, tota patria in libertatem, & Carolus (ut dicere coepimus) in patriam, atq; Archiepiscopus in suam metropolim restitueretur. Christiernus enim comperto Regis Caroli in Suetiam reditu, mox Archiepiscopum à captiuitate liberum ad Upsaliam redire permisit, ea potissimum ratione inductus, quia sciuit odium esse impacabile, quo in Carolum ducebatur. Proinde spem maximam habebat, ut ambo ad ueterem controuersiam reuersi, totam Gothorum, & Sueonum Rempub. extrema pernicie implicarent. Sed sua opinione deceptus, nullum amplius commodum poterat ex Sueonum discordia reportare: & ita oportuit eum in sua Dania contemptum permanere. Carolus autem circumspicius agens, populares fauores (quos præfectorum imprudentia amiserat) paucotempore recuperauit, factus omnibus charissimus, qui antea publico odio laborabat: præstosq; instituit, qui uirtutes uitijs, iustitiam iniurijs, honestatem utilitati præferebant. Præterea quicquid ad augendam, conseruandamq; patriæ libertatem, & commoditatem spectabat, infatigabili animo exequabatur. Nullus enim priorum Regum tam diligentem curam

pro agricultura, pro extendendis pratis, pro excidendis syluis, pro noualibus ampliandis, pro extruendis oppidis, & uillis adhibuit, quantum hic Carolus: qui si Ecclesiæ libertatem par diligenter cõseruasset, paucos meliores Reges Gothi, uel Sueones antea, uel postea habuissent. Sed sunt præfinita à Deo tempora, & Principes, sub quibus Christianæ Ecclesiæ pastores in uarias persecutiones exponuntur, qui deinde rursus sub magnificis, & pijs Principibus, ad omnem honorem, & gloriam extolluntur. Tandem Carolus post multa gloriosa facinora, quæ tum ante adeptam Regiam dignitatem, tum postea peregerat, in senium, & ultima fata deurgens, uocatum ad se Stenonem ex sorore nepotem, uirum utique non solum sanguine illusterrimum, sed omni morum probitate conspicuum, ita alloquitur: Scio te post mea extrema fata, quæ imminere sentio, à proceribus, et populis in Gothorum, et Sueonum Principem assumendum. Placeat igitur tibi consilium meum, ut oblatum principatum ad Dei gloriam, & publicam patriæ salutem assumes. Sed omnibus modis dissuadeo, ne coronam, aut Regium nomen tibi imponi patiaris. Vides enim quanta iustitia, equitate, & modestia his populis præfuerim, & tamen à plerisque mihi obijcitur, quod tyrannidem, non Regiam maiestatem in liberam patriam exercuerim: à quibus quidem calumnijs te omnino liberabis, si optimum Principem te sine Regio nomine omnibus incolis præbueris, præsertim cum Gothi nostri nomen Regium non minore odio, quàm olim Romani insectantur. Post hæc Carolus, acceptis Christiano more sacramentis, uitam & regna morte commutauit, anno à Christo nato M. C. D. L. X. circa principium mensis Maij. Sepultus Stocholmiæ in monasterio Fratrum, quos S. Francisci, siue Minores appellant.

De pessimis Consiliarijs Principum minorennium.

CAP. XXIX.

Saxo Danicarum rerum celeberrimus Scriptor, asserit Regi Frothoni eius nominis, adhuc minorenni, cunctorum procerum unanimi consensu plures ex illustribus uiris nedum in tutelam, sed eius nomine regni regendi, amplam fuisse tributam potestatem: qui expectato Regis robore, uicaria officia tutabantur. Duo igitur horum Vestmarus, & Colo fratres, eiusmodi regiminis, & tutelæ præcipui erant. Colo uxorem habuit tantæ procacitatis, ut quantumlibet dilertos eneruare solebat. Altercando quippe, ac disceptando, & querendo peruicacissima extitit, & imbellis: nam à lingua spicula mutuabat, quibus uelut fallaciarum laqueis, incautos strangulabat. Cæterum condere pacta, aut rescindere, præpotens erat, utriusque horum efficaciam oris aculeo gestans. Attamen ad ultimum tam nefarijs artibus, & atroci crimine deprehensa, quod Regio honori turpiter illulisset, lapidibus obruta fuisset: documentum cæteris relinquens, mulierem omnem oportere esse sensatam, tacitam, & pudoratam. Vestmaro erant 12. filij, Coloq; terna filiorum sorte gaudebat. Hi pariter cum & ætate puberes, et animis acres essent, fiducia in temeritatem uersa, ad obscenos ritus inquit natam flagitijs indolem contulerunt. Adeo enim insolenter egerunt, ut consuetudinis aliorum nuptis, ac filiabus (quemadmodum Iustinus de Dionysio tyranno meminit) proscripsisse pudicitiam, atque in prostibulum relegasse uiderentur. Corruptis quoque matronarum fulcris, ne toris quidem uirginalibus abstinebant. Suus nullum thalamus securitate donabat, nec quisquam fere patriæ locus luxuriæ eorum uestigijs uacuus erat. Mariti metu, coniuges corporum suorum ludibrio uexabantur: iniurijs obtemperatum est: cessit copularum respectus, uiolentusq; amplexuum usus extabat: publica est Venus, coniugiorum reuerentia pereunte: raptim luxuria petebatur. In causa otium erat, quod expertia agitationis corpora, amica uitij, quiete diffunderent.

Adhuc

Adhuc de eisdem.

CAP. XXX.

Horum itaq; filiorum libidine & insolentia, præcipue unus Grep appellatus, perterrita soror Regis, quo tutior ab iniuria foret, septum uallo cōclaue, adhibitis 30. sui corporis custodibus, petiuit. Verum quod in Regia sorore turpiter efficere nequijt, paululum postea in Regis legitima consorte, Hunnorum Regis filia concubitu nefandissimo adimpleuit. Dum enim humili Venere haud contentari potuit, eò se temeritatis effudit, ut cum Regina commercio libidinis habito, tam Regi perfidus quàm cæteris uiolentus existeret. Adoleuit deinde paulatim infamia, tacitoq; gradu criminis suspicio serpsit ante uulgo comperta, quàm Regi. Grep enim in omnes, qui uel modicam huius sceleris mentionem egissent, animaduertere solitus, accusationem sui formidabilem fecerat: opinio tamen criminis primum susurris alita est, dehinc excepta rumoribus. Difficilis siquidem apud conscios alieni criminis occultatio est. Interea tamen dum tantis flagitijs fœdus is adulter æstuaret, Regis sorori coniugij uinculo associari instabat. Sed utilitate infamæ uitæ repulsus, cunctos uirginis procos, ac petitores conuiuij simulatione contractos, capitibus truncauit: quibus & conclaue sororis Regiæ cæteris in terrorem, & crudele spectaculum cinxit. Nihil tamen eius apud Regem gratiæ detractum est, quominus consueta familiaritate fungeretur. Constituit enim, ne quis Regem allocuturus, sine muneribus aggrediretur, Regiæ charitatis simulatione crudelitatis suæ infamiam leuaturus. Taliter lacepsitum uulgus afflictationis suæ querelam tantis gemitibus agitabat: nulli miseræ tempora culpandi palam animus erat: nemo ingruentem calumniâ apertis querimonijs prosequi audebat: internus omnium præcordia dolor hoc acrius, quò occultius lacerabat. Et hæc omnia impunè sub rege puero quauis annexa temeritate perpetrata sunt.

De portentosis sceleribus contubernalium
eiusdem Regis Daniæ.

CAP. XXXI.

Quinetiam, ut idem Saxo refert, contubernales eiusdem Regis otio petulantiam nacti, partâ quiete lasciuia improbiisimis extulere sceleribus. Quosdam enim restibus in sublime pertractos, more agitabilis pilæ pēdula corporum impulsione uexabant: alijs hædinum incedentibus corium substernentes, lubrici tergoris offendiculo per occultum funis raptum incautos subegere gressus: alios ueste nudatos, uarijs uerberum supplicijs lacerabant: alios clauo affixos, laquei more suspensionis multauere ludibrio: quorundam barbæ, & uerticis pilos faculis torruerunt: alijs pubem, atq; inguina subiecto torre cremabant: uirginibus nubere nō licebat, nisi quarum castitas eis antè delibata fuisset: aduenas olsibus conuerberabant: alios ad intemperantiâ impulsos, immoderata potione rumpebant: nemini filiam nuptum dare licebat, nisi gratia ipsorum, fauoreq; mercato: nulli matrimonium contrahendi fas erat, si eorum non pretio præmisset assensum. Præterea non in uirgines modò, uerùm etiâ in matronarum turbam passim dissolutissime libidinis suæ flagitia porrexerunt. Mixtam petulantix rabiemi duplex furoris species agitabat. Conuenis, hospitibusq; receptuum loco conuitia præbebantur. Tot ludibriorum irritamenta à petulantibus, & lasciuis reperta sunt. Adeò sub Rege puero temeritas libertate nutrita est. Nihil enim tantum peccandi licentiam protrahit, quantum ultionis, pœnæq; dilatio. Tam effrenata militum procacitas, non exteris tantum, sed etiam Daniæ patrie inuisum fecerat Regem. Dani tamen dolenter ferebant, superbe sibi, ac crudeliter imperari. Sed

D 3 quomodo

quomodo omnium horum autor Greep dictus (id est, cloacaria furca) fuerit punitus, autor uix ostendit.

De uafis consilijs, & iniquis Consiliarijs &c.

C A P. XXXII.

P Rincipibus cum (ut in plurimum sint suspiciosissimi) diuersimodè consilia tribuuntur, alius miris technis de moneta intendenda, uel eleuanda, dum fuerit eroganda, & rursus deijcienda, dum fuerit corroganda, ut & multum eris paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat. Alius suadet ut bellum simulet, ut pecuniam conflet. Alius facit pacem sanctis ceremonijs, ut plebecule prestigium fiat, ac si pius Princeps ab effusione sanguinis horreret. Alius antiquas leges tinea raras, quas nemo latas meminit, contra transgressores ad multas extrahendas adducit, quasi nullum haberet uberiores prouentum, nullum magis honorificum utpote qui iustitię personam pre se ferat. Alius, ut grauiā primū tributa fiant, & postea interpositione bonorum uirorum ad mitiorem summam relaxentur: quo casu questores suas captas ditare possunt. Alius suadet uendere priuilegia tantō pluris, quantō melior fuerit Princeps, populum offendere timens. Alius suadet examinare iudices, ut adulatione, uel ignauia cedant uotis Principum, & trepidam in tribunali ferant sententiam. Neque enim deest pretextus pronuntianti pro Principe, nempe satis est aut equitatem a sua parte esse, aut uerba legis, aut contrarium scripti sensum, aut grandem prudentiam, & auctoritatem iudicij. Alius allegat Crassi diuitis dictum: Nullam auri uim satis esse Principi, cui sit alendus exercitus. Præterea nihil iniuste Regem facere, ut maximè etiam uelit, posse: quippe omnia omnium eius esse, ac homines etiam ipsos. Tantum uerò cuique esse proprium, quantum Regis benignitas ei non ademerit: quod ipsum quam minimum sit, Principis uultum referre, ut cuius tutamentum in eo situm sit, ne populus diuitijs, ac libertate lasciuat, quod hæ res minus patienter ferant dura, atque iniusta imperia: quin contra egestas, atque inopia rotundat animos, ac patientes reddit, aduocatque premissis generosos rebellandi spiritus. Vt cumque sit, multi Principes his, et similibus consilijs, & consiliarijs, facti sunt exules, miseri, infames, & inhabiles in se, & posteritate sua, amplius gubernandi.

De bonis consilijs, ac Consiliarijs.

C A P. XXXIII.

Q Vantum profuere in omni etate salubria consilia Principibus, ac populis, nemo est qui non exultat, hæc memorans, ac sciens maximè, quod honor, & securitas illis, scilicet Regibus & Principibus, frequētius euenit ex populi opibus, & grata obedientia, quam infelicibus fortunis, in quibus rixæ sunt connatae. Principis itaque officium est, ut secus non curet subditos, quam fidelis pastor oues ut dirigat, foueat, & conseruet. Nam populi egestas non pacem, sed rixas nutrit. Qui secus agunt, mutationi student, quasi fastidium habentes bonę securitatis, ut promptiores sint ad uiolandum, rapiendūque alienas fortunas, ubi domi nil habent quod perdere possunt. Itaque infelicissimus est Rex, qui aliter suos in officio continere non potest, quam contumelijs, compilatione, & seditione uexare: cui magis utile est regno se abdicare, quam his artibus possidere. Neque enim Regia dignitas est mendicis imperare, sed opulētis, ut Fabricij uerbum est, Malle se diuitibus imperare, quam diuitem esse. Absurdissimum est enim, aliquem uoluptate, ac delicis fluere, dum alij undique conteruntur lamentis, & egestate: & hoc quoque non est regni, sed carceris esse custodem. Præterea imperitissimus estimandus est medicus, qui morbum nescit, nisi morbo curare: ita uitam ciuium per bonorum ablationem

tionem tutari, impiissimum est, aut improborum admissis iniquis consilijs permittere, quod pauci ad se omnia trahant, & rapiant, atq; in priuatum usum conuertant: quod à publicis predonibus, & sicarijs parum differt: quos ciues etsi dudum sustinuit rebellantes, amodo æstimet fideles, & obedientes. Non enim est Regium munus, meminisse iniuriarum, quas priuatus accepit: nam quos prius hostes habuit, postea clientes, ut patronum, tutorem, & patrem decet, tueri debet: nec præterita, sed sequentia delicta cognoscere, & si opus est, punire. Tyrannorum uero hæc est conditio, aut tyrannis similibus, ut suis ciuibus, nec absentibus, nec presentibus confidant: & si confidere necesse habent, plerunque cum res in periculum uocatur, ab alterutris cladem accipiunt, & defectionem: & forsân iusta ratione, cum Valla dicat, quosdam non officium Regum, aut gubernatorum suscepisse, sed carnificum munus: ideoque & ipsi plerunque in macello maculantur.

De proditoribus cognoscendis, & cauendis.

CAP. XXXIIII.

Varia prouinciæ uarios huius tituli habent artifices, & professores: quorum non exigua pars etiam in Septentrionalibus terris (heu dolor) inuenitur. Sed uix eos ea astutia præditos, ueluti Plutarchus cōtinuè citat Arabes, & Afros: quos excellentiores omnium reputat, qui sunt in toto orbe. In una tamen re, uidelicet tradendi, prodendiue conueniunt, ut dominos, uel eorum secreta turpissimè prodāt. Ideoque deprehensis illis uix uenia conceditur, quia arguente proprio iudicio de sua causa diffidunt, quoniam dominos insidijs occidere satagunt, aut arces eorum nocturnis temporibus occupare conātur, uel finitimos ad arma sollicitāt, uel externos principes inducere nituntur, uel se Reges facere intendunt, uel structis contumelijs contra proprium dominum cūcto crimine insimulandum, ab hostibus eius auxilium poscunt. Ideoque rarè, aut nunquam clementiam petitori Principem, nisi ueneno sibi, uel alteri inferendo, accedunt. Sed & tunc infelicissima meditatione agitati, etiam si accesserint pacis inquietes, perseverant, nisi materiam grassandi inuenerint, qua denuo perniciem ostendant, necessitati magis, quam uoluntati consulentes. Si tamen hi principes sunt, qui à rebellionē cessarunt, & in gratiam recipiendi, tunc gladijs pendentibus ad humeros more ueterum heroum, & extra iactum lapidis equo descendunt, primo adorant genu posito, iterumque progredientes paululum, & tertio non procul à Rege, uel Principe, qui uix eis assurgit clementiæ signum ostensurus, licet nuper competitores fuerint regni, uel alterius eminentiæ suscipiendæ. Scriptum etenim norunt: Si inimicus tuus incuruauerit se super poplitem, non credas illi, quia liuore, ultione, & scelerata machinatione, nouarumque proditorum plenus, incessanter cupit eum interimere, à quo redemptus fuerat, & libertate donatus, ut plerunque accidere solet. Quo fit, ut aliquando morte subita, uel longo exilio, ut prolixiorē mortem subeant, puniuntur. Sed frequentius iusto, et inscrutabili Dei iudicio euenit, ut eo loco, quo atrocius deliquerunt, illo quoque modo, & asperitate plectuntur, prout multi fideles historici diuersarum regionū conformiter attestantur, & inter alios Saxo Grammaticus, qui miranda de proditorum ingenijs, ac crudelitatibus suæ gentis explorata, ferè per totum uolumen suum exponit, præcipuè de quodam Biccho & Blaccho, Cheto & Viggo,

D 4 cum

cum similibus, quibus barbarica fraude, & ferina rabie proprios dominos ab hostibus diuersitate tormentorum illusos, ad ultimum perdiderunt, & ipsi quoque, licet longè iustius, perire.

De externis exemplis.

C A P. XXXV.

QVI astutiam insignium proditorum, ut caueat, intueri uelit, uideat inter alios huiusmodi crudele negotium annotantes, ipsum Plutarchum in uita M. Crasi: qui duorum Arabum fugitiuorum subdolosissimis ingenijs ad inenarrabilem afflictionem, & calamitatem perductus, turpissimè cum suo potentissimo exercitu periit. Hi etenim stultè credulum Principem in inuia, & deserta loca, speluncas ferarum, & horridam solitudinem sapius deducentes, atque ad ultimum in conspectum Regis eorum statuentes, interemerunt. Quocirca hinc cordati principes, quemadmodum & ex alijs præclaris autoribus, inanibus ludis, & turpibus exercitijs penitus omisis, uidere, uel audire non omittant simile infelicitatis suæ spectaculum præcauendum, & hanc diabolicam fallendi artem, ne capri, tormentisq; cōstricti, pœnas neglecti consilij luant, quo talium proditorum dolos, & insidias prospicere non studuere. Meæ quidem humilitatis sincera exhortatio est, ut Principes prudenter hūc autorem Plutarchum uideant in hoc puncto, nec unquam uidisse, & aduertisse pœnitebit. Similiter & Albertum Crantizium Germanum historicum generalem lib. II. cap. 7. qui breuiter consilium præstat, ut principes Ecclesiastici, uel seculares sibi caueant, ne nimium ijs, quos uel in propria, uel alterius eis sanguine seu affinitate iuncta personis leserunt, fidant, ut eis rerū summam præsertim in bello, imprudenter credant. Sunt enim uiri ad fallendum aptissimi, qui ob facilem offensam, liuorem ulciscendi retinent sempiternum: de quibus etiam generaliter, & specialiter hoc tempore meminit clarissimus uir D. Conradus Brunus lib. I. cap. 13. de Seditiosis. Quidam etiam more obiurgantium mutuis armis sese tumultu inter conscios excitato, quali furibundi impetunt dominos, & innoxios lites dirempturos, occidunt. Et hoc desperatorum ultimum ingenium esse creditur, ut mutua nece quamlibet absoluant proditionem. Nec decet extensus, aut secretius ad exempla descendere, cum omne genus proditorum adeo multiplex, uersutum, & uarium sit, ut neque diuini timoris, neque naturalis uinculi, aut ætatis, uel commiserationis respectu, aut propriæ mortis horrore, uel propriorum membrorum mutilatione à scelerato proposito auerti soleat. Quod cum Mithridates (referente Iustino uolumine 37.) timeret, ne inimici, quod equo feroci, præcipitijs, aut ueneno in necem eius efficere nequierant, ferro peragerent, uenandi studium finxit: quo per septem annos neque urbis, neque ruris tectio usus est, sed per syluas uagatus, diuersis montium regionibus pernoctabat. Ignarus omnibus, quibus esset in locis assuetus, feras cursu aut fatigare, aut persequi, cum quibusdam etiam congregi solebat. Quibus rebus & insidias uitauit, & corpus suum ad omnem uirtutis patientiam indurauit: etiam exercitum hyeme media fortiter hæc, & similia tolerare docuit.

De causis perpetuæ discordiæ, quam Sueci siue Suedones, & Gothi, contra Danos gerunt

C A P. XXXVI.

Sueci ac Gothi, cur tam ferocibus animis, & armis contra Danos ferantur, ipse Danorum diligentissimus historicus in 16. libris suis hincinde usque ad summum horrorem apertissimam reddit rationem. Vbiq; enim meminit gentis suæ tam uiolentum, & truculentum regimen in subditos, ac dolosam amicitiam in uicinos,

cinus, & utrunq; in omnes confœderatos ut quilibet prudens, & sensatus homo meritò cauere debeat, quàm tutus in eorū societate, aut naturali uinculo, uel alia iurata confœderatione fieri possit. Asserit namq; primo libro, Lothorum Regem illustriſſimum quenq; uita, aut opibus spoliare, patriamq; bonis ciuibus uacuefacere, probitatis loco duxisse. In 2. libro quòd Helgo Rex adeò proiectus in Venerem exitit, ut ambigua existimationis esset, tyrannide magis, an ubidine arserit: unde & Thoram uirginem stuprum pati cœgit, quæ postea tam detestabile nefas excogitauit, ut contra eam mirè exclamat Saxo. Tertio libro Fengonem testatur insidijs positus fratrem trucidasse, eiusq; uxore abusum, incestuosam libidinē parricidio adiecisse. Quam atrocitatē quantā beneuolentiæ simulatione texerit, parricidiumq; pietatis nomine colorarit, satis exponit ipse Saxo. Fœminam enim à se oppressam, omni mansuetudine plenam, nullum lædentem, & sine felle fœminā, ad hoc induxit, ut confiteretur suum maritum Regi insidiantem, à se interfectum fuisse. Nec ulla persuasio fuit, dum apud Principes fides mendacio non deest, ubi scurris interdum gratia redditur, & obrectatoribus honos. Lib. 4. fol. ult. Saxo testatur, Danos suos mentiri & fallere, inter uitia & fordes non ducere, quemadmodum mos est apud Parthos. Libro 5. fol. 2. quàm scœdi mores, ac turpissimæ petulantia simul & uiolentiæ aulicis inesse monstrantur, sanè totus orbis, & uniuersa barbaries horret. Lib. 6. in Saxones post eorum pugilis eadem adeò Danorum insoleuit imperiū, ut pro cubitalium membrorum quolibet indicem seruitutis stipem quotannis pendere cogerentur, donec quidam Suertingus ciuium afflictione motus, se, & Regem conuiuij simulatione susceptum, incendio consumpsit. Lib. 7. in principio Frotho proprium fratrem à quodam familiarium occultè interfici iubet. Et ne scelus à conscio prodere tur, eundem insidiarum ministrum tacite trucidandum curat. Sed à filijs occisi fratris canum specie nutritis, tandem incendio consumptus, pœnas parricidij luit.

De Lothero Danorum Rege, eiusq; regni initio. Cum autem mox in subsequente 38. cap. etiam Anglici regni fiat mentio, cuius initij & nominis ratio hic describitur, non uisum fuit, hanc historie partem, quæ breuis est diffecare, sed coherentem & integram ex principio secundi libri Ioan. Mag. apparere.

Originem Gothorum, & initium rerum per eos ab antiquissimo tempore gestarum, superius descripsimus. Deinceps autoribus quos in principio nobis proposuimus imitandos innixi, ad Gothiam redeunt, inquiramus labore, an otio medios annos post memorabilem Bericonis exitum transegerint: primamq; rationem sumamus de Rege Humulpho, Regis Bericonis primogenito, quem pater domi & in patria Regem constituens, iussit ut uiriliter sapienterque omnia commissi regni negotia tractaret. Qui paternæ iussuionis obseruantissimus executor, mox post patris egressum ciuiles illas discordias, quas ipse pater alioquin prudentissimus

dentissimus penitus tollere nequiuerat, ita repressit & pacauit, ut sublaris odijs tranquilla ubiq; pax ac securitas inter omnes Gothiæ incolas appareret, uiderenturq; bella & seditio- nes relicto Gothiæ regno ad exterarum nationes commigrasse.

Euolutis deinde aliquot annis Humelus Humulphi nepos, ad auiti regni sceptrum perue- nit. Cuius tempore cum Dani animaduertissent maximam Gothorum multitudinem cum Rege suo Bericone olim in alienas terras emigrasse, eoq; exitu potentiam Gothorum, qui in patria remanserant, & ad mutuas dissensiones redierant, plurimum extenuatam, non distu- lerunt Gothicum imperiũ, cui per multa secula paruerant, a suis ceruicibus excutere. Quod cum Saxones prudentius cõsiderassent, mox arma in Danos duce quodam Luthone (a quo Luthia uel Luthonia nomen accepit) conuertebant, nihil dubitantes, quin sicut principatui Gothorum se incautè subduxerant, ita etiam eorum necessaria ope se non satis prudenter spoliauerant. At Dani in eas difficultates adducti, cum uiderent se Saxonum potentia ne- quaquam resistere posse, Humelum denuo supplices adeunt, impetrataq; erratorum uenia in gratiam recipiuntur: eisq; duos filios suos, Danum & Angulum, quos ex Gessilda nobi- lissima coniuge Suetica suscitauerat, præficiendos curauit. Qui ualido exercitu muniti, com- misso acerrimo prelio, Daniam (quæ tunc primum a Dan nomen accepit) fugatis inde Sa- xonibus liberauerunt.

Hic enim est ille Dan Humeli Gothorum Regis filius, quem pater Danis primum Regem constituit. Duoq; præcepta eidem tradidisse memoratur. Primum ne in aliqua parte Daniæ delubra construeret, sed apud Vpsalam Sueonum metropolim diuinitatis cultum uenera- bundus prosequeretur: Alterum, ut considerata Daniæ telluris angustia, nulli nisi grauissi- ma lacessitus iniuria, bellum inferret. Angulus autem Dani frater, cum ad regni cõsortium admitti contenderet, a fratris insidijs uix elapsus, in Angliæ regnum fuga seruatus euadit. Crediderim tunc parum abfuisse, quin Danicum regnum fraterno sanguine fundatum fu- isset, quemadmodum Romanum, quod longè posterius surrexit: de quo scriptum est, Fra- terni primi maduerunt sanguine muri. Attamè Saxo Danicus affirmare uidetur, Anglum Angliæ regno præfuisse, nomenq; suum prouinciæ, cui præerat, aptandum curauisse. Nunc ad Humelum reuersus, animaduerto ipsius potentiam non minorem fuisse quàm atau Be- riconis, qui uidebatur toti orbi bellum indixisse. Ille enim Vandalorum gentem uiribus & armis ualidam: hic fortes & pugnaces Saxones deuicit, atq; fugauit. Ille suum imperium in Ulmerugos, Pomeranos, Polonos, Magnopolenses extendit: hic Gothi, Sueonibus, Hel- singis, Biarmis, Bothnijs, Lappijs, Finnis, Scricfinnis, totiq; Scandianæ insule præfuit. Illisq; uicinis Danorum insulis non solum imperauit, sed etiam Regem super ipsas (ut diximus) constituit. Imò in nonnullis historijs inuenio, quod Norum tertio genitum Noruegiæ Re- gem præfecisset, nomenq; ex eo patrie indidisset: quanquam mihi probabilius uidetur, Nor- uegiam a uia Septentrionali situm & nomen suscepisse.

Gothilas deinde mortui Humeli filius in paterni regni solium procerum consensu surro- gatur. Qui suscepto tam amplo super Gothos, Sueones, aliasq; Septentrionales gentes im- perio, nihil a paterna uel auita magnanimitate degenerauit. Enimuero postquam domi & in patria omnia quæta reddidisset, rogatus ab Amalo consanguineo suo, qui tum Gothi in transmarina milicia occupatis imperabat, prægrandem exercitum in Estones, Magnopo- lenses, & Curetes eduxit, commissaq; in mari & terra prælio, ex rebellibus obsequentes effe- cit, geminumq; eis iugum (ut antea diximus) imposuit, qui unum impatientius, quàm eis expediebat, sustinebant. Deinde controuersia inter suos nepotes, Humelum uidelicet & Lo- therum, quos Dan ex Gyritha Siggõnis Suetici Regis nepte procreauerat, super regni Da- niæ successione suborta, tumultuosum hominem Lotherum, amoto modestiore Principe Humelo, præficiendum curauit, sagaciter considerans ex domestico Danorum tumultu fi- nitimorum pacem fieri. Neq; dubitandum est plurima & præclara huius Gothilæ (quemad- modum aliorum multorum magnorum Principum) facinora fuisse, quæ ingrata uetustatis obliuio obliterauit. Quocirca eius historiam alijs, qui plura de ipso inquisierunt, describen- dam relinquo.

Ad idem.

C A P. XXXVII.

INter alia satis diffusè Saxo prosequitur portentosam Iarmerici Regis crudelli- tatem, a pueritia usq; in proiectam ætatem truculenter continuatam: quæ si- cut omnem beluinam rabiem excedit, ita & a quouis sensato homine sine graui horrore

horrore legi nequit, uel audiri. Inaudita etenim tyrannide exquisitissimis tormentis sepe afflictos trucidauit. Regem namq; & Reginam eorum, à quibus iure belli captus, & summæ libertati restitutus, atq; in numerum amicorum, & primum familiaritatis locum translatus, & sublimatus extitit, admoto furtim incendio, per summā ingratitudinem occidit: deinde XL. Teutones captos, applicatis totidem lupis laqueo adegit. Nec sic poterat eius sanguinaria mens satiari. Quippe optimates eorum primò tibias loris traiectos, moxq; immanium taurorum ungulis alligatos, molosisq; incessentibus raptim in coenum, uoraginesq; pertractos, la-
chrymabili spectaculo consumpsit. Demum comites, Duces, Principes Teutoni-
cæ gentis captos, traiectis fune tibijs, equis in diuersa raptantibus præbuit lacerandos. Sed nec in ea summa feritate sibi sistendum putauit. Nam propriam Re-
ginam Hunnorum Regis filiam, quamuis innocentissimam & pudicissimam, hu-
mo alligatam equinis obterendam calcibus præbuit: cuius corpus adactus iumen-
torum grex crebris uestigijs confodit, & lacerauit. Imò etiam suis ex sorore nepo-
tibus insidiosè comprehensis, laqueo spiritum eripuit. Optimates quoq; qui eo-
rum tutores erant, conuiuij simulatione contractos, eodem exemplo consumen-
dos curauit. Deinde eodem libro Haquonis cuiusdam Dani crudelitas adeò in-
tanda conspicitur, ut meritò cunctos mortales terreat, ne pactis, aut uictorijs eius
gentis se tutos agnoscant. Nono lib. in prin. idem autor norat publicam pietatem
priuato furore Regis fuisse laceratam, & post multa Regem Haraldum ex splen-
dido sanctitatis autore infamem factum apostatam, & desertorem. Lib. 10. quod
Dani Sembia potiti, necatis maribus, foeminas sibi nubere coegerunt, rescissaq;
domesticorum matrimoniorum fide, externis auidius inhaerentes, suam cum ho-
ste fortunam communi nuptiarum uinculo partiti sunt. Demum quod Rex Ha-
raldus pecudalibus iugis humanas alligasset ceruices. Deinde quòd diu Olauum
Noruegiæ Regem sicarijs pecunia corruptis, & postremo Blacchonis proditoris
opera S. Canutum occidissent. 10. quod Sueno Rex potius sacræ religionis, quàm
incestæ nuptæ defensor sit inuentus. 12. quod uiolentior morte captiuos Teu-
tones lulinenfes Dani consumerent: reuinctis post terga manibus, palis primùm
affigendos curabant: deinde uentrium caua cultro rimati, nudatis extis, primaq;
uiscerum parte protracta, cetera stipitibus explicabant: nec ante supplicium remi-
serunt, quàm tortos extis funditus aluo egestis, horridæ rapacitatis spiritum pro-
fundere coegissent: quod spectaculum ut specie triste: ita re nostris per quàm utile
extitit: non solum enim reis poenam inflixit, sed etiam ceteros consimilem crucia-
tus causam uitare permonuit. Itaq; non minori uiscentibus documento, quàm affli-
ctis supplicio fuit. In reliquis, uero libris, quia satis multa, & horrenda inter pauca
bona commemorantur, potius iusto lectoris arbitrio, quàm huic onerosæ osten-
sioni meæ, quatenus opus fuerit, perscrutanda relinquo, satis legitimam existimās
causam, cur Sueonum, ac Gothorum, imò aliarum nationum insegura societas sit
cum illo populo cui ob præmissas causas (ut uerbis Saxonis lib. 12. utar) quisquis
humanitatem, atque obsequium erogat, ingratum beneficium præstat.

De Iarmerici huius Danici Tyranni fine & turpi obitu. Ioan. Mag. lib. 8.

Quomodo autem ad regnum peruenerit,
aliàs dictum est.

Adelus deinde Gothari per domesticas & fraternas insidias trucidati filius, uel nepos, à
proceribus populisq; administrando regno præficitur. Hic primum omnium à prudenti-
bus consiliarijs persuasus, nobiles illos, qui pridem ob patris seueritatem Danici Regis au-
xilium implorauerant, in gratiam reuocauit, ne desperata errorum uenia, plures secum
in desperationem adducerent, resq; illas desperando attentarent, quæ uniuersam Rempub-
licam in ruinam irreparabilem præcipitarent. Attamen odium, quod inter patrem, siue pa-
truum suum, & Iarmerum Danicæ Regem, seminatum propagatumq; fuerat, nequaquam ex-
tingui sustinuit, sed ad plures annos occasionem, qua patris iniuriam, uindicaret, ex-
pectauit.

pectauit. Tandem cum compertum haberet, Iarmerum malignis consiliarijs primum familiaritatis gradum secum tribuisse, omniaq; ad eorum peruersa consilia atrociter agēdo, communibus in se locum odijs dedisse, statuit non diutius expectandum esse, sed confestim illum perdere, qui hominibus perdendis continuē inuigilaret. Nec deerat occasio, qua facile uorū compos euaderet. Quippe iam Vandalos, siue Sclauos, Pomeranos, & Liouones multis, magnisq; & enormibus iniurijs lacessitos, in se prouocauerat. Qui missa legatione Adelum sollicitant, ut secum arma in sanguinarium tyrannum suscipiat. Nec grauātē postulatū assensit qui forsā ea ab his postulaturus fuisset. Collectis igitur aliquot ex Suetia copijs, quibus Haraldum Vestrogothiæ Principem præficere curauit, Sclauorum (quos hic Saxo Helle-sponticos uocare uidetur) exercitum auxit. Tum accidit Iarmero, quod omnibus tyrannis in extremam necessitatem collapsis, frequentius & iustius euenire solet, uidelicet ab omnibus subditis contemni & derelinqui. Proinde non ausus in publicam aciem contra irruentes hostes prodire, ad arcem quandam, mirifico opere pridem à se constructam confugit, credens se in illa tutum præsidium habiturum, quæ natura & arte fortissima uidebatur. Sed fortis non erat, quæ per tyrannidem, & ex sanguine pauperum erecta erat. Interea tamen quum obsidione premeretur, læto aspectu ex arcis fastigio prospicit, quomodo Sueones & Sclauī, partitionem prædæ acturi, sese mutua clade conficerent: constituitq; in ipsos tam discordes, repente irrumperē, nisi quam primum in concordiam reuersi, sese ad arcis expugnationem præparassent. Quorum insultum ut Iarmerus intolerabilem animaduerneret, ad uota conuersus, Othini dæmonis auxilium implorat: aderatq; uocatus Othinus, & ita Iarmerum in re bellica instruxit, quemadmodum pridem Haraldum contra Ringonem centuriandi artem docuisset. Enimuero hūc & illum ad infelicem exitum & turpissimam mortem adduxit. Huic quidem præcepit, ut hostium acutās bipennes lapillorum iactu repelleret. Quod quam minime profuit, secutus belli euentus ostendit. Siquidem hostes, postquam admota testudine & ariete, primos portarum aditus occupassent, conuulsis hostibus, irrupaq; æde, Danos usq; ad unum obtruncant. Iarmerus uero, qui se Othini præsidio & instructioni crediderat, utraq; manu, ac pedibus spoliatus, trunco (ut ait Saxo) inter cadauera corpore rotabatur. Parta hac cruenta uictoria, amissisq; militum copijs, Haraldus maiore spoliū, quam militum numero sese Adelo restituit, sublatumq; emulum, non sine ingenti audientis læritia nuntiāuit. Tum Adelus cum pro adepta uictoria Deo uero gratias agere debuisset, ad idolorum templa sacrificaturus, cum magna equitum pompa accessit. Quo cum peruenisset, ædemq; Dianæ (cuius cultum Gothi à Græcis persuasi admiserant) ingressurus esset, subito equi lapsu corruens expirauit. Nec longe ab eo loco Regias fortitus est ex equias, & monumētum. Verum ego eam Dianā nō Asiaticam, sed Scythicā fuisse existimo,

De S. Olai uita, rebus gestis, uirtutibus & pietate, morte deniq;
ac Suenonis etiam tyrannide : ex Ioan.

Mag. lib. 18.

Paterno fatō Amundus (quem alijs à uita diuturnitate cognomen sortitum fuisse affirmant) in paterna regna consentientibus proceribus & populis peruenit. Hic adolescentiæ suæ annos apud diuum Olauum Noruegiæ Regem agens, in Christiana fide pie instructus, & forte (ut aliqui asserūt à Bernardo Anglicano Episcopo, qui pridē in Noruegiā uenerat) baptizatus est. Ego tamen credo eum prius apud patrem in Suetia baptismum subiisse: tantaq; inter hunc Amundum, & Olauum sororis maritum, amicitia confirmata fuit, ut nulli fratres sese intīmius amare potuissent: quam nisi Olauus assecutus fuisset, nequaquam se tanto tempore ab insuperabili hostium multitudine defendere ualuisset. Enimuero post socerī sui Olauī Sueonici Regis fatā, tam domi à suis Noruegianis, quam foris à Danis continuo bellorum insultu impugnabatur. Cuius impugnationis præcipua causa erat susceptæ fidei Christianæ defensio, pro qua dilatāda Olauus omnem operam nauans, potius uoluit uitam & regnum, quam fidem in Christum amittere. Nec satis esse putabat, quod Pontifex, & sacerdotes continē, & ubiq; in eius regno Christi Euangelium prædicarent, sed nouo rerum ordine ipse Rex Apostoli uice fungens, circuibat ciuitates, uicos, uillas, salutarem Christi doctrinam ubiq; disseminans, nulli eius transgressorī parcendo, sed illos, qui ab ea semel accepta resilire parabant, acriter punire non distulit, ne quisquam Regem Regum, per quem Reges regnant, impune offendisse uideretur. Quo euenit, ut pleriq; proceres Noruegiani, cum considerarent sibi illicita non licere, decreuerint ipsum regno & patria exturbare. Ad quod externam opem adhibere uolentes, Canutum Danorum regem accedunt, eiq; suppli-

ces facti

cēs facti ostendunt, se, & totam Noruegiā grauib. iniurijs ab Olauo Rege affici, qui patrias leges, & maiorum statuta, ac consuetudines abrogare contendit, inducta religione im-
portabili, atque antea tēis seculis incognita, à qua nullum sine mortis periculo, & omnium
bonorum publicatione deficere pateretur. Spectasset profecto tunc ad Canuti pietatem,
magis fauere Christiano Regi pro amplianda Christi gloria laboranti, quā ueritatis ad-
uerlarijs proprium Regem, eundemq; optimum Christianum perfide impugnare uolenti-
bus: quorum perditis conatibus tantum fauit, ut non modo opem efficacem pollicitus fue-
rit, sed se ab eis in Regem Noruegiæ eligi pateretur, ausus per literas optimo & innocentis-
simo Regi Olauo præcipere, ut regno cederet, aut ipsius administrationem à se suscipere cu-
raret. Quo comperto, Rex Olauus ad Amundum Sueonum Gothorumq; Regem, à quo in
omni aduerso casu opportunum auxilium assequi consueuerat, se conuertit: nec sua spe fru-
stratus, quicquid optauit, inuenit.

Interea autem, cum Canutus tam indignas insidias in maiestatem Olauī instrueret, non
longe aberat, à quo Canutus insigni cōrumelia, siue infamia uicis im inureretur. Erat enim
quidam Vlpho cognomento Sprochaleg, natione Suecus, admodum obscena commix-
tione (ut mox dicemus) procreatus: qui in familiaritatem Canuti tunc in Angliā commo-
rantis assumptus, astutam operam adhibuit, ut à Canuto ad eius sororem Estritā in Da-
niā manentem literas acciperet, quibus à fratre præciperetur, nec ipsa facere omitteret, quæ
Vlpho per eam fieri postularet. Persuaserat enim Canuto, se acceptis ab ea militum copijs
bellum aduersus Noruegianum Olauū, & eius confederatum Amundum Sueonum Re-
gem promouere uelle. At cum ad Estritā peruenisset, & illa interrogaret, quid postularet,
tum Vlpho eius coniugium perseuerantissimis precibus petens, facilius quam putabat uo-
ti compos euasit, cum ipsa crederet, eam petitionem ex arcano fratris cōsensu prodixisse. Per-
actis igitur nuptijs, Vlpho, ne Canutum patratæ perfidiæ uindictam in Daniā expectaret,
sumpta secum coniuge in Suetiam redire festinabat, factus ex uersutissimo satellite acerrim-
us Canuti inimicus: deditq; Amundo, & Olauo ea idonea consilia, quibus Canutus, &
tota Daniā facile expugnari posse uidebatur consilio & opera tres fortes exercitus aduer-
sus expugnandam Daniā eductos fuisse: quorum primus ex nauibus quadringentis con-
stabat, quem Olauus Noruegianus in Selandiam, Danici regni partem, exponendum cura-
uit: cum alterum Amundus in Schoningiam, & tertium ex quadringentis nauibus colle-
ctum, Vlpho in quendam Blechingiæ sinum eduxit. Visa sunt in primo accessu omnia per
Daniā Olauo feliciter successura. Ipse enim ut erat pij cordis, ita etiam Danorum animos
dispositos esse credebatur: qui (ut eorum historiæ fatentur) benignissima responsione insidias
quas in eum moliebantur, contegebant. Erat enim eorum intentio, ipsum alternis sermoni-
bus et promissis occupatum tenere, donec Canutus ex Angliā contracto ingenti classis nu-
mero superueniens, incautum opprimeret, atq; interim ad omnia, quæcunq; Olauus impera-
ret, se promptissimos dissimulabant: fuisseq; confestim à Canuto nauigationē in Daniā
acceleranti oppressus, nisi quidam Noruegiorum Danicæ astutiæ commenta presentien-
tes, Olauū salubriore consilio ab imminente periculo eripuissent: qui utiq; in hunc modum
credulitatem eius alloqui potuissent: Heu fuge crudeles terras, fuge litus auarum. Vix enim
in classē suam fugiendo peruenerat, & Canutus eidem portui appropinquans, pene inter-
cepisset fugientem. Sequenti uero die naualem exercitum, quē ex Angliā fatis grandem, ut-
pote mille nauium eduxerat, contra Olauū, qui se cum Vlphonis exercitu cōiunxerat, sub
duce Haquino expedit. Ipse autem Canutus Amundo Schoningiam deuastanti occursum
rus, terrestrē ductabat agmen: sitq; inter eos præliū acre & pertinax, neutra parte uictoriam
assequente: quamuis Danicā historia Amundum insigni pugna superatum fuisse affirmet.
Sed ut Dani sibi licere uolunt, suos autores sequi, ita ego meos pari libertate imitari consti-
tutus. Post eam pugnam Schoningianam uentum est ad præliū nauale, in ostio Helgæ flumi-
nis non longe à Calmarnia, in quo Vlpho præfectus erat, homo astuti & uasri ingentij. Qui
cum præsentiret Danicarum nauium aduentum, aquas ita in hostem armauit, ut earum ui-
ribus Danorum uires non solum obruere, sed penitus delere potuisset. Aggerem namq; præ-
ualidum aquarum cursu obiciens, eas prorsus à solito impetu cohibebat, donec subeunte
in fluminis ostium Danicā classe, easdem rursus rupto aggere relaxaret, simulq; rates uario
ignium fomento accensas dimitteret. Quo euenit, ut ferē tota Danorum classis, præter duas
naues, quæ Dracones uocabantur, aqua & flamma penitus submergeretur, quemadmo-
dum in Noruegianis historijs apparet: quamuis Danici scriptores asserant, Danos à ponte
quodam per Vlphonem deturbatos periisse.

Utruncq; hæc se habeant, nihil dubito, quin pleraque magna flumina ex Occidua & Au-
strali Gothiā in Hallandiam, Schoningiam, & Blechingiam deferantur: quæ si à suo cursu
E (quod

(quod haud difficulter fieri posset) ad maiorem Gothici regni commoditatē diuerterentur, nequaquam oppida præmunirent, a quibus Gothico regno nō raro grauiā dāma irrogari confluuerunt. Quod fortē tūc fiet, cum Suecorum & Gothorum proceres desuerint uti cōsilijs exterorum, qui ob enormia flagitia apud Danos, uel Teutones commissa, iuste proscripti, importunius q̄p̄ utilius se in ipsorum familiaritatem intrudunt, pacēq̄ domi a' ciuibus, & foris a' uicinis regnis ac populis ita auferunt, ut maiora dāma a' potentissimis Regibus, & hostibus minime inferri possint, q̄ ab eis, quos stulti præsides sibi constituunt cōsiliarios, & rectores. Prius enim talium ingenijs Sueci & Gothi uinci solent, antequam a' fortibus Regibus, aut populis superantur. Quod etiam eo tempore non ignauiter attendit Danorum Rex Canutus: cui cum alia cōsilia deessent, submisit eiusmodi astutiæ uiros in exercitum Olai & Amundi, qui ob simulata obsequia ad intimam ipsorum familiaritatem admissi, quicquid fraudium in proposito habebant, facile deducerent ad effectum. Siquidem occultius quo poterant, omnes exercituum duces, promissis ingentibus stipendijs, ab illorū Regum militia ad Canutum auerterunt: quem affirmabant nō modō aurum, sed aureos montes in suos milites erogare. Erat enim ex Anglicano auro ditissimus, & in militares homines liberalissimus. Quocirca accidit, ut trecente naues ab Amundo, & totidem ferē ex Olau classe ad Canutum subito deficerent. Quibus copijs Canutus fortior effectus, totā suam potentiam ad exuperandam Noruegiam conuertit. Quo comperto, Amundus quāuis plurima & grauissima dāma pro Olauo hactenus sustinuerat, tamē quia constituerat nunquā deserere amicum, adeo intima amicitia coniunctum, obtulit ei partem regni Suetiæ, quamcunq̄ eligere uellet, ut in ea securius, q̄ inter tot domesticas insidias uiuere posset. At Olauus ut leo absq̄ terrore manens, classis suæ reliquijs Calmarniæ relictis, per Vestrogothiam in Noruegiam remeauit: in qua non secus ac publicus patriæ hostis a' proceribus & populis exceptus est. Erant enim eius mores diuinæ legi conformes, quā ipsi toto conatu explodere contendebant. Ad quod negotium tam impium, nusquam opportunius auxilium, q̄ apud Danos denuō circumspiciebāt. Siquidem eorum Rex Canutus mille ducentarum nauium classe secum aduecta, regnum Noruegiæ, non tam ui & armis, q̄ incolarum erga optimū Regem perfidia, facilius quā honestius occupauit: cum interim Olauus unico & paruo nauigio, perinde ac profugus, intra scopulos Noruegiani maris hinc inde iactaretur, nusquā de uita securus, imō ubiq̄ ad mortem quæsitus, donec relicta naui per deferra Noruegiæ ad Neritiam, regni Suetiæ prouinciam, difficili & periculoso itinere perueniret. Deinde in Rufsiam diuertens, non paruo tempore apud Regem Ierizleuum, qui eius sororem habebat, commoratus est.

Interea, submerso duce Haquino, quē Canutus Noruegiæ præfecerat, Noruegiani proceres in nouam cōtrouersiam redierunt, cum alijs præsens rerum status placeret, alijs uerō uehementer displiceret, quod tota patriæ libertas ablata esset: alijsq̄ placuit, optimū Regem Olauum ab exilio ad regni solium restituendum. Qui suam sententiam efficaciter executuri, legatos ad Olauum mittūt. Quibus ipse persuasus classem, militesq̄ ope Ierizleui comparat: quibus succinctus, ex Rufsia ad Gothlandiæ insulam celerī nauigatione accessit: unde uelis ad Suetiam cōuersis, ad ciuitatem Arosiensem peruenit: in qua per summam omnīū Sueonum, coniugisq̄ suæ, & filiæ lætitiā atq̄ amorem exceptus est. Aderat etiā Amundus, qui maxima congratulatione redeuntem amicum amplexus, omnia fraternę charitatis studia in ipso honorando & adiuuādo superabundā impendit, datis ei in auxilium mille quadringentis armatis. Aduenit quoq̄ in occursum eius illustrissimus Noruegianorum procerum Dagerus Ríngonis, mille ducentis equitibus comitatus. Nec parua erat militum manus, quā frater Olauus Haraldus, alijsq̄ amici ad eū in Suetiam adduxerunt. Quibus copijs subnixus, reditum in Noruegiam parat. Quo cōperto, Noruegiani in diuersa ac contraria uota ferebantur, cum magna pars eorum optaret ipsum in regnū restitui: maior uerō imprudentium ciuium numerus erat, qui ne in patriam admitteretur, bello uenientem excipere decreuerūt: quorum princeps erat quidam Episcopus Trugillus, natione Danus. Hic enim nihil omisit, quo omnes & singulos indigenas, & alienigenas in caput innocētis regis Olauus exacerbarer. Itaq̄ cum periculosa, & plus q̄ ciuili pugna inter Noruegianos confestim subortura uideretur, Canutus Danorum Rex non satis honesto prælio sanctissimū Christi amicum, & innocentissimū Regē superauit, & occidit. Nam (teste Saxone Danico) ipsum per quosdam pecunia a' se corruptos, domesticō bello opprimendum curauit. Indignum profecto facinus, & inextinguibile flagitium, quod nulla unquā excusatione quātumcunq̄ astuta aboleri queat, quodq̄ solum Noruegianos impellere posset, ut Danicū imperium a' suis ceruicibus perpetuō remouerent. Tum Haraldus Olauus frater, cōsimilem Canuti militiam ueritus, adito Byzantio, suspectam Danorum, uel Noruegianorum fidem longinquo decli-

naui

nauit exilio. Noruegianis autem post fata S. Regis Olai (quem pro amplianda Christi fide glorioso martyrio coronatum confitemur) impositus erat a Danis Rex quidam Sueno, Canuti Regis filius, qui adeo seueriter subiectis populis imperabat, ut aperte deprehendi poterat, irarum Deum tam crudelem tyrannum illis hominibus præfecisse, quorum crudelis impietas summæ sanctitatis uirum tam acerbo odio impugnauerat, & tandem absq; omni humanitatis respectu trucidauit. Proinde coacti sunt Noruegiani ea arma in tyrannum iuste conuertere, quæ pridem in Olaium patriæ patrem iniuste comparauerat. Sed ab eo uicti rursus grauiori iugo adiguntur: quod ad plures annos continuo gemitu, & suspirijs sustinebatur, donec Magnum diui Olai filium ex Russia reuocatum, in paterni regni solium collocaret: qui adeo prudenter & feliciter patriæ ignominiam abstergit, ut Danorum colla Noruegiano imperio subiugaret. Interea Amundus (quem nonnulli Annosum, nonnulli uero Carbonarium, quia domos delinquentium combulsit, uocauerunt) comperta integerrimi amici, & educatoris sui S. Olai Regis Noruegiæ occisione, uehementi dolore affectus, diu ægrum spiritum ducere nequiuit, sed tædiosam uitam optatæ mortis solatio commutauit. Crediturq; in Cathedrali ecclesia Lincopensi tumulatus.

Amundus a uilitate cognomen adeptus, ad Regium sceptrum post fata Amundi Annofi, alias Carbonarij peruenit. Cuius origo, quia contra leges erat, silentio suppressi consueuit. Erat enim præmortui Amundi ex concubina filius: quod tunc adeo uile existimatum fuit, ut qui ea illegitima commixtione nati erant, perpetuo rubore suffusi, uix audebant inter honestos comparere, etiam si Regum filij fuissent. Quod etiam usq; ad nostra tempora apud Gothos obseruatum fuisse didicimus. Nondum enim elapsi sunt septuaginta anni a morte Caroli, Sueonum, & Gothorum, ac Noruegianorum Regis, qui optimæ spei adolescentem ex concubina procreauerat, eamq; in lecto extremæ ægritudinis agens, ut filium legitimū efficeret, desponsauerat: attamen idem filius non solum paternis regnis, sed ab omni alia hereditate seclusus, infami cōditione uixit, & consenuit. At presbyterorum filij in Gothia semper fuerant uilissimi æstimati, patresq; eorum ob lætæ honestatis infamiam, nō minus contemptibiles effecti, uelut sal infatuatum conculcabantur. Sed his omisis ad Amundum Vilem reuertamur. Qui etsi defectum natalium summa probitate redimeret, tamen nunquam ualuit perfectam obedientiam a subiectis populis allequi. Quod cum Canutus Daniæ Rex, Sigrithæ Sueonum Regina filius, attenderet, cœpit uarias occasiones inquirere, quibus ipsum a regno exturbaret: & cum aliq; deessent, ad ueterem illam maximorum bellorum occasionem se conuertit, quæ ob Schoningianam terram infinitas lites parere consueuit. Hanc enim Schoningiam Canutus sibi uendicare constituens, ualidum exercitum non solum ex Danis, uerumeritā ex Saxonibus, Anglis, Scotis, & Frisjs contraxit: ducemq; ei præfecit Viphonem Sprochaleg, Estritæ sororis maritum, iam per coniugis intercessionem in gratiam receptum. Sed non quieuit Amundus, qui Sueonibus & Gothijs in militiam cōscriptis, sese uenienti Danico exercitui obijcere festinauit. Commissum est cruentum, & pertinax, ac tri-duanum prælium, prope uillam, siue pontem Stangapellæ, ubi antea contra Amundū Carbonarium fuerat dimicatum. Tandem Amundus, qui a suis parum dilectus erat, superatur, & rursus in Suetiam, uictoria amissa, refugere cogebatur.

Vipho uero totius Danici agminis dux, ad Canutum reuersus, in summam eius indignationē denuo incidit, siue quod uictoriam in Sueones minus perseueranter executus fuisset, siue quod Schoningiam nullis præsidijs muniuisset, siue etiam quod ebrietate suffusus, fata Danorum a se pridem subuersorum licentiosus, q̃ utilis ad pocula cecinisset. Quocirca a Canuto comprehendi, & interfici iussus, ad templum diui Lucij, quod Roschildiæ in præcipua ueneratione habebatur, confugit, in quo sine respectu sacris locis debito, trucidatur: ob quod facinus toti ciuitati a diuinis officijs, & sacramētis est interdictum, donec ipse Rex, soluta ingenti pecuniæ summa, in gratiam offensæ Ecclesiæ, cuius libertatē temerē uiolauerat, reciperetur. Hic quoq; silentio implicanda non est quedam insignis fabula, quam nonnulla Danicarum historiarum fragmenta præ se ferunt, de terminis (ut dicere uolunt) positis inter Schoningiam, Vestrogothiam & Smalandiam, tempore huius Amundi Vilis, & Suenonis eius nominis primi Danorum Regis. Quæ quidem assertio non solum Saxoni Danico, uerumeritā rationi temporum, & ipsi ueritati omnino repugnat. Dicit enim Saxo, duos potentissimos Reges successiue in Suetia regnasse, toto tēpore quo Sueno primus nomen Regium in Dania sustinebat: Ericum Victoriosum, qui ut dictum est) Suenone in diuturnum exilium expulso, totā Daniā diu & pacifice occupauit: deinde Olai Schiorkonung Erici filium, qui non minoris, imo maioris potentia Rex, non permisisset sibi eum ludum a Suenone Danico inferri. Nec Suenoni tanta libertas unquam permisa fuit, qui toties a Slaus captiuatus, toties exhausto patris thesauro redemptus, toties infelicē belli aleam expertus,

toties aliena regna profugus adijt: à Noruegiano Principe repulſus, ab Anglo indigne ceptus, & indigniſſime tractatus: tandem apud Scotos (quos in eo loco Saxo Danicus eſſeratos barbaros uocat) utcunq; conſolatus diuturno exilio permansiſit. Nec unq; has miſerias facile euafiſſet, niſi in ſpecialem Olau Sueonum Regis gratiam, ducta in coniugem matre eius Sigritha, ut diximus, perueniſſet: ante cuius obitum Sueno in fata conceſſit, relicto filio Canuto, qui etiam tempore Olau Schotkonung regnabat in Dania. Quocirca hic Amundus cognomento Vilis, nulli Suenoni in Dania regnanti contemporaneus erat, ſed eidem Canuto ſecundo Suenonis filio, & ipſius filio Canuto tertio: niſi forte inuincibile argumentũ pro Danis faciat, quod ſextus lapis limitaneus poſitus fuiſſet inter Blekingiam, & Noruegiam. Quod quam ineptè dictum ſit, facile nouit, qui longiſſimam diſtantiã inter eas terras nouit. Proinde nulli prudentes & cordati uiri induci poſſunt, ut eos limites unq; poſitos fuiſſe credant. Igitur uehementer doleo, talibus commentis ſimplicitati patrie meæ illud, quæ ſemper de omnibus uicinis regnis optimè mereri contendit. Cæterum ad Amundum reuerſus, conſidero ipſum poſt multos & difficiles labores, quos pro omnibus ſubiectis populis diu & continuè ſuſtinuit, uiam uniuerſæ carnis ingreſſum, & Lincopie in ſepulchris Regum tumulatum.

De S. Canuti pietate & Sanctitate: cui tamen h iſtoriæ multa ſunt inſerta

multaq; coherent : ex Ioan.

Mag. lib. 18.

Halſtanus præmortui Ingonis frater, à proceribus & populis pluſimum dilectus, ad Regale ſolium digniſſimè ſublatur. Is tantæ modeſtiæ atq; benignitatis erat, ut omnia quantumcunq; temere dicta, uel facta eſſent, benigne interpretaretur, eoſq; apud iudices excuſaret, & in iudicijs defenderet, à quibus etiam grauiſſimas iniurias ſuſceperat. Magna profeſſo, & heroica erat illa patientia, & manſuetudo in Rege, quem tot, tantiq; non ſolum milites, ſed exercitus circumſtabant. Sed ea erat tunc nouellæ fidei Chriſtianæ uis, ut qui uis Rex, etiam potentiſſimus, cū ſanctiſſimo Iob dicere nō dubitaret: Si contempſi ſubire iudiciũ cum ſeruo meo, & ancilla mea, cum diſceptarent aduerſum me: in utero enim fecit me, qui & illum operatus eſt. Quocirca Rex Halſtanus omnia publica & priuata negotia non modo faciliſter, ſed cum magna tranquillitate adminiſtrabat. At longe ſecus in regno Dene-marchie eodem tempore euenit, quando Danicę Reipublicę ſumma ſub diſcordia duorum fratrum, Haraldĩ & Canuti, maxime periclitaretur, ipſeq; Canutus optimus Princeps (qui poſtea ob ſua præſantiſſima merita in numerum Sãctorum digniſſime eſt relatus) ſalutem à fuga in Suetiam (teſte Saxone) ad Halſtanum mutaret: à quo maximis auxilijs & copijs adiutus, bellum in Ruſſiam, & Orientales terras extendit, cum interim Haraldus in Dania per ſummam ignauiam, & Halſtanus in Suetia per maximam prudentiam omnia adminiſtraret. Ille enim, ut Regiam maiestatem popularem efficeret, leges magis libertati, quam religioni conformes promulgauit: noxas quoq; non modo uenia, ſed etiam licentia proſequi batur: tamq; inopem iuris Daniã reddidit, ut omnis iuſtitia & æquitas omnino proſcripta uideretur. Hic autem Halſtanus præcipuus Chriſtianæ fidei amator, nihil in ſuis legibus immiſceri patiebatur, quod ſanctiſſimi Euangelij inſtitutis contrarium eſſet, aut à bonis moribus alienum. Quocirca infinito amore ab omnibus incolis amabatur, maximoq; luctu eius ſunus omnes affecit. Quippe nullus, aut rariſſimus in tam amplo imperio inueniebatur, qui non potius præcipuum amicum ſibi ablatum uoluiffet. Conſiderandum tamen eſt, in nonnullis hiſtorijs contineri, Ragualdum Ingonis filium, poſt paterna fata in paterna regna ante hunc Halſtanum ſucceſſiſſe: cuius geſta quia ab antiquis prætermiſſa uideo, ſolam nominis eius memoriam hic inferere curauĩ. Quo autem loco Halſtanus mortuus, aut ſepultus fuerit, nondum ſcriptum inueni.

Philippus deinde defuncti Halſtani filius, in paterno imperio digniſſime circa annos à Chriſto nato M. LXXX. ſurrogatur. Siquidẽ in nullo prorsus ab illa ſumma Halſtani probitate degenerans, effecit, ut omnes qui in funere patris maxime doluiſſent, uifa ea optimi filij benignitate, acerbum dolorẽ magnopere temperarent, firmiſter credentes, diuinã maiestatem, per quã Reges regnant, omnia proſpera, & felicia illi regno conceſſurã, cui Regẽ tam benignũ præficere curauiffet. Sub cuius tempore omnia inter Gothos, & Suenones, atq; uicinas terras in ſumma quiete, & concordia, atq; ſecuriſſima pace uerſabantur. Enimuero apud Danos eodem tempore totius Reipub. ſumma ad Regem Canutum ſummæ ſanctitatis uirum deuenerat: qui ita terreni regni curam gerebat, ut ſatis oſtenderet, ſe maiore, atque excelliore animo eſſe, quam quod uellet Danicę telluris anguſtias cœleſti, & æterno regno præferre. Proinde Chriſti miniſtros (quorum ductu cœleſtis regni incolam ſe futurum ſperabat)

ſperabat ita uenerabatur, ut nihil, quod ad eorum honeſtatem, utilitatēq; augēdam, tam diuinę q; humanę leges præſcribunt, unquam prætermiſſe uideretur: lege quippe pię, & rationabiliter adita decreuit, ut Pontifices perinde ac principes, & Duces, proximo poſt Regem loco uterentur. Nec ſolum erga Pontifices ea Regia benignitas apparuit, ſed etiam priuatorum clericorum ordinē benigniſſimis decretis adornare ſtudebat, leuiter prohibens, ne quis militię clericali adſcriptus, ad uulgaris fori iudicium traheretur. Indignum quippe eſſe cenſuit, Chriſtianę Eccleſię paſtores ab illis iudiciis iudicari, quibus uice Dei præficiuntur. Nec leuis eſt erga diuinam maiestatem offenſa, alienum ſeruum, præſertim Deo conſecratum, tam temerē iudicare. Sed hæc Deus, qui noſtro æuo in ſuis miniſtris tam grauiter contemnitur, tandem reſpiciet: & aliquos Reges tandem excitabit, qui ſe homines peccatores, & non Deos eſſe conſiteantur, quemadmodū hic Canutus erat: qui cum ſummo, ac pio ſtudio cōtenderet, ut Chriſti miniſtris liberalius, & cōmodius de decimis, & primitijs prouideretur, inſigni cuiusdam Blacconis perfidia traditus, a cōſternata plebe trucidatur. Quo facto, tanta frumentorum penuria uniuerſam Daniā inuaſit, ut maxima populi pars, alimentorum inops, inedia conſumeretur. Nec prius Danicis agris fecunditas reſtituta eſt, q̃ populus ad cor reuerſus, poenitentiam ageret, ſe tam ſanctum Regem occidiſſe, qui tam iuſta & honeſta pro Chriſti miniſtris poſtularet: iamq; experimento didicerant, ſe iuſte noſſe frumentorum partes amiſiſſe, qui decimam ex eis Deo, & Dei miniſtris reddere noluiſſent. Interea omnia proſpera, & felicia per omnes Gothorum, & Sueonum fines Philippi Regis prudentia agebantur: qui morte ſublatus, gloriam apud omnes poſteros aſſequutus eſt immortalē. Sed hic conſiderandum eſt, quod tempore huius Regis Philippi, anno Chriſti M. LXXXVI. una ex filiabus ſancti Canuti Regis Danię Ingertha, tradita fuit nuptiis cuidam nobiliſſimo Sueonum Folchoni: quem primum Folchungorum parentem fuiſſe putamus.

Ingo in defuncti patris Philippi imperium concordibus eligentiū ſuffragijs ſublimatus, talibus auſpicijs ſuum principatum inchoauit, atq; ad ultimum uitę exitum continuauit, ut non ſolum nomen, & regna, uerumetiam illos probiſſimos mores a priore Ingone quadam hæreditaria ſucceſſione aſſumpſiſſe uideretur. Erat enim tunc feliciffimū tempus, ob illam optimam educationem, qua Regum filij apud Gothos, & Sueones, in ueris fidei Chriſtianę moribus inſtituebantur, præſertim a patre, & atauis huius Ingonis, quibus regnantibus, magna ubiq; tranquillitas in illis terris, tam domi q; foris, omnem iniuriā ab innocentibus auertebat. Crediderim ego firmiter, diuum Canutum Danorum Regem, illos ſanctiſſimos mores ſuos ab optimo, & Chriſtianiſſimo Halſtano Sueonū Rege (ad quem a fratre Haraldo ad mortem queſitus auſugerat) contraxiſſe. Habuit hic Ingo cōiugem nobiliſſimam Raguildem: quę quantę fuerit ſanctimonię, ſatis oſtendunt eius reliquię in oppido Telgenſi depoſite, atq; in ſumma ueneratione hæctenus ab omnibus pijs incolis habitę. Nec minor erat ſanctitatis opinio in eorum illuſtriſſima filia Chriſtina, quę poſtea meruit cōiunx effici diui Erii Regis & martyris, ut infra dicemus. Præterea unam filiarum ſuarum Margaretam, ex altera coniuge Helena genitam, Nicolao Danorū Regi matrimonio ſociauit, qui ex ea filium Ingonem, in puerilibus annis equi calu mortuum, genuit. Hanc Saxo inter optimas Danorum Reginas ſummis laudibus extollit. At Margareta, inquiens, nō ſolum diuinarum edium opes latifundijs auxit, ſed & totis uiribus ad augēdum earum ſplendorem incubuit, ſacerdotalisq; cultus inopiam exquisito ornamentorum genere permittauit. Enimvero quod rem diuinam ornatiorē efficeret, pallas laticlauias, cæteraq; ſacerdotum inſignia condere, atq; ſacrorum uſibus erogare curę habuit. Erat quippe Margareta admodum diues, non modò in theſauris, ſed ampliſſimo numero prædiorum, & terrarum, ac patrimonio plurimū locuplete, & exuberanti. Quod quia Magno filio, & neptibus ſuis in Dania nuptis, nimis prodigię, & cum maxima cæterorum conſanguineorum ſuorum ſactura erogauit, occaſionem dedit maximę inter Sueones & Danos diſſenſionis: quę poſtea compluribus inimicitiarum incrementis coalita, ad poſteros per multa ſecula ueteris odij tenaciſſima perſeuerabat, & fortē adhuc in nonnullorum animis pertinacius perſeuerat. Cæterum Margareta magnam ubiq; curam adhibuit, ut omnia odia inter ſubditos proceres, & populos tollerentur, effecitq; ut grauiffima odia, quę eius filius Magnus in uirum integerriſſimum, & patruelem ſuum ducem Canutum pertinaciter ſouebat, ad effectum minimē peruenirent, quamdiu ipſa ageret in humanis. At ſublata ipſa benigniſſima conſanguineę charitatis altrice, datus eſt locus, quo maxima ipſius Magni perfidia innocentiffimū Canutum inſigni tradimento trucidaret. Interea Ingo, dum omnia pientiffimi Regis filia diligentius quā ſecurius exequeretur, domeſticis inſidijs imperitus opprimitur. Tanta ſiquidem erat inter nonnullos proceres malignitas, & perfidia, ut benigniſſimo Regi, cui ſe & omnem ſa-

lutem suam per summam gratitudinem impendere debuissent, indignissimā mortem præpararent. Enimvero cum regnum propter publicam omnium salutem, & pacem conseruandam circuiret, uenissetq; in eum locum, ubi nunc erectum est monasterium uirginum in uilla Vretensi, ecce a quibusdam perditissimis hominibus ueneno impetitus occubuit.

Ragualdus deinde cognomēto Knaphofde, ab irato Deo in uindictam occisi Ingonis impositus, ad sceptrum peruenit. Deus enim postquam Sueci, & Gothi tam ingrati erga optimos Reges fuissent, dedit eis talem Regem, qualem habere merebantur. Siquidem primum diuini furoris indicium erat, quod discordantibus incolis assumptus, totam Gothorum & Sueonum Rempub. perniciosissimo dissidio inuoluit. Gothi enim (ait Saxo) Sueticari paritū Rege Ingone absumpto, summam Magno Nicolai Danorū Regis filio deferentes, ostenderunt, se non minus iuris habere in regum electione, q̃ alia regna, & nationes. Quorū Sueci autoritate contempta, electo hoc nouo Rege Ragualdo, Magni electione cassare cōtenderūt: qui mox a Gothis trucidatus, morte Magno imperium celsit. Erat enim Ragualdus (ut nonnulli asserūt) præmortui Ingonis filius, giganteo corpore procerus, animo ferox, oculis toruus, aspectu minax, incessu superbus, plus audax q̃ prudens, plus fortitudinis quā consilij inhaerens. Quocirca non solum procerum & sapientū consilia, sed ipsas quoq; patrum leges, & probatas regni consuetudines temerē contemnens, nunc huc, nunc illuc uelut furij agitatus per subiectas terras, & populos ferebatur. Quicquid in nocte somniando excogitauerat, hoc pro lege obseruari uolebat: semper nouas, & nunquam bonas leges inuenit: uoluitq; suę temeritatis arbitrium, perinde ac Deorum oracula, summam auctoritatem habere, ut nulli prorsus licitum esset illi dicere: Cur ita facis? Interea accidit, ut ipse ad terras Vestrothorum descenderet, negotia priuata, uel publica dispositurus. Quod cum præter consuetudinem patrię illius attentaret, uniuersorum incolarum indignatione excipitur. Habebant enim uetusta consuetudine præscriptū, ne quis regum ad eos accederet, nisi præmissis nuntijs, & literis, quibus causam sui aduentus declararet, ut præscirent, an gratiosum Regem, an crudelem tyrannum deducendum admitterent. Igitur antiquarum legū & consuetudinum contemptorem, non secus ac temerarium totius patrię hostem excipientes, publicumq; contemptum publicis armis uindicantes, in uilla Carlaby occiderunt, ut qui contra eorum uoluntatem intrauisset, sua uoluntate exire non posset, & qui contra leges ingredi non debuisset, armis oppressus egredi prohiberetur. Probabile tamen apud me est, Vestrogothos uindicare uoluisse sui amantissimi Regis Ingonis mortem, quam sortē putabant cooperatione huius Ragualdi acceleratam, idq; circa annos a Christo nato M. C. XXXIX.

Magnus igitur ea occasione, quam diximus, a Gothis in Regem assumptus est: quod eis externus aliquis plus, quā innatus ciuis acceptior esset, sed quod etiam ab inferioribus terrę partibus auxilia aduocassent, quibus iniuriā a Suecis illatā uindicassent. Quamuis enim firmiter persuasum haberent, quod Sueonum societas Gothicæ Reip. admodū necessaria esset, tamen omnia aliā prius sustinere maluerunt, q̃ suū, & suę patrię contemptū. Proinde non quieuerunt, donec Ragualdum, quem Sueci elegerant, trucidassent, Magnumq; in utroq; regno potenter collocassent: quasi dicere uoluissent. Quia Sueci super nos insensatos tyrannos imponere contendunt, nos uicissim seueriores sanguinarios capitibus eorū imponemus. Quę enim aliā ratio prudentes proceres, & patrię suę amantissimos impellere potuisset, ut tyrannum contra tyrannum ad summam utriusq; regni calamitatem eleuarent? Quemadmodum enim uniuersas Danię partes cruentissimis bellis implicauerat, ita Sclauiam, Poloniam, Sueoniam & Gothiam, ut atra quedā tempestas perualit, atq; inter cætera spolia, malleos louiales, quos Sueones pagana superstitione seducti (ut prius diximus) coluerant, sacrilego ausu abstulit, & profanauit. Deinde occiso innocentissimo consanguineo suo Canuto duce, tot bellorum procellis se, suosq; inuoluit, ut patri suo Regi Nicolao, omnibusq; amicis, & subditis populis irreparabilem ruinam acceleraret. Filiam Polonorū præfidis Bogoslauī in coniugium, et infinitorum dolorum societate assumpsit. Sepe ad bellum progressus, totiesq; bello uictus excessit, ut omnibus facile persuasum esset, ipsum ob trucidatum pridem Canutum, Dei & hominum iram merito cōtraxisse. Confestim namq; post impię cædis euentum, profuso in gaudium animo urbem Roschildiam repetit, regnumq; Danię, quasi iam sublato emulo, spei firmitate complexus, erubescendam facinoris fortunam tripudio prosequi deforme non duxit. Sed breue admodum erat gaudium, in quod cōscientia tam enormiter lesa cōsentire nequiret. Quippe ab Erico, occisi Canuti fratre, uiuere adhuc Nicolao Rege trucidatus occubuit, duplicesq; pœnas una morte persoluit: & quod uirum omni sanctitate cōspicuum oppressisset, & quod sacra solennitate Pentecostes acies in prælium eduxisset. Cætera huius Magni facinora apud Danos, quibus non minorē perniciem, quā Suecis attulit, inquirantur.

De causis

De causis, cur Danorum Reges ambiunt uicina regna,
& paria celerius perdunt.

C A P. XXXVIII.

Diuus Canutus propagaturus regnum suum Daniae (ut Saxo refert) recolebat bellicam maiorum gloriam cum opibus imperij, atq; latis finibus, nullo magis, quam Anglicis creuisse titulis, maioremq; eis ex unius insule, quam totius Orientalis Rursiae spolijs incessisse splendorem: à quorum imitatione deficere stolidi, ac degeneris animi esse, satiusq; regno carere, quam inter paruule telluris Danie angustias inclusum maiestatis usum habere. Et ita reuera est, prout alias in geographicis descriptionibus à multis reperitur ostensum. Et hinc euenit præter enumeratas rationes, cur Aquilonaria regna, præsertim Noruegia, Gothia, & Suetia (quæ alias in opulentia argentifodinarum præcipue excellit) incessabiles uexationes sustinent ea uicinitate Danorum, magnam maiestatem non potentium fouere in pluribus insulis Blathico mari disgregatis. Fuerant pleriq; tractatus superioribus seculis, super unione prædictorum regnorum cum Dania, in pluribus principum comitijs habiti, ut successiuo tempore uno ex his regnis electo Rege, ac coronato, moderaretur: sed inexplebilis auaritia, ac ambitio locum, tempusq; pati non potuit, ut bona concordia susciperet, & pareret diuturnum incrementum. Præterea sapius naturæ uincula, ac affinitatis fœdera per connubia fuerant attentata, ut paria cōcordia in utrisq; gentibus pro publica salute stabilior permaneret: sed neque sic insatiabilis Danorum sublimitas contenta quieuerat, quin incessanter aspiraret ad potentatus, & principatus uiciniorum regionum. Hoc tamen & eis, & alijs attendendum erit, quod qui duo regna bello, uel affinitate quasita gubernare student, maius habebunt ingenium in conseruando, quam acquirendo. Alsidua nanque pullulant discordiarum semina, uel interne rebellionis, uel externæ incursionis in deditos. Ita semper pro illis, uel contra pugnandum, semper fouere exercitum, compilari interim se, efferre foras pecuniā, alienæ gloriolæ suum impendere sanguinem, pacem nihilo tutiorem, domi corruptos bello mores, latrocinandi indubitaram libidinem, confirmatam cœdibus audaciam, leges esse contemptui, quod Rex duobus, uel pluribus regnis distractus, minus ad utrumuis intendere potest. Cumq; regni consiliarij tantis malis nullum finem uident, inito consilio Regi utriusq; regni regendi imperium habere uelit, optionem præstare solent: nam utriusq; non fore potestatem, cum dimidiari nequit. Si regno amicū & fidum præfecerit Viceregē, citius eiicitur, oportetq; ad unum uerum regnum commigrare. Considerandum etiam est, quot nationes tumultuantur, quot thesauri exhauriuntur, quot populi perimuntur, quot deniq; in summa mala fiunt, pro uno regno seruando: nemo ignorat quanto plura, peioraq; fierent pro pluribus acquirendis, & conseruandis. Item auitum regnum colendum, ornandum, & forrificandum est. Rex ergo, aut princeps, amet suos, & ametur à suis: cum his una uiuat, imperetq; suauiter, atq; alia regna ueluti continuos cruciatus ualere sinat.

De seueritate Regis Christierni.

C A P. XXXIX.

Horum & similium, imò maiorum consiliorum, ac cautelarū immemor Rex Daniae Christiernus eius nominis secundus, qui diuersis temporibus & ingenijs, procuratæ per quosdam Danicæ factionis in regnis Suetie, & Gothiæ proceres, Danorum consanguineos, & affines, (inter quos erat infelicissimus Gostauus Trolle Archiepiscopus Vpsalensis) aditu in regna prædicta, adeo ferox, & seuerus euasit, ut nullo præstiti iuramenti, aut sigillatarum literarum aut acce-

E 4 ptionis

ptionis tremendi Dominici corporis habito respectu, aut cuiusuis commiserandæ rationis compassione, una die, scilicet 8. Nouembris M.D.XX. diuersorum ordinum principes, magnates, consules, ac ciues numero XCIII. me uidente, ac trepidante, impio ferro, impijsimo malignorum consilio stimulatus, detruncari iuberet, atq; triduo ante prætorium urbis Holmensis inhumata eorum corpora, donec extra ciuitatem comburenda deportarentur remanere. Profecto horrendum spectaculum, quod ipsi Christierno procul dubio mille miseris postmodum uexato occurreret, sic instigante crudeli consilio ad gratiam receptos, quos perendie amicabiliter inuitatos hospites ad Regale conuiuium habuisset, atrocissime puniuisse: idq; non usitato faciendi modo, sed cruci affixum quendam Magnum Ioannis præfectum, patriæ suæ ualidissimum defensorem, humi in terra tabulaq; ligatum, ut primum pudendis, demum corde excisis, & in uultum patientis contumeliosorum uerborum insultu proiectis, ad maiorem rabiem, & perpetuum horrorem actum fuisse ostenderetur. Postea eiusdem diei insequenti nocte infelicissime uiduæ, quarum mariti ferro consumpti ante ora bestiarum in publico foro iacebant, pecunia, & omni suppellectili per insatiabiles Daniæ præfectos spoliata, inconsolabiliter ingemiscebant. Certè turpissimi, & immanissimi erant officiales illi, solo terrore Regij nominis, uel pendentis crudelitatis, cunctos maxime innoxios, usq; pudicitie & omnis uerecundie honestatem depredantes. Nec melior erat pupillorum, & orphanorum conditio, qui in parentibus torquebatur, & omnibus fortunæ bonis spoliabantur. Longa, & terribilis per me, tanquam singula lachrymosè uidentem, texenda foret historia, si singulas huius calamitatis partes enarrare uellem, quomodo uidelicet diuina, & humana confundebantur, nulla promissæ fidei ratio, nullus religioni respectus, omnia temeritate sacrilega agitantur, ubiq; gemitus, ubiq; cædes, ubiq; mors, nullibi concessum effugere, uiuere inter districtos gladios, & efferos homines impossibile. Seruabatur uigilantissimo custode ciuitas, ne quis ex eo communi omnium ciuium carcere erumpat, ut regni incolis patrata crudelitatis seriem denuntiet: quam si libera populi multitudine subito periculisisset, nihil commissi facinoris inultum remansisset.

Adhuc de seueritate eiusdem Regis.

C A P. XL.

Quod cum Rex aduerteret, in sola sua salutem suam reponens paucis postmodum diebus inde uersus suam Daniæ se recipere est coactus: in quo itinere plures rotis, fureis, aliq; horrendæ mortis genere quartando mortificari iussit, præsertim apud Ostrogothos in Vasteno, terra S. Birgittæ: demum in Nydalensi monasterio Nouæuallis dicto: ubi licet humanissimo hospitio susceptus esset, tamē die Purificationis diuæ Virgini dedicato, Abbatem cum 7. monachis peracto altaris sacrificio, manibus à tergo ligatis in rapidum flumen submergi iussit: unde cum Abbas naturali fortitudine funibus ruptis ad littus enataret, à Regijs satellibus ferro excerebratus interiit. Ita & paruuli illustres familiæ Ribbingorum Vestrogothiæ, quibus hostilis barbaries ignoscere solet, ante eius conspectum gladio sublatis sunt. Quo factum est, ut sub eo congregatis 30. millibus incolarum armatorum, ipse sibi conscius per deuia, ac inuia portus nocturno, quàm diurno tempore præcipiti cursu se reciperet intra limites sue Danicæ ditionis: ubi neque diu sine simili formidine securior est relictus. Adco uelox

uelox fama factum eius ante aduentum ubique monstraui, maximè apud subditos Cæs. Maiestatis in terra Bataurorum, Brabantorum, ac aliarum nationum: ubi dudum cum in honore esset, & sublimi gloria, ante tam immanem stragem in plebrosq; innocentes commissam, habitus erat gloriosus. Dicit hic Saxo Danorum historicus libro 12. in omni circumspeditione sua, uti superius cap. 37. allegatum est, an hoc spectaculum ut specie triste, ita re ipsa Danis utile extitit, an crudelium poenarum, ac torturarum inflictione, an clementia, modestia, æquitate, & reliquis uirtutibus Regijs quærantur regna, & maneant parta: certè per experientiam agnosceret, Danicam seueritatem superioribus libris, & hoc Christierniano facto ad memoriam retocata, plus infamiae, & horroris, crudelitatis, & despectionis regno & Regibus eius parere, quam si humani, & iusti essent: nisi forsan gloriari uelint in malitia, quando adhibitis fraudibus potentes se putent in iniquitate, ut nouacularum more faciant dolum: quod absit. Quis etenim securè commercium cum his intetare, & firmum manere cogitat: qui (ut Saxo ultimo cap. lib. 4. asserit) mentiri & fallere, inter sordes & uitia non ducunt. Sit ergo sermo eorum, Est, est, Non non, et omnes credent eis. Nec credant me boni homines hæc supradicta propter odium, aut similitudinem in Danicam nationem illam, & uetusta eius gesta, aut Regis Christierni seueritatem, in omnibus ostendisse, sed longè terribiliora ex industria, quæ sine suspirijs, & horrore legi nequeunt, & multò minus in libros referri, reliquisse. Danica tamen nobilitas post exactum Regem Christiernum antedictum 44. articulos in Urbem, & totum orbem, pro sua excusatione, cur ab eodem Rege defecerat, publicè legēdos emisit. Ita & Senatores regnorum Suetiæ, & Gothiæ, ac Noruegiæ, tam antea, quàm postea repetitis uicibus libris, & literis sese excusarunt. Quod autem ego amariis cæteris, uerius tamen, & parcius scribo, audax testimonium facit, quia cum graui meo periculo, & mœrore omnibus ijs tragicodijs inspiciendis interfui, ut dolenter uiderem mala gentis meæ, quæ nunc milies aucta uidentur, & insuperabiliter, ob impias legum constitutiones, & subditorum oppressiones, deteriora.

De hoc Christierno secundo Danorum Rege.

Ioan. Mag. lib. 23. & 28.

Suanto deinde nostra ætate hoc modo post fata Stenonis, ad Gothorum & Sueonum regna peruenit. Cum enim Steno in loco, quem diximus, animam exhalaret, aderat ipse Gaddus Lincopenlis electus, qui mox præsentibus militibus sub poena capitis cominatus est, ne cuiq; eam Principis mortē patefacerent, donec ad regiam Stocholmensē perueissent. Si enim fama eos præueniret, non solum à Regia arce secluderentur, sed omnium præteritorum annorū stipendio priuarentur. Persuasi igitur procures & milites funus Principis q; occultissime ab eo loco usq; Stocholmiam, itinere sedecim dierum deducunt, posito in eius loco uiro corporis habitudine non dissimili. Erat in mediā uia Suanto Ostrogothorum Princeps, hūc Gaddus clanculo de Stenonis morte informatū admonet, ut sub specie comitadi Principem se in Stocholmiam conferat, facile totum Sueonum & Gothorum Principatum (si consilijs paruerit) assecuturus. Grata erat Suantonis amicissimi Antistitis admonitio. Perueniensq; in arcem Holmensē, à Gaddo, & à tota cæterua Princeps regni consalutatur. Quod et si præter leges, & patriæ consuetudinem factum fuisse uidebatur, attramen approbante regni senatu, in locum defuncti Stenonis surrogatur. Erat enim de tota patria optimè meritis, natusq; ad res præclaras & magnificas, utpote qui animum excelsum, & Regiū semper & ubiq; præ se ferebat. Tota quoq; eius familia splēdida, & bonis moribus ornata incēdebat: nullus in ea mīmus, nullus scurra. Quippe quemadmodum ipse morū grauitate pollebat, ita nullos effœminatæ leuitatis homines in suam familiaritatē admittebat, sed audaces, fortes, ualidos, & ex aliorum procerū curijs electos. Erat enim publico prouerbio receptum quod nullus in familiam Suantonis ascriberetur, qui securi in faciem cæsus conuieret. Erat præterea in suos familiares adeo liberalis, ut sæpe uestes sibi ipsi detraheret, & illis donaret. Plus enim in homines militares indulgēs erat, q; in se ipsum: sæpèq; in largiendis stipendijs, fūcum

fiscum exinanivit. Neque enim ullā diuitiarum curam habebat, sed uirtutē, & gloriā sordidis diuitijs longē præferendo, potius fame perijisset, quā ex incolarum iniurijs, aut ecclesiarū, siue clericorum spolijs uisitallet: rectē existimans, Suetiam adeo opulentum regnū esse, ut eius Princeps satis magnificē uiuere possit, absque eo, quod cogatur rapinis & sacrilegijs uitam infelicem, atque infamem sustentare.

Sed silendū non est, quā acerrimo odio insectatus sit mendaces & detrectatores. Cum enim aliquem absenti obloqui audiuisset, iussit continuo absentem aduocari, ut detractor, qui absentem suggillauerat, coram proponeret, quæ uellet, & probare posset. Quo facto optimorum ciuium innocentiam mirificē est tutatus, & immortalem gloriā apud omnes bonos est adeptus. Erat præterea in delinquentes ualde clemens & mitis, quamuis uerba eius summam seueritatem præ se ferre uidebantur. Non enim loqui, sed fulminare uisus est, cum milites suos neglecti officij argueret, & obiurgaret: quibus etiam nonnunquam alapam iniexit. Sed continuo, quos duris uerbis affecerat, mox singularibus donis & beneficijs afficere non omisit. Quo euenit, ut feliciores se putarent, qui ab eo tam benigniter reprehendi merebantur. At in templis, cum diuino officio intenderet, uix minores lachrymas, quā Dauid Hebræorum Rex effudit, ut nullus id cōsiderans dubitare potuisset, quin totam spem suam in Deo, per quem Reges regnant, collocasset. Estque a diuina clementia consecutus, ut illis octo annis, quibus regnauit, nullum atrox prelium fuerit in Suetiæ incolas illatum, quamuis Ioannes Danorum Rex ipsa Gothorum & Sueonum litora classe bellica non raro insiliuerit, & spolia nonnulla in mari, & terra reportauerit, ipsumque Moscouitarum Principem, ut Sueones impugnaret, summopere sollicitauerit. Sed maior erat in Moscouita pactorum & iuramentorum ratio, quā quod pateretur se a Danis in aliquod nefarium bellū rupto foedere induci. Quin potius cum didicisset Respub. summam ad Suantonē, qui pridem dux belli contra Moscouiam fuerat, deuenisse, solennes oratores ad ipsum in Stocholmiā mitteret, & foedera, quæ antea cum Stenone iniuerat, renouare curauit. Itaque Suanto ab Orientalibus Suetig partibus securior effectus, totas uires suas ad Occidentalem Daniam conuertit. Nec diu moratus, antequam copijs ex Suetia & Vestrogothia contractis, bellū in Hallandos & Schoningianos transferre contendit, ut iniurias, quas Dani paulo antē, uiolatis inducijs, intulerant ciuitati Aboēnsi ulciscatur.

Primum igitur belli impetum in propinquis Vardbergiæ oppidum mouens, compertit incolas illud ob Sueticæ potentie terrorem nouiter uallo, & propugnaculis communiuisse. Quocirca ex eo loco progressus, totam Hallandiam & Schoningiam cæde, flamma, direptionibus conculcauit, exercitumque spolijs onustum, & incruenta uictoria ouantem reduxit. Deinde in Suetiam regrediens, negotium laceßendæ Daniæ nobilissimæ Vestrogothorum præfidi Aehoni Ioannis imponit: qui sequenti anno in Hallandiam descendens, duas munitissimas arces, Lagaholm & Vallen, uno eodemque die, admirabili quadā celeritate occupauit, occupatasque incendio consumpsit: & cum nullus contra eum in campum prodiret, nobilem uirum, & Regiæ arcis præsidem Mauritiū Ipsen captiuatum, unā cum incolūmi exercitu in Vestrogothiam reportauit. Sequentibus etiam annis idem Acho continuo bellorum insultu Danos laceßiuit, donec ab ipsis in terra Schoningiæ ad insidiosa loca pertractus, in floridæ iuuentutis ætate trucidatur: dignus profecto, cui fata longiorem uitam concessissent. Erat enim natura benignissimus, & in re militari peritissimus, imò etiam patriæ suæ, pro qua obiit, amantissimus. Incidit autem mors eius in annū à Christo nato M.D.X. Post cuius occasum, cum Rex Danorum Ioannes putaret Vestrogothiam omni præsidio uacuam esse, constituit ipsam in suam redigere potestatem.

Collegit igitur tam ex Danis, quā Saxonibus & Vandalicis ciuitatibus præualidum exercitum, quem filius eius Christiernus Vestrogothorum terris maiore apparatu, quā felici bellorum successu inuexit. Suanto enim, quamuis magno & potenti exercitu succinctus, ex Suetia in Vestrogothiam Christierno congressus descendisset, attamē pugna prudentius abstinens, retro ad syluam Tiueden abiit, sperans se Christiernum ad insidias perducturum. Sed Christiernus nihil minus cautus, à Vestrogothia per Smalandos ad Ostrogothiam ire contendit. Ostrogothi autem, quos imparatos putabat, maxima multitudine ad arma consurrexerant. Quod cum Christierno, dum in oppido Ionacopensi moram traheret, nuntiaretur, subita fuga in suam Daniam remeauit. Nec longē post Cafareæ ciuitatis Lubicensis senatores, cum compertum habuissent Danos tam potenter à Gothis profligatos, expedita ad Suantonem Principem legatione, opem contra Ioannem Danorum Regem postulabant. Ad quam quidem legationem, cum in Gothorum, ac Sueonum senatū proposta esset, Hemmingus Gaddus Ostrogothus, ecclesiæ Lincopensis Antistes, palā omnibus respondēs, perorauit: cuius quidē orationem in calce huius uoluminis annexendā curauit.

Obrinuit

Obtinuit enim eadem oratione, ut Sueones cum Lubicensibus & Vandalicis ciuitatibus statim confederarentur. Estq; bellica classis pro eis contra Danos ex Suecia sine mora expedita: cui idem Hemmingus Gaddus Principis & senatus decreto praefectus, tanto animi ardore bellum in Danicam gentem assumpsit, ut nihil unquam suae fortunae felicius accidisse fa-teretur. At cum educendae classi inuigilaret, literas Iacobi Archiepiscopi Upsalensis celerissimo nuntio allatas accepit: in quibus sic scriptum fuisse memoratur: Sincerissima salute premissa. Orationem illam, quam R. P. V. nuper in senatu regni contra Danos, & pro Lubicensibus, eorumq; confederatis proposuit, cupide ad nos mitti postulamus. Nec minus gratum esset nobis, illas Saxonis Danici historias quantocyus uidere, ut ex eis sufficientius informari possimus, quomodo de caetero a Danorum artibus nos, nostramq; Rempublicam prudentius praeseruare & tueri ualeamus: Valete. Ad quas quidem literas Gaddus eque breui Laconismo in hunc modum rescripsit: Sincerissima reuerentia praemissa: Orationem illam non tam pro Lubicensibus, quam pro nostra Republica, factam, tradidi serenissimo Principi: is eam, cui uoluerit, permittit. Saxonis Danici historias apud praefectum curiae meae in Lincopia Dominum Torchillum praebendam deposui: cui etiam precipuam, ut nuntium Reuerendiss. P. V. ipsas, cum illuc uenerit, libere transcribere permittat. At mea commentaria, quae tam de Sueticis, quam de Danicis antiquitatibus longo tempore collegeram, usque ad meum in patriam reditum, in abditis repositorijs conseruari mandauit. Felicissime ualete Pater Reuerendissime. Extant praeterea complures aliae orationes, quas idem Gaddus tam in patria, quam Romae apud Summos Pontifices, praesertim Alexandrum sextum pro patria sua, contra Danos perorauit. Erat enim orator non parum uehemens, & multa audens, utpote qui aliquando coram eodem Alexandro Papa in pleno Cardinalium Consistorio uniuersos Danos, nullo excepto, canes rabiosos appellauerit, quod foedus cum schismaticis Moscouitis contra Christianissimos Suetiae incolas pepigissent. Sed nunc his omisis, ad expeditionem bellicam, cui Gaddus praerit, me conuertam. Is enim ferè ad medium lustrum pro patria militans, nunc Danicas insulas uario bellorum apparatu uexabat, nunc ciuitates Vandalicas ut socias & amicas uisitans, quietem a bellicis laboribus captabat. In Lubicensium autem conuersatione plurimum gaudius, diuturniorem apud eos mansionem elegit. Deditq; operam periclitantibus patriae rebus, ut ex turbatis tranquillae fierent, & felices, cum interim Ioannes Brascho Praepositus Lincopensis ecclesiam Lincopensem (eo a sede Episcopali excluso) occuparet. At pugna in Gaddo animus plus bella, quam Pontificias insulas curans, se totum in uitam, & militares mores coniecit. Nam classem Sueticam cum Lubicensi coniungens, in petuq; in Daniam facto, damna plurima innocuae plebi inferebat. Eodemq; tempore ipse & Lubicenses Lalandiam, & in ea monasterium diuæ Birgittae incendijs & direptionibus uastauerunt, affirmantes se illis patria referre, quæ Dani nuper in terrâ Finlandiæ commiserunt. Putabant quidem Sueci ea Lubicensium confederatione se satis securos: sed cum illi seculis, uel inconsultis Suecis, denuo in Danorum amicitiam consensissent, occasionem praestiterunt pertinaciori inter Sueones et Danos hostilitati: quæ utiq; in publicam Aquilonarium regnorum perniciem emanasset, nisi futuri belli strages, quam Suanto in Danos meditabatur, eius prematuro fato intercepta fuisset. Euenit autem huius optimi principis Suantonis mors in Principio anni à Christo nato M. D. X I I in ciuitate Arosiensis: in qua etiam sepultus, nominis sui gloriam ad posteros transmisit immortalem.

Steno Sture iunior premortui Suatonis filius, post patris funera difficulter ad paternum principatum peruenit. Erant enim in comitijs Stocholmensibus, quæ pro constituendo Principe celebrabantur, multæ, & uariæ, ac penitus contrariæ senatorum sententiæ, quibusdam asserentibus operapretium fore, Regem, aut Principem aliunde accersendum: quibusdam id nequaquam Reipublice pedire dicentibus, sed ex procerum senatu iuxta maiorum decreta, & patrie consuetudinem assumendum. Quo factum est, ut nobilissimus Sueonum Ericus Trolle, à magna senatus parte Princeps designaretur. Erant in hoc Erico plurimæ partes, ob quas non solum Princeps, sed Rex creari meruisset. Nullus enim iuste negare poterat, quin moribus esset integerrimus, & in rebus gerendis prudentissimus: imò, quod rarum in nostræ ætatis nobilibus esse solet, eximiam in diuinis & humanis legibus eruditionem cum summa laude, & multorum annorum studio sibi comparauerat. Sed hæc omnia non tantum ei prodesse poterant, quantum illi oberat, quod Trollo- rum familia publicum patriæ odium, ob Danicæ factionis studium contraxisset. Habebat enim hæc familia non paruum apud Danos numerum praediorum: quæ ne amitteret, Danorum partibus studiosius, quam utilius inferuebat. Quocirca Vincentius Episcopus Scharensis, cæterique Prælati, & proceres, qui se magis Sueticæ, quam Danicæ Reipublicæ debitores considerabant, eam Erici nominationem magno consensu

consensu cassauerunt, affirmantes se nulla ratione induci posse, ut aliquem sibi præficiant, in quo etiam minima Danicæ factionis suspicio inueniri possit, præsertim cum nullo unquam tempore Danicæ originis homines Sueticis rebus fideliter, atque ex animo consulissent. Tanta etiam est in Sueonum & Danorum insidiosum se esse probabit. Sed de his alibi, nunc ad comitia Stocholmensia redeamus: in quibus Steno, tum ob paternam meritam, tum etiam quia patriæ amantissimus habebatur, à maiore & saniore senatorum parte, Gothorū Sueonumq; Princeps efficitur. Eodem anno Christi M.D. & I. L. quo pater uiam uniuersæ carnis intrauit, incidit inter hunc Stenonem & Gostauum præfati Erici Trolle filium, Archiepiscopum Vpsalensem, discordia nimium perniciofa: ob quam non solum illi duo, sed tota patria ad extremam ruinam deuenit. Erant ambo iuuenes, ambo illustrissimo sanguine nati, ambo uehementis spiritus: sed Steno iustior, & modestior in sua causa uidebatur, utpote qui legibus ecclesiasticis, & bonorum uirorum arbitrio se parere uelle affirmabat. Fecitq; Gostauum tam per Leonem Papam X. quam per regni Sueticæ Pontifices sufficienter admoneri, ne patriæ tranquillitatem tolleretur, aut turbaret. Sed durior erat in Archiepiscopo animus, quam quod permetteret sibi aliquam concordiam persuaderi cum Stenone, qui patrem Ericum à tam amplo principatu seculisisset: spemq; maximam in Danorum Rege Christierno se reponere ostendebat.

Tum Steno, considerans Archiepiscopum nullo ingenio, nullaq; admonitione ab illo impacabili odio reuocari posse, collectis militum copiis ipsum in Castro Almersteh inclusum obsedit, exercitumq; Danici Regis (qui ut eum obsidione liberaret, aduenit) debellatum profligauit. Deinde obsestum, & Danica auxilia frustra expectantem, ad deditionem coegit, euerisq; funditus arce, ipsum in monasterio Arosiensi (quod Insulense uocant) inclusit. Quo facto causam eius coram Summi Pontificis legato Ioanne Arcimbolde, in comitijs Arbogensibus exponi fecit. Estq; intercedente legato, & regni se uatu, à Stenone sub ea conditione in gratiam receptus, ut de cetero se in Vpsalensem Archiepiscopatum non ingere-ret, sed in paternis bonis paci & tranquillitati studens resideret. Patrem quoq; eius Ericum ut nonnullos alios Danicæ factionis proceres, in arce Stocholmensi captiuum inclusit. Deinde regnum circuiens, publico omnium incolarum favore excipitur, seq; illis, & illos sibi iureiurando obstringit. Factus enim erat in oculis omnium subditorum suorum gratus, & maxime popularis, quia aliàs patri Suantonii, cum populum tributis oneraret, ad genua procubuit, & tributorum laxationem impetrauit. Quocirca iam in Principem assumptus, non modò tributa à beneuolis subditis, sed ipsam eorum uitam pro sua ipsius salute in mille mortis pericula paratam & promptam expertus est. Itaq; tot populis suffultus, tam potens euasit, ut multorum Regum, ac Principū uiribus resistere potuisset, præsertim si parem prudentiam in suis quotidianis consiliarijs cū magnitudine potentis sue coniunctā habuisset. Sed erant in eius Camerario cōsilio ad assentationem plurima, ad publicam uerò utilitatem minima loquentes, quippe qui nec satis prudētes erant, nec alios prudentiores in Principis consilium admittebant, sed detractionibus, susurrationibus, suggillationibus ceteros innocentes apud iuuenem Principem lacerabant. Vnde breui effectum erat, ut ob eorum malignam imprudentiam, & imprudentem malignitatem, pleriq; optimi & prudentes uiri ab eo se remouentes, alium rerum statum, quam præsentem expectarent.

Quod cum Christierno Danorum Regi compertum esset, cogitabat idoneum tēpus aduenisse, quo Danicæ telluris angustias erumpere, & spatiosa Gothorum, Sueonumq; regna potenter subiugare posset. Magnū igitur, & potentem exercitū ex Saxonibus, Frisjs, Westphalis, Scotis, Danis, Gallis educēs, Stocholmiam Sueonum regiam ualida manu obsedit. Sed non poterat Steno tot populorū fauoribus, & obsequijs præmunitus à Dano superari, cuius nomen apud Sueones publico odio laborabat. Imò Christiernus in ea obsidione, qua Stenonem obsidere uidebatur, tam duriter à fame, à com meatuum penuria obsidebatur, ut magna exercitus pars inedia periclitaretur. Proinde reuocatis ab obsidione copijs, classem, qua uenerat, in Daniam reducere parat. Sed postquam se ad reditum parasset, et uentis uela committenda essent, uentus uehemēs & cōtrarius eius profectiōi obiectus est: qui cū totis quatuor mensibus pertinacissime flaret, Christiernū ad intolerabilia incommoda adēgit. Nā regredi in terrā, obistente Stenone, & progredi in Daniam resistente uento, impossibile erat. Tum Steno generosi, & magni animi Princeps, cōperta extrema inimici necessitate, rarissimæ humanitatis officio in ipsum usus, tantum com meatuū, & expensarum ad eū liberalissima donatione misit, quantū sustentādo toto eius exercitui sufficiebat. Christiernus autem, percepto eo beneficio, legatos ad Stenonem dirigit, asserens se cum eo ad familiare colloquium super publica pace descendere uelle. Parum aberat, quin Steno Danica astutiā

astutia persuasus, ad ipsius classem se contulisset. Sed suorum fidelium consilio reuocatus, Hemmingum Gaddum, & nobilissimum adolescentem Gostauum Ericson, ad eum pro pace, aut inducijs inter utranq; partem componendis emittit: quos ipse confestim erectis uelis secum in Daniam captiuatos deportauit. Et hic quidem erat finis belli, quod anno Christi M. D. XVIII. contra Stenonem, & ciuitatem Stocholmensem per Christiernum gestum erat. Qui deinde euoluto anno exercitum maiorem, q̃ unquam antea cōgregatum, per congelatas aquas in Suetiam direxit. Quem Steno animosus, q̃ circumspectus in terris Vestrogothorum pugna glaciali excipiens, primasq; in acie partes strenuissimè agens, ictu bombardæ in femore accepto uulneratur, statimq; uehiculo impositus ad Stocholmiam deferretur: ad quam cum fere peruenisset, animam super constrictum glacie lacum Meler exhalauit, dignus profecto longiore uita: quam utiq; habuisset, si imprudentes, & malignos consiliarios a se longius remouisset. Interea Stenonis relicta uidua Christina, paucorum procerum partes eius tuentium persuasa consilio, per speciales nuntios, liberali promisso stipendio, pro ulciscendi mariti sui morte, frustra à Rege Polonię Sigismundo eius nominis primo copias postulari auxiliares. Mortuo igitur Stenone, numerosus Sueonum exercitus, cum à nullo dirigebatur, dissipatus est. Daraq; est proceribus, qui Danico Regi fauebant, occasio, ut mox eum in Suetiam aduocarent, & Regia corona in ciuitate Stocholmensi insignirēt. Sed cum consideraret se à minima procerum parte in regnum accersitum, atq; ob id suam coronationem à cæteris in libertatem restitutis cassari posse, plurimos regni senatores, & proceres eadem coronationis die, scilicet ipsa Dominica infra octauas Omnium Sanctorū, anno Christi M. D. XX. conuiuio contractos, & se ob Regiam fidem securos putantes apprehendit, & nimis seueriter trucidari fecit. Quæ quidem seueritas cum iam in omnem historiam diffusa uideatur, nolo me in enarranda huiusmodi tragedia diutius occupare: quæ non minora incommoda Danis, & eorum Regi, q̃ Sueticæ Reipublice inferebat. Quippe ipse Rex, in tanto procerum numero, bonam eorum partem occidi fecit, per quos fuisse in amplissimo principatu diu conseruandus: à quo confestim, & eodem mense, quo uenerat, exclusus, in suam Daniam est reuersus, documentum singulare omnibus Regibus, & Principibus effectus, qui seuerius imperare, quam clementius præesse contendunt.

Oratio Hemmingi Gaddi Ecclesiæ Lincopensis antistitis, pro fœdere Suecorum cum Lubicensibus, & eorum confœderatis ineundo, in senatu regni proposita: de qua supra præsentī libro facta est mentio.

Quando mecum cogito Reuerendissime Archiepiscopo Iacobe Suetiæ Primas, & Serenissime Princeps Suanto, cæteriq; Reuerendi Pontifices, & Illustres Proceres, ac Nobilissimi Senatores, q̃ graue, & perplexum negotium sit, de nostræ Reipub. salute consulere, præsertim cum in consultationem uertitur, ferre ne debeamus nostris uetëribus amicis Lubicensibus, & eorum confœderatis necessariam contra Danos opem, an cum eisdem Danis in pacem, siue inducias cōsentire. Vellem potius hanc dicendi prouinciā in alicuius alterius humeros, q̃ meos impositam esse, cum fortasse nonnulli in hoc amplissimo consensu inueniantur, qui sub pallio Suetico animum planè Danicum agere non uerentur, quasi eis pro hoste cōtra patriam sentire, absq; sempiterno infamiae opprobrio,liceret. Verum ego ita ab adolescentia institutus sum, talemq; me annis fere triginta Romæ in legatione patriæ, contra inimicos patriæ, exhibere curauī, ut omnibus mecum cōuersantibus plenè compertum foret, me nunquam pro Danico nomine uel in minimo sensisse, imò semper ineditatum fuisse, quomodo tam infesti nominis fautores e medio nostræ patriæ (quam nimis impiè prodere contendunt) explodantur, suoq; exterminio, uel exilio, cæteris Danicę factionis complicitibus, ne amodo similia audeant, terrores incutiant. Sed hic fortè operæ precium fuerit, apertioribus argumentis ostendere, quibus ingenijs, moribusq; Danica astutia Sueticā simplicitatē perpetuò irretire, & euertere conatur, ut, si nostri temporis homines à pernicioſa Danorum uicinia sese minus cautè seruire uoluerint, saltem natiuatorum, uel qui nascuntur ab illis, nostro malo addiscant, quā parum fidei, & societatis, apud ipsos reponāt. Possem hic plurima nimis uera nostri quī testimonia adducere: sed ne uidear illorum hominū odio calumnias struere, ipsas Danicas historias contra eos pro nobis assumam: idq; satis idoneo exemplo diuī Pauli Apostoli: qui cum Cretenses, ut malas bestias, reprehendere uellet, proprium ipsorum prophetam Epimenidem Cretensem conuenienter assumpsit. Ita enim ex ipso ad Titum scripsit: Cretenses semper mēdaces, malę bestię, uentres pigri. Testimonium hoc uerum esse de Danis, satis probat eorum historicus Ioannes de Saxonia, quem adole-

F scens,

lescens, dum Rōstochij bonis literis operam nauarem, una cum Alberto Crantzio Hamburgenſi inſpexi, ac tranſcripſi. Ille enim in ſine libri quarti de ſe, & ſuis Danis ait: Nos mentiri & fallere, inter uitia ſordesq; non ducimus. Sublato igitur apud eos humanæ ſocietatis fundamento, quod fidem (quæ fieri dictum iubet, uocamus, quis prudens eorum fidei (quam ſidem Saxo in pleriq; locis fluxam confitetur) ſecurè ſe committere queat? Quo effectum eſt, ut Dani, deprehendentes ſe, perinde ac perfidos, à uicinis populis euitari, ad iuramenta nimis uana ſe conuertant, ut eorum magnitudine, aſſiduitateq; mentiendi conſuetudinem tegant. Et ſi omnia alia argumenta deſſent, quibus probari poſſit, ipſos Danos mendaces eſſe, proſecto illa horrenda eorum iuramenta, quæ ad ſingula ferè uerba nimis impio & blaſphemo ore annectunt, ſatis declararent, ipſos à corrupta natura ad mentiendum impelli. Enim uerò, quemadmodum ueraces homines ſine iuramento loquuntur, & eis ſemper integra fides adhibetur, ita mendaces ſemper nomen Dei in uanum, ut uanitati ſuæ aliquam ueritatis ſpeciem concilient, aſſumere non uerentur. Nec tamen quouis modo aſſequi poſſunt, ut prudentes uiri ſe eorum fidei cōfidant. Ego iam ad eam ætatem prouectus ſum, quæ mihi condita ſit ſeptuageſima meſis, magnamq; totius Europæ partem peragraui, atq; interim in nulla eius regione fui, quæ tot ſanguinarijs iuramentis paſſim aſſueuiſſet, quemadmodum uniuerſi Daniæ incolæ. Quippe ſi agricolam & ciuem, ſi proceres & principes, ſi ſacerdotes & Pōtifices eorum, etiam in re minima alloquaris, mox tibi cum terribili iuramento reſpondentes dicent: Per Deum uiuum ſic eſt: per quinq; Chriſti uulnera non eſt: per diuinum ſanguinem: per Dei mortē non feci: plurimaq; ſanguinaria iuramenta his ſimilia, & horribilia, tā frequenter ingeminant, ut nullus prudens dubitauerit, ipſos eſſe homines ad omnia mendacia promptiſſimos. Nec rariuſ eſt apud eos, ſtupenda mille dæmoniorum atteſtatione, in re etiam minimi momenti, uti. Nec ut cæteri homines loqui dignantur, imò more tuſſientium, aut uerba in medio guttere formantium, ita de induſtria proloquuntur, ut ſuperius labium in ſiniſtrum, inferiusq; in dextrum latus diſtorquentes, ex ſingulari oris deformitate, ſingularem gloriā ſe aſſequi poſſe exiſtiment. Teutonicam linguam (quam ignorant) balbutiendo reſonare geſtiūt. Gothica uero adeo contemptim, & corrupte utuntur, ut à noſtris Gothiſ uix intelligantur. Nos ſiquidem Iacobum, Iacob appellamus: quem Dani Ippum, leppum dicunt. Ioannesq; à noſtris Iohan uocatur: quem Dani Iuſſe, Jeſſe nominant. Nicolaus autem à nobis Claus, & à Danis Niſſ, Neſſe dicitur: qualis etiam corruptio eſt in alijs compluribus uerbis, à Danica uanitate corruptis. Sed iſta nunc ſileantur, illæq; perfide, & nimis multæ artes mentiendi, quas Saxo eis non raro tribuit, diſſimulentur uideamus qualem, & quantam crudelitatem eiſdem artibus coniunctam habeant. Primum tamen ex eodem autore nos aduertere oportet, quam crudeles inter ſe ſemper fuerant, ut minus mirum uideri debeat, ipſos in extraneas, & hoſtiles gentes, nullo tempore non fuiſſe crudeliſſimos. Documento eſt in primis Haldanus Frothonis primi Danorum Regis filius, de quo Saxo ſic habet: Frotho in Suetia ſtrangulatus interiit, Haldano, Roë, & Stacho filijs relictis. Horum maximus Haldanus, Roë, & Scato interfectis, naturam ſcelere polluit: regnum paricidio carpiſit. Et ne ullum crudelitatis exemplum omitteret, comprehenſos eorum fautores prius uinculorum pœna cōercuit, mox ſuſpendio conſumpſit. Idem ante ipſum fecit Lotherus, Dani primi Regis filius, qui fratrem ſuum Humblum inſidiolo bello captum, regni depoſitione ſpiritum mercari cōegit: regnumq; ſcelere partiū ita auſpicatus eſt ut nequaquam tolerabiliorem Regem, quam militem agere uideretur. Siquidem illuſtriſſimum quenque uita, aut opibus ſpoliare, patriamq; bonis ciuibus uacuefacere, probitatis loco duxit, regni æmulos ratus, quos nobilitate pares habuerat. Simili quoque fraternæ felicitatis inuidia Fengo in fratrem ſuum Horuendillum Regem accenſus, eum inſidijs trucidare conſtituit: at ubi datus paricidio locus, cruenta manu funeſtam mentis libidinem ſatiauit. Trucidati quoq; fratris uxore potitus, inceſtum paricidio adiecit. Deinde atrocitatem facti impudentiſſimo mendacio excuſaturus, affirmabat ſe fratrem occidiſſe, ut innocentiffimam eius uxorem Gerutham, Rorici Sueonum Regis filiam, ab eius tyrannide liberaret: cum nec maritus illam, nec illa maritum unq; exoſum habuerit. Erat quippe illa coniunx tantę mæſuetudinis, ut neminem uel tenui leſione cōmouerit ſed mitiſſima, & ſine felle ſcœmina (teſte Saxone) omnibus complacebat. Præterea Frotho quintus, cum fratris Harald Regis claritate deformem ſe fieri, contemptumq; ſibi ſtrui iudicaret, à quodam familiarium occulte eum interfici iubet, ne quem ætate uinceret, ab eo uirtute ſuperari uideretur. Poſthæc, ut innocentia ſibi fidē pararet, notamq; ſcleris euitaret, fædiſſimo mendacio uſus, latere inueſtigari præcepit, quiſnam rerum caſus inopina rerum clade fratrem fuiſſet. Deinde eiſdem fratris liberos uix infantiam egreſſos, ad mortem corripuiſſet, niſi ab eorum tutoribus callidior ſeruandorum pupillorum ratio excogitata fuiſſet.

Item

Item Rex Ericus cognomento Emundus, ut ad regni solium perueniret, non erubuit infamē paricidij nota se crudeliter implicare. Enimvero fratribus, & nepotibus absq; ullo humanitatis respectu trucidatis, momentaneum regnum, & sempiternū opprobrium sibi uno eodemq; scelere infelicitate comparauit: qua etiam arte, atq; impietate scelestissimus Abelus fratri suo Regi Erico admirandæ sanctitatis uiro, uitam pariter & regnū eripuit. Nec silet Saxo Haraldi Regis cognomento Blotham tyrannidē, qui pecudalibus iugis Danicas ceruices alligauit. Proinde exercitus eius tam probrosi officij contumelia lacelsitus, pro quo pecudū more iugū tulerat, arma capere recusauit. Neq; enim maiestatis imperio, aut prece adduci potuit, ut eius capiti incolumitatem quaereret, qui omnium ceruices erubescenda iussione damnasset. Sed quid tantum impiorū, & crudelium hominum catalogum, qui ad imensum uolumen crescere posset, commemorem? Taceatur igitur impijssima sanctissimi Canuti Regis, atq; eiusdem nominis Ducis occisio, tam indigne ab ingratisimo populo perpetrata, ut nihil ad ipsum infandum scelus addi potuisse credatur. Taceatur quoq; quod sanctissimi Reges, Olaus Noruegiæ, Edmundus Angliæ, Ericus Suetiæ, truculenta Danorum machinatione interempti sint, & inter diuos Martyres relati, suos occisores sempiterna infamia dignos ostendunt. Sileantur præterea complures aliæ crudelitates, quæ per omnem Danicam historiam dispersæ occurrūt, præsertim q̄ se uere ipsi Daniæ procures in miseram plebem suam dominantur. Quippe ut apud nostros Sueones, et Gothos nullus omnino nascitur seruus, ita apud Danos tota communitas plebis ad perpetuā, & miseram seruitutem nata esse uidetur: adeoq; ab illis nobilibus illa infelicia mæcipia contēnuntur, & opprimuntur, ut sæpe accidat, unū colonum pro uno cane uenatico inter eos per ludibrium uenundari: cogiturq; is, qui sic uenundatus est, cum uxore, & filijs in potestatem emptoris concedere omniaq; contemptissimū mancipij opera perpetuo sustinere. Hæc autem quomodo uera, & mihi comperta sint, paucis ostendam. Cum enim paulo ante mortem Christierni primi Regis, quæ apud Danos in annos Domini M. CD. L. XXX. incidit, per ipsam Daniā ad Germaniā, & Italiam, urbemq; Romā profisciscer, satis deprehendi, q̄ miserā seruitutem Daniæ incolæ seruire cogerentur, panēq; puluerulento, & potu adeo insipido uterentur, ut cibis crudelissimū Pharonis in oppressos Israëlitas collatus, si Danico uictui compararetur in numero deliciarū estimari posset. Imò neq; in nobiliū curijs delicatior uictus preparatur, sed ex Vandalicis ciuitatibus panis potusq; perenni cōmercio comparatur: quando interea nobis ex nostris Sueticis, & Gothicis terris, diuinatq; liberalitate omnia pro uoto, atq; abunde suppeditantur. Sufferrent forte infelices Dani patiētius tam dure seruitutis locū, si eorum nobiles saltem à conuijs abstinerent. Passim enim, et contempnim patrio sermone Trellos & Trellas appellāt: quod parū modestius sonat, q̄ si Latine per cōtumeliā dicerent, Fleccos flaces floces: cum tamen ipsimet fœdissimæ superbie dediticij, atq; ob non ferendā eorum arrogantiā, per cūctas Teutonum terras adeo insigni odio habeantur, ut Danū uocari inter grauiā conuitia æstimetur. Danus quippe Cimbrū (quem Galli latronē, & Itali giottonem dicunt) exprimere uidetur. Proinde non raro accidit, ut Dani Teutonū terras prætereuntes sese non Danos, sed Noruegianos, uel Gothos, aut Sueones esse fateantur. Prouenit profecto tam pertinax odium in Danos, non ob inciuiles Teutonum mores (quid enim Teutonibus ciuilius?) sed, ut credo, ob historias Danicas nimis superbe ad æternam Teutonici nominis suggillationē scriptas, in quibus Teutonum estimationem ita abiectam efficere contendunt, ut prorsus indigni putentur, qui cum Danis comparētur. Inquit enim Saxo inter cætera plurima, quomodo Helgo Rex Danus apud Saxoniam ingenuū, ac liberti necem pari summa rependendam constituit: perinde ac liquido constare uolens, quod cūctas Teutonum familias æqua seruitus teneret, omniumq; corrupta libertas parem conditionis ignominiam redoleret. Sed longe grauior, q̄ ea ignominia, erat ipsa Danica crudelitas, quæ Teutones nouis, & horrendis supplicijs sæpius affligebat. Narrat Saxo de Rege Nicolao, qui ad preces cuiusdam Haraldi sanguinarij uoluptatis loco duxit, Teutones abscisis naribus deformes efficere. Similiq; uoluptate affectus Valdemarus eius nominis tertius Rex, non solum nares, sed aures à magna Teutonū multitudine abscindens, summopere lætari uidebatur, quod cruenti tyranni nomen à tā cruento, atq; infami facinore contraxisset. Nec silet Saxo atrocissimam Iarmerici Danici Regis tyrannidē, qua Teutones exquisitissimis tormentis sæpe afflictos trucidauit. Regem nanq; & Reginā eorū, à quibus in adolescentiæ ætate iure belli captus, & summæ libertati restitutus, atq; in numerū, & primum familiaritatis locum translatus, admoto furtim incendio per summam ingratitudinem occidit. Deinde Rex Danorū factus, XL. Teutones captos, applicatis totidem lupis, laqueo adegit. Nec sic poterat eius sanguinaria mens satiari. Quippe optimates eorū primo tibias loris traiecit, moxq; immanium taurorū ungulis alligatos, molossisq; incessentibus raptim in cœnum,

voraginesq; pertractos, lachrymabili spectaculo cōsumpsit. Demum comites, Duces, Principes Teutonicæ gentis captos, traiecit sine tibijs, equis in diuersa raptantibus præbuit la-
cerandos. Sed nec in ea summa feritate sibi sistendū putauit. Nam propriam Reginam Hun-
norum Regis filiam, quamuis innocentissimam, & pudicissimā, ac pulcherrimā, humi alli-
gatā equinis obterendā calcibus præbuit: cuius corpus adactus iumentorū grex erebris ue-
stigijs confodit, & lacerauit. Imò etiam suis ex sorore nepotibus insidiosè comprehensis, la-
queo spiritum eripere non dubitauit. Optimates quoq; qui eorū tutores erant, conuiuij si-
mulatione contractos, eodem exemplo consumendos curauit, nihil minus Teutonico no-
mini infestus, q̃ Frotho quartus Danorū Rex, qui in Saxones adeo insolēter (inquit Saxo)
imperabat, ut primo pro quolibet homine, deinde pro cubitalium membrorū quolibet, in-
dicem seruitutis stipem quorannis pendere cogerentur. Demum pro singulo mēbro tribu-
ta pendentes, non minore ignominia, quā seruitute à Danis opprimebātur. Nec silendum
est Gotrici Gormonis superbū imperiū, de quo Saxo sic scribens ait: Gotricus inter cetera
factorū monimenta, hāc quoq; Saxonibus tributū legē indixit, ut eorū duces, quoties apud
Danos regni mutatio obuēisset centū equos niuei coloris suffecti Regis inijs dedicarent.
Quod si nouū Saxonibus ducē uariata rerū successio peperisset, is quoq; prædictæ pensionis
obsequio potestatis principū Danicę maiestatis titulis inclinaret, eiusdemq; gentis Danicę
fateretur imperiū, & subiectionis suæ solenne præberet initium. Idē quoq; Gotricus Friso-
nibus adeo inusitatum, & intolerabile tributū imposuit, ut nihil enixius uoluisset uideretur
quam per inauditam crudelitatem omnem eorū terrā omni aere spoliatam, penitus desola-
re. Mirorq; Saxonē historicū non erubuisse, tam spēdā tyrannidē in sua scripta retulisse. Sed
nec tolerabilior tyrannus erga eandem Frisicam gentē erat Haraldus secundus Rex, qui eius
Principem Vbbonem compedibus constrictum, in triumphū duxit, Germaniamq; usq; ad
Rhenum uarijs cladibus afflixit. Canutus quoq; eius nominis V. I. Danorū Rex, Prutenos,
Pomeranos, Ditmertzios, & Holfatos, nō minus ignominiosa, q̃ durissima, diuturna q; ser-
uitute oppressit. Præterea Rex Valdemarus secundus, prædicti Canuti frater, Liunionis, & Esti-
incolas ad perpetui tributū pensionem adegit. Sed quid intolerabilia tributa, & miserā ser-
uitutem à Danis in uniuersam Alemanniam, & singulas eius partes commemorare conten-
dam: cum illa inhumanissima feritas, qua Ericus secundus Alemannos dis cruciatis truci-
dauit, omnē fidem excedere uideatur. Nam Dani, quo uiolētiore eos morte (inquit Saxo)
consumerent, reuinctis post terga manibus, palis primum affigendos curabant, deinde uen-
trium caua cultro rimati, nudatis exitis, primāq; uiscerum parte protracta, cetera stipitibus
explicabant: nec ante supplicium remiserunt, quam tortos, extis funditus aluo egestis, spi-
ritum perfundere cōegissent. Item nunc quicumq; estis, Danicę societatis consultores & cri-
dele Danicę feritatis ferrum in uestra, atq; innocentium ciuium uestrorum uiscera accele-
rantes, confederationem cum ea gente, quę publicū totius Europæ odiū in se contraxerat,
sine mora contrahatis. At fortassis hic nonnulli Pōtificum mihi respondentes, dicant: Esto
quod Dani sint crueti, sint sanguinarij, sint omnium, quos totus orbis produxerat, pessimi, &
sceleratissimi: tamē nō audebūt in Christi Ecclesiā, & clerū, multo minus in Pōtificiam di-
gnitatem tā cruentas manus extendere. Sed audiant illi, qui sibi tantam libertatem persua-
dent, non quid ego, sed quid Saxo de Danorum Regum in Christum, & Christi Ecclesiam
impietate dicat: & primum de Erico primo, quem omnes Danicę historiæ cognomento im-
pium uocant. Hic (inquit Saxo) utinam in abolendo Christianismi cultu temerarium Reg-
neriani spiritus non egisset hæredem. Si quidem religiosissimum quenq; aut supplicij inse-
qui, aut rebus exuere, exilioq; multare perseverauit. Ceteræ autē Danicę historiæ, quarum
autoribus pulchrum & egregiū uidetur, atrocīa suorū tyrannorū facinora atrocioribus scri-
ptis extendere, ita habent: Ericus fidei Christianæ persecutor, ecclesias desolauit, altaria sub-
uertit, ecclesiarum prouentus fisco applicuit, Episcopos occidit, tyrannidem in Gallos, &
Alemannos exercuit, Cæsarem Ludouicum, & Brennonem Brunswicensem ducem truci-
dare fecit, Frisiosq; ad turpem seruitutem, & grauissimā tributa pendenda cōegit. Præterea
Rex Gormo (teste Saxone) semper infensi erga religionem animi existens, Christicolarum,
perinde ac terribiliorum hominum, respectum extinguere cupiebat, omnesq; huiusce nor-
mę participes, uarijs iniuriarum generibus fatigatos, quibus potuit calumnijs insequi non
quiescit: quin etiam templa à religiosis condita, tanquam aliqua sacrilegia impietatis domi-
cilia, ab imis fundamentorum partibus demolitus est. Deinde Sueno eius nominis primus
Danorum Rex, prosperam (ut testatur Saxo) in diuina sæuendi occasionem sibi uenisse ga-
uissus, totam religionis stirpem ab radice conuulsit: eoq; autore Dani susceptum diuinita-
tis cultū repetita superstitione mutarunt. Nec Sueno tertius in Christi Ecclesiam, & Dei mi-
nistros minus seuerus fuit, de quo idem Saxo sic habet: Sueno properantē à Lundeni urbe
Aeschillum

Aeschillum archiepiscopum subsecutus comprehendit, captūq; quia publica custodia non
 suppetebat, sub excelsam Laurentianæ ædis restudinem in corbe, perinde ac gallum gallina
 ceum atcollit, eiq; templum ergastulo fecit. Similīq; impietate fraternam charitatem uiolās,
 Canutū Regem dolis, & insidijs circumuentū trucidauit. Nec modestioris animi erat Chri-
 stophorus primus, quem Danicę historię affirmant nihil prudentiæ ad regni administratio-
 nem attulisse: sed omnia per summam temeritatem, atq; impietatem cōfundendo, Iacobum
 Archiepiscopum Lundensem, uirum utiq; innocentissimum, ignominiosē captiuatū indi-
 gno carceri, & uinculis mancipare non dubitauit. Post cuius fata filius eius Ericus Clippin-
 gus, omnī tyrannorum pessimus, in Danico regno successit: qui etsi omnium ordinum ho-
 minibus intolerabiles iniurias inferret, attramen in illos, qui in clericalem militiam ascripti
 erāt, adeo crudelis persecutor, & sacrilegus prædo erat, ut filij Israël tutius sub durissimi Pha-
 raonis iugo, q̃ infelices Danicę Ecclesię sacerdotes sub hoc Clippingo uixisse credantur.
 Neq; minore persecutione ab eius fratre Erico, qui illi immediatē in regno successit, oppri-
 mebantur. Is enim arbitratus se perpetuę glorię famā ob cleri oppressionem assecuturum,
 non quieuit, donec insignem pietate uirū Ioā. Grand Archiepisc. Lundensem, fraudibus &
 dolis circumuentū captiuaret, tetroq; carceri inclusum multis iniurijs afficeret, & cruciaret,
 quando interea nihil ommitteret, quo Magnopolenses uarijs iniurijs, & cladib. afficeret, per-
 inde ac si decorum, magnificūq; esset, eruentam tyrānidem in uicinos & innocentes homi-
 nes crudeliter exercere. Deinde æquę aduersa fortuna, & sinistra fata dedere Danis Regem
 Christophorum secundum, qui scēdissimam patris, & fratrum suorū crudelitatem ita supe-
 rauit, ut ne uestigium quidem humanæ discretionis in se relictum esse ostenderet. Siquidem
 Daniam, quam ab eis miseram accepit, miserimā effecit: nobiles quippe, & proceres regni
 ira oppressit, atq; in ordinem redegit, ut ipsos nihil, aut parum amplius, q̃ empta mancipia
 estimare uideretur. Preterea toti plebeię cōmunitati adeo molesta, atq; intolerabilia tributa
 imponebat, ut uix nudam carnem turpissimæ seruituti obnoxiam eis relinquere cogitarit.
 Nec minus seuerus in Pontifices, & totum ordinem clericalem existens, quosdam eorū, qui
 eius pessimis facinoribus obuiabant, capi, & carcere affligi precepit: in quorū numero erat
 Tycho Burglanēsis Antistes: qui etsi tot uirtutibus illustris esset, quot abominandis sceler-
 bus ipse tyrānus obscurus habebatur, nequaquā tamen euadere poterat, quin ignominiosē
 captiuitatis incōmoda sustineret. Hic tādē animū, atq; orationem a tam inhumanissimis
 portentis reuocans, credo abundē satisfactū esse illis, qui asserunt, Danicos Principes nihil
 prorsus in Ecclesię libertatem ausuros. Et si hæc minus sufficiant, offero me ex Danorum hi-
 storijs iustū uolumen quod iam paratum habeo allaturum: quo demū toti orbī persuasum
 fiet, uniuersos Danicę Principes (paucis admodū exceptis) semper crudeles fuisse bonorum
 hominū persecutores. Nec lac lacī tam simile dici potest, q̃ ipsi Caligulis, Neronibus, Do-
 mitianis, Heliogabalis, Dionysijs, Pharaonibus, cæterisq; similibus, qui sub specie humana
 feritatem exercere belluinam. Precipue aut fuerant Pontificū & sacerdotū carnifices, Chri-
 stiāq; Ecclesię persecutores. Eoq; facto palam declarauerant, se nequaquam in tam tenui
 regno sine sacrilegijs, & rapinis uiuere potuisse: cum interim nostris Suetiæ & Gothię Regi-
 bus, omnia a diuina libertate, & regionum felicitate, adeo abundē suppetitūtur, ut nequa-
 necesse habeant clericorum, & monachorum semicinctia pro suo statu conseruando perseru-
 tari: tantūq; abest, ut ob egestatē aliena regna, nulla lacelsiti iniuria, contra ius, & fas inua-
 dere cogantur. Probat eam Danicam inopiam Saxo, cum asserat, ipsam Daniā esse paruulā
 & angustam tellurē, passimq; ostendat, eius præsidēs sine piratica, hoc est, marino latrocinio
 uiuere non posse. At si quis mihi obijciat, dicatq;: Tu ne illos inopes, atq; miseros affirmare
 audeas: qui sibi in suis chronicis tam uulgaribus, q̃ Latinis, tantam rerum gestarum claritu-
 dinem ascribunt. Siquidem illic aptē deprehendes, quomodo omnes nationes tam remo-
 tas, q̃ propinquas, magno, atq; præstanti animo sui cōparatione contemnant. Illic quippe
 uidebis Germanos, Teutones, Sclauos, Vandalos, Saxones, Oborritos, Holfatos, Pomera-
 nos, non modō ut tributarios, sed ut uilissima Danorū mancipia estimari: ibi Curetes, Pru-
 teni, Samogethi, Liuoni sepe sub iugum, uti abiecta pecora, a Danis missi leguntur: ibi Flan-
 dros, Hollados, Fresios, Westphalos, perinde ac imbelles homunciones sepe subactos, & ad
 intolerabilia tributa Danis pendenda compulsos, inuenies: preterea Scythas, Moscouitas,
 Estios, Tauestios, Finlandos, Carelos a Danis in triumphum ductos cōspicies: ibi Carolus
 Magnus superatus, & tota Francia non semel, sed sæpe manus uictas uictoricibus Danorū ar-
 mis porrexisse legitur: ibi Valentinum Imp. a Danis occisum, urbemq; Romā funditus euer-
 sam, & totam Italiam desolatam aspicias. Quinetiam eadem historiæ uniuersas Europę na-
 tiones usq; ad mare Mediterraneum, Danis tributa præbuisse commemorant. Nec silentur
 Scoti, quos Saxo in uita Suenonis primi efferatos barbaros per contemptū uocat. Anglos

quoq; & Hybernos talibus historijs prosequuntur, ut eos in primo imbellium hominum loco aestimasse uideantur. Et ne omnia adducere uelle uidear, unum saltem Danicæ historiæ uersum summam adducam: Vincit opus famam, nec sermo suppetat actis. Illudq; Ouidianum carmen ex primo Fastrorum libro sibi attribuere uelle uidentur:

Quicquid ubiq; uidet, cœlum, mare, nubila, terras:

Omnia sunt nostra clausa patentq; manu.

Est igitur attendenda Danici sermonis consuetudo, qua homines illi rerum à se gestarū gloriā petulantius iactare, ac facinorum suorum memoriā uerboſo laudum relatu incessanter ostentare consueuerunt. Proinde, quantum in me fuerit, non patiar æquo animo, ipsos inanem suā gloriā cum tāto cæterarum gentium uituperio exaggerare, præsertim quia (ut ex testimonio Saxonis dicere cœpi) mentiri & fallere, inter uitia sordesc; non ducunt. Fatetur quidē ipse Saxo in suis historijs, Danos à Sueonibus sæpe subactos fuisse, totiesq; fidem præstitam turpiter uiolasse. Primò cum Hotbrodo Sueonum Regi manus uictas porrexissent, seq; iureiurando illi obligassent, præſides ab eo immisos, missis per oppida satellitibus, insidiosè, ac perfidè trucidauerunt. Deinde altera uice Dani à Suecis sub iugum missi, Hiartuarum Gothorum satrapam sibi medio iureiurando Regem constituere, & non longo post tempore rupta fide occiderunt. Ob quod facinus Saxo suis Danis egregiam laudem tribuit, eosq; ad sydera usq; extollit: at in alio loco Saxones simili clade Frothonē quartum Danicum tyrannum afficientes, multo uituperio afficere non omisit: Et si, inquit, patriæ libertatem quærere perutile uidebatur, ad hanc tamen dolo, ac proditiōe contendere non licebat. Nec tertiæ deditiōis, qua Hotherum Suetiæ Regem sibi præfecerant, integre fide satisfecere. Eo siquidem per summam perfidiā secluso, Balderum quēdam promptissimis suffragijs sine cede, & sanguine substituerunt. Tam ancipiti (inquit Saxo) censura maiorum nostrorum sententiā fluctuata est. Verebatur fortè dicere, corruptam esse suorum Danorū fidem. Secuta est posthac quarta Danorum subactiō, quando Sueones sibi, & eidem suo Regi Hothero ipsos denuò subiecerunt: in qua subactiōe etsi usq; ad ultima fata Hotheri nimis inuiti perseverassent, tamen eo sublato, impudentissimum mēdaciū Saxo de Sueonibus scribit: Mortuo, inquit, Hothero, Sueones perinde ac tributarij sortis onere liberati, Daniā, quam annuis uectigalium obsequijs amplecti solebant, armis aggredi animum induxerunt. O Danicæ Saxo, hic tecū iure expoſtulo, qua impudentia aſſeras, Sueones Daniæ tributa soluisse, cum ipsi eam tribus suis Regibus, Hotbroto, Hothero, & Rorico successiue in Suetiā regnantibus, & nihil Danici sanguinis in se habentibus, manu armata subiecissent. Deinde tres successiue Danorū Reges, siue uerius præfectos, Horuendillū, Fengonem, Amlethū, tributa ad Roricū in Suetiā regnātem illo ipso tēpore misisse aſſeruisti. Itaq; si quis rectè eas Saxonis historias inspexerit, deprehendet ipsas aut cōtradictorias esse, aut Danos Sueonibus tributa, saltē per tempora sex Regum, quos nominaui, attulisse, exceptis aliorū Regū tēporibus, qui sparsim per Danicas historias continentur. Quinta deinde Danorū subactiō à Saxone ponitur, qua Atislus Sueticus Rex totā Daniā, usq; ad Slesuicū penetrādo, subiugauit: prostratoq; in singulari certamine Frouino Slesuicensi duce, non quieuit, donec priuatæ uictoriæ publicā iungeret, paſſimq; diuulsa Danorū agmina proſligaret. Sed cū putaret uictos promissæ fidei rationē habituros, fraudibus & dolis eorū, nisi in Suetiā reditum accelerasset, circumuentus occubisset. Idē quoq; Erico Frothonis filio, Sueonū Regi, apud Danos cōtigisset, postq; eorum Regem Haraldum tribus denicū prelijs, quarto occidisset, Daniāq; Sueonū imperio sexta uice subiugasset. Proinde Hacho Sueticus atrocissima iniuria prouocatus, sempiternā Danorum subactiōnē (teste Saxone) tanta seueritate persecutus est, ut occiso eorū Rege Sigaro, uictoriāq; in crudelitātē uersa, promiscuè cedis auidus, nihil conditioni, aut sexui deferendū putaret. Sed neq; miserationis, aut uerecundiæ respectū indulſit, quominus scemineo ferrū cruore respergeret, matresq; cum liberis cōmuni stragis scuitia uiolaret. Præterea Haquinus Ringo Suetiæ Rex, cui Saxo octauā Danici regni subactiōnem attribuit, antequā Danos sub iugum mitteret, triginta millia nobiliū Danorum, excepta plebeia multitudine (cuius numerus comprehendere nequiuit) uno prælio extinxit. Deinde cum ad memoriā reuocaret, quod duo Dani pridem contra singularis certaminis legem, Atislum Regem per insidias turpiter trucidassent, & nihilominus se tam superbè efferrent, ut unū Danum duobus Teutonicis cōgredi, & præualere posse iactaret, iussit ut, perinde ac effeminati uiri, Hethā uirginem loco Principis obseruarent. Sed nec Ringoni, nec Hethæ diutius paruerunt, q; Danicæ fides (quæ citius quauis aranæ tela rumpi consueuit) integra permanebat. Postremo Ericus Victoriosus Sueonum Rex, cum ad nouam subactiōnem Danos (teste Saxone) cōgisset, toto septennio illis imperabat. Sed cū tandem eorū fluxam fidem suspectam haberet, nec placeret ei in tam tenui regno cū maximo uitæ periculo commorari,

inorari, ad Suetiam reditum accelerauit. Itaq; ex confelsione, & testimonio Saxonis, (quem obiter inspexeram) satis probatum habemus, quod Dani, saltem nouies à Suecis uicti, subactiq; sint: quanq; dubium non est, quin apud Saxonem, & cæteras Danorum uulgares historias sæpius inueniantur à Suecis subiugati. Imo etiam in Gothicis, ac Sueticis gestis passim intueri licet, quomodo Dani plusq; triginta apertis, & iustis bellis sub iugū Sueonum missi legantur: uicissim Dani, si unquam Sueonibus preualuisse, aut eos uicisse deprehendantur, id nunquam aperto, & honesto Marte, sed dolis, insidijs, mendacijs superiores euassisse, adeo ut aliquando per tales technas coegerint Attilum modestissimum Suetie Regem quod eis latrantē belluam in Regem præficeret. Quo facto quid aliud eum assequi uoluisset, ut plenus superbię populus, insolentiam suam manifestius puniri cognosceret, dum obnoxius latranti uertices inclinaret? Et ne quid contumelię deesset, satrapas procura uit, qui sub eius nomine (est enim Raccho appellatus) priuata ac publica negotia tuerentur: cuius etiam iugi, constantiq; custodie distinctos procerum ordines applicabat. Statuit insuper, ut si quis aulicorum ducis sui despiciabile duxisset obsequium, uariosq; discurrentis incessus plenis uenerationis obsequijs insequi superedisset, mēbrorū clade supplicia lueret. Hæc etsi Saxo dissimulat, asseratq; ista illi cani, quem Gunuarius Sueticus Noricis preposuit conuenire, at tamen uerius de Racchone Danis præfecto affirmantur, qui iuxta alias, et uetustiores Danorum historias, à canibus discerpitus interijt. Quibus autē ingenijs patriam nostrā Suetiam oppugnare & expugnare contendant, paucis (si potero) aperire curabo. In primis igitur apud omnes nationes tā remotas, q; propinquas, persuadere nituntur, ipsum Daniæ regnum adeo amplum, inclytum, potens, ac forte, & inexpugnabile esse, ut nullū sit in tota Europa, quod ei merito possit comparari. Afferunt ad id probationes cōplures, atque inanes titulos super gentes & nationes, à quibus nec hilum, nec pilum in subiectionis testimoniu assequuntur. Qui enim Sueci, siue Sueones? qui Gothi? qui Vandali? qui Sclauī? qui Dithemertzi? qui Holfati? qui Oldemburgenses? qui Delmenhorstij? qui Slesuici non detrectent, imo etiam q; maxime contemnant, Danico nomini uel in minimo obsequi? ut suam arrogantiam testatiorem efficiant, eorum titulis superbius, q; uerius abutantur. His sibi miris modis complacent: his imprudentium Principum confœderationes sibi conciliant: his illustrissimas Regum affinitates, & magnifica matrimonia importune impetrant: his deniq; se inclytos, gloriosos, inuictos, & ex omni parte beatos existimant. Nec desunt eis aliæ artes, quibus Daniā suā apud externos & ignaros populos amplificent: inter quas etiam locum habet illa impostura minimē negligenda, qua apud eos religiosi Franciscani, & Dominicani nostras terras inurunt. Nam cum primum ex Danicis insulis ad nos peruenissent & hic nonnullos sui ordinis homines inuexissent, cœperunt nostras regiones Danicæ prouinciæ nomine descendere, arbitantes se titulos regnorum nostrorum, cum aliquot gurgustia in eis extruxissent, tollere posse, perinde ac in Moscouiam, Poloniam, Tartariam, Scythiam duos, uel tres suæ regulæ consortes immisissent, mox Dania ex rana Aesopiana in Lucam bouem excreuisset, & tot nationes, & regna suo nomini ascripsisset. Censeo igitur ad uos Pontifices & proceres spectare, ut titulus ille Dacicus parum honestus, à nostris terris penitus explodatur: sintq; illi fratres, qui nobiscum commorari uelint, appellatione Gothicæ, uel Sueticæ prouinciæ contenti: qui autem secus fecerint, confestim cum suo Danico nomine in Daniā retrudantur, uicturi ibidem iuxta Danicas leges & consuetudines, quæ à nostris moribus, & iuribus adeo alienæ sunt, ut citius cœlum terræ misceatur, quā Gothi Danicas leges, quæ nil nisi tyrannidem sapiunt, uel in minimo imitari, uel æstimare uelint. Sunt præterea non paucae aliæ artes, quibus Dani sibi longe plura arrogant, quam tolerari, ignosciqu; possit. Quamobrem operæpretium fuerit eas ita reprimere, ut de cætero suos terminos, siue illos inanes titulos, absq; uicinarum gentium iniuriā extollant, cum nullus sit Suecus, siue Gothus, aut Teutonicus, qui non potius uelit Tartarus, uel Scythia, siue Turca aut nescio quis immanis barbarus, quā Danus appellari. Distribuit quidem Saxo suā Daniā in tres partes, quarum Orriuas Schoningiam, Occiduas uero luthoniam, quæ à luthonibus habitatur, affirmat, mediāq; Selandiam collocat: nō negat tamen idem Saxo, eandem luthoniam ad Saxoniam uerius, quā ad Daniā pertinere, cum asserat, Helgonem Daniæ Regem ipsam olim à Saxonia eripuisse, & Daniæ adiecisse. Eademq; imo debiliore ratione Dani Schoningiam à regni Gothiæ integritate abreptam occupant. Quod autem in medio est, adeo exiguam Danicā ostendit, ut ne nomen quidem regni mereatur, præfertim cum nullam in se Metropolim, sine qua regni titulus esse nequit contineat. Fatenur enim Dani in suis titulis, Lundenfem Metropolim ad Gothiæ regnum pertinere. Quos enim alios Gothos, quā Schoningianos habent, à quibus sibi titulum Gothicum minus iuste arrogāt? Oportebit igitur, quod aut desinant se de illo alienissimo titulo efferre, aut fateantur se nullā in Dania Metropolim habere. Sed nequaquam credendum est, quod Dani

talem suæ patrię angustia confiteri uelint, quin potius ipsam callidè dissimulantes, amplissi-
 mam, potentissimamq; & omnibus in circuitu regnis iure dominari, quantum poterunt,
 persuadere contendunt. Deinde cum se id satis persuasisse crediderint, nō uel leonina, sed asinu
 uulpino nostros Sueones, siue Gothos adoriuntur. Nam cum compertum habeat, nullam
 prorsus gentem tam liberalem in aduenas & peregrinos esse, q̃ sunt nostri Sueci & Gothi,
 ut idem Saxo Danicus confitetur, cuius hæc uerba in uita Regis Suenonis tertij inueniuntur:
 Neq; enim, inquit, ulla gēs exules promptius recipit, quā Suetica. Idemq; socius meus
 Albertus Crantzius in principio suarum historiarum testatur, dicens: Quamuis omnes Hy-
 perboreę gentes hospitalitate sunt insignes, præcipui tamē sunt Sueones, quibus est omni
 probro grauius, hospitium negare transeuntibus, ita ut sit certamē, quis aduenam hospitio
 excipiat: cui gratuita liberalitate omnia exhibent hospitalitatis iura, quotquot diebus per-
 manserit: egredientem commendant amicis in itinere, quod instituit, cōmorantibus. Proin-
 de tria hominum genera, & ea quidem perniciosissima, frequentissimē in Suetiam à Dania
 commigrare solent: in quibus primi sunt adolescentes scholasticis disciplinis additi, qui
 pascim, ac magno numero ad nostra gymnasia accedunt, prætextu quidem, ut bonis literis
 operam impendant, re autem uera, ut exploratis nostrarum regionum semitis & diuerticu-
 lis, ad suas terras reuertantur, ducesq; hostium nostrorum effecti, arma in nos, pro nostra im-
 prudentia, ne dicam stulta beneficentia, conuertant. Secundi uerō nō minorem in nostram
 Rempub. perniciem afferunt milites illi, qui maximo numero ad nos ex Dania omni tem-
 pore, præsertim cum nullis bellis urgemur, perueniunt: hi cum sciant se nequiter humiliare,
 omnia pro suo uoto à nobis, o proceres, facile consequuntur: his prima fides & familiaritas
 apud nos tribuitur: his publica & secreta negotia, ac consilia, à quibus maxima regni salus
 dependet, committuntur: his deniq; (cum sint crudeles sanguinarij, & maximè nouerunt
 substantiam fidelium subditorum uestrorum usq; ad carnem & ossa extorquere) amplē ad-
 ministraciones, siue præfecturę creduntur: in quibus quā superbē, auarē, sceleratē uiuant,
 piget, pudetq; dicere. Et demum postquam per illam summam, & non ferendam crudelita-
 tem suam ex fidelibus subditis uestris rebelles, ac pertinaces hostes uobis effecerant, discor-
 diasq; & seditiones, ac impacabilia odia inter nos seminauerant, cōfestim in suam Daniam
 eorūdem subditorum uestrorum sudore & sanguine locupletati, auolant, auersum scutum
 de cetero, quoad uiixerint, in nostram imprudentiam, nostrasq; terras gestaturi. Præterea ter-
 tij generis homines ex illa magna monachorum multitudine conflantur, qui cateruatim &
 quotidie ex Dania ad nos accurrunt: hi nostræ Reipub. tanto magis nocent, quanto maiore
 pietatis speciem præ se ferunt. Quippe interim, cum suorum ordinum monasteria circum-
 spiciant, & nobilium, ac procerum regni conscientias per confessionis sacramentum exami-
 nent, quicquid secreti usquam in senatu, uel alibi latitat, astutē deprehendunt, suisq; Danis
 (ut non raro compertum est) aperire festinant. Nec silenda sunt illa meritoria scorta, quę in
 modum magni & foedissimi gregis ex Danicis insulis ad nos erumpunt, nec prius quiescūt,
 donec nostros nobiles & adolescentes suis illecebris irretitos, ad rapinas, sacrilegia, homici-
 dia, paricidia, prodiciones, ceteraq; abominanda & nefaria facinora, prout præceptum à Da-
 nis acceperant, pelliciant. Sed hic aduertendum est, nullum hominum genus ex his, quę nu-
 meraui, perniciosius in nos, & Rempub. nostram esse, q̃ illos, qui matrimonia, affinitatesq;
 inter Sueones & Danos persuadent. Enimvero ex hac pestifera radice, quicquid bellorū &
 dissensionis, quicquid odij & rancoris cum Danis gerimus, originem, fomentumq; trahit:
 hinc illa ingens multitudo proditorum in patriam consurgit, qui sub pallio & nomine Sue-
 tico animum Danicum occultantes, plus detrimenti, quā reliqui omnes extranei inimici
 nobis afferre consueuerunt. Proinde Reuerendiss. Pontifices, & Illustriss. Proceres, oro, ob-
 testorq; uos uniuersos, et singulos, ne minorem prudentiam adhibere uelit, ut patriam no-
 stram, fidelesq; subditos uestros defendatis, quā Dani omnem calliditatem inquirunt, ut
 nos circumuentos expugnent: & quemadmodum illi dolis, fraudibus, mendacijs, periurijs
 uos adoriuntur, ita uos uigilantia, diligentia, domesticaq; concordia eis resistere curetis, &
 ante omnia decernatis, ne tāta exploratorum turba, perniciosaq; hostilis gentis colluies in
 uiscera nostræ Reip: & super capita fidelium ciuium uestrorum amodo admittatur: sitq; lex
 firma, & sempiterna, ne quis scholasticus ob disciplinam, neq; miles ob militiam, neq; ulli
 monachorum genus ex Dania sine speciali Principis gratia terras nostras unquā ingredia-
 tur: at illæ lamia, siue harpyia Danicæ, quæ corrumpendæ Sueticę iuuentutis causa aduen-
 tare solent, sine ulla mora fustibus affectæ reijciantur. Coniugia uerō nostræ gentis cum Da-
 nis tanta legum seueritate prohibeantur, ut quicuncq; uir, siue mulier ex nostris Suecis, siue
 Gothis, uel Finnonibus, matrimoniū cum eis cōtraxerit, mox omni nobilitatis titulo, & ho-
 nore priuatus habeatur, omniaq; prædia & possessiones eius ipso facto ad coronā regni de-
 uoluta

uoluta censeantur. Hic fortè aliqui se mihi obijcientes dicant: Ergo nobis continua bella & odia cum uicina Danorum gente persuadere contendas. Quibus respōdeo, me nequāquam id moliri, sed quod Dani suis terminis contenti, tandem desinant nostra patientia, & nostri populi simplicitate abuci. Vobis tamen, ô Senatores, omnibus modis consulo, ut potius cū eis honestum bellum, q̃ turpem pacē habeatis. Enimvero quotiescunq; inter Suecos & Danos aperto Marte pugnatū fuerat, toties Sueci uictores euaserant, & Dani uicta colla iugo eorum submiserant: si uerò controuersia per comitia, & consilia transigenda fuerat, semper nostri populi, cum nihil nisi ex candido, & bono animo agere uoluerant, Danicis artibus decepti, & delusi fuerant: confestimq; ad arma prosilientes, pacem, quam imprudente credulitate amiserant, acerrimis bellis recuperant. Itaq; longè utilius, honestiusq; nobis semper fuerat, nullos pacis tractatus cum Danis habere, q̃ fluxa eorum fide, literisq; & sigillis, siue magnificis promissis, quibus nos miro artificio, & frequentissimè irretire consueuerant, circumueniri. Sunt apud eos tam uafra ingenia, tam astuta ad fallendum consilia, tam intricatæ fraudes, omnesq; artes, quibus bonarum mentium homines facillè capi solent: & hæc omnia blandissimo colloquio, præsertim quando nos fallere intendant, abscondunt. Cū enim nobis, & nostris dixerint: O gratiosi domini, ô suauissimi fratres, ô dulcissimi amici, ô charissimi uicini, confines, & affines, nullis mortalibus postponendi, nos una caro, una gens, una societas sumus: si confederati fuerimus, nullus hostis nobis resistet, omnes inimicos nostros facillè superabimus, & quicquid nobis obuiam fuerit, sine aliquo negotio obruemus. Hæc palam omnibus loquentes, plurimos in suam factionem seducunt: de quibus, clam inter se ridentes, dicunt: Cum plenam occasionem nacti fuerimus, confestim abscisa istorum capita, quo turpiore eos morte cōsumamus, igni socianda curabimus: literas, sigilla, promissa, iusiurandum, & quicquid nos ipsis obligare potest, callidè contra eos interpretabimur: crimina horrenda mortuis imponemus, & eadem nostris historijs tanquam uerissima ascribemus: coniugesq; eorum una cum liberis ab omni hæreditate seclusos proscribemus, aut inter uilissima scorta prostituemus: & demum omnem occisorum supellectilem inter nos diuidemus, ut Sueticis diuitijs onusti, in nostram Daniā reuertamur. Hæc autem occultè inter se constituentes, uehementer cauent, ne quis Sueonum subdolas eorum machinationes deprehendat, ipsasq; in autores retorqueat, donec scelerata consilia sceleratissimo effectui manciparint. Nec putandum est illam gentem Danicam alijs armis terras, & regna unquam expugnasse, uel impugnasse, sed semper in regnis expugnandis domesticas discordias prius suscitasse, aut suscitandas expectasse, deinde potentiori parti se coniungentes, aliena manu magis, quàm propria uirtute deuictis hostibus præualuisse. Quis enim credere potest, Angliam, Hyberniam, Scotiam, Franciam, Normanniam, Noruegiam, Alemanniam, adeo inualidas fuisse, ut solis Danis nulla aliena ope subnixis succubuissem: quinimò minima harum terrarum tribus Danorum regnis tam multitudine populorum, q̃ armorum, & diuitiarum potentia, si concordiam in se habuerit, & suis uiribus integrè fideret, præualere possit. Nec putandum est Danos tam forti & præstanti animo esse, ut ob aliquam immortalis nominis claritatem bella in exterarum nationes promoueant: sed quia nimis macera rura possideant, cōtinuè, & sine ulla intermissione coguntur ex rapto uitam infelicem sustentare. Si autem quærat quispiam, cur in tot diuersas marium & terrarū partes se diffundant: profecto inde uenit, quia plurimi eorum, qui Daniā incolunt, aliunde in ipsam aduenire solent. Siquidem illæ amplissimæ nationes, Germania, Angliā, Scotia, Hispania, Gallia, Flandria, non rarò magnum malefactorum numerum, tanquam perniciosam pestem ex suis uisceribus euomere & proscribere consueuerunt: tum omnes illi sic proscripti ad alienas terras commigrare coguntur: eorumq; non pauci se ad Daniās inhabitandas conferunt, intra quas perinde ac in strictas, ac miseras insulas relegati, uitam utcunq; possint conseruant, & in omnium nationum incolas, à quibus extorres iudicati fuerant, deserviunt, nunc in has, nunc in illas classe bellica insultando, continuaq; piratica (ut Saxo de eis scribit) tam Occiduum, q̃ Orientale, siue Gothicum mare infestant, palamq; se Cimbroso ostendunt. In hoc autem loco dies prius me deficeret, q̃ iustæ querelæ, si omnes illas inhumanissimas uexationes commemorare uelim, quibus mercatores omnium nationum ultro citroq; nauigantes, quadam belluina feritate dispoliant, uectigalq; adeo intolerabile ab eis extorquent, ut nulli libi immānius extorqueri posse credatur. Imò plerunque accidit, ut totas naues pretiosissimis mercibus onustas occupent, conficta aliqua culpa in naucleros, qui pro magno munere ducunt, si albo baculo in manus dato, uiui abire permittantur. Sed restat adhuc alia incredibilis Danorum crudelitas (quæ nec inter ullos ferocissimos barbaros, neque inter immanissimas & rabiosas belluas parem habere potest) quam in miserrimos naufragos sine omni humanitatis respectu exercent. Enimuerò quemadmodum inter uastissimum

Oceanum

Oceanum, & nostrum Gothicum, siue Germanicum mare habitant, ita omni tempore importuosa eorum littora infelicissimos naufragos iactari cōtingit: quibus cum ex humana compassione opem ferre deberent, extremam perniciē confestim afferre non erubescunt. Siquidem ipsi Dani ferocissimi & nefandi nominis, Deo, hominibusq; inuisi, ad eos, qui desperatis omnibus fortunis semimortui iactantur, tam atrocibus animis turmatim adnauigant, ut lupi in agnos ferocius insilire non possent. Et si illi infortunati naufragi nondū undis undequaq; obruti, spem aliquam sese ab arenis, & syrtibus explicandi habuerint, nequaquam id eis permittitur: sed à Danis in proram, puppim & foros insilientibus cōtinuò trucidantur, uel in mare, omni spe salutis adempta, præcipitantur: nulla alia culpa cōtra eos adducta, nisi quod arenæ Cimbrici littoris inhæsisent. Tum desperati nautæ tabulas (ut fors cuius fauerit) corripientes, undas insiliunt, infelices uitæ reliquias narādo seruaturi. At si fortē in littus uiui peruenierint, mox ab armata Danorū turba inermes, nudī, semianimes, & uix ullas spiritus reliquias habentes capiuntur, cæduntur, trucidantur, tantumq; ab immanissimis sanguinarijs in miserrimos naufragos defæuitur, ut nullus, cui humani cordis compassio affuerit, tam horredam miserorum cladem sine uberrimis lachrymis cogitare possit. Nec rarum est hoc apud Danos exercitiū. Pauci enim dies in singulis annis prætereunt, in quibus hanc militiā in calamitosos non exercent: gaudentq; magnoperē se talibus triumphis diuites, nobiles, inclitos æstimari. Ventus enim Circius, omnium uentorum uehementissimus, illuc ferē quotidie adeo magnam naufragorum multitudinem impellit, ut facile credi possit, tantum hominum numerum in illis Cimbricis arenis per aliquot secula sepultum, quanti sunt hominū, qui hodie in uniuersa Europa uiui inueniantur. Quippe nō una, aut altera nauicula, sed ingens nauū multitudo ex sola Gallia, siue Hispania, ad Cimbricas terras quotannis adacta periclitatur. Simili quoq; fato Angli, Scoti, Hollandi, Flādri, Noruegiani illuc maximo numero, et sepe nauigare coacti, uix unquam sine grauissimo hominum, & nauium, omniumq; rerum periculo inde euadūt. Taceo maximas & frequentissimas Frisiorū, Hamburgensium, Lubicensiū, Magnopolēsiū, Prutenorū, Gedanensium, cæterarūq; Vandalicarū terrarum classes, quæ sæpissimē infelicitate, rarissimē autē feliciter Cimbrica littora legūt. Omnes enim, qui ad ea perueniūt, mox illam horredam uocem sese mæstis auribus audire putant: Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarū. Propterea firmiter credo, quod omnes illæ nationes, quarū incolæ, & cōsanguinei tam crudeliter, & per multa secula à Danis spoliati, trucidatiq; fuerant, aliquādo illas atrocissimas iniurias ad memoriam reuocent, seq; mutua & indissolubili confœderatione cōtra Danos componant, ut tandem ipsos una cum omnibus eorum confœderatis extra illas insulas, quas ob publicam omnium nationū perniciem occupare uidentur, exterminent, & explodant. Tunc (ni fallor) ualde proderit nobis, & uniuersæ Reipub. nostræ, nullam prorsus societatem cum Danica gente contraxisse, quam nunquam de nobis, uel maioribus nostris bene meruisse deprehēdi, sed omnia mala, quæ unquā nos, uel patres nostri passi sumus, ex eius damnosa uicinitate in nostram Rempub. plus nimio erupisse. Quamobrem Reuerendi Pontifices, & illustres proceres, satis abundeq; ex præmissis persuasum existimo, q̄ minimē deceat, aut conueniat, nos cum Danis aliquam societatem inire. Quis enim, nisi omnino imprudens, se, & suam uitā, publicasq; uel priuatas fortunas talibus moribus confidat? Quis dexteras suas illis dextris tutō cōiungat, quæ à corde, & humana ratione adeo remotissimæ sunt? Quis sapiens tot artibus ad fallendum, mentientum, circumueniendum institutis se committat? Quis mortaliū non summē exhorreat, tantam non modō in exteros & peregrinos, uerum etiam in proprios eorum ciues, imō in Christianam Ecclesiam, Christi q; ministros crudelitātē intolerabili superbia cumulatam? Quis etiam securam cum ea gente societatem cōponere queat, quæ tot potentes hostes habere putatur, quot sunt in toto orbe Christiano Principes & Magistratus? Quis deniq; Suecorum, uel Gothorum cum illis hominibus honestam confœderationem inibit, qui summæ uoluptatis loco ducunt, nos & maiores nostros, patriamq; nostram in suis historijs tanto, & tam miro mendacio suggillare? Et si nulla alia exēpla essent, quæ uos à Danica societate penitus auertere deberent, saltem illæ atrocissimæ iniuriæ, quas Dani Noruegiano regno (postq; se illis infelicissimo fato coniunxit) irrogarant. Siquidem Noruegiani, qui pridem diuites, locupletesq; & felices fuerant, nunc ad Danicam societatem adducti, amissā prorsus omni libertate experiuntur, quā miserrimum sit, sese miseris hominibus credidisse. Profecto si minimum uirtutis, aut humanitatis uestigium in Danis fuisset, nequaquam Orchades insulas à Noruegia abstractas, Scotico regno dotis nomine in tempore adolescentiæ mæ ad dixerant, factumq; suum ridiculosius, quā iulius in suis historijs excusantes, dixerant: Christiernū Danorum Regem, Ioannis, qui ibi in præsentiarum regnat, patrem, cōsensu Danici senatus Orchades Noruegianas abstulisse: quasi Noruegicus senatus indignus fuisset, qui

qui de abstractione tertiæ partis sui regni requireretur. Si hoc est Regem esse, quid rogo tandem erit tyrannum agere? Consulo igitur, & etiam atque etiam rogo, & obtestor omnes Sue-
tæ & Gothiæ incolæ, ne unquam fluxe, ac uaferrimæ Danorū fidei se credere uelint, etiam
si illi sese usque ad poplites submiserint, lachrymasque crocodili suo more, ut ipsorū fidem sibi
obligent, ubertim effuderint. Si uero neque hæc mea consilia, neque meæ iustissimæ preces ad-
missæ fuerint, tunc omnium ordinum hominibus, qui has nostras regiones incolunt, prædi-
co, quod illa mellita Danicę lingue promissa in summam & amarissimam amaritudinē, non
solum eis, qui nunc uiuunt, sed omnibus eorum posteris, conuertetur. Nunc tandem ad ora-
tionis calcem accelerans, nō solum eos, qui in hoc celeberrimo cōuentu assunt, uerum etiam
uniuersos & singulos, qui eam unquam lecturi sint, rogo, ne putent me ipsam concitatore,
quæ iustiore animo in Danos pronuntiasse, sed plurima eorum facta longē atrociora ex indu-
stria siluisse, ne dum ipsis digna dixissem, me prorsus indigna attulisse uiderer. Nec me quis-
quam quasi nimis proluxa oratione utentē increpet: sed ad memoriā reuocet Romanum
Ciceronem, qui multo extensioribus actionibus in unum Verrem, atque alterum Catilinam
usus fuisse probatur, totque Philippicas in solum M. Antonium exaggerat. Ego autem cum
innumerabilibus Verribus & Catilinis, Antonijsque adeo ingens bellum assumpsi, ut si inte-
gra uolumina adducerem, nequaquam omnes scelerum formas comprehendere possem,
quas Dani in nostram Rempub. intulerunt, aut se illaturos comminantur: qui propterea
merito sustinere debent, se saltem libera uoce perstringi: quādo sibi liberē permitti uolunt,
ut omnibus mortalibus nocere, nullis autem prodesse possint.

LIBRI OCTAUI FINIS.

OLAI MAGNI GO-

THI ARCHIEPISCOPI VPSA-

LENSIS DE BELLIS CAM-

pestribus

LIBER NONVS.

PRAEFATIO.

AVTVMANT plurimi bonę spei homines, expeditis regionū, ac
Regū truculentissimis prælijs, quibus ferē totus orbis occupa-
tur, propter ingentes prouinciarū ruinas, ac alia infinita stragū
incommoda, stabilem quandoque posse fieri pacem. Sed rursus
quā incerta, ac anxia sit hæc spes, quæ sui mora infinitos affli-
git, nō est quod multis probetur argumentis, cum ab initio bel-
la, & seditiones semper coaluerāt, atque (nisi Deus auerterit) mun-
dum nunquam sint relictura, sed aucta maioribus malis, perpetuò quoad hæc hu-
mana natura persisterit, permanfura: quam rem tam sacrę, quam profanę historię,
atque poësēs, quę bellorū plenæ sunt, semper fuisse testantur: imò quibus armis, ma-
chinis, locis, tēporibus, ducibus, periculis, & cautelis facta perhibentur, tam gene-
raliter, quā particulariter passim à multis, tum ueteribus, tum recentioribus fue-
rat demonstratum. Cum itaque in regnis Septent. horrenda semper, tanquam in do-
mo Martiali, ab initio seculi non solum cōmuni more cōtra armatos homines fue-
rant cōmissa certamina, sed & aduersus elementorū asperrimas qualitates, & tēpe-
states oppositę uires, prout annexa tabella, quomodo in uallibus, mōtibus, syluis,
campis, aquis, & glaciebus arduissima exercentur prælia demonstratur, successi-
uisque libris & capitibus, prout septimo & octauo factum est, amodo ostendetur.
Nec optimus inspector inania hæc iudicet, donec causas intelligat, an talibus ca-
lamitate, & cruciatu plenis instrumentis, querēda sit intima securitas: an paci, quę
nihil insidiarū habet, per amœniora cōpendia Dei uirtute, & uictrice patientia sit
consulendū. Verē tamen fatendū est, quod ipsius armis prima facie terretur inimi-
cus, & incipit animo cedere, si se cognoscit similia non habere: quę ueluti in bello
sunt necessaria, ita & in pace decora uidentur: attamen imbelles, fragilesque morta-
les cunctis beluis efficiunt ferociōres.

De gladijs